

Öyle bir zor zaman içinde,
Bir ağır kelime bende
Girmedir mühürlü kalbe,
Bana ruhun sabrı düştü.
Anlatamadım kimseye,
Bana bugün sabır düştü.

Yıkılır önümde dağlar,
Bana denizler yol olur.
Çözülür dilimde bağlar,
Bana o gün şükür düştü
Geçer sahrayı Musalar,
Bana o gün şükür düştü *

Son yılların ülke içinde en yoğun iç politika ve siyaset, ülke dışındaki gelişmeler açısından ise; insani dramların ve uluslararası yoğun gündemlerin konuşulduğu üç ayı geçirdik/geçiriyoruz...

Türkiye referandumda "Evet" dediği "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi"ne normal süresinden 16 ay kadar önce girilen gerilimi yüksek bir seçim süreci yaşadı.

Filistin'de "Eve Geri Dönüş Günü" etkinliklerinde yüzlerce Filistinli Müslüman'ın hedef gözetken siyonist kurşunları ile şehadeti kucaklamalarına şahit olduk. Bu şehadet haberleri içerisinde özellikle iki şehidimizin fotoğrafı yaşananların zorluğunu ve anlamını hatırlamamıza/hatıra tutmamıza vesile oldu. Biri iki bacağının da dizden aşağısı israil bombası ile kesilmek zorunda kalmış **Fadi Ebu Salah**'ın tekerlekli sandalyesinde israile taş atan ve bizleri mücadelesine şahit tutan fotoğraf(lar)ı, diğeri ise 20 yaşındaki bir sağlık çalışanı olan ve Filistinli yaralıları yardım etmek için koştu **Razan Eşref en-Nejjar** hemşerinin fotoğraf(lar)ı.

Yine hatırmızdan kaçırılmaya çalışılan, iletişim olanakları yok derecesinde kısıtlanmış, çektikleri sıkıntıları duyurabilme imkânlarından bile mahrum Arakanlı, Doğu Türkistanlı kardeşlerimizin yaşadıkları...

Bizlerin o fotoğraflara baktığımızda, gördüğümüz ve aktarmak istediğimiz bir

mağduriyet hikâyesinden çok bir **Ahlak, İrade, Eylem** ile dolu bir mücadele bilinci... Rabbim örnekliklerini baki eylesin.

Dergimizi son düzenlemelerini yaparken bir vefat haberi daha duyduk. Yüreği ümmet için çarpan, yolda sokakta, kürsüde, minberde İnsanlara Allah'ı, Ahireti, İslam'ı anlatma say-ü gayreti içerisinde ömrünü geçiren Abdülmetin Balkanlıoğlu hocanın vefat haberi. Cenazesinde gördük ki Ümmet ümmete duyarlı insanına hem hayatında hem vefatında sahip çıkıyor. Anladık ki süresi belli olan ömrümüzü polemiklerle, günlük hesaplarla tüketmenin çok da matah bir şey olmadığı, kalıcı olana ram ve O'nun uğrunda say içre olmanın en değerli ve kalıcı hizmet olduğu...

Bunun da birden fazla yolu ve imkânı var. Niyetinizi salih ve sahih tuttuktan sonra yaz kursunda 5 yaşındaki bir çocuğa "subhaneke duasını belletmek", bir salon toplantısında farkındalık/hassasiyet oluşturmak, bir sabah namazı sonrası dostlarla çorba içmek, bir derginin sayfalarını anlamını bulmasını umduğunuz cümlelerle hakkını vererek doldurmaya çalışmak..., ve/veya yada vb. gibi anlamlı uğraşlarda bulunmak. Hiç biri diğerinden az değerli değildir. Değerini artıran ve eksiltken sizin niyet ve hasbiliğinizdir, eylemin anın vacibine karşılık gelme durumudur...

Bizlerde bu sayımızda ülkemizin eğitim durumunu küresel bir bakışla okuyalım, Küreselleşmenin etkilerini eğitim üzerinden gözlemleyip bu sürecin etkileyen ve etkilen kısımlarını, etkileme biçim/boyutlarını dile/yazıya getirelim istedik.

Dergimizin bu sayısında da akademik titizlikle, hasbi yürekle, zihinsel emekle ve eleştirel gözle hazırlanıp sizlerin dikkatine sunduğumuz yazılarımız bulunmaktadır. Biz hazırlık sürecinde kendi adımıza öğretici ve keyifli bir süreç geçiriyoruz. Dileğimiz siz değerli okuyucularımızın da faydalı ve güzel bir okuma safhasında bulunmalarıdır...

Hep beraber istikamet üzere selamete kalalım inşaAllah...

*Grup Genç'in "Sevdaları Yaşamak" albümünden "Sabır Düştü" eserinin güftesi.

- › **04**
ŞAHİDİNİZ OLACAK
GÜZEL RESİMLERİNİZ OLSUN
TUBA NUR KAR
- › **05**
DÖNÜŞ YOLUNDA...
HASAN UYAR
- › **08**
İNSAN ÖNCELİĞİ ve SEÇİMİ KADARDIR
PROF. DR. AHMET AKIN
- › **10**
MODERN TOPLUMDA EV KADINLARI
HİLÂL NUR CİHAN
- › **18**
İSLAM DÜNYASINDA TERCÜME
FAALİYETLERİ VE DARÜ'L HİKME
TECRÜBESİ
ALPARSLAN ARSLAN
- › **24**
SÖZ, YAZI, KALEM VE KELAM ÜZERİNE
KAMİL ERGENÇ
- › **30**
KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİME ETKİLERİ
MEHMET ALİ KILIÇ
- › **34**
POST-MODERN DÖNEM VE EĞİTİM
YUSUF YAVUZ YILMAZ
- › **37**
KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM
ABDULAZİZ TANTİK
- › **40**
KÜRESEL EĞİTİM ARAŞTIRMALARINDA
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN DURUMU
YÜCEL GÖZCÜ
- › **50**
YURT DIŞINDA AÇILAN İLK VE TEK
OSMANLI OKULU; MEKTEBİ OSMANİ
UMUT DİRİÖZ

- › **53**
YÜKSEKÖĞRETİMDE (ERASMUS+)
ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMI
HAREKETLİLİKLİLİĞİ VE ÖĞRENCİLER
ÖZELİNDE DEĞERLENDİRME
ALIM TÜRKYILMAZ
- › **56**
KÜRESELLEŞME KISKACINDA EĞİTİM
YAHYA MACİT
- › **59**
BATIDA VE TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ
EMRAH KAYA
- › **62**
KÜRESEL DÜNYADA
İMAM-HATİP NESLİNİN KONUMU
M. RAŞİT YURTSEVEN
- › **66**
EĞİTİMİN DEĞİŞMEYEN DÖNGÜSÜ:
“(Hâl böyle iken) NEREYE GİDİYORSUNUZ?”
MUSA YAŞAROĞLU
- › **68**
KÜRESEL DEĞİL,
ÂLEMLERE RAHMET EĞİTİM MODELİ
MEHMET ÇELEBİ
- › **72**
ÜMMET BİLİNCİ EĞİTİMİ; HAC VE UMRE
İLKAY CAN
- › **74**
EĞİTİMİN VAZGEÇİLMEZ ARACI:
“GÖNÜL VE SEVGİ”
Dr. MÜCAHİT YILDIRIM
- › **77**
ARA ELEMEN DEĞİL; ARANAN ELEMEN
BEKİR DİLEKÇİ
- › **80**
EĞİTİM-BİR-SEN ve MEMUR-SEN
KONFEDERASYONU BAŞKANI ALİ YALÇIN
BEY'LE EĞİTİM ÜZERİNE KONUŞTUK

- › **84**
“AMENTÜ DİYECEK
BİR FERT YETİŞTİRMEK”
HABER İ SEDAT KOTAN
- › **87**
ADANMIŞ EĞİTİMCİLER
İFTAR PROGRAMINDA BİR ARAYA GELDİ
- › **88**
HAYATINI İLME ADAYAN BİR ALİM
İMAM MÂTÜRÎDÎ
MEHMET BAYDAŞ
- › **92**
CAMİLERİN İMARİ
VE DİNGÖREVLİLERİNİN TARİHİ
MİSYONUNA KAVUŞMASI
CAVİT ERDEM
- › **100**
KENDİ DİLİNDEN
ABDÜLMETİN BALKANLIOĞLU
HOCAEFENDİ
- › **102**
TEKNOLOJİNİN YENİDÜNYA DÜZENİ
İNŞASINDAKİ ROLÜ VE
TÜRKİYE DEKİ DURUMU
ÖMER FATİH BÖLÜKBAŞ
- › **106**
HÜRKUŞ NE KADAR HÜR...
BAYRAM YILMAZ
- › **110**
KUTLU BİR DOĞUMUN SANCILARI
ERDAL ŞAHİN

ŞAHİDİNİZ OLACAK GÜZEL RESİMLERİNİZ OLSUN

▲ TUBA NUR KAR

Bazı acıların tarifi olmaz hayatta. Hangi sözü bedersen et, hangi kelimeyi kullanırsan kullan yerini bulamaz bir cümlede! Çünkü hiçbir kelâm şehadeti tanımlayacak kadar güçlü değildir!

Hiçbir acı cennetin dildâdesi kadar mesrûr etmez yüreği. Ve hiçbir insan öfke duymaz zalimin zulmünden gayrı.

Ey insanlık! Kapatın başına kilitlendiğiniz kutuyu, düşürün ellerinizden bağımlısı olduğunuz bıakılları! Açın yüreklerinizin sesini! Ölümün değdiği bir can nişânesini savuruyor zalime karşı. Yaralının rengine kanı bulanan bu rakık kızın fotoğrafına çevirin bakışınızı. Alelâde çekilmiş fotoğrafın kan kokusunsin dimağlarınıza. Biraz sürün gözünüzün yaşını bağışlanma adına. Zira mahcubuz sana! Mahcubuz ey vechi güzel! Sen çeyizini kefenine sarmala, nişanın bayrama uzak; düğünün cennete yakın. Biriktirdiğin anıların ağırlık yapar tabutuna. Bilmeden kayda alınan fotoğrafın Allah'a sunacağın en güzel kanıtın. Oysa bilmezdin bir fotoğraf karesinin geleceğin tanığı olacağını!

Ne çok anı biriktirdin Rabbine anlatacağın. Henüz ömrünün bahara durduğu dem, çiçeklerin bağına saçılacağı yaşlar!

Bir hâris meş'umun namlusunu çevirdiği ve hatta bunun için kıtaları devirdiği düşünce yâdına, utaniyorum masum gözlerine bakmaya. Zalim durmuyor yerinde! Gözüne gelmiyor hiçbir ezâ, edeceği nizâ uğruna.

Bir intifada başlatamadığım yüreğim almıyor bu kurşunu göğüs kafesime! Zillet sararken fezâyı, yakışmıyor dilime şehadetini kutlayacak sözler!

Fotoğrafın tutuşturulmuşken zihnimin duvarına, savuramıyorum yumruğu zalimin suratına. Üstelik göze aldıklarına abes geliyor birçoklarına.

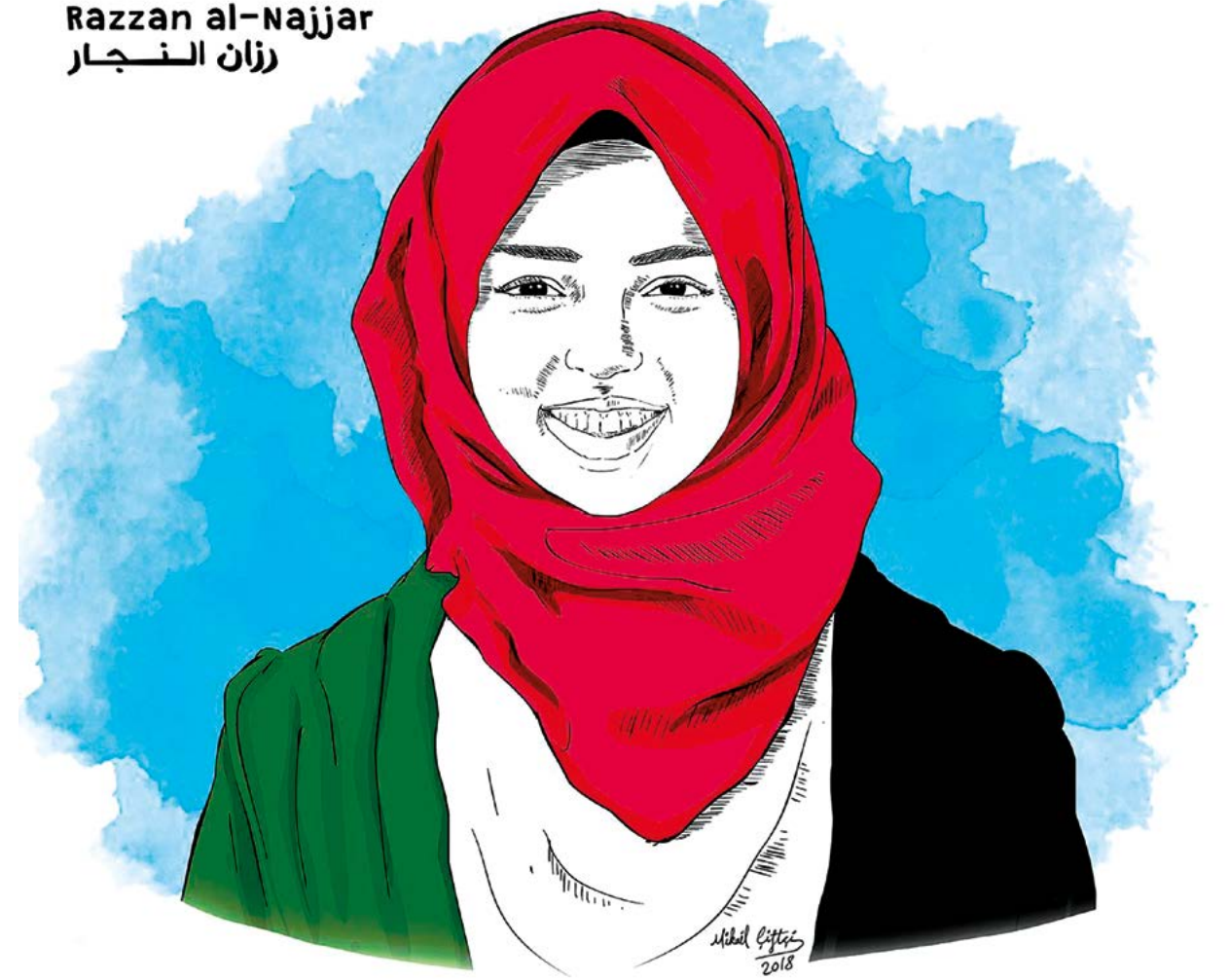
Dünyaya mütecâviz doğmuş insanın lügatine uğramıyor bâdiren.

Ne hâcet kisralarında rahat nefes alanların sevdasına himmet! Ne hâcet şehadete, ellerinde anlamını yitirmiş diplomalara hizmet!

İnsan bu, varlığının sebebini unuttuğundan bu yana bir illetir bulaşmış ruhuna! Şakaklarında alinteri sandığı kir, lisânına bulaşmış ikircikli sözler. Bir fotoğraf karesine sığdırmaya çalıştığı ömrü, deklanşörün süresi kadar. Ve bir o kadar sinesine yayılan mütebessim anıları. Sahi ne diyordu anlamını bulan cümleler;

"Madem ölüm tek bir defa gelecek, o da neden Allah için olmasın!"

Razzan al-Najjar
رزان النجار

DÖNÜŞ YOLUNDA...

▲ HASAN UYAR

Kim bilebilir, kime, nerede, nasıl gelir şehadet?

Gençliğinin baharında, Gazze'nin sınırlarında, yaralılar için koştururken şehadet şerbetini içti Razan Najjar... Yirmi yaşındaydı.

Hemşire oldu, gönüllü olarak hizmet etmeye başladı cephede. Bir hafta önce "Büyük Dönüş Yürüyüşü" çadırında nişanı yapıldı. Vatanından sürgün edilen dedelerinin eve dönüşü için çarparken yüreği ve

sadece sağlıkçı olarak yaralılara yardım etmeye çabalarken, şehid edildi de Rabbinin katına alınıp gidenler safına katıldı... Annesine kızının kanlı yeleği, bizim yüreğimize de derin bir acı kadar utanç da düştü.

Âr oldu yaşamak, isterdik oysa geçen her günümüz kâr olsun.

Olamadı işte...

Bir gül ağacı karşılarsın
isterdik gönül kapılarından
girerken, olmadı işte...

Güllerin kıvılcığı sırtımızdan
saplanıp göğsümüzden
çıkan en arsız kurşun
yarasını hatırlatır oldu.

Kanın kırmızısına boyandı,
akan kanları durdurmak
için giydiğimiz hemşire
önlüklerimiz.

Oysa biz kırmızıyı gülde,
karanfilde sevmiştik.
Sadece kişiye özel olsun
diye, defterlerimizin
arasında sakladık gül

Düşen her masum hâr oldu bize.

Biz isterdik oysa hâr denilince kıpkırmızı güller
aklımıza gelsin.

Bahçe kapısının girişinde, duvarın dibine ektiğimiz
tomurcuk güller...

yapraklarını, olamadı işte...

Hedef gözetken bir mermi yüreğimizden vurdu...

İftara bir saat kala, bir akşam kıvılcığında... Kanın
kırmızısına boyandı beyaz önlüklerimiz,

Ben ki; anneme bir
tebessüm verebilmek
isterken kanlı önlüğümü
tutuşturdular annemin
eline...

Farkındayız, amacınız
Filistin'imize dönme
umudumuzu tüketmek.

Siz bilmiyorsunuz, umut
etmek bizim akaidimizdir.
Ancak kâfirler umudunu
keser. O yüzdendir
pencerelerimiz Kudüs'e
bakar bizim.

Bizler 20 yaşını görmesek
de olur. Dedemin dedesinin
çocukluğunu görmüş zeytin ağaçlarımız,
torunlarımızın torunlarını görmeye muktedirdir
bi-iznillah...

Kasem olsun ki! Düştüğümüz yerden kalkıp
döneceğiz. Değil 40 yıl, kırk tane on yıl sürse de
döneceğiz. Ancak zalimlere düşmanlık vardır diyen
dinimizin barışı ile döneceğiz. Barışın adaletle
sağlanacağını, adaletin zulmedene yaptığının
karşılığını misliyle ödetmekle mümkün
kılınacağını bilinciyle döneceğiz.

Ardımızda bıraktıklarımızla değil yüreğimizde
taşadıklarımızla döneceğiz. Suriye'den, Lübnan'dan,
Şeria Nehri'nin doğusundan geleceğiz, çevresi
mübarek kılınan beldemize.

Parayla vatan satın alınamayacağını bilmeyen
zekânıza inat, içi kof ve çürümüş iri kıyım
müttefiklerinize inat, ekini ve nesli bozan ebter
tohumlarınıza inat, zeytin fidelerimizle, hurma
çekirdeklerimizle, tohumluk buğdaylarımızla
döneceğiz...

Hakkımız olanı alınca kayaların arasında da olsa gül
de yetiştireceğiz. Sadece kırmızı olanından da değil,
en çok beyaz olanından. Toprağımızla, helalimizle
ebedi hayatı gözeterek nikâhımızı kıyacağız.
Susuzluğa ve çöl iklimine dayanıklı kaktüslerimiz
de olacak... En çok da evlatlarımızla döneceğiz.
Kudüs yüreği ve sevdası ile büyüttüğümüz...

Mısır'ı toparlayacağız önce. Suriye'yi
sakinleştireceğiz, sonra Golan Tepelerinin
suyundan içip, aldığımız abdestlerimizle bir sabah

vakti döneceğiz mübarek beldemize.

Bugün aslı vatanımıza dönemiyorsak zannetmeyin
ki sizden kaynaklı. İtiraf etmek zor ama evimizin içi
biraz dağınık. Önce evimizdeki dağınıklığı toparlayıp
sonra evimizin önünü süpüreceğiz. Evimizin baş
köşesinde tuttuğumuz anahtarlarımızı koynumuza
alıp; hilâlimizle, yıldızımızla, üzerinde Kelime-i
Tevhid bulunan sancağımızla, başına şehadeti
koyduğumuz dualarımızla bir sabah vakti bizim
olanı almak için döneceğiz,

Biliyorsunuz vakit tamam olduğunda arkasına
saklandığınız kayalar, kaleler, ülkeler sizi
korumayacak. Her biri: "İşte burada!" deyip sizi
günahkâr geçmişinizle önümüze atacak. Öyle ikibin
yıl da sürmeyecek dönüşümüz.

Belki yarın, belki yarından da yakın olacak.

İNSAN ÖNCELİĞİ ve SEÇİMİ KADARDIR

▲ Prof. Dr. AHMET AKIN

İnsanoğlunu diğer canlılara göre eşsiz kılan, Eşref-i Mahlukat veya Esfel-i Sâfilin yani en üstün mahluk veya en aşağı mahluk olmasına yol açan yaptığı seçimler ve yaşamı için belirlediği öncelikleridir. Bu bakış açısı hem psikolojik gerçekliğe hem de dinî oryantasyonumuza uygundur. Bizler İslam'ı kabul eden Müslümanlar olarak Mevlamızın takdirini kabul edip, kaderimizin yazılı olduğuna inandıktan sonra işin asıl büyük kısmının, kendimize uygun bir yaşam amacı, yaşam stili, yaşam felsefesi ve bilişsel bir yol haritası belirlemek olduğunun farkına varmalıyız. İrade-i Cüz'i denilen önceliklerimiz ve seçimlerimizi en mâkul ve mübâh yollardan belirlemeli ve gerçekleştirmeliyiz.

İnsan önceliği kadardır, seçtiği kadar vardır. Bu ontolojik algı; bizim daha sistemli, düzenli ve daha da önemlisi sorumlu bir hayat sürmemizi sağlayacaktır. Seçme insanı var eder çünkü seçtiklerimizi savunmak ve seçimlerimizi realize etmek durumundayızdır. Bu da bizim seçim

çerçevemizi geliştirmeden önce oturup düşünmemizi, akletmemizi, fikretmemizi, muhâkeme etmemizi gerekli kılar. Öte türlü yaşamımız boyunca hep başkalarını suçlarız. Dışsal odaklı, mızımız, yaşama küsen, insanlardan ürken ve sonuç olarak paranoyak bir ruhsal düzleme geçme ihtimalimiz yükselir. Seçim yapıp sorumluluk aldığımız durumlarda ise yaşamın dümenini elimizde tutar, tarzımızı belirler, Yaşa"mış gibi" yapmak yerine gerçekten istediğimiz hayatı yaşarız. Bunu yaparken de her şeyin kontrolümüz altında olmadığını biliriz. Kontrol edebileceğimiz en fazla şey kendimiz yani öz-kontrolüdür, İnsanları ve dünyayı kontrol etmeye çalıştığımızda ise psikopatolojiler baş gösterir. Bunu da unutmamak gerekir.

Kadere inanmak ayrı fatalistik yani kaderci olmak ayrı olgulardır. Hepimiz dünyaya geldiğimiz andan itibaren belli şeyleri seçebileceğimizi bir takım gerçeklikleri ise kabul etmek durumunda olduğumuzu bilmeliyiz.

Ailemizi, içinde yaşayacağımız toplumu seçemeyeceğimiz gibi okuyacağımız okulu, yapacağımız evliliği, yaşayacağımız hayatın önemli bir bölümünü seçmek elimizdedir. Bununla beraber ders çalışmayıp okulu suçlayabilir, "bu senin kaderindir" denilerek bize dayatılan kişiyle evlenip evliliği suçlayabilir veya işimizi iyi yapmayıp işten kovulunca patronu suçlayabiliriz. İnsanın en iyi gözlemcisi, danışmanı, psikoloğu kendisidir. Kendini dinleyince, gözleyince, inceleyince yaptığı seçimlerin karşılığını gördüğünü fark edecektir. Mevlamız Necm Süresinin 39. Ayetinde "İnsan için çalıştığından başkası yoktur" buyurarak bu gerçeklikle bizi yüzleştirmektedir. Bu buyruk evimizin ve işyerimizin bir köşesine asılacak tam bir hayat ilkesidir. Depresyon ve paranoyanın panzehiridir.

Bizim gibi kolektivist yani toplulukçu ve bir arada yaşamayı seven toplumlarda kader inancının yanlış algılanması sık karşılaştığımız bir sorundur. Her şeyi kadere atfetmek ciddi bir problemdir. Alın yazısı, Kör talih, Kahpe felek, Zalim kader, Kara baht

gibi bir kısmı insanı itikâdî anlamda da sıkıntılara sokacak sözcükler çok görülür. **İnsanı seçim yapmak zorlarken ama bir o kadar da var ederken, diğer insanları, dünyayı ve kaderi suçlamak geçici bir rahatlık sağlayabilir. Ancak yapılan seçimle yüzleşmek insanı olgunlaştırırken, başkalarını suçlamak kâmil olmasını önleyecektir.** Bu tür bir insan gelişmez, ilerlemez, kendisiyle ilgili kaygıları olmaz, diğer insanları da kader kurbanı görerek bir tür illüzyon yaşar, hayatı başkaları üzerinden yaşar. Benim şahsî gözlemim de toplumda bu yönde bir patolojinin giderek arttığı yönündedir. **Bir anne babanın en büyük serveti, analiz edebilen, muhâkeme edebilen, ızan, idrak, irfan sahibi olan, seçen ve sorumluluk alan bir veya daha fazla evlada sahip olmasıdır.** Bu evlat hep çalışır, çabalar, gelişir, geliştirir, kendine, milletine, ümmetine faydalı bir insan olur. Eşref-i Mahlukat mesabesinde bir yaşam sürer. Kazanılacak en önemli insan-î vasıf budur.

Selametle....

MODERN TOPLUMDA EV KADINLARI

"ÇALIŞMAYAN EĞİTİMLİ EV KADINLARI ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA"

▲ HİLÂL NUR CİHAN

A sırlar boyunca kadın toplum içerisinde birçok kimlik ve roller üstlenmiştir. Modernleşme süreci ile birlikte kadın aile ve sosyal hayatında isteyerek veya istemeyerek dönüşümlere uğramıştır. Dönüşümlerin en temel sebebi ise kadının çalışma hayatına girmesi olmuştur. Kadının en önemli gereksinimi olan eğitim ise artık ekonomik özgürlüğün gölgesinde kalmaya yüz tutmuştur. Kadınların eğitim almasının yegâne sebebinin maddi bir çıkar olmadığını, hane dışında maddi getirisi olan bir işte çalışmayan eğitilmiş kadının evi, ailesi ve sosyal çevresi bağlamında yaptıklarının önemsizleştirilmemesi ve toplumsal baskının kaldırılması gerekmektedir.

Bir toplumun oluşmasında en önemli unsur ailedir. Ailenin içerisinde ise en önemli rol kadınlara düşmektedir. Kadın, buğday gibidir. Ekmeğin aslı buğdaydan oluşur. Yeryüzünde ki düzende ise insan doğuran kadın, kadının ve erkeğin aslıdır. Dönemsel süreçlerden geçen kadın zaman geçtikçe

aslı olan değerini unutmaya yüz tutmuş ve kendisini ispatlamak için farklı yöntem arayışlarındadır. Başkaperspektiflerinde etkisiyle kadın kimliği toplum ve birey olarak sürekli eleştirilmiş ve değişime uğramıştır. Modernleşme sürecinin etkisiyle birlikte kadın evden uzaklaştırılarak fitratına uymayan bir şekilde çalışma hayatının içerisine girmiş ve asıl olan kimliğinden sıyrılmaya başlamıştır. Kadın evden uzaklaştırılırken aynı zamanda en önemli kimliklerinden biri olan anne kimliğinden de uzaklaşmaya başlamıştır. İçerisinde ki şefkat merhamet gibi duyguları dışarıda ki hayata alışması ile birlikte zamanla körelmeye yüz tutmuştur.

Kadının neden evden uzaklaşmaya çalıştığını araştırmak neslin sorunlarına ışık tutacak bir çalışma olacaktır. Kadının çalışmasının sadece ekonomik özgürlük bağlamında değerlendirenlere karşılık olarak, evde geçirdiği süre zarfında yaptığı çalışmaların ekonomik bir karşılığı olmadığı için

değersizleştirilmesi, hor görülmesi kadını bedensel ve ruhsal olarak çöküntüye uğratmaktadır.

Ev kadını diye adlandırılan kesimin lisans ve üstü bir eğitimi olmuş dahi olsa toplum nezdinde ekonomik bir getirisi olmadığı takdirde değersizleştirildiği görülmektedir. Bu nedenle karşılaştığımız durumun sebeplerinin araştırılması istenilmektedir. Çalışan kadın ve çalışmayan kadın olarak yapılan kıyasın aslında hiç etik olmadığını, bu şekilde bir karşılaştırılmanın toplum tarafından yapılması kadınlar üzerinde rencide edici bir durum olduğu gözlemlenmektedir. **Bir kadının toplumda ki değeri, statüsü aldığı maaşla, çalıştığı mevki ile belirlenmeye başlandığı vakit o toplumda ki oluşan düzen sorgulanmalı ve gelecek nesil için endişeler artmalıdır.** Hiçbir insanın değeri bu şekilde belirlenmeyeceği gibi özellikle bir kadının bu şekilde bir kıyas içerisinde olması oldukça üzücüdür.

Kadın yaratılışında nazik ve kibar bir fitrata sahiptir. Ona verilen görevler daha çok ev içinde ki düzen neslin devamındaki eğitimin başrolü olmak, kendini, eşini, çocuklarını ve çevresini her konuda eğitilmiş hale getirmektir. Ev kadını olarak tabir edilen toplumda ki bu kavram tamamı ile eksik ve yanlış bir şekilde içi doldurulmaktadır. Sadece temizlik, çocuk bakımı, yemek yapma olarak görev biçilen ev hanımlığının aslında öyle olmadığı, içerisinde maddi bir karşılığı olmadığı için herhangi bir iş olarak görülmediği toplum tarafından benimsenmiştir.

Modernleşme Kavramı

"Modern Kavramı Latince kökenli bir sözcük olan "modo" son zamanlar, tam şimdi anlamına gelmektedir. Bu kelimedenden türetilen "modernus" (modern) ise düşüncedeki açıklık, özgürlük, otoritelerden bağımsızlık ve en yeni en son dile getirilmiş düşünceler anlamında sıfat olarak kullanılmaktadır." (Cevizci, 2005, s. 1178)

Günümüzde de modernleşme kavramı olarak; geleneksel toplumdan modern topluma doğru evrilen bir toplumsal değişim sürecini ifade eder. "Modernin bir diğer özelliği de onun insanı merkeze alması ve yaşamla ilgili herhangi bir konuda insanın dışında bir otoritenin insan üzerinde söz sahibi olmasını reddetmesidir." (Özkeraz, 2003, s. 9)

Modernleşmenin etkisiyle kadın işgücünün tarihsel gelişimi açısından bakıldığında sanayi

devriminin değişimlerin yaşandığı önemli bir dönüm noktası olduğu aşikârdır. Sanayi devriminden önce kadınlar geleneksel yaşam tarzlarının fazlaca dışına çıkamamışlar, ücret karşılığında işçi statüsü ile çalışmaları sanayi devrimi ile mümkün olmuştur (Özer & Biçerli, 2003, s. 56,56).

Başka bir şekilde ise; kadınların üretim hayatı içinde bulunmaları insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmasına karşılık ücret karşılığı çalışması ise 19. Yüzyılda sanayi devrimi ile birlikte yeni ve ucuz işgücüne karşı ihtiyaç hissetmesiyle birlikte başlamıştır. Kadınların çalışma yaşamına girişleri üzerindeki önemli etkenlerden biri de savaşlar olmuştur. Hemen tüm ülkelerde, o tarihe dek aslı görevi ev işi ve annelik olan kadınlar cepheye giden eşlerinin, babalarının yerine işgücüne girmişlerdir. 1914-1918 yılları arasında sadece İngiltere'de 1 milyon 345 bin kadın çalışma yaşamına katıldığı belirtilmektedir (Emre, 2004, s. 47-50).

Anne olan kadınların ise çalışma koşulları biraz daha ağırlaşmaktaydı. İşlerini kaybetmekten korkan anneler doğumdan üç hafta sonra fabrikaya hemen geri dönüyordu ve bazen bebeklerini fabrikalara getiriyor, anne ancak mola verdiğinde bebeğini emzirebilme izni veriliyordu. Bazı kadınlar ise doğum yapınca kadar fabrikalarda çalışmak zorunda kalıyordu ve evde kalan daha büyük yaştaki çocuklara rahat durmaları için afyon verebiliyorlardı.

Sanayi Devrimi döneminde hâkim olan, "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" sloganı ile ifade edilen katı bir liberal iktisat anlayışı, kadın işgücü ücretlerinin erkeklerden çok daha düşük olmasına yol açmış. Buradan hareketle bu dönem kadın işgücünün, düşük ücretler ve çok ağır çalışma koşulları altında çalışmaları sonucunu doğurmuştur.

Anadolu ve Osmanlı coğrafyasında kadının Formel manada eğitim ve çalışma yaşamında bulunması Tanzimat'ın ilanından sonra kadın haklarıyla ilgili isteklerin bir kısmı açılan kız okullarıyla başlayan süreçtir.

"Tanzimat yazarlarının desteğiyle genç kızların eğitimi ve toplum için önemini anlatan çeviri ve yazıların arttığı dönemin sonunda -1869'dan itibaren Maarifi Umumiye Nizamnamesiyle- kızların eğitimi cebri hâle gelmiştir" (Meriç, 2000, s.

60). Bu dönemde "Sultan ikinci Mahmut'un açtığı kız okullarının beraberinde, 1842'de Avrupa'dan getirilen ebelerle ebe-hastabakıcı yetiştirme, 1859'da Kız Rüştîyeleri, 1870'te Kız Sanayi mektebi, Kız Rüştîyelerine muallim yetiştirmek üzere Dârül Muallimat'ın açılması" gerçekleşmiştir (Kaplan, 1999, s. 469). Zorunlu eğitimle beraber, toplumun ortalama ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kızlara meslek eğitimi de verilmeye başlanmıştır.

Osmanlı'nın modernleşmesinde kadın her türlü alanda toplumda en çok etkilenen unsur olmuştur. Gerek eğitim hayatında gerek ise günlük yaşantısından, kıyafetine kadar modernleşme her alanda kadını etkilemiştir. Kadının değişmesinin beraberine aile değişmiş ve bu şekilde toplumun değişimi de kolaylaşmıştır.

Cumhuriyet döneminde görülen gelişmelerin, önceki dönemlere göre büyük farklılıkları ve anlamları vardır. Bu farklılıklar Cumhuriyet döneminin benimsediği yeni felsefeli farklılıklarından ve uygulama farklılıklarından meydana gelmektedir. Bu farklılık çok taraflı bir farklılıktır. Sadece kadının dış görünüşünde kalmamış, onun toplumsal statüsünde, kişiliğinde ve kültürel yapısında da görülmüştür. Elbette ki tüm bunlar ülkede yaşanmış olan kültürel, toplumsal ve ekonomik yoğun değişmelerle paralellik göstermektedir (Kırkpınar, 1998, s. 15).

Cumhuriyetle beraber kadınlara pek çok haklar tanınmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır. 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde kız ve erkek eşitliği sağlanmıştır. 1926'da medeni kanun yürürlüğe girmesiyle resmi nikâh uygulaması

başlamıştır. Böylece tek eşlilik yasal, çok eşlilik yasadışı olmuştur. 1926'da Memurin Kanunu altıncı maddesiyle, kamu yönetiminde kadınların çalışması yasası kabul edilir. 1930 yılında kadınlara belediye seçimlerinde oy verme ve seçilebilme hakları, Aralık 1934 yılında da kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Osmanlı modernleşmesinin devamı olarak karşımıza çıkan süreçte kadınlar giyim kuşam konusunda oldukça serbest davranmaya başlamıştır. Güzellik yarışmalarına katılmalar başlamış. Modernleşme ile birlikte kadınların kamusal alanda çalışmasının da önü açılmıştır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan askeri yenilgi ve ekonomik bozulmalar Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu getirerek yeni bir devletin kurulması sonucuna engel olamamıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan yenilik hareketleri aslında Avrupa'da hâkim olmaya başlayan ulus-devlet formatının misal alınmasıydı. Bir yandan yaşanan dinin siyasal ve sosyal alandaki rolünün sınırlandırılması öte yandan ülkede yaşayanların bir kimlik etrafında tanımlanma çabası modernleşme sürecinin temelini oluşturmuştur. İttihat ve Terakki Cemiyeti döneminde ivme kazanan değişimlerin birçoğu bu iki alanda oluşmuştur. Benzer şekilde Cumhuriyetin kurulması ile gelen bir dizi reform ve inkılaplar dinin siyasal ve hukuki alandaki rolünü sınırlandırırken vatandaşlık Türk kimliği etrafında tanımlanmıştır.

Türkiye'de esas kamusal -özel karşıtlığı ve buna ilişkin tartışmalar, 1980'li yıllarla birlikte alevlenmiş ve örtünme pratikleri nedeniyle kadınlar bu tartışmanın başkahramanları olmuşlardır. Nilüfer Göle'ye göre bu tartışmanın dozunu artıran Müslüman kadının türbanıyla kamusal alana çıkma talepleri yani sosyolojik anlamda toplumsal aktivist olma biçimleriydi, bu şekilde 20 yıldır devam eden İslâmcı hareketlerle kamusal alanın sınırları dışa vurulmuştur.

Türkiye'de kadınların özellikle eğitim kurumlarına girişlerinin

önünde baş örtme pratikleri ciddi bir engel teşkil etmiş, kadınlar kamusal alana girmek, devlet ise kadınları "özel" alanda tutmak için yıllarca mücadele vermiştir. Kamusal alanın sınırları uzun yıllar boyunca tartışılmıştır. Günümüzde ise kadın kamusal alanda başörtülü bir şekilde çalışabilmekte ve erkekle eşit şartlara sahip olmaktadır.

Ev Kadınları

Hızla değişimin olduğu bir zamanda değişim sıçradığı bir başka yer de aile kurumudur. Geniş aile yapısından gün geçtikçe çekirdek aileye geçilmekte, geleneksel değerlerin hakim olduğu geniş aile özelliklerinin yapısını modern çekirdek aileye bırakmaktadır. Ailenin yapısında da görülen değişimlerden bir diğeri de ailenin iş gücüne katılımlarında görülen demografik değişimdir. Geleneksel olarak kocanın evin geçimi için çalıştığı, kadının da ev işlerini yerine getirdiği yapı, Batı'da ve dünyanın geri kalan bölgelerinde terk edilmeye başlanmıştır. Ailede eşlerin (karı-koca) her ikisinin de çalıştığı, kariyer sahibi olduğu bir yapıya doğru değişim başlamıştır (Bayer, 2013, s. 107).

Kadına ailenin bir üyesi olarak büyük rol ve değer atfedilmektedir. Evi yuva yapan ve aileyi birbirine bağlayan kadındır: "Ocağın yakışığı odun, evin yakışığı kadındır", "Yuvayı dişi kuş yapar" atasözünde olduğu gibi, kadının sağlam bir aile yapısı oluşturmada çok önemli bir görevi üstlendiği belirtilmektedir (Ersöz, 2010'den akt. Özgen).

Ancak modernleşmeyle birlikte çift kariyerli ailelerin ortaya çıkışı ve eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte iş gücünde küçük çocuklu annelerin sayısındaki artışa neden olmuş, kadınlar için çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir. Kadının iş yaşamına daha fazla katılması sonucunda hem iş yaşamında hem de ailede giderek egemenliğini büyük ölçüde kaybeden erkek, ailede iki kişinin egemenliği söz konusu olmuştur. Bir taraftan geleneksel rolleri yok sayılmaya başlarken öte yandan toplumsal dönüşümle gelen ve geleneksel erkeklik tanımlarına uymayan ev işleri,

çocuk bakımı gibi sorumlulukları yerine getirir hale gelir. Buna bağlı olarak hem de kadın hem de erkek için rol çatışması meydana gelecektir. Böyle olunca ailede gerginlikler ve idare etmenin önemi azalarak roller konuşulmaya, birbirlerinin yüzüne vurulmaya başlarlar (Oktan, 2008, s. 153).

"Kadınlar için sadece ev içi rolün, erkekler için de gelir getiren birey rolünün uygun olduğu görüşü, "tek rol ideolojisi" ile açıklanmaktadır. Ancak, kadının çalışma yaşamına etkin biçimde katıldığı modern endüstri toplumlarında, kadınlar için ikili rol ideolojisi yaygınlaşmış ve hem kadınların hem de erkeklerin iş ve aile rollerinin giderek karmaşıklaşan etkisi, toplumda her iki rol ideolojisi arasında yaşanan çatışma, eşlerin rol ve statülerinin yeniden ele alınmasını, buna bağlı olarak farklı tür çalışma şartları ve modellerinin gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır" (Bayer, 2013, s. 109).

Modernleşme, sanayileşme ve kentleşme gibi insan hayatı üzerinde etkili olan faktörler, aile hayatında ve toplumsal alanda kadının yükünü artırmış, kadın sadece "ev kadını" değil; anne, eş ve iş kadını olarak hayattaki rolünü almıştır. İyi bir anne, iyi bir eş olmak zorundadır. Çocuklarına bakmaya, onların eğitimi ve sağlığıyla ilgilenmeye kendini mecbur hissetmektedir. Evde işi bir hayli yüküldür. Evdeki işleri yoluna girince işine, çalışma mekânına gidecektir. Orada çalışırken akıllı bir yandan da evde, eşinde ve çocuklarında olacaktır. Bu durum onda sıkışma hissi, kaygı, anksiyete oluşturacaktır ve bir anlamda tükenmişlik içine girecektir. Bunun tam

işlerini yerine getirmeye çalışan kadının -yemek, bulaşık, ütü, çocukların bakımı gibi-tüm bu görevlere tek başına yetebilmesi mümkün olmadığı gibi, kadının aile içinde mutluluk ortamının gelişmesine katkı yapması da çok mümkün görünmemektedir. Bu yüzden **ailede kadın ve erkeğin güçlerine, yaşlarına, cinslerine, sağlıklarına ve bireysel farklılıklara uygun rollerin verilerek desteklenmesi, dengeli bir aile ortamı oluşturunun bir gereği olarak ifade edilmektedir.** (Yıldırım, 2011, s. 146).

tersini söylemekte mümkündür ki ev kadınları da ev işlerinden bıkmışlık hissini yaşar. Ancak ev kadının üstlendiği görevler çalışan kadından daha az olduğu için bu zorluk çalışan kadınlar için daha çoktur (Bayer, 2013, s. 108).

Sanayileşmeyle birlikte 1950'lerde yaşanan gelişmelerle yoğunluğu artan iş aile yoğunluğu ailelerin geleneksel yapıdan modern hayatın zorluklarını içermektedir. Bu modele göre iş ve aile yaşamları, tamamen birbirinden ayrı ve rekabet halinde olan kadın ve erkekleri ortaya çıkarmıştır. Buna göre, kesin sınırlarla birbirinden ayrılan alanların kendine özgü talepleri ve bu talepler arasında da kaçınılmaz bir mücadele vardır. Aile, iş taleplerinin gerçekleştirilmesini engelleyen bir tehdit unsuru olarak görülür. En önemlisi de bu iki alanı yönetmenin bir çalışan sorunu olmasından ziyade, bir kadın sorunu olarak görülmesidir. Çünkü erkeğin geleneksel rolü, iş rolü ve evin geçimini sağlamak iken kadının iş yaşamına katılması, geleneksel rolünün, yani eş ve annelik rollerinin iş rolü talepleri üzerinde bir tehdit unsuru olarak algılanmasına neden oldu (Kapız, 2008, s. 143).

"Türkiye'de kadınların çalışma hayatından uzak durmalarının ardında yatan temel nedenlerin, çocuk bakımının aksamaması, ev düzeninin bozulması ve işyerinde yabancı erkeklerle bir arada olmanın olumsuz algılanması olduğu belirlenmiştir" (Bayer, 2013, s. 110).

Kadınında erkeğinde rollerinin değişmesi birçok değişimleri ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Eve geldiğinde kocasının desteğini almadan ev

Diğer taraftan çalışan kadınlara ait algıda değişimler olmuştur. Yapılan bir çalışmada çalışan kadınların nasıl görüldüğü sorusuna "İyi gözle görülüyor." yanıtı veren kadın ve erkeklerin (özellikle erkeklerin) oranında bir düşüş gözlemlenmiştir. Türkiye'de tarım kesimi dışında ücretli olarak ev dışında çalışan kadın sayısı istenilen düzeyde değildir ve çalışan kadınlar da geleneksel rollerini sürdürebilecekleri, aile sorumluluklarıyla bağdaşabilen meslekleri yeğlemektedirler. Kadının kendini algılaması ile ilgili yaptığı bir çalışmada, "başarılı kadın" denildiğinde, iyi bir eş ve iyi bir annenin akla geldiği belirlenmiştir. Erkeklerle göre de başarılı kadın olabilmek için önce ev işlerinin aksatılmaması gerekmektedir. Kadınlar iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne gibi geleneksel rol beklentileriyle toplumsallaştırılmaktadır (Bayer, 2013, s. 79-82).

Çalışma Hayatıyla Birlikte Ev Kadınları

Günümüz toplumda kadının da rollerinde değişimler, çeşitlenmeler ve farklılaşmalar ya da erkeklerle rollerinin karışması söz konusu olmuştur. Kadın çalışma hayatına girmesiyle birlikte birçok işi beraberinde yaparken daha da çoğu ile karşılaşarak yeniden yaptığı işlerde ve rollerinde değişimler olmuştur. Anne rollerinde olan ev kadınları 1950'lerden sonra sanayileşme ve beraberinde kentleşme ile erkeğin aile gelir düzeyi kentlerde yaşam düzeylerini karşılayamaz hale geldiği için kadınların da çalışma hayatına katılmalarına neden olmuştur. Fabrikalar da konfeksiyon sektöründe geçim şartlarıyla çalışan

kadınlara yer verilmiştir. Lise mezunu olan ve idari işlerden daha iyi anlayanları şef yaparken, eğitim düzeyi nedeniyle sadece el işlerinden anlayan kadınları da işçi kısmında dikiş, nakış yapması için görev verilmiştir. Bu şekilde bir denetim ve işletme idaresi kadınlar arasında da oluşmaya başlamıştır.

Şimdi TÜİK verileri ile ev kadınlarının toplum içerisindeki yerine bakalım. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hane halkı İşgücü İstatistikleri (15+ yaş) 2016 yılı verilerine göre;

● 2005 yılında % 20,7 olan **kadın istihdamı oranı 7,3 puanlık bir artış ile % 28'e** yükselirken, **kadınların işgücüne katılma oranına bakıldığında ise 2005 yılına göre 9,2 puanlık artış ile %32,5'e yükselmiş olduğu görülmektedir.**

● Kadın istihdamını artırma amacıyla birçok çalışma yürütülmekle birlikte kayıt dışı istihdam sorunu devam etmektedir. **2005 yılında esas işinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmaksızın çalışan kadınların oranı % 64,9 iken 2016 yılı sonunda % 44,3'e** düştüğü tespit edilmiştir.

● 2016 yılında Türkiye'de çalışan **kadınlardan tarımsal faaliyetlerde bulunanlarda kayıt dışı çalışma oranı % 94,3 iken, tarım dışı faaliyetlerde bulunanlarda % 24,2'dir.** Bu durum, kayıt dışılığın daha çok tarımsal faaliyetlerle uğraşanlarda, özellikle de ücretsiz aile işçilerinde yoğunlaştığını göstermektedir. 2016 yılında kayıt dışı olarak ücretsiz aile işçisi konumunda tarımsal faaliyetlerle uğraşanların **% 22'sini erkekler** oluştururken; **% 78'ini kadınlar** oluşturmaktadır.

● Kadın istihdamının sektörlerde dağılımına bakıldığında **% 55,4 ile en fazla Hizmetler sektöründe** yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, **% 28,7 ile Tarım ve % 15,9 ile Sanayi** sektöründe istihdam edildiği görülmektedir.

● İşteki durumuna göre kadın istihdamı rakamlarını incelediğimizde, **kadınların % 63,5 ile en fazla ücretli veya yevmiyeli olarak istihdam edildiği** görülmektedir. Bununla birlikte **%26,4 oranında ücretsiz aile işçisi, % 8,8 kendi hesabına ve % 1,3 oranında da işveren**

olarak istihdamda oldukları görülmektedir.

● Eğitim durumlarına göre **kadın işgücüne katılımda ise % 71,3 ile en fazla yükseköğretim düzeyindeki kadınlar** ön plana çıkmaktadır. Daha sonra ise **mesleki veya teknik lise (%41,4) ve lise (%33,7) düzeyindeki** kadınların işgücüne katılımı daha yüksek olduğu görülmektedir.

● Kadınların işgücüne dâhil olmama nedenleri arasında ise sebep olarak en fazla gösterilen **ev işleriyle meşgul olma nedeni 2005 yılında % 67 iken, 2016 yılsonu itibarıyla % 55,3'e** düştüğü görülmektedir. Bu oran, kadınların iş hayatına katılımda 2005 yılından itibaren ciddi bir artış olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, **mevsimlik çalıştığı için işgücüne dâhil olmaması oranı, 2005 yılı ile karşılaştırıldığında, 2016 yılsonu itibarıyla 1,3 puanlık bir azalış ile % 0,3'e** gerilemiştir. Bu oran ise geçici ya da mevsimlik olarak çalışan kadınların azalıp; sürekli ya da tam zamanlı bir işe başlayarak çalışan kadın sayısında bir artış olduğunu göstermektedir. (TÜİK, 2016'den akt. Müdürlüğü, 2017)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Toplum bilinci oluşurken Sanayi Devrimi ve Fransız Devriminin gölgesi ile birlikte birçok farklı ideolojiler ve kalıplar ortaya çıkmıştır. Bu devrimlerin etkisi ve Modernleşme sürecinin beraberinde getirdiği yeni bir konu ise kadının çalışma hayatı olmuştur. Kadın yaratıldığından beri her dönemde farklı kimliklere ve rollere bürünmüştür. Eski Avrupa'ya baktığımızda kadın köle, değersiz ve cadı olarak nitelendirilmiş, yüzyıllarca yakılmış ve insan

muamelesi görmemiştir. İslam'dan önceki dönemlerde ise bazı kabilelerde kadın köle ve cariye olarak yaşamını sürdürmüştür. İslamiyet sonrası dönemde ise bu gidişat değişmiştir. Kadına sahip olması gereken haklar tanınmıştır. Kadın yüzyıllarca görmediği değeri İslam'ın gelmesi ile birlikte ayet ve hadislerin izinde görmüştür.

Kadınların çalışma hayatı adlı konu Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya atılmıştır. Oysaki kadın avcı toplayıcı toplumlarda olmak üzere her zaman çalışma hayatına dâhil olmuştur. Ev ve iş birbirinden ayrılmadan yani kadın kamusal alanda çalışmadan önce de çalışma hayatının içerisindeydi. Ancak **Sanayi Devrimi ile birlikte kadınlara belli hak ve özgürlükler adı altında, kendi yapabileceklerinin daha da üstüne çıkılarak yoğun ve karşılıklı hakıyla verilmeyen bir çalışma hayatına girmeye zorlanmıştır.** Bunlar yapılırken bir taraftan da kadınların erkekler ile eşit olduklarını savunan feminizm dalgası ortaya çıkmıştır. Kadın toplum içerisinde kimliğini aramaya koyulmuş ve bir türlü oturtulamayan durumlar meydana gelmiştir.

Olimpiyatlarda kadın erkek kategorileri ayrılırken normal hayatta ve iş yaşamında kadın ve erkek kategorilerinin ayrılmaması ve aksine eşitlik istenmesi oldukça ironiktir. **Eşitlik adı altında yapılan ve kadınlara zorla öğretilen durumlar karşısında kadın başkalaştırılmıştır. Kadın evden uzaklaştırılarak aslında özüne karşı yabancılaştırılmıştır.** Kadına ekonomik bağımsızlık daha cazip geldiği için çok yorulsa dahi çalışma hayatına yönelik eğiliminden vazgeçmemiştir.

Kadın varoluşsal vazifesi olan anneliği geride bırakıp ekonomik özgürlük adı altında erkek ile aynı sahaya çıkmıştır. Bunun zorluğunu bedensel ve ruhsal açıdan yaşamaktadır. Daha fazla kazanç uğruna ailesini, çocuklarını ikinci plana atmak kadının kendisinde de oldukça hasar bırakmıştır. Kadın duygusal ve sakin bir yapıda iken iş yaşamının stresi ve yoğunluğu içerisinde fitratına ağır gelecek şekilde çalışarak kendi özünden tavizler vermeye başlamıştır.

Çalışma hayatı kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte, kamusal alanda bir iş hayatı olmayan kadına da ev kadını kavramı atfedilmiştir. Aslında ev kadını diye ayırt ettiğimiz zaman geleneksel kültürümüze ve kadının yaratılışına karşı da farklı bir statü karşımıza çıkartmaktayız. **Kadın yaratılışı**

gereği toplayıcıdır. Evini, eşini, çocuklarını bir araya toplayan, onların sorunlarıyla daha faydalı bir şekilde ilgilenebilen bir yapıya sahiptir. Yani ev kadını dediğimiz kavram ekonomik anlamda çalışmayan kadın anlamına gelmemelidir. Ev kadınının ekonomik anlamda bir getirisi olmayabilir fakat evde ona ayrılan iş bölümü sayesinde, ekonomik getirisi olan bir kadından daha fazla emek sarf ettiği aşikârdır.

1950'lerden sonra ortaya çıkan bu iki kavram kadınlar arasında toplum içerisinde bir kıyasa neden olmaktadır. Hangisinin daha üstün olduğu gibi gereksiz bir yarışa kadınlar dâhil olmuştur. Oysaki çalışmak zorunda olan kadının evinde ve ailesinde annelik ve eşlik kimliğinin olduğu toplum tarafından asla unutulmamalıdır. Hane dışında bir çalışma hayatı olmayan ev kadınlarının ise yaptıkları işler toplum tarafından asla küçümsenmemelidir.

Çalışmamız kapsamında kadının modernleşme süreci içerisindeki değişimleri ortaya konulmuştur. Ardından, yapılan mülakatlar ile ev kadınlarının toplum içerisindeki konumu, çalışan kadın ve ev kadını arasındaki farklar, eğitilmiş ev kadını olmanın kazanımları, toplum tarafından ev kadınına karşı yapılan baskı gibi başlıklar altında değerlendirmeler yapılmıştır.

Yaptığımız mülakatlar sonucunda toplumumuzda eğitim görmüş fakat hane dışında çalışma hayatını seçmemiş ev kadınlarının toplum tarafından bir baskıya maruz bırakıldığı, yaptırım olarak değil ama sürekli sorgulayıcı, olumlu ve olumsuz söylemler ile birlikte bir tutum sergilendiği aşikârdır. Bu durum kadınlarda kendi istekleri ve kararları olduğu takdirde psikolojik olarak toplumsal baskının etkisinin az olduğu gözlemlenmiştir. Fakat bazı kadınların psikolojik olarak baskıya karşı mutsuz bir hayat sürdüğü ve bunun eşlerinde ve çocuklarında fark edildiği, özellikle çocuklarına karşı kötü sonuçlar doğurduğu sonuçlara yansımıştır.

Ev kadınları ve çalışan kadınlar arasındaki farklara baktığımızda ilk başta karşımıza çıkan ekonomik bağımsızlıktır. Hane içerisinde veya özel hayatta ekonomik rahatlığın olması kadınların bazılarının kendilerini değerli hissettirdiği ve daha rahat bir şekilde harcama yapabildiği mülakatlar sonucunda ortaya çıkmıştır.

Çalışan kadının ekonomik ve sosyalaçıdan avantajlı olduğu fakat aile ve çocuk söz konusu olduğunda bu avantajının bile dezavantaja dönüştüğü gözlemlenmiştir. Çalışan kadınlar evine ve ailesine mesai saatlerinin dışında zaman ayırmaktadır. İşten yorgun bir şekilde gelen kadın çocuğuna, eşine ve kendisine daha az zaman ayırmakta ve bu durum kendisinde fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır. Çocuk annesine olan özlemini gidermek istemektedir, anne ise yorgundur, ona daha kısıtlı zaman ayırmakta belki de hiç ilgilenememektedir. Çocukta psikolojik olarak bir doyum oluşmadığı için daha farklı problemlerin ortaya çıktığı mülakatlar sonucu gözlemlenmiştir.

Kadının en önemli gereksinimi eğitimidir. Her kadının eğitim hakkının yerine getirilmesi şarttır. Kadın eğitilmiş olduğu takdirde karşılığının illa ki ekonomik bir getirisi olmayacağı ve eğitimin ekonomi ile bağdaştırılmaması söz konusu mülakat için sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların hepsi eğitim görmeli ve hayatları boyunca bu eğitimin devam etmesi gerekmektedir. Üniversite veya daha farklı alanlarda kadınlar kendilerini geliştirmeli ve bilinçli ebeveynler olmalıdırlar. Unutulmamalıdır ki batının en büyük korkusu kadındır. Çünkü kadın bildiği takdirde çocuğuna da öğretir ve çocuk o topluma şekil verir. Kadına aslında en önemli görevi unutturulmaya çalışılmış ve ona ekonomik anlamda bağımsızlık gibi zorlayıcı bir hayat biçimi sunulmuştur.

Çalışmamız kapsamında eğitilmiş bir ev kadınının toplum içerisinde konumu ele alınmıştır. Sonuçlara baktığımız zaman ise eğitilmiş olan kadınların toplum içerisinde eğitim almamış ev kadınlarına nazaran toplum tarafından daha farklı bir yerde olduğu belirlenmektedir. Eğitim dediğimiz zaman sadece üniversite eğitimi de kastetmemekteyiz, kendisini geliştirmiş her kadın daha bilinçli, özgüven sahibi ve toplumun baskılarına aldırış etmeden çocuklarını ve kendilerini yetiştirmektedirler.

Eğitilmiş ev kadınlarının çalışma

hayatını tercih etmemesinin en temel sebebi anne olmalarıdır. Kendi çocuklarını, ekonomik anlamda rahat etmek adına bakıcıya, anneanne veya babaanneye bırakmak istememişlerdir. Evin, arabanın her zaman alınabileceğinin fakat çocuklarının o yaşlarının bir daha geri gelmeyeceğinin farkındadırlar. Topluma kaliteli insanlar yetiştirmek adına toplumun baskısını kulak ardı edip eğitimlerini ve kendilerini gelecek nesillere adamışlardır. Bunların meyvesini şu anda dahi çocuklarının öğretmenlerinden, bir toplulukta çocuklarının davranışlarından ve çocuklarının düşüncelerinden almaktadırlar.

Toplumun, ahlak edindiği kapitalist düşünce sisteminden biran önce sıyrılıp kadına sahip olduğu itibarı iade etmesi gerekmektedir. Belirli gün ve haftalar dâhilinde ya da çeşitli medyatik oyunlarla yapay bir şekilde kadına verilen değer yerini artık gerçek bir değer almalıdır. Medyanın ev kadını üzerinde yaptığı algı operasyonunun biran önce yetkili kişilerce bitirilmesi gerekmektedir. Ev kadınlarının aslında kendi tercihleri ile bu statüyü seçtikleri ve ekonomik bir bağımsızlıklarının olmamasının, onların toplumdaki statüsünü belirlemediği kabul edilmelidir. Yaptıkları işlerin küçümsenmemesi ve onların daha iyi bir nesil yetiştirmek adına eğitimleri için her türlü desteğin sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde karşımıza çıkacak olan yozlaşmış ve geleneğinden kopmuş bir neslin oluşturacağı topluma hazır olmamız gerekir...

İSLAM DÜNYASINDA TERCÜME FAALİYETLERİ VE DARÜ'L HİKME TECRÜBESİ

ALPARSLAN ARSLAN

İslam düşünce tarihinde tesiri bu günlere kadar gelen bir ev açılmıştır. Bu ev, diğer evlere benzemez. Bu ev bir "hikmet evi"dir. İlk önce kimin kurdurduğu, hangi ihtiyaca binaen ortaya çıktığı, hangi görevleri yerine getirdiği bu yazıda tartışılacaktır. Özellikle İslam fetihleriyle beraber karşılaşılan yeni toplumların bilgi ve örflerini anlayabilmek, İslam'ın bu yeni kültürlerle cevap verebilmesi adına devlet başkanlarının öncülüğünde kurulan bu ev tarihi misyonunu yerine getirmiş, İslam'ın kendine olan özgüvenini göstermiş, yaşadığı çağa cevap verebileceğini ispatlamıştır. Bunun için de öncelikle yeni tanışılan bu kültürlerin tercümesine başlanmış, ezbere konuşulmamış; konuların özüne vakıf olunduktan sonra cevap ve açıklamalar üretilmiştir. Bu girişim nasıl başlamıştır? Başlıyoruz;

Abbasiler döneminde Beytül-Hikme (Hikmet Evi) çevresinde ortaya çıkan değişim ve dönüşüm ile birlikte Kuran ve Sünnetin dışında farklı referansların devreye girmesi başlangıçtan itibaren devam edegelen bir sürecin neticesidir. Bu nedenle Abbasilerle birlikte ortaya çıkan köklü değişimden önce Emeviler dönemindeki bilimsel durumla başlamak gerekir. Bu dönemde özellikle Müslümanların tıpla meşgul olduklarını görmekteyiz. Halid b. Yezid'in (Ö. 704) Kimya ile ilgili olan araştırmaları ve etkinlikleri kaynaklarda özellikle öne çıkmaktadır.(1)

İslam Dünyasında asıl köklü dönüşüm Abbasiler döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki dönüşüm ve değişim Emevilerde olduğu gibi sadece farklı dini ve milli unsurları içine alarak siyasi hakimiyetini genişletilmesi değil, imparatorluğun muhtevastındaki bu farklı etnik, dini ve milli unsurların paralelinde toplumsal, dini, fıkri ve düşünsel referansların da farklılaşmasını kapsıyordu. Abbasilerdeki bu dönüşüm, daha başlangıçlarda görülmektedir. Abbasilerin ikinci halifesi Mansur'un (754-775) Sasani

imparatorluğunun ideolojisini kullandığı ve yine büyük devlet adamlarını onlardan seçtiği malumdur. Çünkü Farmlar siyaset kültüründe doyma noktasına gelmişlerdi. Onların İslam'a boyun eğmeleri ve bağlanmaları sebebiyle Mansur'un hilafeti ve Abbasi ailesi için samimi bir şekilde çalışacaklardı. Mansur'un halefleri de bu konuda onunla ittifak ettiler. Bunun delili halifelerin saray hayatında ve Abbasi yönetimindeki Fars nüfuzunun kuvvetli olmasıdır. Bermekiler ve Nevbaht ailesi gibi.(2). Bu tarihler henüz Türklerin siyaset sahnesine çıkmadığı yıllardır.

Abbasi devletinin Fars desteği ile kurulmasının, yeni devletin nezdinde Farmların ayrıcalıklı bir yere sahip olmasında büyük bir tesiri söz konusudur. Bu durum onları halifelere yaklaştırdı ve onların yardımlarına mazhar kıldı. Doğrusu bu, İslam ümmetinin oluşumuna götüren yeni bir gelişme idi. Bu sayede Araplar, Emeviler döneminin aksine acemlerle irtibat kurdu ve onların kültürlerinden etkilendiler. Böylece Abbasiler döneminde ecnebi kültürlerin Arapçaya aktarılması için güçlü bir hareket ortaya çıktı. Harun Reşid ve Me'mun dönemlerinde bu hareket çevresinde İslam aydınlanma asrı olarak temayüz eden hür düşünce akımları doğdu. (3)

Abbasiler döneminde özellikle halifeler çevresinde bilimsel hizmetlerinden istifade edilen bilim adamları dikkate alındığında, Abbasilerin sadece Farmlara değil, çok farklı dini inanç ve kültürlerle sahip olan bilim adamlarına kapılarını açtıkları görülmektedir. Nitekim Tabakatül-Ümem'de bulunan şu ifade bu hususta oldukça dikkat çekicidir: "... Abbasi devletinde Yunan mı Rum mu yoksa komşu ümmetlerden mi olduğu bilinmeyen Hristiyan ve Sabiilerden oluşan bilginler gurubu vardı."(4). Abbasilerin hizmetinde bulunan bu bilim adamlarından pratik anlamda tıp sahasında istifade edilmekle kalmayıp, aynı zamanda farklı kültürlerle ait bilimsel birikimlerin elçiliklerini yapmalarına

imkân tanınmıştır. Bu bağlamda Abbasiler döneminde meydana gelen etnik ve kültürel kozmopolit ortamın şark ve garp kültürünü birleştirdiği ifade edilebilir(5). Nitekim Abbasilerin ilk dönemine ait şu bilim adamlarından bahsetmek mümkündür: Buhtişu', Yuhanna b. Masaveyh, Huneyn b. İshak, Ebu'l Hasan Sabit b. Kurra el Harrani bunlarda başlıcaları olup süryâni veya sabii idiler.

Abbasiler iktidara geldiğinde edebi ve beşeri bilimlerin işlenmesine bir dönüş vardı. Bu yeniden canlanmanın baş mimarı II. Abbasi halifesi Mansur idi. O başkent Bağdat'ta yeni başkent için müesseseler kurdu. Halifenin şekillendirici dönemi boyunca, Hindistan'dan matematik ve astronomi ile ilgili metinler geldi.

Harun Reşid'den sonra 813'de iktidara gelen Me'mun, tavrını, ilk önce Yunan ve İskenderiye filozoflarınca kullanılan metotlar üzerine dayanan inançların rasyonel delillerle desteklenmesi gerektiğini savunan Mu'tezilenin akılcılığından yana koydu. Sonra Mu'tezile daha çok Grek ve İskenderiye eserlerinden tercüme gereksinimini ortaya çıkardı. Bu nedenle **Halife Me'mun**, Bağdat'ta çoğu Hristiyan olan mütercimlerin toplandığı Beytül-Hikme'yi kurdu. Çoğunlukla eserlerin el yazmaları yoktu. Onlar Me'mun tarafından Bizans'tan getirildi.

Bu hususta Me'mun kendisinden önceki bir geleneği devam ettirmiştir. Nitekim Mansur ve Harun Reşid'in de dışarıdan eserler getirttiğini ve hatta Harun Reşid'in merkeze gönderilen kitapları cizye/vergi olarak kabul ettiğine dair rivayetler söz

konusudur.(6) Harun Reşid'in kadim eserlere karşı olan bu tavrı kişisel bir kitap tutkunluğu olarak görülebilir ancak yine de farklı kültürlerle karşı gelişen bir dünya görüşünün önemli bir yansıması olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yani Beytül-Hikme'nin kuruluş tarihi hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değilse de, Abbasilerin iktidarı ele geçirmesi ile birlikte, özellikle Halife Mansur'la (752-774) birlikte başlayan dışa açılma ve kadim eserlere düşkünlük, her ne kadar Halife Mehdi döneminde kesintiye uğramışsa da, Harun Reşid (786-808) ve Me'mun döneminde tutkuyla devam etmiştir. Dolayısıyla **Beytül-Hikme'nin ilk çekirdekleri halife Mansur döneminde atıldığını ve içerik bakımından da Harun Reşid ve Me'mun döneminde geliştiğini kabul edebiliriz.** Ancak Me'mun dönemi ve onun Beytül-Hikme'ye katkılarını özellikle diğerlerinden ayrı bir şekilde ele almak ve değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü Me'mun'la birlikte Beytül-Hikme, halifelerin ve emirlerin cömertliğine bağlı kalmaktan kurtarılmış, orada çalışanlara belli bir maaş bağlanarak kurumsallaşmıştır. Bununla birlikte ekstra olarak Halife Me'mun âlimlere çok cömert davranmış ve bazen tercüme edilen kitabın ağırlığı kadar altın vermiştir. Bu durum, Yunanca ve Farsçadan tercüme edilen kitapların diğer kitaplardan kat kat fazla miktarda bulunmasına neden olmuştur. Onun için tarih Me'mun'u Beytül-Hikme'nin ana kurucusu olarak kabul eder.

Bu dönemin tarihsel arka planını da irdelenecek olursak Abbasilerin hilafeti ele geçirmelerine paralel olarak önemli bir ilim ve kültür merkezi

olarakyıldızıparlayanBağdat,Abbasiaristokrasisini ve siyasetini oluşturan farklı etnik, dini ve kültürel mozayığı, belki de en güzel bir şekilde Beytü'l-Hikme'de mevcut olan farklı dil ve kültürlerle ait bilimsel birikimin çeşitliliğinde göstermektedir. Bu dönemde Bağdat, oldukça kozmopolit bir görüntü sergilemekte olup, her dinden ve milletten hekimlerin ve bilginlerin kâbesi durumundadır.(7) İslam düşüncesinde bilim ve felsefenin yükselişini tartışan kaynaklar, bu rasyonel bilimlerin Grek, Süryani, Hint ve Pehlevi kaynaklarından doğrudan yapılan tercümelerin bir neticesi olarak girdiğini ittifakla kabul ederler. Hatta İbn-i Nedim'in Fihrist'inden İbn-i Haldun'un Mukaddime'sine kadar aynı kaynaklar bu tercümelerin çoğunlukla yabancılar tarafından gerçekleştirildiğini kabul etmektedir. Bu nedenle Yunan felsefesinin aktarılmasında farklı dillerin devreye girmesi doğaldır. **Yunan Felsefesinin Arapçaya aktarılmasında ara dil oldukça önemlidir. Yunan Felsefesi ve İslam Felsefesi arasında ara dil konumunda olan en önemli dil Süryanicedir.** Çünkü Süryanice, Grek külliyatının Arapçadan önceki taşıyıcısıdır.

İşte Abbasiler döneminde kadim eserlerin aktarıldığı ve işlendiği bir merkezden bahsedilmektedir. İslam dünyasındaki zihniyet dönüşümünün resmi ve kurumsal ifadesi olarak değerlendirebileceğimiz bu merkezin adı kaynaklarda genellikle Beytü'l-Hikme olarak belirtilmektedir. Bu nedenle Beytü'l-Hikme'nin İslam düşüncesinin oluşması bakımından çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü burada yapılan ilk tercümeler her ne kadar tıp eserleri ile

ilgili olarak pratik bir ihtiyacı karşılama amacıyla yapılmış görünse de daha sonraki aşamalarda bu tercümeler kendi ana vatanının manevi kültürünü, diğer bir ifade ile felsefeyi de İslam dünyasına taşımıştır. Bu tercümelerden sonra İslam dünyasında farklı kaynaklara atıflar yapılmaya başlanmıştır. Kısacası, şayet bir hastalıktan bahsediliyorsa bunun halledilmesi gereken yerin tıp ilmi olduğu, doğru düşünmeden bahsediliyorsa bunun kıstasının mantık olduğu vb. ifade edilmeye başlanmış, artık her problemin çözülmesi gereken yerin dini düşünce olmadığı kendini hissettirmeye başlamıştır. Hatta İslam dünyası kaynağı Allah olan dinin yanında bir de kaynağı akıl ve beşer olan felsefe ile tanışmış ve belki de bundan sonraki İslam düşüncesinin oluşmasında, dini düşüncenin karşısında bünyesine önemli bir diyalektik unsur katmıştır. Bu nedenle Abbasiler, kadim ilimleri araştırmak ve tercüme etmek için ilim evleri ve Beytü'l-Hikme'yi kurmuşlardır. Beytü'l-Hikme, Bağdat'ta kurulan ilk yükseköğretim evidir. Buna ilave olarak bir de tercüme evi ve Beytü'l-Hikme'ye bağlı bulunan rasathane vardır. Bazı kaynaklarda Beytü'l-Hikme'nin bu şekildeki farklı fonksiyonlardan hareketle, mübalağalı yorumlar yapılarak bu müessesenin bir üniversite ya da en kadim fakültelerden birisi olarak görülmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.(8)

Bazı kaynaklarda Betül-Hikme'yi Bağdat'ta Harun Reşid'in kurduğu ifade edilir. Ancak Beytü'l-Hikme'nin Bağdat'ta ne zaman ve nerede kurulduğunu tespit etmek mümkün değildir. Halife sarayının haremüne dâhil olması muhtemeldir. Ancak halkın rahatlıkla girip çıkmaları için halifelerin saraylarından uzak bir mekânda olmaları da mümkündür. Aynı şekilde Beytü'l-Hikme'nin müstemilatı hakkında da kaynaklar ayrıntılı bilgi vermemektedir. Bununla birlikte Beytü'l-Hikme'nin ilmi meclisler için salonlar, idaresinde çalışanlar ve kitapları koruyan bekçiler için odalar ve mütercimler için bölümler içeren bir yapıda olması gerektiğini tasavvur ediyoruz. Huneyn b. İshak'ın

tercüme ve bununla ilgili işlerde yardımcıları ile birlikte Beytü'l-Hikme'de çalışması, tercüme sanatının öğretimi için orada bir medrese veya medreseye benzer bir yapılaşmanın bulunduğunu düşünmemize olanak sağlamaktadır. Nitekim İbn Ebi Useybia ve diğer tarihçilerin bildirdiğine göre bazı mütercimler de aynı şekilde Beytü'l-Hikme'de çalışmaktaydılar ve bunların çoğu Fars kökenliydi. (9)

Me'mun döneminde Beytü'l-Hikme'nin gelişmesi zirveye ulaştı. Çünkü bu dönemde yabancı dillerden Arapçaya ilimlerin nakledilmesi için tercüme hareketi canlandı. İbn Ebi Useybia'nın bildirdiğine göre, Harun Reşid Müslümanların Rum memleketlerine girmesiyle birlikte Ankara, Amuriye ve diğer Rum memleketleri de mevcut olan kadim eserler nedeniyle bu bölgedeki "Hizanetü'l-Hikme: Felsefe Kütüphanesi"ne Süryani bilgini Yuhanna ibn Maseveyh'i görevlendirmiştir. Ayrıca **Klasik İslam kaynakları** Grekçeden Arapçaya tercüme faaliyetinin başlamasında Halife Me'mun'un gördüğü bir rüyadan söz ederler. Buna göre Halife Me'mun, beyaz tenli, kızıl sakallı bir kişinin kendi tahtında oturduğunu görür ve onun karşısında saygı ile durarak kendisine bazı sorular sorar. Me'mun'un rüyasında gördüğü bu kişi Aristoteles'tir. İbnü'n Nedim'e göre Grekçeden çevirilerin başlatılmasının nedenlerinden birisi olan bu rüya üzerine Bizans'tan Grek filozoflarının eserleri getirtilir. Burüyasında Me'mun Aristoteles'e iyyinin ne olduğunu sorar. Aristoteles'ten ilk önce akla uygun olanın, daha sonra şeriatça helal kılınanın ve daha sonra da çoğunluğa uygun olanın iyi olduğu yanıtını alır. (10)

Beytü'l Hikme ve Hizanetü'l-Hikme birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu durum Beytü'l-Hikme'nin başlangıçta sadece bir kütüphane olarak ortaya çıktığına işaret etmektedir. Şöyle de ifade edilebilir: Yazılı kaynakların ve tercüme edilen eserlerin bir araya gelmesiyle birlikte Harun Reşid bu külliyatın belirli bir mekânda korunması

gerektiğini düşündü ve bu mekâna "Hizanetü'l Hikme" adı verildi. İşte Harun Reşid zamanında bir kütüphaneye verilen bu isim Me'mun döneminde "Beytü'l-Hikme" şeklini aldı.(11) Me'mun sadece İslam düşüncesi ve kültürünü daha etkin hale getirmek için bu harekete yeni bir ivme kazandırmış olabilir. Kısaca Me'mun bu müessesenin kurucusu olmasa da, Beytü'l-Hikme'deki bilimsel aktivitelere hız kazandırmış ve halifenin istifade etmesi için kurulmuş olan kütüphane, bilginlere açık hale gelmiş ve geniş bir entelektüel hareket tarzının ifadesi olmuştur.(12) Kısacası İslam Düşüncesi bu dönemde bütün medeniyet havzalarını içinde barındıran daha büyük bir havza rolü oynamıştır. Bu nedenle İslam dünyasında belki de nüvesi Beytü'l-Hikme ya da Hizanetü'l-Hikme olan bir kütüphane etrafında cereyan eden bu farklı girişimi, sadece felsefe eserlerine bir yöneliş olarak görmemek gerekmektedir. Felsefe sadece İslam dünyasındaki bu yönelişten payına düşeni almış ve daha sonraki spekülâtif ve dini düşüncede etkin ve öncü rol oynamış ve dolayısıyla daha sürekli olmuştur denebilir.

İslam dünyasında gelişen felsefe hareketi belirli dönemlerde resmi bir tavrın yansıması ve teşviki olarak görünmektedir. Ancak bu her zaman böyle olmamıştır. Nitekim Mu'tezili düşünceye yakın olan Mansur, Harun Reşit, Me'mun, Mu'tasım ve Vasık döneminde felsefe eserlerinin tercümesi desteklenirken, Mütevekkil döneminde felsefe aynı doğrultuda bir destek görmemiştir.

Aksine Mütevekkil, Grek felsefesinin yayılmasını özellikle engellemeye çalışmıştır. Fakat tarihsel gelişmeler bize göstermiştir ki, Mütevekkil'in bu olumsuz tavrı, felsefenin İslam dünyasında yayılıp gelişmesine engel olamamıştır. Bu nedenle İslam dünyasında felsefenin ne gelişmesi ne de gözden düşmesi, bütünüyle resmi destek veya engellere bağlanmalıdır. Her iki durumun da küllî olarak İslam dünyasındaki sosyal, siyasal, bilimsel ve dini düşüncede ortaya çıkan zihniyet değişimleriyle ilişkili olarak değerlendirilmesi gerekir.

ME'MUN'UN RÜYASI VE İSLAM DÜŞÜNCESİNİN VİZYONU

Son yüzyılın önemli aydın ve düşünürü Câbirî'nin tartışmalı ve itiraza müsait bir yorumu vardır. Câbirî'nin yorumuna göre özellikle Me'mun döneminde yapılan tercüme faaliyeti, sadece kültürel değişimin gerektirdiği tarafsız "masum" bir hal değildi. Aksine Abbasilerin zıt güçlere karşı kurduğu genel stratejinin önemli bir bölümüydü. Bu karşıt güçlerin başında sosyal ve siyasi atağı iflas ettikten sonra ideolojik hamleye karar veren Fars aristokrasisi bulunmaktadır. Emevi devletine isyanda Ehl-i Beyt'e bağlılık (teşeyyu') hareketine yaslanan **İran aristokrasisi, o zamanki Arap İslam toplumunda otoritenin temelde ideolojiye dayandığını fark etmişti. İdeoloji, yani İslam dini bu otoritenin var olmasındaki temel unsurdur. İslam kabile çatışmalarını hafifletiyor, sınıfsal kavgaların önüne geçiyor ya da fetihler yoluyla dışa yönlendiriyordu.** Bu yüzdendir ki Fars aristokrasisi kavgayı Arap devletinin güç merkezinde, bizzat ideolojik sahada yoğunlaştırmaya karar verdi. Silahı "gnostik" düşünceye dayalı dini ve kültürel mirasıdır. Gnostik düşünce, bilginin akıldan başka bir kaynağının olduğuna iman etmek demektir. Bu da irfan ya da resullerin son bulmasıyla bitmeyen "ilahi ilham" olarak bilinir. Bu aslında akla ve nakle

hiçbir imkân tanımayan bir nevi "kesilmemiş vahiy"dir. İşte, Mani, Mazdek ve Zerdüşt temeline dayalı dini ve kültürel birikimini kullanan Fars aristokrasisi, geniş boyutlu ideolojik hücumunu böyle başlattı. Amaç Arap dininde şüphe yaratmak, bu dini yıkmak, Arap otoritesini ve devletini ele geçirmektir. Abbasi devleti bu hücumlara karşı koyarken Mu'tezileyi destekledi. Bir yandan Mu'tezile mezhebi öne çıkarılırken, diğer yandan Fars'ın geleneksel rakibi olan Rum'un bilim ve felsefe kitapları çevriliyordu.(13).

Câbirî'nin, felsefe eserlerini tercüme hareketini yorumlarken Me'mun'un rüyasından hareketle İran düşüncesi üzerinde ve bilhassa gnostik düşünceler hakkında kullanmış olduğu ifadeler gerçekten ciddi bir şekilde dikkatle tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Şayet gerçekten Me'mun'un Felsefe hamlesini Cabiri'nin ifade etmiş olduğu gibi ciddi anlamda güçlü olan İran kültürüne karşı bir denge unsuru olarak kullanmak maksadıyla gerçekleştirmek istediği şeklinde anlarsak sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan tercümelere ve özellikle Aristoteles'e ait olduğu zannedilen ve gerçekte Yeni Eflatuncu düşüncelere sahip olan ve İslam filozoflarının birçoğunu da ciddi bir şekilde etkilemiş olan eserlere bakmak yeterli olacaktır. Aynı şekilde bu felsefe Farabi'nin tespit etmiş olduğu güzergâhla İskenderiye'den Antakya'ya, Antakya'dan Harran'a ve oradan da Bağdat medresesine bu karakterde geçmiş görünmektedir. Nitekim onların bu dururumları, Cabiri'nin de eserlerinde ısrarla işaret ettiği gibi, Aristoteles'i iyi anlamadıkları gerekçesiyle İbn Rüşd tarafından eleştirilecektir. O halde Me'mun'un İran düşüncesine karşı hangi felsefeyi yanına almak istediğini sormak gerekmektedir. Cabiri'nin bu düşüncelerini onun tasavvuf bilgi felsefesine karşı takınmış olduğu tavırda aramak gerekmektedir.

Bizim amacımız burada bu sorulara cevap aramaktan ziyade, bir zihniyet dönüşümü olarak Beytü'l-Hikme'nin ne ifade ettiğini soruşturmaktır. Ve Beytü'l Hikme'nin 8.ve 10. yüzyıllar arasında

yüklenmiş olduğu misyon bugün Batı düşüncesi karşısındaki İslam düşüncesi için ne ifade etmektedir? Bu bakımdan ilk önce Beytü'l-Hikme hakkında netice olarak şu değerlendirmeyi yapabiliriz: Grek düşüncesi İslam dünyasında entelektüel bir faaliyet olarak algılanıp değerlendirilmiştir. Bu düşüncenin özellikle bilimsel ve entelektüel boyutu sürekli ön planda tutulmuştur. Dini cephesi ise pagan kökenli olduğu ve ilahi menşe'den kaynaklanmadığı için hiç önemsenmemiştir. Nitekim Yunan Mitolojisi, Thegonisi ve Trajedileri müslümanların hiç ilgisini çekmemiştir.

Beytü'l-Hikme, kadim eserlerin tercüme edildiği bir büro ve bazı bilimsel faaliyetlerin sergilendiği bir kütüphane olmakla birlikte, ortaçağda saray etrafında gelişen değişimin ve tebaaya karşı takınılan tavrın ya da farklı kültürlerle kurulan ilişki kabiliyeti neticesinde dışa açılmanın da bir göstergesi olması bakımından önemlidir.(14)

Ayrıca tercüme hareketi neticesinde çok farklı alanlarda yeni bir fikri hareket ortaya çıktı. Yunan mantığının etkisiyle nahiv, sarf ve belâğat ilkeleri ortaya kondu. Aynı şekilde Fıkıh Usulü ve Kelam ilminde, mantıktan oldukça yararlandı. Örneğin büyük edebiyatçılardan kabul edilen Câhız, Yunan mantığından en çok etkilenen kimselerdendir. Yabancı kültürlerin tesiri özellikle Kelam ilminde ve daha sonra da İslam Felsefesinde açık bir şekilde görülmektedir. Bağdat'ta başlayan ilim hareketi birçok kuvvetli merkezlere dağıldı. Bu yayılışı iki kutupta toplamak mümkündür:

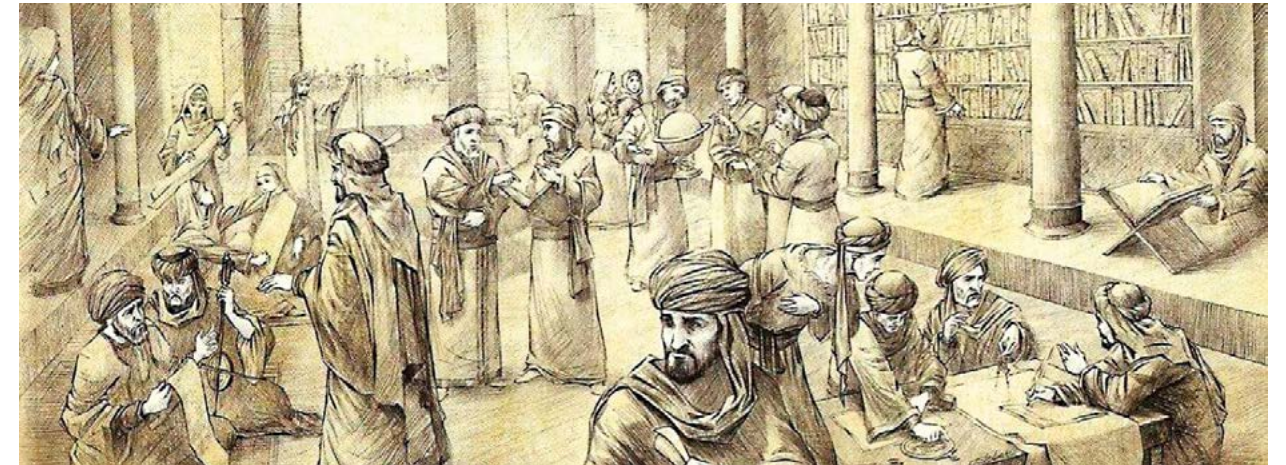
1. Çin Türkistan'ından Anadolu ve Mısır'a kadar uzanan Türk medreseleri

2. Mısır'dan Sicilya ve Mağrip vasıtasıyla Endülüs'e kadar uzanan Arap-Berberî medreseleri. (14)

Konuyu daha fazla uzatmamak için bu hikmet evinin dönemin doğal şartları içerisinde, günün koşulları çerçevesinde bir ihtiyacı gidermek, medeniyetlerin kavşak noktasına dönen Bağdat'ta bütün düşüncelere cevap verebilmek, açılım sağlayabilmek adına oluşturulmuş bir kurum olup, tarihte bu kadar etki gösteren başka bir kurum bir daha maalesef kurulamamıştır. Umut ederiz ki bu dönemin kapalı kalan kısımları da aydınlanır ve bizlere fayda temin edecek bilgiler ortaya çıkar. **Çünkü bilgi her dönemin en güçlü silahı olmaya devam ediyor ve edecek.**

DİPNOTLAR:

1. Ebu Kasım İbn Said el-Endelîsi, Tabakatü'l-Ümem, Beyrut 1912, s.209-210.
2. İbn Ebi Usaybia, Uyûnu'l-enba' fî Tabakâtü'l-Etîbba' Beyrut, 1965, s. 161
3. Muhammed Ali Ebu Reyyan, Tarihu'l Fikri'l-Felsefiyye fî'l-İslam, Daru'n-Nehdat'l-Arabiyye, 1976, s. 61
4. İbn Said el-Endelîsi, age. S. 36
5. Remziye Mahmud el-Atrakçı, "Beytü'l-Hikme el-Bağdadi ve Eseruhu fî'l-Hareketi'l-İlmiyyen", el Muarrıklı er-Risale, C. 14. 1980, ss. 317-355
6. Haydar Ahmed Atallah, Beytü'l-Hikme fî Asr'l Abbâsiyyin, Daru'l Fikri'l Arabi, Kahire, S. 30
7. el-Atrakçı, agm, S. 317
8. el-Atrakçı, agm. S. 318
9. Kemal es-Samerrâi, Muhtasar Tarihi Tıbbi'l Arabî, Bağdad, 1984, C.I, S. 350
10. İbn Nedim, el-Fihrist, s. 339-340
11. Refik Cucati, "Beytü'l-Hikme", el-Mevsuâtü'l-İslamiyye, Dimeşk, 2002, C. 5, S. 678-679
12. Hadar Ahmed Atallah, Beytü'l-Hikme fî Asr'l Abbâsiyyin, Daru'l Fikri'l Arabi, Kahire, s. 203
13. M. A el Cabiri, Felsefi Mirasmız ve Biz, Çev. Said Aykut, Kitabevi Y., İst. 2000, s. 41
14. İ.Taş, "İslam Düşüncesinde Bir Zihniyet Dönüşümü", Marife, Yıl. 6, Sayı. 3, Kış. 2006, s.157-180
15. H. Z. Ülken, Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü, Ülken Y., 1997, s 167-168.

SÖZ, YAZI, KALEM VE KELAM ÜZERİNE

Göz Medeniyeti tarafından ayartılmaya çalışılan söz ve yazı medeniyetinin çocuklarına selam olsun...

▲ KAMİL ERGENÇ

Sözü dinleyip en güzeline uymayı emreder aziz Kitabımız. Kaleme ve yazdıklarına da yemin eder. Anlarız ki sözün ve yazının, kelamın ve kalemin yeri başkadır. İnsanın ilk yetkinliğinin söz söyleme sanatı, yani retorik ve şiir olduğuna dair antropolojik kanıtlar da bu sarıh beyanı teyit eder. Sözün yazıya takaddümü, insanlık ailesinin kemale erme sürecinin işaretidir aynı zamanda.

Söz ve yazı, kelimeler ve kalem insanlığın binlerce yıllık iletişim aracı. Göz ise, bir anlamda, sözü ve yazıyı besleyen muhayyilenin asistanı. Göz aracılığıyla hafızaya kaydedilen imajlar, tahayyülün sınırlarını belirler. Böylece var olması imkansız olanı zihnimizde tasavvur imkanına kavuşuruz. Bu da bizi müşahade edilen alemdeki varlıklar arasında müstesna bir makama yükseltir. "Hayal ediyorum" dediğimizde, gözüümüz aracılığıyla hafızaya kaydedilen görüntülerin istemimiz doğrultusunda bir araya ge/tiri/lmesinden bahsediyoruz demektir. Soyutlama dediğimiz şey de, aslında budur. Yani varlığın görüntüsünü o varlığa ait bilgiyle birlikte kendisinden ayırarak kodlamak. Kavramsal düşünmenin en önemli ayağıdır bu süreç aynı zamanda. Nesneye bağlı olmadan düşünmeye başladığımızda, kavramların dünyasına hicret etmişiz demektir.

Olgular üzerinde konuşmak, ancak soyutlama yeteneği sayesinde mümkün olur. **Olguyla olay arasındaki en önemli fark, birincisi nesneye bağlı olmaksızın konuşabilme yeteneği iken ikincisi nesne olmaksızın konuşamama halidir.** Bundan dolayıdır ki, olaylar hakkında konuşmak hemen herkesin yapabileceği bir şey olmasına rağmen, **olgular hakkında konuşmak ancak kavramsal düşünme yeteneğine sahip olanların altından kalkabileceği bir mükellefiyettir.**

Göz, görmek için tek başına yeterli değildir. Işığa ve nesneye de ihtiyaç duyar. Kimi zaman bakar ama görmeyiz. Kimi zaman gördüğümüzden emin olduğumuzuzannederiz. Fakat aslında gördüğümüz

şey sadece bir seraptır. **Bundan dolayıdır ki "bakmakla" "görmek" aynı şey değildir. Bakmak, fiziksel/metabolik bir eylemken, görmek aklidir. Bakmak, duyuusal bağlamda cereyan ederken (göz-ışık ve nesne), görmek akli bir bağlamı (muahakeme-yorum-yargı) gerektirir.**

"Bakış"ımızı gözün imkanlarıyla gerçekleştirirken, "görüş"ümüzü söz ve yazıyla dile getiririz. Bu sebeptendir ki "bu konudaki görüşün/üz nedir?" sorusu, akli bir değerlendirmeyi içkindir. Aynı soruyu "bu konuya/meseleye nasıl bakıyorsunuz?" diye de sorabilirdik. Ama o zaman muhatabımızın hangi "taraf"ta" olduğunu merak etmiş olurduk. Yani, düşünmeden cevap vermenin mümkün olduğu bir vasatta konuşuyoruz demektir. **Düşünmenin tatile çıktığı yerlerde "görüş" bildirmenin yerini "bakış açısı" almıştır.** Bizlere yeni bakış açıları kazandırmaya çalışanlar arasında görüşümüzü, yani akli çaba göstermek suretiyle elde edebileceğimiz en önemli değeri, köreltmeye çalışıyorlardır. Belki de bu sebepten, görüşümüzü derinleştirenlerle ortak mesaimizi artırmanın yollarını aramalıyız.

Asırlarca sözün ve yazının, kelamın ve kalemin velut ummanında kulaç atan insanlık, ne yazık ki "göz"ün merkezde olduğu bir dünyaya doğru hızlı adımlarla sürükleniyor. Kolonyalizmin sadık hizmetkarları olan arkeoloji ve antropoloji disiplinlerinin tarih öncesi dönemin karakteristiği olarak kodladığı basit resimlerle iletişim, 21.yüzyılın ilk çeyreğini müşahade ettiğimiz bir vasatta tekrar cari olmaya başladı. Emojiler üzerinden meram anlatma çabası, ilkel dönem(ne demekse?) hususiyeti olarak tebarüz ediyor.

"Düşünme" nin yerini "bakma"nın aldığı bu süreci "tefekür yoksulluğu" olarak tanımlarsak acaba yanılır mıyız? Hiçte değil... Çünkü tefekür, tahayyülün bir üst basamağıdır. "Göz"ün merkezde olduğu bir hayata mahkum olmak, tahayyül katında "sabitlenmek" demektir. "Bilgiç"lerin

sayısının her geçen gün arttığı fakat "bilge"lerin neslinin tükendiği bir çağda yaşıyor olmamızı, başka nasıl açıklayabiliriz? Sözün ve yazının yerini "göz"ün alması, kamera ve fotoğraf makinesinin hayatımızın ayrılmaz parçası oluşunun nedenini de açıklar. Bütün "an"ların büyük bir iştahla kayıt altına alınması, esasında, bu "an"larda bitişik duygusal refleks/ler/in istismarını da beraberinde getirir. Heidiegger'in "kamera izleyiciye çevrilmiş bir silahtır" derken dikkat çekmek istediği şey de, kanaatimce, budur. Kamera aracılığıyla hepimiz, gerçeğin sadece "görünen" boyutuyla temas kurabiliyor fakat "görünmeyen" yada gösterilmeyen boyutuyla yüzleşmeyi ıskalıyoruz. Yani, olaylar hakkında yığınla malumat sahibi olurken, olgular hakkında neredeyse hiçbir şey bil/e/miyoruz. Malumatla bilginin aynı şey olmadığını söylemeye sanırım gerek yoktur.

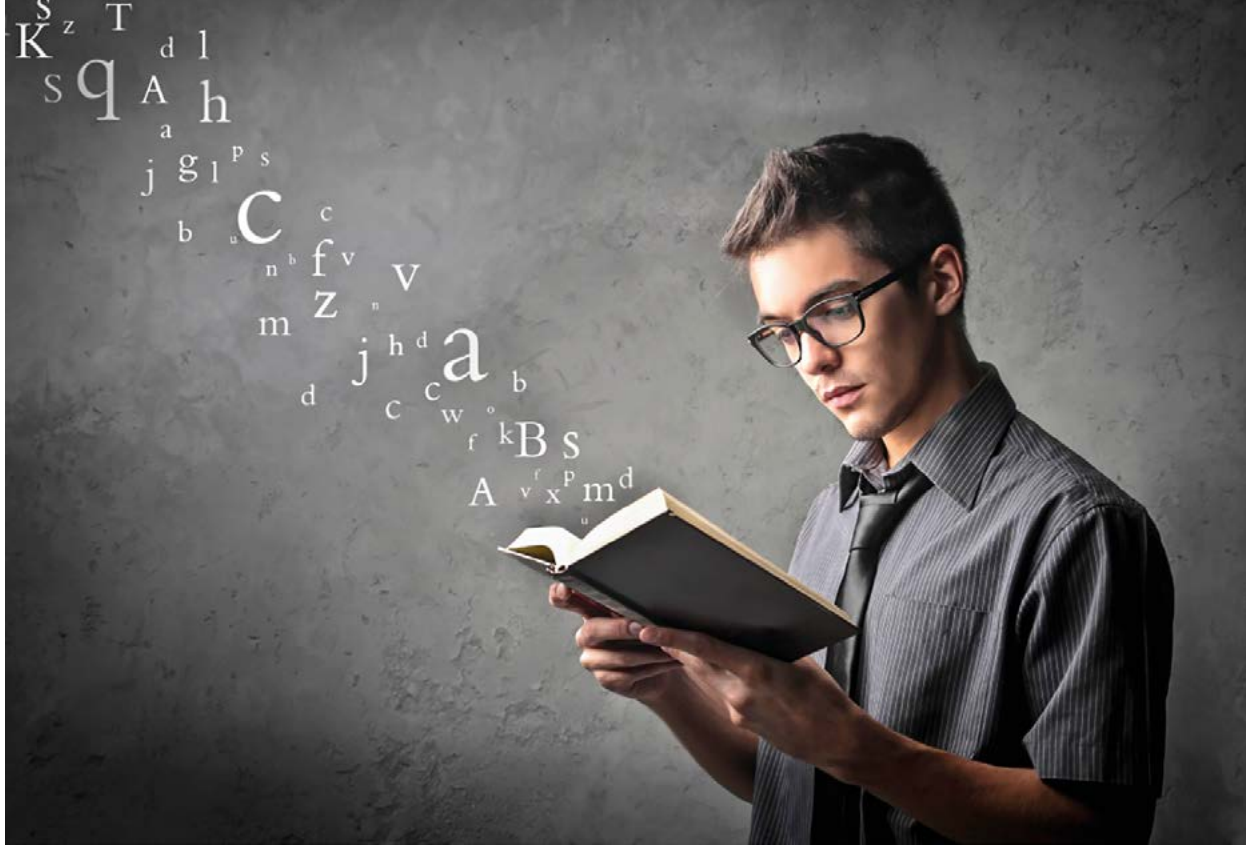
Kamera ve fotoğraf makinesi aracılığıyla, gerçeklikle doğrudan temas kurma yeteneğini kaybeden ve böylece "görselliğe" "alışan" zihinlerimiz, bir süre sonra gerçekle sanalı ayırt edemez hale geliyor. Yani tabi bağlamında anlamlı olan duygusal reflekslerimiz, örseleniyor/iğdiş ediliyor. Böylece "şahit" olmanın yerini "izleyici" olmak alıyor.

Şehit kavramıyla aynı kökten olan şahit/lik, gerçeklikle tabi bağlamında ve dolaysız temas kurmayı gerekli görürken, "izleyicilik" sadece bakmaya odaklanıyor. Birincisi, yani şahit, gerçeklikle yüzleşmeyi ve gücü nispetinde müdahil olmayı amaç edinmişken; diğeri, yani izleyici,

birazdan yapacağı "zap" ile gerçeğin bir başka "tür"üyle karşılaşmaktan yanadır. Kamera ve fotoğraf makinesi en büyük darbeyi hiç şüphesiz "şahitlik/şehitlik" kavramına vurmuştur. Mahkemelerde şahitlerin yerini "kamera kayıtları" nın alması da bu bağlamdan bağımsız değildir elbette. Bu da meselenin bir başka boyutu... Her anımıza tanıklık eden meleklerin varlığından emin ol/a/ madığımız için(iman zaafiyeti), caddelerimizi/sokaklarımızı ve evlerimizi kameralarla donatıyoruz. Doğru

sözlülük(sıdk) ve hakkaniyet mefkud olduğu için, tanıklıklar ancak makineler aracılığıyla sağlanabiliyor(!)

Aziz kitabımızın Al'i İmran suresinde dikkat çektiği zikir-fikir ve tenzih hiyerarşisi, kanaatimce, sağlıklı düşünme sürecinin yol haritasını öğretmesi açısından kayda değerdir. Kitab-ı Kerim, ayaktaiken(kıyam), otururken(kuud) ve yatarken(cunub) varlığın ve varoluşun anlamı olan mutlaklık makamının tek sahibini hatırlamayı(zikir) beyan ederek, muhatabına düşünme sürecinin ilk adımını öğretir. Hatırlayışın(zikir) hemen ardından tefekür gelir. Zikrin fikre dönüşme sürecidir burası. Fıkr/tefekür, semanın, arzın ve ikisi arasında olanların yaratılışı hakkında olmalıdır. İnsanoğlunu, içinde yaşadığı evrenin "ne"liği ve "nasıl" lığı meselesini dert edinmeye çağırır aziz Kitabımız. Peki neden? Çünkü İlahi kudretin tecelligahı tabiattır/evrendir. Selim bir akıl, bilinenden bilinmeyene, eserden müessire, mahluktan halıka ulaşır. Müşahade edilen alemdeki kudretin tecellileri insanoğlunu bu kudretin yegane sahibine teslimiyete yöneltir. "Kul(abd)"luk böyle bir sürecin neticesi olarak tam teslim olma halini tazammun eder. Son safha tenzihtir. Varlığın ve varoluşun batıl olmadığını ikrar ederek tenzih safhasına geçilir. Demek ki, tenzihe ve teslimiyete götürmeyen bir tefekürün sahihliğinden bahsedilemez.

Okumanın her türlü ayartıcılık, manipülasyon, dezenformasyon ve spekülasyon dayatmasına karşı bilinci diri tutmaya yarayan soylu bir eylem olduğunu söylemek mümkün. Bu sayededir ki insan hakikatle temas kurma imkanına kavuşur. Bilgi-fikir ve eylem arasında birbirini tamamlayan bir ilişki vardır. Nitelikli fikirler sahih bilgiyle, nitelikli eylemler ise nitelikli fikirlerle ortaya çıkar. Sahih bilgiye müstenit olmayan eylemler kof/sığ/yavan, sahih eylemler üret(e)meyen fikirler ise donuk ve hikmetsizdir. **Okumak eylemi, fikir oluşturma sürecinin ilk aşamasını oluşturduğu için değeri tartışılmazdır. Ancak okumayı salt yazılı bir metni kıraat etmek şeklinde anlamak yanlış olur. Okumak aynı zamanda olayları, olguları, varlığı ve varoluşu okumak şeklinde gözleme/müşahedeye dayalı olma hususiyetine de sahiptir. Soru sormak, okumaya başlamanın muharrik unsuru olarak sadece insana mahsus soylu bir eylemdir.**

Akli olgunluğa ulaşan her insanın sorması gereken bazı temel sorulara şu örnekler verilebilir: Ben kimim? Yaşadığım evren nasıl bir yer? Neden

varım? Öldükten sonra ne olacağım?

Kabaca benlik, mekan, varlık ve ölüm üzerine odaklanan bu sorular, nasıl bir hayat yaşayacağımızın da cevabını içerir. Bu sorular aynı zamanda bir hayat felsefesinin gerekliliğini de icbar ettiğinden kaçınılmaz olarak yüzleşilmesi gereken sorulardır.

Hazindir ki, şahitlik ettiğimiz tarih/zaman kesiti bu soruların düşünülmesini imkansız kılacak derecede hızlı... Düşünmek için sükutun ve sükunun gerekli, hatta zaruri olduğu gerçeği hatırlandığında bahsini ettiğimiz soruların neden cevap bulamayacağını da sanırım açıklamış oluruz. Hayatın bu kadar hızlı aktığı bir vasatta soru sormak mümkün değildir. "Bu çağın trajedisi nedir?" diye bir "soru" sorulsa kanaatimce "insanın soru sorma iradesinin dumura uğratılmasıdır" denebilir. İlim ve irfan geleneğimiz "kişinin aklı sorduğu soru kadardır" mottosuyla bu hususa dikkat çeker. Bu geleneğin sadık talebelerinden Heidegger ise "soru sormak aklın dindarlığıdır" diyerek meselenin ehemmiyetine dikkat çeker.

Okumanın hem yazılı bir metni kıraat etmek hem de varlığı, varoluşu, olayları ve olguları okumak şeklinde farklı boyutları olduğunu söyledik. Bu noktada okumanın amacına yönelik olarak bazı noktalara temas etmek gerekir diye düşünüyoruz. Niçin okuruz? Ya da niçin okumalıyız? Bu sorulara farklı cevaplar vermek mümkün: Bilgi edinmek için, meslek sahibi olmak için, malumatfuruşluk taslamak için, hobi olsun diye, güçlü olmak için, entelektüel olmak için v.s... Cevaplar uzatılabilir. Ancak okuma eylemini önemli kılan, bizim inancımıza göre, bu cevaplardan hiçbirisi değildir. Biz, yalnızca hakikatle temas/ünsiyet kurmak için okuruz/okumalıyız. Çünkü biliriz ki, ancak hakikatle temas kuranlar varlığı, varoluşu, olayları ve olguları sahih anlamda anlayabilir ve anlamlandırabilirler. Yukarıda da dikkat çekmeye çalıştığımız zikir-fikir ve tenzih hiyerarşisi okuma eyleminin varacağı noktayı tebellür ettirmesi açısından oldukça önemlidir.

Yukarıda işaret ettiğimiz sorular başlangıçta bizi üç telakki biçimiyle tanıştıracaktır. Bunlar;

- a) İnsan telakkisi,
- b) Evren telakkisi ve
- c) Allah telakkisi

Zira bu üç telakki biçimiyle ilgili sahih bir perspektife sahip olmayan insanın bütün bir hayatı aldanış içerisinde geçmiş/gececek demektir. Bu noktada ehemmiyetine binaen şunu ifade etmek isteriz ki, **tarih boyunca bütün ideolojiler ve/veya fikir akımları sözünü ettiğimiz bu üç telakki biçimini merkeze alarak ortaya çıkmışlardır.** Zaten ideolojileri değerli veya değersiz yapan da insan, evren ve Allah hakkında ki beyanlarıdır. Dolayısıyla

okuma eylemi fevkalade ideolojik bir içeriğe sahiptir. Ancak burada çok önemli bir noktanın altını çizmek mecburiyetindeyiz. Bu üç telakki biçiminin nirengi noktasını Allah(c.c) telakkisi oluşturmaktadır.Çünkü Allah(c.c)'ı hakkıyla takdir edemeyen ideoloji/lerin insan ve evrene ilişkin telakki biçimleri de sorunludur, nakıstır.

Sahih bir Allah(c.c) telakkisi yalnızca Kuran ve Sünnet(yaşayan Kuran) merkezli oluşur. **Vahiy eksenli bir bilgilendirme olmadan insanın Allah(c.c)'ı hakkıyla takdir etmesi mümkün değildir.** Düşünce tarihi bunun somut örnekleriyle doludur. Hemen hemen bütün peygamberler toplumlarının yanlış ilah algısını değiştirmekle vazifelidirler. Nitekim şirk ilahsızlık değil, uluhiyette ortaklığın mümkün olduğuna inanmanın adıdır. Uluhiyette tevhidin bozulması, insan-insan ve insan-evren arasındaki insicamın bozulmasını da beraberinde getirmektedir. Demek ki Allah(c.c) telakkisindeki sakatlık, bir anlamda, gömleğin ilk düğmesini yanlış iliklemek anlamına gelir. Sonrası hep yanlış olacaktır.

Evren telakkisi, mekan idraki için elzemdir. Nasıl bir yerde yaşadığımız ve bu yerin hangi hususiyetlere sahip olduğu hakkında sahih bir bilgi sahibi olmak mühimdir. Evren tasavvuru, aynı zamanda tabiatla nasıl bir ilişki kuracağımızın şifrelerini verir. Bilinir ki insan bu evrende yalnız değildir. Tabiat onun eylem alanı olmakla birlikte emanettir. Bu nedenle evren tasavvurunun oluşmasında da yine evrenin hem sahibi hem de yaratıcısı olan Allah(c.c)'ın belirlediği çerçeveye sadık kalmak gerekir.

Aydınlanma aklının evreni organik değil mekanik olarak tasvir etmesi insan-evren ilişkisinde sancılı bir sürecin başlamasına sebep olmuştur.

Bu tasvirle evren, sırlarına ulaşmak için işkence dahil her türlü müdahalenin yapılacağı cansız bir "yer" olarak kodlanmıştır. Bu anlayış sebebiyledir ki bugün hava, su, toprak, ekin fesada uğramıştır. İnsan-evren ilişkisinde temel ilkeler bağlamında aziz Kuranın çizdiği çerçevenin mücessem örneği de yine peygamber(s.a.v)dir. Onun, Uhut savaşında yaşanan mağlubiyetin sorumluluğunu Uhut Dağı'nın uğursuzluğuna yoran sahabesine cevaben "biz Uhut'u severiz Uhut da bizi" sarıh beyanı dikkat çekicidir. Ayrıca "nehir yatağından abdest alırken dahi israf etmeme"yi salık vermesi, "kıyametin kopacağı zaman dahi fidan dikme"yi öğütlemesi insan-tabiat ilişkisinin temel ilkelerini somut olarak öğretmesi açısından mühimdir.

Allah(c.c), insan ve evren telakkisi sahih bir biçimde oluşturulduktan sonra artık kişinin Dünya'nın bütün kültür ve medeniyetleriyle temas kurması gerekir. Çünkü artık bir sabitesi vardır ve bu sabitesi zaviyesinden bütün kültür ve medeniyetleri hakikatin kantarında tartma imkanına sahiptir.

Bu imkan sayesinde temas kurduğu kültür ve medeniyetlerden nasıl istifade edileceğini ve/veya istifade edilip edilemeyeceğini bilir. **Mümin olarak sahip olduğu değerler sisteminin, tutunduğu sağlam kulpun, boyandığı ilahi rengin sadık bir fedaisi olarak insanlık ailesini muştulama seferlerine çıkar. Uğradığı her durakta mümin özgüveni ve cesaretiyle, hikmet ve güzel öğütleri insanları muştusundan haberdar eder. Bunu yaparken kendinin ve muhatabının kültürel, etnik, mezhebi, folklorik, coğrafi mensubiyetini bir sorun haline getirmez.** Bilir ki Allah(c.c) bütün alemlerin rabbi, aziz Kuran bütün bir insanlığın hidayet rehberi, peygamber(s.a.v) de bütün bir insanlığın, kamil mümin olma yolunda, tek önderidir.

Allah, insan ve evren telakkisi sahih bir şekilde inşa edildikten sonra sıra tarih tasavvurunun inşasına gelir. Bugünü anlama ve geleceği inşa etme anlamında tarih, oldukça önemli bir ilim dalıdır. Coğrafya, iklim, iktisat, üretim-tüketim ilişkileri, Pazar, siyaset, göç, savaş gibi olgular tarihin oluşmasında oldukça önemli yere sahiptirler. Bu nedenle tarih tasavvuru oluşturulurken tüm bu olgular zaviyesinden bir değerlendirme yapmak gerekir. Ancak bir tarih kitabı olmamasına rağmen bu alanla ilgili de aziz Kur'an'ın beyan ettiği temel ilkeleri referans almak elzemdir. Örneğin Firavun özelinde zorbalığın zihinsel sömürgeleşme aracı

haline getirilmesi, ölçü ve tartıda yapılan haksızlıkların yol açtığı yozlaşmalar, toplumların refahtan şırmış kesimlerinin(mele ve mütref) hakikatin karşısındaki tavırları, sermayenin belli bir sınıfın elinde dolaşmasının kabul edilemezliği gibi bir çok örnekte tarihin oluşmasına etki eden olgulara dikkat çekilir. Ancak bu durum elbette ki tarih ilminin ve bu ilme bağlı olarak kültürel antropolojinin bugün sağladığı imkanları gözden uzak tutmayı gerektirmez. Fakat unutmamak gerekir ki, özellikle antropoloji ilminin verileri daha çok oryantalist perspektifi yansıtmaktadır. Bu perspektif insanlık ailesinin üst kategorisi olarak Avrupalı insanı öne çıkarmakta, diğer toplum ve kültürleri ise alt kategoriler olarak kodlayarak medenileştirilmesi gerekenler sınıfına dahil etmektedir. Bu kategorizasyon sayesinde ki, Avrupa medeniyeti kolonyalist emellerini meşrulaştırmaktadır. Dolayısıyla tarih tasavvurunu oluştururken antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi modern bilimlerin "araçsal bilimler" olduğu gerçeği gözden ırak tutulmamalıdır. Çünkü tarih sadece geçmişte ne olup bittiğini kronolojik olarak öğrenmek değil, toplumların yükseliş ve düşüşlerinin sebeplerine vakıf olmak ve aynı zamanda bugünü ve geleceği inşa etmek amacına matuf olarak okunur. Bu yönüyle tarih tekerrürden ibaret olmayıp, muteber bir öğretmendir.

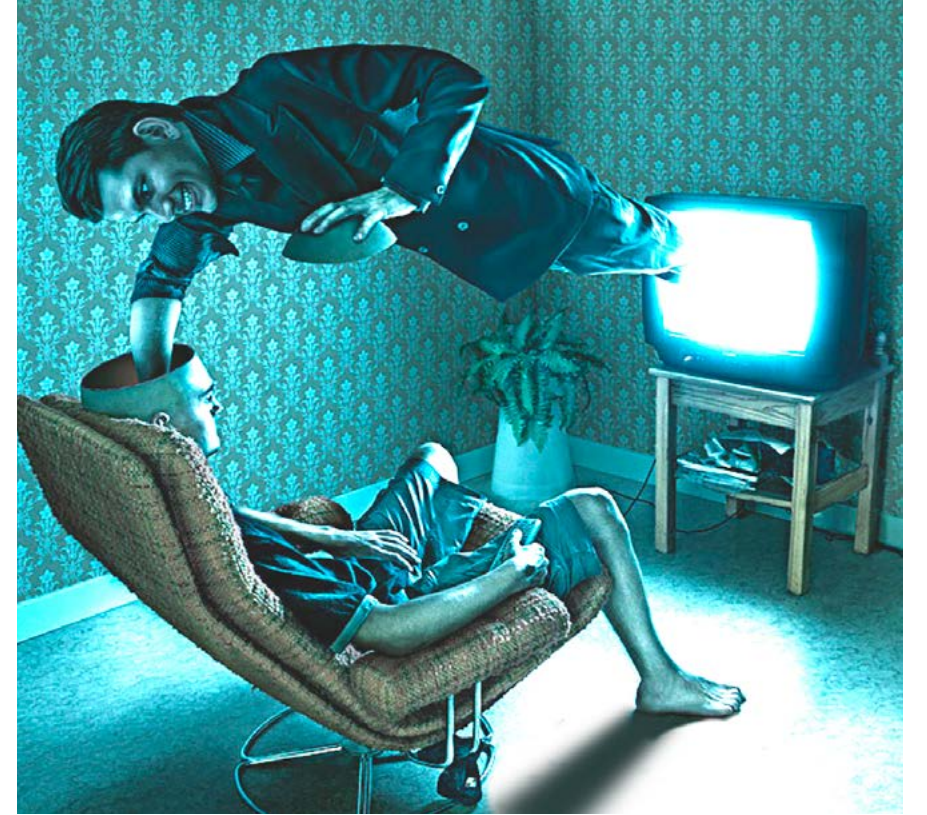
Tarih tasavvuru, aynı zamanda içinde yaşadığımız Dünya'nın hâlihazırdaki durumunu anlamamızı da sağlar. Çağa tanıklık etmek(İbn-ül vakt olmak) olarak adlandırabileceğimiz bu durum, aynı zamanda ciddi sorumluluklar almayı icbar eder. Bilindiği üzere insanlık ailesi 17.yüzyıl ve sonrasında benzeri daha önce görülmemiş bir kırılma/değişim yaşadı. Kadim ile ayrılmayı merkeze alan bu kırılmanın karakteristiği bir yandan zaman algısında ideolojik anlamda bir tahrifat yaparak tarihin ilkelden medeniye doğru doğrusal bir hat üzerinde aktığı tezini meşrulaştırmak diğer yandan ise bilimcilik(scientisizm) putu aracılığıyla bir yeryüzü cenneti inşa edeceği tezini küreselleştirmeye çalışmak şeklinde tebarüz etti. Böylece ilahi kudretin tecelligahı olan tabiat ifsada uğradı ve bugün yakinen müşahade edildiği üzere post-human(insan sonrası) ve bio-politik evreye geçilmiş oldu.

20.yüzyılda yaşanan büyük savaşlar, endüstriyel kapitalizmin küreselleşmesi, enformasyon

alanında meydana gelen devrimler ve küreselleşme ile birlikte Dünyamız belki de tarihinde hiç olmadığı kadar küçüldü. Bu küçülmenin kültürlerarası iletişimi arttırması anlamında olumlu katkıları olduğu gibi toplumların daha kolay manipüle edilebilir hale gelmesi gibi olumsuz neticeleri de oldu. Bu durum kolonyalizmin yeni versiyonlarının türemesini beraberinde getirdi. Enformasyon araçlarındaki çeşitlilik bir yandan bilginin ultra hızlı yayılımını sağlarken, diğer yandan gerçeğin tersyüz edilmesine de olanak sağladı. Bu süreçte en büyük darbeyi kitap yedi.

Şüphesiz ki böyle bir süreçte kitabın ötekileşmesi kaçınılmazdı. Kitap artık sadece genç kuşaklar arasında değil çocuklar ve yetişkinler arasında da hak ettiği değeri görmüyor. Bilgiye kolay ulaşım ve görselleş/tiril/miş bilgiye teşne olma halinden ötürü kitabın talep edilirliliği her geçen gün azalmaktadır. Ekran/lar karşısında hareketli nesnelere alıştırılmış zihinlerin, sabit bir metne odaklanması ve ekrana göre bilgiyi daha geç ve zahmetli olarak ileten kitaba meyiletmesi mümkün olmuyor. O halde **bugüne şahitlik etme sorumluluğu bulunanların bir tercih yapması gerekiyor. Yapacağı tercih aynı zamanda "olay eksenli" mi yoksa "olgü eksenli" mi düşünmek istediğinin de bir işareti olacak. Olay eksenli düşünenler genelde "ne oldu/ne oluyor" sorusunun ardında koşarken, olgü eksenli düşünenler "neden oldu/neden oluyor" sorusunun cevabını bulmaya çalışırlar.** "Ne oldu" sorusunun cevabını ekranlar verirken "neden oldu?" sorusunun cevabını kitaplar verir. Demek ki okuma eyleminde bulunacak kişilerin başta hangi soruların ardında gittiğini netleştirmesi gerekir.

İnkarı mümkün olmayan bir gerçeklik olarak

bugünün medeniyetini "göz medeniyeti" olarak adlandırabiliriz. Yukarıda da işaret etmeye çalıştığımız ekran eksenli düşünüş ve eyleyiş tarzının gözü merkeze aldığı bir hakikat. Tarihe bir felsefi perspektiften bakanlar göreceklerdir ki, insanlık uzunca bir süre söz ve yazının merkezde olduğu bir medeniyeti tecrübe etti. Sözü dinleyip en güzeline uyanı takdir eden, kaleme ve yazdıklarına kasem eden aziz Kur'an'a tabi olanlar, tarih boyunca söz ve yazıyı, kelamı ve kitabı hayatlarının merkezine koymayı şiar edindiler. İslam'ın evrensel mesajını bütün bir küre ölçeğinde yaymak için sözün ve kalemın gücünden istifade ettiler. Başka kültürlerin birikimlerinden istifade ederek elde ettikleri bilgilere yeniden içerik kazandırıp, insanlık ailesinin istifadesine sundular. **Bu özgüven sayesinde ortaya devasa bir birikim çıktı ve bu birikim bugün eleştirel bir dikkatle kendisini "okuyacak" kişileri bekliyor. Bugüne tanıklık etme kaygısı taşıyanların istikrarlı ve disiplinli bir okuma eylemine şiddetle ihtiyaçları var.** Unutulmamalıdır ki, sahih bilginin peşinden gitme eylemi olarak okuma "nötr" bir muhtevaya büründürülemez. Vesselam...

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİME ETKİLERİ

MEHMET ALİ KILIÇ

Yer değiştirme, etkileşim, başkalaşım, dönüşüm, geniş anlamıyla değişim; tarihin her döneminde ve her mekânda, insan iradesinin dışında fakat insanı da kuşatmış bir şekilde var olmuştur. Herkesi ve her şeyi ilgilendiren değişim; sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik vb. alanlarda etkili olduğu gibi eğitim alanında da etkili olmuştur. **Bilginin üretilmesi, kullanılması ve aktarılmasında çok etkili olan eğitim, değişimden etkilendiği kadar değişimi etkileyen en önemli dinamik de olmuştur.** Tarihsel süreç içerisinde, değişim ve eğitimin birbirini etkilemesi sonucu bireylerin ve toplumların hayatında birçok olay, olgu ve kavram ortaya çıkmıştır. Küreselleşme de değişim ve eğitimin etkileşimi sonucu ortaya çıkan önemli bir kavramdır.

Bu yazıda, sonuç olarak ortaya çıkan küreselleşmenin zamanla kendisini ortaya çıkaran unsurlardan biri olan eğitimi nasıl etkilediği, Türkiye'deki eğitimin bundan nasıl etkilendiği ve bu durumdan nasıl faydalanılabileceği üzerinde

durulmaya çalışılacaktır.

Ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmeyen küreselleşmenin başlangıcı, içeriği dikkate alındığında, ilk dönem göçlere, ticaret kervanlarının hareketliliğine, binek hayvanlarının kullanılmasına, Pazar yerlerinin kurulmasına, deniz yollarının keşfi ve ipek yolunun kullanılmasına kadar geriye götürülebilir. **Günümüz anlamında "Küreselleşme" kavramsallaştırması ise 1960'lı yılların başında McLuhan'ın kullandığı 'küresel köy' terimiyle ortaya çıkmıştır.** Sonraki yıllarda etkisi çok fazla hissedilen küreselleşme doğa, birey ve toplumlarda; sosyal, kültür, sanat, teknoloji, ekonomi, siyaset, uluslararası ilişkiler, din, ahlak, eğitim gibi birçok alanda etkili olmuş ve bu alanlarda belirleyici unsur haline gelmiştir. Siyasi alanda liberalizmi, ekonomik alanda serbest piyasayı ve **kültürel alanda farklılıkları önceleme**yi etkili kılan küreselleşme 1980'den sonra tüm dünyanın her alanda dikkate almak durumunda kaldığı bir olgu haline gelmiştir. Küreselleşmenin en çok etkilediği ekonomik,

siyaset ve kültürel alanlara kısaca değinildikten sonra eğitim alanına etkilerini Türkiye özelinde açıklamak daha faydalı olacaktır.

Ekonomik alanda küreselleşme; ticari ürünlerin, teknolojinin, sermayenin, yatırımların, insan kaynaklarının vb. ekonomik unsurların ülkeleri aşır uluslararası hale gelmesi ve bunun sonucunda liberal (gerçek anlamda kapitalist) piyasa kurallarının tüm dünyada etkin olması anlamına gelmektedir. Ekonomik küreselleşme; sermaye hareketliliğinde sınırsız serbestliği, ekonomik örgütlenmenin ve çok uluslu şirketlerin uluslararası boyut kazanmasını ve kârı maksimize etmeyi hedeflemektedir. Ekonomik küreselleşme, ekonomistlerin dediği gibi herkese kazanç sağlamamıştır. Uluslararası ticaretten zengin ülkeler istedikleri kâr elde ettikleri halde gelişmekte olan ülkeler istedikleri kâr elde edememişlerdir. Sermaye hareketliliğindeki artış ve ekonomik örgütlenme, çok uluslu şirketleri zenginleştirmiş fakat yerel faaliyet gösteren küçük ve orta boy işletmelere zarar vermiştir.

Siyaset alanında küreselleşme; liberal siyasi ideolojinin ve bu ideolojiye ait kurumların yayılmasına, uluslararası yönetici kurumların örgütlenmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum birey, toplum ve devlet ilişkisinin yeni bir şekilde tanımlanmasını gerektirmiştir. Liberal siyaset gereği, ulus devletin birey ve toplum üzerindeki etkisi azalmış, merkezi devletin gücü ve bürokratik yapısı sınırlandırılması tartışmalarını arttırmıştır. Devletin küçülmesi, yerinden yönetim ilkesinin uygulanması, yerel yönetimlerin özerkleştirilip güçlendirilmesi, bireyin devlet karşısındaki özerk ve sivil alanlarının genişletilmesi, kamusal hizmetlerin yerine getirilirken temel hak ve hürriyetlerin dikkate alınarak yapılması, devlet sisteminin şeffaflaştırılması, yönetim, hukukun üstünlüğü, sosyal devlet kavramlarının ön plana çıkarılması vb. durumlar küreselleşme sürecinde siyaset alanında daha belirgin hale gelmiştir.

Kültürel alanda küreselleşme; yerel olarak ve kendisini diğer kültürlerden ayıran belirgin özellikler taşıyarak varlığını devam ettiren kültürler üzerinde etkili olan ve yerel kültürlerin değişimini zorunlu kılan bir unsurdur. Ulaşım alanındaki gelişmeler sonucu ürünlerin kolay transfer edilebilmesi ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler, kültürlerin kapalı halde ve saf

olarak kalmasını imkânsızlaştırmıştır. **Teknolojinin ve iletişim araçlarının Batı tarafından üretiliyor olması, Batı kültürünün dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan kültürlerle etki etmesine ve zamanla bu kültürler üzerinde hegemonya kurmasında sebep olmuştur.** Bu durum dünya genelinde kabul gören ve bütün yerel kültürleri dönüştüren üst kültürün ve üst kültür karşısında korumasız kalan alt kültürleri ortaya çıkarmıştır.

Küreselleşme, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda etkili olduğu gibi eğitim alanında da etkili olmuştur. Eğitimin sanat, kültür ve ekonomiden doğrudan veya dolaylı olarak etkilendiğini göz önünde bulundurduğumuzda, küreselleşmenin bu alanlar üzerinden de eğitime etki ettiğini ifade edebiliriz. Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkilerini Türkiye özelinde değerlendirdiğimizde eğitimde; amaç, öğretmen yetiştirme, müfredat, ders araç-gereçleri, ölçme ve değerlendirme ve sertifika konularının bu süreçten nasıl etkilendiğini açıklamak, konunun özünün anlaşılmasında yararlı olacaktır.

İnsanlık tarihi kadar geçmişi olan eğitim, bireyde istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak ifade edilebilir. İnsanlar doğduğu günden itibaren doğrudan veya dolaylı olarak eğitime tabi tutulmaktadır. İnsan, kendisi, çevresi, geçmişi ve geleceği ile ilgili bilgi ve yargılarını; geçimini sağladığı mesleğini ve toplumda edindiği sosyal statüyü; inancını, ideolojisini ve siyasi görüşünü büyük oranda aldığı veya verilen eğitim ile şekillendirmektedir.

Yaşadığımız yüzyılda birey, toplum ve devleti her yönüyle etkileyen eğitim, bu yüz yılın en önemli konularından biri olmuştur. Etki alanı ve sonuçları dikkate alındığında devlet kurumlarının ve sivil toplumun, eğitimi sürekli gündeminde tutması anlaşılabilir bir durumdur. Modern bir devlet olarak **Türkiye Cumhuriyeti de ulus devlet süreci ile birlikte gerek birey gerekse toplumla ilgili düşündüklerini eğitim sistemi üzerinden gerçekleştirmeye çalışmış, bu nedenle eğitim sistemine çok fazla önem vermiştir.** Türkiye'deki eğitim sistemine devlet politikaları, siyasi partilerin programları, teknolojik gelişmeler ve toplumsal talepler etkili olduğu gibi tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme de etki etmektedir. Küreselleşmenin Türk eğitim sistemine etkilerini aşağıdaki başlıklarda kısaca ifade edebiliriz.

Eğitimde amaç; Türk eğitim sistemi, cumhuriyetle birlikte yeni bir amaç edinmişti. Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimin amacı, cumhuriyet rejimini ve bu rejimin ideolojisini oluşturan Kemalizm değerlerini birey ve topluma kabul ettirmek, bu değerleri kurumsal yapılara dönüştürmek, toplumsal kültüre dönüştürmektir. Bu nedenle **ilk dönemde eğitimin amacı, aşırı ideolojiktir.** Süreç içerisinde eğitimin amacında, özünü korumak kaydıyla, değişiklikler oldu ve geline nokta küreselleşmenin de etkisi ile eğitim, ulusal amacı ve evrensel amacı içerisinde barındıracak yeni ve geniş bir amaç edinmiş oldu. Ulusal amaçta; Atatürk inkılap ve ilkeleri, Atatürk milliyetçiliği, milli-ahlaki-kültürel-insani ve manevi değerler, aile-vatan-millet sevgisi, demokratik-laik-sosyal- hukuk devleti, devlete karşı görev ve sorumluluklarını bilen yurttaş, beden-zihin-ahlak-ruh-duygu bakımından olumlu gelişmiş, girişimci-yaratıcı-verimli kişilikler, ilgi-istidat-kabiliyetleri geliştirmek, birlikte iş yapabilmek, kendisinin ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunmak gibi kavram ve değerler ön plana çıkmaktadır. Evrensel amaçta ise ulusal amaca ek olarak; hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip olma, milleti çağdaş uygarlığın yapıcı-yaratıcı-seçkin bir ortağı yapma gibi ifadeler eklenmiştir.

Öğretmen yetiştirme; sayısı bir milyonu geçen öğretmen, Türk eğitim sisteminde önemli bir yer tutmaktadır. Tarihimizde öğretmen, eğitimde her zaman belirleyici unsur olmuştur. **Gelişen teknoloji ve değişen öğrenci profili öğretmenin eğitimdeki yerini tartışılır hale getirir de kültürel yapımız, öğrenme yöntemimiz ve insani ilişkilerimiz öğretmenin eğitimdeki yerini hala çok önemli kılmaktadır.** Bunlarla birlikte eğitim araç-gereçlerindeki teknolojik gelişmeler, bilgiye birçok yol ve araçla ulaşılabilir olunması, yeni nesilde değişen insani ilişkiler, anne babanın eğitimden beklentileri ve öğretmenlere yaklaşımı öğretmenlerin eğitimdeki fonksiyonunu etkilemiştir. Öğretmenler, çağın gerekliliklerine göre ve toplumsal beklentilere göre kendilerini mesleki olarak ve kültürel olarak geliştirmek, yeni teknolojileri kullanabilmek, dünyadaki değişiklikleri takip etmek ve bunları öğrencilere aktarabilmek, evrensel değerleri özümseyebilmek ve bunları aktarabilmek, yeni öğretme yöntemlerini uygulamak, öğrencilerle daha fazla etkileşime geçebilmek durumunda kalmıştır. Bütün bunlar

Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme programlarında bu ihtiyaçları karşılayabilecek değişikliklere gitmeyi zorunlu kılmıştır.

Müfredat; öğretmen rehberliğinde öğrencilerin edinmesi hedeflenen temel bilgi ve beceriler çerçevesi olarak ifade edilen müfredat, eğitim sisteminin önemli sacayaklarından biridir. Türkiye'de müfredat sürekli tartışma konusu olmuş ve her hükümet veya bakan değişikliği ile müfredatta değişiklik de gündeme gelmiştir. Yakın zamanda, 2016-2017 eğitim öğretim yılında müfredatta çok geniş değişikliklere gidilmiş; değişen eğitim felsefesi, eğitimden beklentiler, uluslararası eğitim sistem ve modellerine uygunluk çabaları, yeni öğrenci profili vb. durumlar, müfredatı güncellemeyi zorunlu kılmıştır. Müfredat, canlı bir organizma gibi, ihtiyaç halinde sürekli güncellenmesi gereken bir alandır. Bu değişimi sağlıklı yürütebilmek için, müfredat alanında çalışan uzmanların dünyayı iyi takip edebilmeleri ve dünyadaki değişiklikleri müfredata uyarlayabilmeleri gerekmektedir.

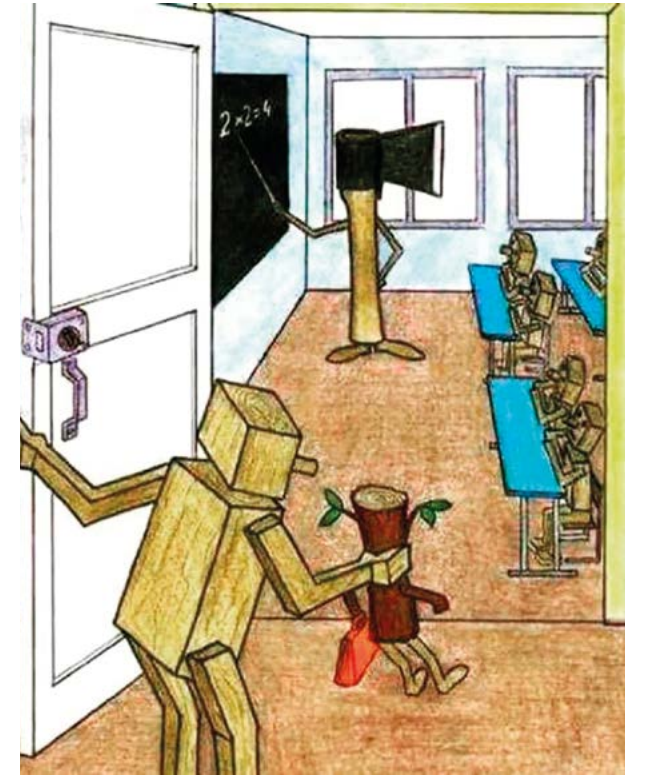
Ders araç-gereçleri; Eğitimde, öğretmenin konuyu sözlü olarak öğrenciye aktarması önemlidir fakat öğrenmenin istenilen düzeyde olabilmesi için yeterli değildir. İstenilen öğrenmenin gerçekleşebilmesi için eğitimin çeşitli araç gereçlerle desteklenmesi gerekir. Eğitimde bugünün ihtiyaçlarını karşılamak ve nesilleri yarınlara hazırlayabilmek için eğitim kurumlarının, ihtiyaç hissedilen araç gereçler ve teknolojik materyallerle donatılması ve özellikle teknolojik materyallerin doğru ve verimli kullanımı sağlanmalıdır. Birçok ülkede eğitimin büyük bir bölümünde teknolojinin yoğun olarak kullanılması, Türkiye'de de bu konuda çalışma yapılmasını zorunlu kılmıştır. Son yıllarda bu zorunluluktan hareketle eğitimin ihtiyaç hissettiği teknolojik donanımları öğrenci, öğretmen ve okullara kazandırılması konusunda önemli adımlar atılmıştır; fakat çok fazla okulun ve öğrencinin olması, öğretmenlerin birçoğunun teknolojiyi verimli kullanamaması ve öğrencilerin yeterinde bilgi ve bilinçlendirilememesi teknolojik ürünlerden gerekli verimi elde etmede sorun çıkarmaktadır.

Ölçme ve değerlendirme; eğitimde en önemli unsur, eğitim sürecinin ve çıkan sonucun yani ürünün, eğitimin amaç ve hedeflerine uygun olup olmadığını tespit etmektir. Bu tespiti yapabilmek için süreç

yönetimi ve sonuç kontrolü çok önemlidir. Süreç yönetimi ve sonuç kontrolü için eğitimin çeşitli kademelerinde ve belirli periyotlarla ölçme ve değerlendirme yapılır. Ölçme ve değerlendirmede önemli olan sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme yapabilmek ve çıkan sonuca göre eğitim sürecini düzenleyebilmektir. Değişen şartlar, öğrencilerin hazır bulunuşluluk durumundaki ve öğrenme özelliklerindeki değişimler ölçme ve değerlendirmede de gerekli değişiklikleri yapmayı zorunlu kılmıştır. Sadece bir yöntem veya araçla yapılan ölçme ve değerlendirmen sağlıklı sonuçlar almak artık imkansız hale gelmiştir. Bunun için dünya genelinde kullanılan ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini insanımız ve eğitim sistemimize uyarlayarak kullanmak gerekir.

Sertifika; eğitimde önemli unsurlardan biri de sertifikadır. Eğitim süreci tamamlandıktan sonra, eğitim alan bireyin eğitimde hangi düzeyde başarılı olduğunu göstermesi ve bir üst seviyeye geçip geçemeyeceğini belgelendirmesi açısından eğitimin sonunda verilen sertifika (belge, diploma vb.) önemlidir. Sertifikalar için önemli olan bir konu da var; sertifikanın uluslararası geçerliliğinin olması. Yaşadığımız yüzyılda insanlar eskisi gibi doğduğu yerde yaşayıp hayatını devam ettirmiyor. Sürekli hareket halinde olan insanlar, farklı ülkelerde yaşayabiliyor, iş kurabiliyor veya uluslararası ticaret yapabiliyor. Bu nedenle insanlar aldıkları eğitimin ve bu eğitim sonucunda kendisine verilen sertifikanın gittiği her yerde geçerli olmasını beklemektedir. Geçmişe oranla uluslararası geçerliliği olan setifika veren eğitim kurumlarımız fazla olmakla beraber yeterli değildir. Özellikle uluslararası geçerliliği sağlayabilmek için gerekli olan dil eğitimi ve teknik donanım konusunda ciddi sorunlar yaşamakta, eğitim kurumları. Bu sorunu hızlı ve sağlıklı bir şekilde aşmak eğitim sürecine ve özellikle eğitim sonrası istihdama çok önemli katkı sunacaktır.

Sonuç olarak şunları ifade edebiliriz. Her şeyin ve herkesin hızlı değiştiği ve birbirinden etkilendiği bilgi toplumu çağında yaşamaktayız. **Küreselleşmenin etkisiyle mekân ve mesafe sınırlayıcı olma özelliğini büyük oranda yitirmiş, insanlar çok rahat bir şekilde dünya ile iletişim kurabilmektedir. Artık bireyin nerede olduğunun fazla bir önemi kalmamıştır.** Birey istediği zaman farklı mekânlarda bulunan kişilerle iletişime

geçebilmekte, onlarla ortak işler yapabilmektedir. Bunları göz önünde bulundurduğumuzda Türkiye'de insanların büyük bir zamanını alan ve hayatını önemli derecede etkileyen eğitim sisteminin küreselleşmenin zorunlu kıldığı değişikliklerden uzak durması düşünülemez. Eğitim sisteminin ve bu sistemin önemli unsurlarının küreselleşmenin zorunluluklarına göre güncellenmesi aynı zamanda toplumumuza ait manevi ve maddi değerlerin korunması ve sonraki nesillere aktarılması konusunu da önemli kılmaktadır. Gerekli tedbirler alınmadığı ve eğitim sistemi buna göre düzenlenmediği zaman küreselleşme, dünyada üst kültür olan ve yok edici, ötekileştirici özelliği bulunan Batı kültürünün tahrip edici sonuçlarıyla karşı karşıya bırakır ülkemizi. Hem Batının tahrip edici kültüründen korunabilmek hem de küreselleşmenin zorunlu kıldığı değişimleri gerçekleştirebilmek için eğitimde özellikle müfredat ve öğretmen yetiştirme politikalarında gerekli tedbirlerin alınması çok önemlidir.

POST-MODERN DÖNEM VE EĞİTİM

▲ YUSUF YAVUZ YILMAZ

Post-modernizm, Modernizm sonrası. Modernizm ötesi. Aynı paradigmal çerçeveyi ya da uygarlık düzlemini paylaşmakla beraber, modernliğe ve onun düşünce tarzı olan modernizme yapılan içsel eleştiri ve alternatif geliştirmeye yönelik çabaların tümü. Felsefe, bilim, sanat, mimari, şiir ve sosyal yaşamın değişik alanlarında modernizmi eleştiren, sorgulayan, reddeden anlayış, düşünce ve oluşumlar.'(1) olarak tanımlanabilir. "İyimser bir bakış açısıyla post-modernizm, 'modernliğin sıkıntılarını' aşma çabası olarak okunabilir. Modernliğin özellikle Aydınlanmacı bir retorikle sıkı sıkıya irtibatlandırılan özü, giderek total, özcü ve nihayet tek biçimci bir düstur içinde şekillenmiştir.'(2) İşte post-modernizm, modernitenin bu özcü anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Böylece sanattan edebiyata her alanda yeni ve farklı talepler ortaya çıkmaya başlamıştır. Tekilliğin yerini çoğulculuk, kesinliğin yerini görecelik almıştır. Modernliğin baskı altına aldığı her değer serbestçe ortaya çıkmaya başlamıştır.

Klasik rasyonalist düşünce, Descartes örneğinde görüleceği gibi, akli dış dünyayı algılama ve bilgi elde etme konusunda tek kaynak olarak görür. Bu anlayış Alman düşünür Hegel'de zirve noktasına varır. Zira Hegel'e göre aklın işleyiş ilkeleri ile varlığın oluş ilkeleri arasında tam bir uygunluk olduğundan, akıl gerçeği anlama konusunda başka hiçbir yardımcı kaynağa ihtiyaç duymadan gerçek bilgiyi oluşturabilir. Ancak gelişen süreçte post-modern düşüncenin önünü açan gelişmeler yaşantı. **White**, bu sürecin temellerini şu nedenlere dayandırmaktadır:

- 1) Büyük teori ve anlatılara duyulan kuşku
- 2) Toplumsal rasyonalizasyon sonucu oluşan yeni problemlerin giderek daha çok farkında olma.
- 3) Yeni haberleşme teknolojilerinde patlama.
- 4) Yeni sosyal hareketlerin doğuşu.(3)

Postmodernizmin fikri öncüleri arasında R. Guenon'un, Feyerabend, Nietzsche ve Heidegger'i sayabiliriz.

Guenon, metafiziği yok saydığı, dar bir doğacılığa yöneldiği, sezginin inkar edildiği, faydalı olanın doğrunun yerine geçtiği, niteliğin niceliğe feda edildiği, bilimin sanayinin emrine girdiği, insanın maddenin kilesi haline geldiği, uzmanlaşma ve işbölümünün her türlü entelektüel çabayı engellediği gerekçesiyle modernizme derin eleştiriler yöneltmektedir. Ancak tüm bu olumsuzluklara karşın gelenekle bağların tümüyle koparılmadığına dikkat

çeken Guenon, modern dünyanın bunalımının aşılacağını savunmaktadır.

Modernitenin bilim anlayışına temeli oluşturan rasyonaliteye yönelik ikinci kapsamlı eleştiri bilim felsefecisi Paul Fyerabend tarafından yapılmıştır. **Feyebend'e göre** gelenekler iyi ve kötü diye tasnif edilemezler. Rasyonellikte geleneklerden sadece biridir ve diğer geleneklere karşı hiçbir üstünlüğü yoktur. Rasyonalizmde temelde bir gelenektir ancak neredeyse kendini dinin vazgeçilmez inançlarının yerine koymuştur. Bu haliyle bilim Hristiyanlığın yerine geçmiştir. **Bir zamanlar despotizme karşı özgürlük mücadelesi veren bilim bugün despot haline gelmiştir.**

Modernizm eleştirilerinde öne çıkan bir diğer düşünürde F.Nietzsche'dir. Nietzsche, Hristiyanlığa ve rasyonel akla önemli eleştiriler yöneltir. Demokrasinin temeli olan herkese eşit oy hakkına karşı çıkar ve onu aşağı insanların egemenliği olarak görür. Başta Hristiyanlık olmak üzere geleneksel bütün ahlak teorilerini zayıf koruduğu gerekçesiyle reddeder. Nietzsche, 'üst insan' anlayışı ile gücü ve güçlüyü öne çıkarır. Ona göre zayıflık affedilmez bir kusurdur. Kendine özgü fikirleriyle Batı düşüncesinde köklü bir kırılmaya kapı aralayan Nietzsche, nihilizmin en önemli temsilcisi sayılmaktadır.

Post-modernizmin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir diğer düşünürde Heidegger'dir. Bilindiği gibi Heidegger, varoluşçuluk akımının önde gelen temsilcilerinden biridir. Varoluşçular insanın belirlenmiş bir özü olmadığını, her bireyin kendi varoluşunu gerçekleştireceğini savunurlar. Heidegger, varlığı tarih içinde oluşan ve dil ile oluşturulan bir olgu olarak düşünür. Nesnelerin dilin belirlediği sınırların dışında bir özlerinin bulunmadığını savunur. Varoluş insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir. Anlama bilmekten öte yapabilmeyi de içerdiğinden özgürlük varoluşun gerçekleşmesinde önemli bir role sahiptir. **Heidegger, kaygı, vicdan ve ölümün varlığın temelini ortaya çıkaran üç vazgeçilmez araç olduğunu savunur.** İç daralmasıyla intiharın eşliğine gelen insan buradan varoluşa sıçramaktadır.

Özetle post-modernizm;

- 1) Rasyonalizmi temel alan bilin anlayışına,
- 2) İnsani duruşun kaybolmasa,

3) Aklın araçsal hale gelmesinden dolayı oluşan yıkımlara,

4) Modern ulus devletin otoriter yapısına,

5) Hakikatin çoğulcu yapıda değil tekil olarak tasarlanmasına,

6) Bilimin dışında hiçbir hakikat tanımayan pozitivist anlayışa,

7) Bireylerin üzerine uygulanan her türlü siyasal ve dinsel baskıya tepki olarak şekillenmiştir. Kısaca post-modernizm, modernizmin oluşturduğu varlık bilgi ve bilim anlayışına köklü eleştiriler getirmektedir.

Post-modernizm, her türlü otoriteye ve hiyerarşik düzene karşı çıkan, kültürel hakları, farklılıkları, çoğulculuğu öne çıkaran bir yapıya sahiptir. Bu yüzden özellikle devletin siyasal ve kültürel hayatı baskı altında tuttuğu ülkelerde post-modernizmin geniş etkileri olmuştur. Türkiye gibi devlet geleneğinin hakim olduğu ülkelerde postmodern açılımlar devletin sivilleşmesini ve demokratik bir dönüşüm için araç olarak kullanılmıştır. Bu anlamda post-modernizmin Türkiye'ye yansımaları da çok boyutlu olmuştur. İslamcılıktan Kürtçülüğe, Liberalizmden Çevreciliğe, Sosyalizmden Milliyetçiliğe kadar çok sayıda akımı etkilemiştir. Etkilenme kimi akımlarda kültürel, kimilerinde hukuki, kimilerinde ise siyasal boyutlarda olmuştur. Postmodernist eğilimlerin etkisiyle ortaya çıkan yeni sosyal talepler, devlet ile sivil toplum arasında yeni gerilimlerin oluşmasına yol açmıştır.

Milliyetçi kesime bakıldığında eski keskin söylemin önemli ölçüde terk edildiğini gözlemliyoruz. Etnik ayrımcılığı çağrıştıracak söylemler yerine kültürel tanımlar daha yüksek sesle dillendirilmektedir.

Çevrecilik ve feminizm gibi marjinal hareketler ortaya çıkmakta ve çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Post-modernizm, dünyanın karşılaştığı sorunlara karşı yeni bir açılım sağlamayı hedefler. Ancak bu açılımı hangi araçlarla gerçekleştireceği hususu o kadar açık değildir. Ayrıca post-modernizm üzerinden yürütülen tartışmalar kavramın popülerliğini artırmaktadır. "Ne var ki, bu tartışmalar popülerleştikçe post-modernlik, bir derinlik kaybıyla yüz yüze gelir.

Gerçekten de kavramın günlük dildeki kullanımı oldukça sıradandır; moda bir kavram olarak öne çıkar ve tüketilir; kavramın zenginleştiği alanlara pek az vurgu ve gönderme yapılır. Yapısal olarak zaten fantastik ve simülatif olan gerçeklik, doğası gereği bu savrulukları da tolere eder. Bu kargaşa, post-modernliğin kavramsal çekiciliğini ve yaratıcılığını daraltır, köreltir ve aşındırır. Böylece onda içkin olan tahayyül ve derinlik hızla göz ardı edilir. Her karmaşık desen, alışılmışı bozan her tasarruf, post-modernlikle ilişkilendirilir. Kavramakta güçlük çekilen şeyler post-modern ilan edilir, ucube görüntülerin gerçek bir karşılığına ulaşabilmek bu aleladelik içinde kolayca yankı bulur. Nihayet geçmişte modernliğe gösterilen ilgi aynı eksen ve duyarlılık içinde post-modernliğe de aktarılmaya başlanır."(4) Bütün bunlara karşın post-modernizmin yeni durumlar ve yeni imkanlar ortaya çıkardığı da bir gerçektir.

Postmodern anlayışın kendine uygun bir eğitim sisteminin olduğu kuşkusuzdur. Hakikatin ve büyük anlatışların olmadığı post-modern anlayış deizm ve nihilizme varan bir anlayışı besler.

Modernizmin tekçi anlayışına karşı post-modernizmin çoğulcu evren tasarımı çekici görülebilir. Ancak görünen o ki, post-modernizm son tahlilde değersizliktir. Bütün büyük öğretilere muhalefet eden post-modernizm, doğası gereği dinlere ve dinlerin öğretilerine de tümüyle karşıdır.

Öyle görülüyor ki, post-modern eğitim merkezinde değerlerin olmadığı bir eğitim anlayışı olarak

karşımıza çıkar. Eğitimdeki değerlerin olabildiğince çoğulculaşmasını savunurken bir tür nihilizme yol açmaktadır.

Post-modernizm, eğitim anlayışı olarak aşkın değerlere vurgu yapmaz. Dini değerler eğitim sürecinde yol gösterici ilkeler olarak alınamaz. Bu anlamda post-modernizm, modernizm ile birleşir.

Hayatın dini değerlerin dışında inşa edilmesi gerektiğini savunan laik ve seküler özellikleriyle modernizm ve post-modernizm aynı eksende birleşir. Bu anlamda ikisi de aklın hayatı anlamlandıracak ilkeleri bulabileceğine inanırlar. Modernizm, aklın ilkelerinin herkes için geçerli ilkeler ürettiğini savunurken, post-modernizm bu konuda çoğulculuğu öngörür.

Şurası açık ki, Türkiye'de yaşanan demokrasi deneyiminde ortaya çıkan sorunlar, özellikle 28 Şubat deneyiminin getirdiği kuşkular, İslami kesimler için çoğulculuğu öne çıkaran post-modernizme eğilimi artırdı. Belirli koşulların etkisiyle cazip gelse de post-modernizmin dünya görüşü, İslami değerlerle örtüşmeyen bir felsefeye yaslanır.

Kaynakça:

1. Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ömer Demir- Mustafa Acar, Vadi y.
2. Yeni Başlayanlar İçin Postmodernlik, Yard. Doç. Dr. Necdet Subaşı, Zaman, 26 Eylül 2008
3. Siyasal Arayışlar, Aytekin Yılmaz, Vadi y.
4. Yar. Doç. Dr. Necdet Subaşı, agm

KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM

▲ ABDULAZİZ TANTİK

Küreselleşme, bir olgunun, değer ve biçimin dünya ölçeğinde genel bir kabule dönüşmesini sağlayan bir kavramsallaştırmadır. Bu bağlamda küresel ölçekte bir eğitim içeriği ve biçimini de dolaşımda bulundurur. En azından bunun gerekçelerini üretir...

Eğitim en yaygın olarak, kişide istendik davranışlara zemin oluşturma çabası olarak tanımlanır. Bu tanımlar üzerinden küreselleşme ve eğitim iç içe bir olguya işaret eder.

Küreselleşmeyi sağlayan/gerçekleştiren temel kültür ise "modern batılı kültür" diye vurgulanan halihazırda dolaşımda olan bir kültürdür. **Bu kültür, oluşturduğu teknik üzerinden dünya çapında yaygınlaşması sağlanmıştır.** Tarihte hiçbir dönemde olmayacak kadar tek bir kültür bu dönemde yaygınlık kazanmıştır. Bu gerçeği ifade ettikten sonra küreselleşme ve eğitim meselesini ele almakta yarar vardır.

Batılı kültür, insanı merkeze alan bir bakışa sahiptir. Fakat burada insan ise tanımlanmış bir bireydir. Yani bütün yaşayan insanlar değil, bilakis batılı kültür tarafından aydınlanmış ve bu sürece dâhil olan batılı bireye bir göndermedir. Diğerleri ise

ikinci sınıf bir insan olarak betimlenmiştir.

Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve gelişmeye direnen ülkeler diye bir tasnif söz konusu edilebiliyorsa bu ayrımlar aynı zamanda bir farklılığa da tekabül etmektedir.

İnsan merkezde olunca, değer ve bilgi içinde merkezi konumunu belirlemiş olmaktadır. Yani dışsal bir faktörü reddeden bir idrakten bahsediyoruz. İçsellik ise özneliği ve şahsiliği önceler. Zaten özne merkezli bir dünya görüşü öznel bir dünya görüşü olduğunu da ilan etmiş sayılır. **Buradaki evrensel kavramı da bu çerçevede ele alınmalıdır. Yani özne bir kültüre ait bir yorumu bütün kültürlerin ayniliğini sağlayacak şekilde dünya ölçeğinde geçerli olacak bir zemine taşıma isteğini gösterir.**

Burada fark ve tekrarı yeniden düşünmekte fayda vardır. Hayat için hem fark hem de tekrar olmazsa olmaz kuraldır. Fakat bu kavramları birbirlerinin yerine kullandığımızda ciddi sorunlara kaynaklık edecektir. Bunun tipik örneklerini batılı insanın yaşam standartlarını izleyerek ve kendini gerçekleştirme adına hangi sapkın nitelikleri meşrulaştırdığını gözlemlediğimizde açıklık kazanır.

Fark, varlığın kendi hiyerarşik yapısını doğasına uygun ve uyumlu bir şekilde sürdürebilmesinin imkânını oluşturuyor. Eğer fark olmasa idi yaşamın sürdürülebilir oluşunu sağlamak konusunda ciddi sorunlar oluşurdu. Belki de hayat formunu yok ederdi. Tekrar içinde aynı şekilde düşünebiliriz. Varlıkta ve hayatın idame edilmesinde tekrarın merkezi konumu aşikârdır. Yani varlık, kendi doğası gereği kendini gerçekleştirmek için hem bir farka hem de bir tekrara ihtiyaç hisseder.

Küreselleşmenin en önemli etkeninin kapitalist ruh olduğunu söylemekte bir

beis yoktur. Çünkü sermaye öncelikli bakış moda üzerinden küreselleşme kavramını inşa etmiştir. Sonra bu moda üzerinden davranışların aynileşmesini de beraberinde taşımıştır. Hatta kendi içinde muhalif unsurları da ticarileştirerek, pop kültür gibi durumları da küreselleştirerek batılı yaşam tarzını dünya ölçeğinde kabulünü sağlayacak batılı yaşam tarzını oluşturan, giyim, yiyecek ve davranış kalıplarını küresel pazarlama ağı üzerinden büyük kazanca dönüştürüyor.

Sermaye, küreselleşmeyi ve eğitimi kendi sermayesini daha da güçlendirecek bir mekanizmanın dünya ölçeğinde konum kazanmasına matuf yaptığı işlerdendir. Bu temel gerçeği öğrenmeden veya fark etmeden atılacak her adım hüsrarla bitmeye mahkumdur. Çünkü çok güçlü ve büyük bir senaryo kurulmuş ve bu senaryonun uygulamaya geçmesi içinde her türlü teknik zemin hatırlanmış durumdadır. Yani sermaye kurguyu gerçek gibi bütün dünyaya kabul ettirecek bir zihinsel hazırlığını da tamamlamıştır. **Bu yüzden bu konuda yapılan tartışmalar, esasa taalluk etmeden kenarından, kıyısından suya ve sabuna dokunmadan yapılmaktadır.** Bu da ancak mevcut sermayenin isteğini makulleştirmekten ve meşrulaştırmaktan öteye gidemiyor.

Meseleyi küreselleşme bağlamında ele aldığımızda bir mühendislik faaliyetine gönderme yapıyoruz. Ama nesnel bir zeminin yoklanması bağlamında

meseleyi ele aldığımızda fitratın ortak özelliklerine yapılan vurguya dikkat kesildiğimizi gösterir. İşte bu fitrat ve fitratın hangi dünya görüşü çerçevesinde kendisine kavuşacağını bir mesele olarak ortaya koymalı ki eğitimi doğru bir bakış üzerinden hayata geçirme imkânını kazanalım.

Bugün iki temel kavramımız var: kurgu ve sahici... İşte kurgusal olan aklın önerisi üzerine bütün insanların aynı duyguya ve düşünceye sahip olması gerektiği ön varsayımı üzerine kuruludur. Bu varsayım, doğal olanı geriye iterken kurgusal olanı ise öne çıkarmaktadır. Çünkü her kültürün kendisine ait bir yaşama biçimi ve biçemi vardır. Ama kurgu, bütün bu yaşama biçim ve biçemlerini aynileştirme uğraşına giriyor. Ve bunu bilgi, iktidar ve zorlayıcı bir teknik ile gerçekleştiriyor. O zaman kurgusal olan ön plana çıkıyor ve yabancılaşma kendini aşikâr kılıyor. Yabancılaşma da bugünün insanının yaşadığı bütün sarsıntıların asıl nedenidir.

Her insan biriciktir. Bu biricik insanı herkesleştirirseniz onun biricikliğini arka plana atarak onu derinden yaralar ve bir daha onun iyileşme ihtimalini de ortadan kaldırmış olursunuz. Bugün olan şey tam olarak bu...

İyileşmenin tek seçeneği ise sahiciliğe geri dönmektir. Bu da insanın biricik olduğunun kabul göreceği bir zemini işaret edecek olan fitri olana dönüşür. İnsan, kendisi olduğunda sevinç duyar ve mutlu olur. Her mutluluk ise insana olumluluk aşısı yapar. Olumlu düşünen insan ise biricikliğinin farkına vararak derin bir yaşam sevgisini içselleştirir. İşte bu yaşama sevgisi, hem onu hem de kendi dışındaki varlıkla sahici ilişki kurmasına neden olur. Böylece iyileşme kendi tekniğini inşa etmiş olacaktır.

Eğitim, sadece insana biricik olduğunu öğretene ve hatırlatan bir öğretime sahip olmalıdır. Diğer öğretim teknikleri hayatı kolaylaştıran teknik alana inhisar edilmeli ve bu da isteyene öğretilmelidir. **Ama bugün eğitimin üzerinde çok büyük bir yük var: herkese, her şeyi öğretme yükü...** Bu yük eğitimin belini büküyor. Çünkü

eğitim; insanları, istedikleri bir alanda öğretim görme hakkı yerine hayatlarını idame edecek bir bilgi ve beceriyi istemedikleri halde öğrenmeye zorlandıkları bir kurgusal eğitimin yükünü taşıyor...

Küreselleşmenin artık kurgusal bir zeminden hareketle kurgulandığını görmüş bulunuyoruz. Bu yüzden küreselleşme istendik bir durum değil, bilakis, yerellik insani ve doğal olana aidiyeti taşır.

Küreselleşme üzerinden insanlık, tarihi boyunca bu kadar acımasızca sömürülmemiştir. Bu sömürüye dur demenin yolu küreselleşmeden geçmez. Bilakis yerliliğin ve farklılığın öne çıkarılması ile bu sömürü çarkı geriletebilir. Ama buna yakın durmayı bile lanetli olmakla eş değer hale getirdikleri ve bu çabanın sahiplerini her türlü şeytanlaştırarak gözden düşürdükleri için sağlam bir karşı duruş sergilenemiyor.

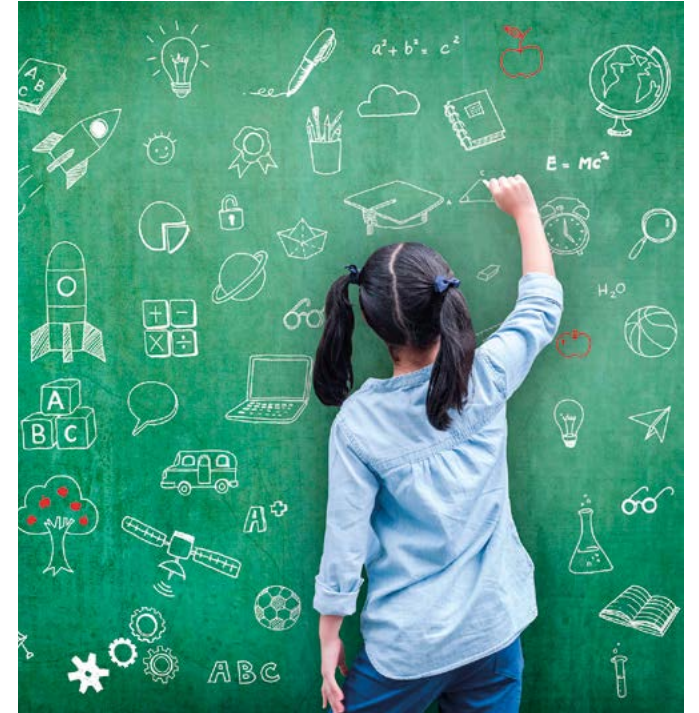
Şimdi eğitim konusunu bu zeminde biraz daha açalım; eğitim, bir dünya görüşünün istendik bir kişilik üzerinden insanlarını eğitime tabi tuttuğu sisteme verilen addır. Dolayısı ile eğitim bir dünya görüşünün rehberliğinde yapılabilir. Bu dünya görüşünün insan görüşü, toplum görüşü ve yaşam görüşü üzerinden eğitim kendi tekniğini oluşturmali ve sahici bir ilişki üzerinden rehberlik yaparak insanları hayata hazırlamalıdır. **Eğitimdeki en temel motif rehberlik edecek olanın öğrettiği ilke ve bilgilere canlı tanıklığıdır. Görsellik insanlık hafızası bağlamında hala bir numaradır. Bu yüzden modern kültür görme üzerine bina etmiştir, eğitimi ve rehberliğini... Bu temel gerçeği dikkate aldığımızda İslam, şahitlik üzerinden eğitimi temellendirir. Öğretici, aynı zamanda o öğretinin en canlı örneği ve mümessilidir. Bunu hem Nebiler ve Nebilerin mirasına sahip çıkacak olan âlimler için geçerli bir özelliktir. Bu temeli dikkate alan bir eğitim sahici bir eğitim olur.**

Mevcut eğitim modelinde zorunlu eğitim ve yaşamayı sürdüreceği zeminin eğitim sistemine bağlılığı yüzünden herkes eğitim görme zorunluluğunu derinden hissediyor. Ama sınav ağırlıklı bir eğitimde öğrenilen şey çok kısa bir zaman sonra unutulmaya bırakılıyor. Çünkü eğitim, iş, aş, eş bulmanın yegane karşılığı olduğu için zorunlu katlanılan bir şeydir. Hâlbuki İslam, eğitimi serbest ve dileyene bırakmıştır. Sanat ve zanaat dediğimiz

şeyi ise; **yaşamı kolaylaştıran ve güzelleştiren becerilere sahip olması ise geleneğe ve babadan oğla devredilen bir miras olarak kabul etmiştir.** Bu da ayrı bir gerçeklik zemindir. O yüzden hoca öğrencisini seçerken, öğrenci de hocasını seçme hakkına sahiptir. Bu sahicilik bize eğitimin niteliğini gösterir.

Yani ezcümle; eğitim, küreselleşmenin bir kurgusu olmaktan çıkarılmalıdır. Sahici bir eğitim için serbestlik ve tercihe temel bir değer yüklenmelidir. Şahitliğin eğitimin en temel parçası olduğu gerçeğini görmeli... Bunu devlet eliyle yapmak yerine sivil alana bırakılmalı ve sadece desteklenmesi gerektiği yerde devreye girmelidir. Herhangi bir baskı altında olmadan yapılacak eğitimin kalitesi tartışılmaz olacaktır. İnsanların günlük yaşamlarını sürdüreceği veya kamu görevini ifa edecek bir teknik eğitimi devlet kendisi verebilir. Bunda bir beis yoktur da...

Sonuç itibarı ile eğitim, sahici bir karaktere büründürülmelidir. Küreselleşmenin tuzağına düşmeden bu küreselleşmeyi sağlayan dünya görüşü ile hesaplaşılmalıdır. Bizim bir dünya görüşümüz olduğunun bilincine erişmeli ki bu temel gerçeği hayata geçirecek bir umudu ve tekniği diri turalım...

KÜRESEL EĞİTİM ARAŞTIRMALARINDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN DURUMU

▲ YÜCEL GÖZCÜ

Küreselleşme: Ekonomiden siyasete, teknolojisinden kültüre, kültürden eğitime hemen her alandaki bir gelişmenin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan bir değişimin yeryüzünün çeşitli bölgelerine ulaşmasını ifade etmek için kullanılan bir sözcük haline gelmiştir.

Küreselleşme: Dünya milletlerinin ekonomik, siyasi, iletişimsel, toplumsal açılardan birbirine yaklaşması ve bir bütün olmaya evrilmesidir.

Eğitim: Belli bir bilim dalında, belli bir konuda bilgi ve beceri kazandırma, yetiştirme ve geliştirme işi. Yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme.

Küreselleşme gerek milli devlet yapısını gerekse buna bağlı olarak milli kültürü, dolayısıyla ulusal eğitimi ortadan kaldıracaklarını savunanların sayısı oldukça fazladır. Gerçekten de çağımızda meydana gelen hızlı bir dönüşüm söz konusudur. Söz konusu bu dönüşümün milletlerin tarihten getirdikleri değerlerini sarsması kaçınılmazdır. Bu nedenle,

hemen her toplumun kendi geleceğini yeniden planlaması gerekmektedir. Zira uluslararası uygarlığın yapılanmasında pay sahibi olmak ve ulusal kimliğini ve değerlerini kaybetmeden bu yeni uygarlık projesinde yer almak için farklı bir eğitim planlaması söz konusu olacaktır.

Aslında küreselleşme kavramının bu denli ön plana çıkmasının nedeni tarihte ilk defa olarak "değişmenin" bu kadar kapsayıcı ve derin olmasındandır. Gerçekten de insanlık öyle baş döndürücü bir bilişim ve değişim süreci yaşıyor ki, bu değişimin, içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli özelliği olacağı kesindir. Bilişim teknolojisinin bu kadar hızlı yayılması giderek tüm toplumların dokusunu değiştirmektedir. Ticarete, endüstride, teknolojiye, politikada, eğitimde ve hemen her alanda meydana gelen hızlı değişimler yeni bir dünya, dolayısıyla yeni bir değerler sistemi oluşturmaktadır.

Ne var ki, günümüzde hızlanan küreselleşme sürecine bağlı olarak "üniter devlet" anlayışı da giderek küresel baskılarla karşı karşıya kalmaktadır. Böylece özellikle eğitime duyulan ihtiyaç hızla artmakta, buna karşın gerek ülkelerin kendi içlerinde gerekse ülkeler arasında eşitsizlikler giderek yayılma eğilimi göstermektedir.

Durum böyle olunca, küreselleşme modasına kapılmış toplumlarda nitelikli ve milli bir eğitim sistemi geliştirmenin parametreleri ortadan kalkmış demektir. Zira **nitelikli ve milli bir eğitimin temel dinamikleri, toplumların kendi değerlerinin yani kendi kültürünün ürünü olmak durumundadırlar.** Aksi takdir

de, **gelişmiş bir uygarlık zümresinin etkisine bir şekilde girmeyi kabul eden toplumlarda eğitim, milli değil, uluslararası bir nitelik taşır. Dolayısıyla o toplumun eğitimi de milli değil, uluslararası bir kültürün ürünü olmak durumunda kalır.**

Küreselleşmeye evet dedik diyelim. Bu süreçte; kim yönetici, kim yönetilen, kim kazanan, kim kaybeden, kime göre evet, kime göre hayır diyeceğiz. Kimler nelerinden feragat edecek. Küreselleşme denilen sistemde eğitimde, hangi milletlerin kültür ve değerleri temel alınacak. Yoksa Birleşmiş Milletler de olduğu gibi 196 üye olacak ama beş daimi ülkenin dediği gibi mi olacak...

Günümüzde çokça kullanılan **yönetişim** (birlikte yönetme) ilkesini önemsemek gerekir. Birlikte yönetelim derken kendi önceliklerimizden de vaz geçmeyelim. Küreselleşelim derken ileri düzeyde geleceğe yönelik bakış açıları, fikirleri olan düşünürlerin yetişmesine engel olmayalım. Bizimde eğitim alanında katma değer üretebileceğimizi unutmayalım.

Meydana gelen bu hızlı dönüşüm, tarihten gelen değerleri sarsarak adeta yeni bir yarının planlaması gereğini gözler önüne seriyor. Bu planlamada en önemli unsur kuşkusuz **"eğitim"** olacaktır.

Zira uluslararası eğitim alanında pay sahibi olmak ve ulusal kimliğini ve değerlerini kaybetmeden bu yeni uygarlık projesinde yer almak için farklı bir eğitim planlaması söz konusu olacaktır. Buna göre gençlerimizi daha iyi tanımak; onların öğrenme isteklerini, derslerdeki performanslarını ve öğrenme ortamları ile ilgili tercihlerini daha açık bir biçimde ortaya koymak gerekecektir.

Bu kapsamda uluslararası eğitimin küresel alandaki ölçütlerinden olan;

- **PISA** "Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı"
- **TIMSS** (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)
- **TALIS** (Teaching and Learning International Survey – Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi) değerlendirme kuruluşlarının çalışmalarının takip edilmesi gerekmektedir.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı – PISA (The Programme for International Student Assessment)

Gelişen ve değişen dünyada eğitim, bireylere bilgiler öğretme amacının yanında, öğrettiği bilgileri kullanma, yaşama aktarma ve yeni durumlara uyarlama amaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Bu durumu eğitim programlarında, öğretim teknik ve yöntemlerinde ve değerlendirme aşamasındaki ölçme araçlarındaki değişimlerde görmek mümkündür.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı – OECD (Organization of Economic Cooperation and Development) tarafından finanse edilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı – PISA (The Programme for International Student Assessment) eğitimin bu yeni işlevini ölçmek ve değerlendirmek amacıyla yapılan bir araştırmadır.

2000 yılından itibaren üç yılda bir yapılan PISA araştırması OECD üyesi ülkeler ve diğer katılımcı ülkelerdeki (dünya ekonomisinin yaklaşık olarak %90'ı) zorunlu eğitimi bitiren öğrencilerin modern toplumda yerlerini alabilmeleri için gereken temel bilgi ve becerilere ne ölçüde sahip olduklarını ölçmeyi hedeflemektedir. PISA araştırmasının hedef kitlesi 7. sınıf ve üzeri sınıf düzeylerinde örgün eğitime kayıtlı olan 15 yaş grubu öğrencilerdir.

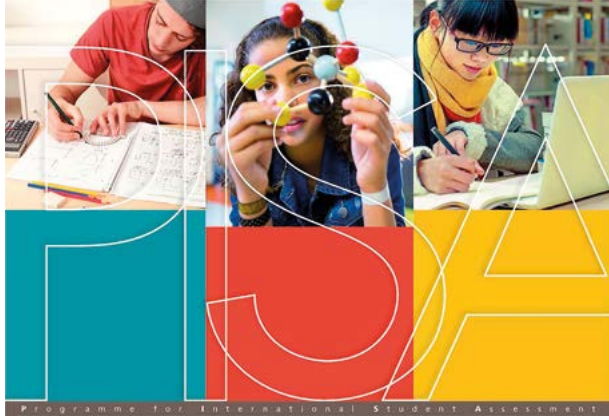
Dünya genelinde politika belirleyicileri, kendi ülkelerindeki öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini araştırmaya katılan diğer ülkelerdeki öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleriyle karşılaştırmak, eğitim düzeyinin yükseltilmesi amacıyla standartlar oluşturmak ve eğitim sistemlerinin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için PISA sonuçlarını kullanmaktadırlar.

PISA araştırması; temel olarak fen, matematik ve okuma becerileri alanlarında öğrencilerin becerilerini değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeyi yaparken temel alanları "okuryazarlık" kavramı üzerinden tanımlamaktadır.

Okuryazarlık kavramı, öğrencilerin temel konu alanlarındaki çeşitli durumlarda karşılaştıkları problemleri tanımlarken, yorumlarken ve çözerken, bilgi ve becerilerini kullanma, analiz etme, mantıksal çıkarımlar yapma ve etkili iletişim kurma yeterlilikleri olarak ifade edilmektedir.

Bu temel alanların dışında 2012 uygulamasından itibaren her döngüde, yenilikçi bir alanda da öğrencilerin temel bilgi ve becerilere ne ölçüde

sahip oldukları değerlendirilmektedir. **Bu yenilikçi alan 2012 uygulamasında “yaratıcı problem çözme” iken, 2015’te “işbirlikçi problem çözme” olmuştur.**

Her PISA döngüsünde temel alanlardan biri ağırlıklı alan olarak belirlenmektedir. PISA 2015 araştırmasında ağırlıklı alan fen okuryazarlığı olarak belirlenmiştir. Bu da PISA 2015 sonuçlarının matematik okuryazarlığı ve okuma becerilerinden çok, ağırlıklı alan olan fen okuryazarlığına odaklanacağı anlamına gelmektedir.

PISA 2015 UYGULAMASI

PISA araştırmasında, temel alanlarla birlikte uygulanan bağlamsal anketlerle öğrencilerin motivasyonları, kendileri hakkındaki görüşleri, öğrenme süreçlerine yönelik psikolojik özellikleri, okul ortamları ve aileleri ile ilgili veriler toplanmaktadır. Bu veriler, bilişsel alanda elde edilen verilerin yorumlanmasında kullanılmaktadır. Anketler, PISA'nın önemli bir parçasıdır ve test sonuçlarının geliştirilmesini sağlayan değerli bilgiler sunar. PISA'da öğrenci ve okul anketlerine tüm ülkeler katılmaktadır. Bunun dışında yer alan diğer anketlere (öğretmen anketi, bilgi ve iletişim teknolojileri anketi, eğitim kariyeri anketi ve ebeveyn anketi) katılmak ülkelerin tercihinine bağlıdır. Türkiye, PISA 2015 uygulamasında sadece okul ve öğrenci anketine katılmıştır.

PISA 2015 uygulaması, ilk defa bilgisayar tabanlı değerlendirme olarak yapılmıştır. Bu yöntemi kullanmak istemeyen ülkeler, kâğıt-kalem tabanlı değerlendirme olarak uygulamayı gerçekleştirmişlerdir.

PISA'nın altıncı döngüsü olan PISA 2015 uygulaması, 35'i OECD üyesi olmak üzere 72 ülke ve ekonomideki

yaklaşık 29 milyon öğrenciyi temsilen 540.000'e yakın öğrencinin katılımıyla 2015 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

PISA 2015 TÜRKİYE UYGULAMASI

Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen PISA araştırmasının altıncı döngüsü olan 2015 uygulaması, Türkiye’de bilgisayar tabanlı olarak 5895 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında yapılan hazırlıklar şu şekilde özetlenebilir:

- PISA 2015 için geliştirilen yeni test maddeleri ve anket soruları, çevirisi yapıldıktan sonra alan uzmanlarınca incelenerek son hali verilmiştir.
- Örneklem için seçilen okulların uygulamaya hazır hale getirilmesi amacıyla birtakım eğitim toplantıları (il yöneticileri ve okul yöneticilerine yönelik) düzenlenmiştir. Hazırlanan eğitim materyalleri (broşür, tanıtım kitapçığı, kılavuzlar vs.) sayesinde bütün paydaşların PISA'yı anlamaları ve gerekli hazırlıkları yapmaları sağlanmıştır.
- Öğrencilerin bilgisayar üzerinden soruları cevaplandırırken sistemin çalışması ve bilgisayarda yaşanacak sorunlar konularında öğrencilere yardımcı olması için Bakanlığımızdan Test Uygulayıcıları görevlendirilmiştir. Bu sayede farklı nedenlerden dolayı olabilecek veri kaybı oranı en aza indirilmiştir.
- Uygulama sonrasında öğrenciler tarafından cevaplanan açık uçlu soruların puanlanması alan uzmanlarınca yapılarak veriler Uluslararası Merkez’e iletilmiştir.

PISA 2015 Türkiye uygulamasında 15 yaş grubu öğrenci evreni 1.324.089 öğrenci, uygulamaya katılabilecek, ulaşılabilir Türkiye evreni ise 925.366 öğrenci olarak belirlenmiştir.

Türkiye’de PISA’ya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu 9. sınıf ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

PISA 2015 Türkiye örnekleminde öğrenci oranının en yüksek olduğu okul türleri, Anadolu Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’dir (%75). Öğrenci oranının en düşük olduğu okul türü ise Güzel Sanatlar Lisesi’dir (%0,7)

FEN OKURYAZARLIĞI

PISA'nın temel alanlarından biri olan fen okuryazarlığı, 2015 uygulamasında ağırlıklı alan olarak ele alınmıştır. PISA 2015’de fen okuryazarlığı “etkin bir vatandaş olarak fenle ilgili fikirlerle ve fenle alakalı meselelerle uğraşabilme becerisi” olarak tanımlanmaktadır. Fen alanında okuryazar olan bir kişi fen ve teknoloji alanında belli bir mantık çerçevesinde yapılan söylemlere katılmaya isteklidir. Bu durum; olguları bilimsel olarak açıklama, bilimsel sorgulama yöntemi tasarlama ve değerlendirme ile verileri ve bulguları bilimsel olarak yorumlama yeterliliklerini gerektirmektedir.

Fen okuryazarlığında öğrencilerin yeterliklerini etkileyen duyuşsal faktörler de söz konusudur. Öğrencilerin Fen bilimine yönelik tutumları ve eğilimleri onların ilgi düzeylerini etkileyebilir, katılımlarını devam ettirebilir ve onları harekete geçirmek için motive edebilir.

PISA’da kullanılan fen okuryazarlık terimi ile öğrencilerin fen alanında bildiklerinin yanı sıra bunlarla ne yapabildiği ve bilimsel bilgiyi gerçek hayatta nasıl yaratıcı bir şekilde uygulayabildiği değerlendirilmektedir.

Fen okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinin genel özellikleri

Bağlamlar: Biraz fen ve teknoloji bilgisi gerektiren kişisel, yerel/ulusal ve küresel sorunlar (geçmiş ve günümüze ait)

Yeterlikler

- Olguları bilimsel olarak açıklama,
- Bilimsel sorgulama yöntemi tasarlama ve değerlendirme
- Verileri ve bulguları bilimsel olarak yorumlama

Tutumlar: Fen ve teknoloji alanına karşı ilgi gösterilerek, çevresel sorunların farkında ve bilincinde olmayı ve gerekli yerlerde bilimsel sorgulama yöntemlerini kullanmayı içeren fen bilimine yönelik tutum

Bilgi: Bilimsel bilginin temelini oluşturan başlıca gerçekleri, kavramları ve açıklayıcı teorileri anlama. Böyle bir bilgi; hem doğal

dünyanın hem de teknolojik eserlerin bilgisini (içerik bilgisi), bu tarz fikirlerin nasıl üretildiğinin bilgisini (süreçsel bilgi) ve bu süreçlerin altında yatan mantığı ve bunların kullanımının gerekçesini anlamayı (epistemik bilgi) içerir. Bireylerin nasıl etkilendiğini gösterir.

Fen Yeterlikleri: PISA fen okuryazarlığı için üç yeterlik tanımlamıştır. Fen okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinin alt boyutlarından biri olan fen yeterliklerine ilişkin sonuçların da bu raporda yer almasından dolayı söz konusu yeterlikler ve bu yeterliklere ait öğrencilerden beklenen becerilere ait özet bilgiler;

- Olguları bilimsel olarak açıklama
- Uygun olan bilimsel bilgiyi hatırlama ve uygulama
- Açıklayıcı modelleri ve gösterimleri tanımlama, kullanma ve oluşturma
- Uygun tahminler yapma ve bu tahminleri doğrulama
- Açıklayıcı hipotezler önerme
- Bilimsel bilginin toplum için olan potansiyel çıkarımlarını açıklama
- Bilimsel sorgulamayı tasarlama ve değerlendirme
- Bilimsel sorgulama yöntemi tasarlama ve değerlendirme
- Belirli bir bilimsel çalışmada araştırılan soruyu ayırt etme

- Bilimsel olarak araştırılabilecek konuları ayırt etme
- Belirli bir soruyu bilimsel olarak araştırmak için bir yol önerme
- Belirli bir soruyu bilimsel olarak araştırmanın yollarını değerlendirme
- Bilim adamlarının verinin güvenilirliği ve açıklamaların objektifliğini ve genellenabilirliğini nasıl sağladığını ifade etme ve değerlendirme verileri ve bulguları bilimsel olarak yorumlama
- Veriyi bir gösterimden diğerine dönüştürme
- Veriyi analiz etme ve yorumlama ve uygun sonuçları çıkarma
- Fenle ilgili metinlerdeki varsayımları, bulguları ve mantığı tanımlama
- Bilimsel bulgulara ve teoriye dayalı argümanlarla ve diğer görüşlere dayalı argümanları birbirinden ayırt etme
- Farklı kaynaklardaki bilimsel argümanları ve bulguları değerlendirme (ör. Gazete, internet, dergiler)

PISA 2015 FEN OKURYAZARLIĞI TÜRKİYE SONUÇLARI

Ağırlıklı alanın fen okuryazarlığı olduğu PISA 2015 uygulamasında Türkiye'ye ilişkin öğrenci performansları gerek ortalama puanlar ve gerekse yeterlik düzeyleri bazında değerlendirilmiştir. **PISA 2015 uygulamasında fen okuryazarlığı alanındaki**

ortalama puanlara ilişkin genel sonuçlara göre fen okuryazarlığı alanında katılımcı tüm ülkelere ilişkin ortalama puan 465 iken Türkiye ortalaması ise 425'tir.

BÖLGELERE GÖRE BAŞARI DURUMU

PISA 2015 fen okuryazarlığı sonuçlarının bölgelere göre dağılımı.

Bölgeler ortalama puanı yüksekten düşüğe göre sıralanmıştır. **Fen okuryazarlığı alanında Türkiye'de en yüksek ortalama puana sahip bölge 448 puan ile Batı Marmara bölgesidir.** Batı Marmara bölgesini sırasıyla Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu ve İstanbul takip etmektedir. **En düşük ortalamaya sahip bölge ise 382 puan ile Orta Anadolu bölgesidir.** Batı Marmara Ege Doğu Marmara Batı Anadolu İstanbul Akdeniz Orta Anadolu

OKUL TÜRLERİNE GÖRE BAŞARI DURUMU

PISA 2015 fen okuryazarlığı sonuçlarının okul türlerine göre Türkiye sonuçlarının okul türlerine dağılımına bakıldığında fen liselerinin ortalama puanlar açısından ilk sırada yer aldığı, fen liselerini sosyal bilimler lisesi ve Anadolu liselerinin takip ettiği görülmektedir.

FEN BİLİMİNE YÖNELİK ÖZ YETERLİK

PISA 2015'te öğrencilerin Fen Bilimlerine yönelik özyeterliliğini ölçmek üzere öğrenci anketinde bir takım görevler sıralanmış ve öğrencilere bu görevleri kendi başlarına yapmalarının ne kadar kolay olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Verilen görevleri kolaylıkla yapabilirim diyen Türkiye'deki ve OECD ülkelerindeki öğrencilerin durumu incelendiğinde, genel olarak verilen görevleri Türkiye'deki öğrencilerin OECD öğrencilerinden daha kolay yapabileceklerini düşündükleri görülmektedir.

OKUMA BECERİLERİ

Okuma becerileri, öğrencilerin yazılı bilgiyi gerçek durumlarda kullanma becerisi üzerinde odaklanmaktadır. PISA araştırmasında okuma becerileri; "kişinin topluma katılmak, potansiyelini ve bilgisini geliştirmek ve amaçlarını gerçekleştirmek için yazılı metinleri anlaması, kullanması,

onlar üzerinde düşünmesi ve onlarla uğraşması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, geleneksel bilgiyi çözümleme kavramının ve yazılı olanı anlamadan daha ötesine gitmektedir. PISA okuma becerileri kavramı, insanların okuma yaptığı bir dizi durumu, yazılı metinlerin sunulma yollarını (ör. basılı kitaplarda, bilgi notlarında, online forum ve haberlerde) ve belirli bir pratik bilgiyi bulmak gibi fonksiyonel ve sınırlı olandan diğer yapma, düşünme ve var olma yollarını anlama gibi derin ve geniş kapsamlı olana kadar okuyucuların metinlere çeşitli yaklaşma ve metinleri kullanma yollarını kapsamaktadır.

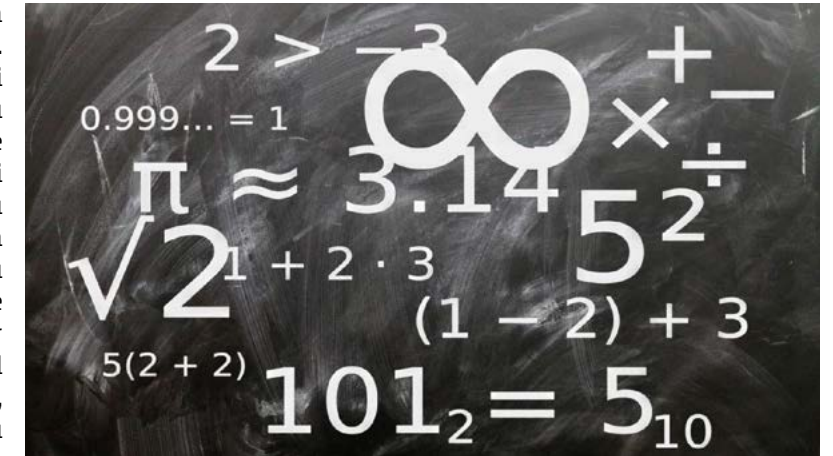
PISA 2015 uygulamasına ilişkin okuma becerileri alanındaki genel sonuçlarına göre Türkiye ortalaması 428 ve tüm ülkelerin ortalaması da 460'tır.

PISA 2015'e katılan tüm ülkeler dikkate alındığında okuma becerileri alanında ortalama puanı en yüksek olan Ülkeler; Singapur, Hong Kong -Çin, Kanada, Finlandiya ve İrlanda iken en düşük olan ülkeler; Dominik Cumhuriyeti, Makedonya, Cezayir, Kosova ve Lübnan'dır.

MATEMATİK OKURYAZARLIĞI

Matematik okuryazarlığı, farklı bağlamlarda öğrencilerin matematiği formüle etme, kullanma ve yorumlama kapasitesini ölçmeye odaklanmaktadır. PISA testinde başarılı olmak için öğrenciler matematiksel mantık kurabilmeli ve fenomenleri tanımlamak, açıklamak ve tahmin etmek için matematiksel kavramları, süreçleri, gerçekleri ve araçları kullanabilmelidir. Matematik yeterliliği, PISA'da tanımlandığı gibi bireylere matematiğin dünyada oynadığı rolü fark etmelerine ve bireylerin yapıcı, duyarlı ve yansıtıcı vatandaşlar olmaları için gerekli, sağlam dayanakları olan yargı ve kararları vermelerinde yardımcı olur.

PISA, öğrencilerin bildiklerinden nasıl anlam çıkaracaklarını, yeni ve alışagelmedik durumlar da dâhil olmak üzere matematik bilgilerini nasıl uygulayabileceklerini değerlendirmeyi amaçlar. Bu amaçla PISA matematik ünitelerinin ve sorularının çoğu, bir problemi çözmek için

matematiksel becerilerin gerekli olduğu gerçek yaşamdaki durumlara atıfta bulunur.

PISA 2015 Matematik Okuryazarlığı Türkiye Sonuçları

PISA 2015 uygulamasına ilişkin matematik okuryazarlığı alanındaki genel sonuçlara göre matematik okuryazarlığı alanında Türkiye ortalaması 420 ve tüm ülkelerin ortalaması da 461'tir.

PISA 2015'e katılan tüm ülkeler dikkate alındığında matematik okuryazarlığı alanında ortalama puanı en yüksek olan ülkeler Singapur, Hong Kong (Çin), Makao (Çin), Tayvan - Çin ve Japonya iken; en düşük ülkeler Makedonya, Tunus, Kosova, Cezayir ve Dominik Cumhuriyeti'dir

PISA UYGULAMALARINDA ÖĞRENCİ BAŞARISINI ETKİYLEN FAKTÖRLER

1- Sosyo-Ekonomik Göstergeler

Ailenin zenginliği, çocukların okuldaki performansını etkiler ancak bu etki ülkeler arasında belirgin bir şekilde değişmektedir. Bazı ülkelerin göreceli refahı eğitimle ilgili daha fazla harcama yapmalarına olanak tanırken bazı ülkeler de kendilerini daha düşük bir milli gelirle sınırlandırılmış bulmaktadır. Bu nedenle, ülkeler arasındaki eğitim sistemlerinin performansını karşılaştırırken, ülkelerin milli gelirini göz önünde bulundurmak önemlidir.

Kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYİH) ile ülkelerin ortalama fen okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı ve okuma becerileri puanları arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

ayrılan zamanın yüksek olduğu ülkelerde her bir saate düşen fen puanı daha düşükkken, öğrenme zamanının düşük olduğu ülkelerde ise her bir saate düşen fen puanı daha yüksektir.

Öğrencilerin okulda ve okul dışında öğrenme zamanlarına bakıldığında okul içinde öğrenmeye ayrılan zamanın, okul dışında ayrılan zamandan daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. Başka bir deyişle, öğrencinin öğrenmesinde okul içinde yapılan öğrenme faaliyetleri, okul dışında yapılan öğrenme etkinliklere (ev ödevi, kurs, etüt veya dershane gibi) göre daha etkili olmaktadır.

2- Fırsat Eşitliği

Eğitim sistemlerinde eşitliği değerlendirirken, öğrencilerin başarıları üzerinde sosyo-ekonomik durumun etkisini incelemekte fayda vardır. PISA eğitimdeki fırsat eşitliği, tüm öğrencilere, cinsiyete, ailenin geçmişine veya sosyo-ekonomik statüsüne bakılmaksızın, eğitimden yararlanmak için yüksek kaliteli fırsatlar sağlamak olarak tanımlar.

Bu şekilde tanımlanan eşitlik, ne herkesin aynı sonuçlara ulaşması gerektiğini ne de bütün öğrencilerin öğretim ve öğrenmede "tek tip herkese uyan" yaklaşımlara maruz kalmasını ima eder.

3- Öğrenmeye Ayrılan Zaman

Öğrencilerin okul sonrasında öğrenme için daha fazla zaman harcadığı ülke ve ekonomilerin ortalama fen puanları daha düşüktür. PISA'da okul sonrasında öğrenme için daha fazla zaman harcadığını ifade eden öğrencilerin fen puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir. OECD üyesi ülkeler içinde okul dışında öğrenme için ayrılan zamanın en az olduğu ülkeler Almanya, Finlandiya, İsviçre ve Japonya'dır. Bu ülkelerde öğrenciler haftalık ortalama 10-15 saat arası okul sonrasında derslerine zaman ayırmaktadır. Bu ülkelerin PISA fen okuryazarlığı ortalama puanları açısından üst sıralarda yer alması dikkat çekicidir. Türkiye'de ise öğrenciler okul sonrasında derslerine haftalık ortalama 24,5 saat zaman ayırmaktadır

Öğrenme zamanı ve fen puanları arasındaki ilişkiye bakılacak olursa okul sonrasında öğrenme için

4- Öğretmen Davranışları

PISA 2015 uygulamasında okul yöneticileri tarafından doldurulan okul anketinde, öğrencilerin öğrenmelerini engelleyen öğretmen davranışlarıyla ilgili okul yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Okul yöneticilerine göre öğrenmeyi engelleyen öğretmen davranışları olarak

- Öğretmen devamsızlığı
- Personelin değişime direnmesi
- Öğretmenlerin öğrencilere çok katı davranması
- Öğretmenlerin derslere iyi hazırlanmaması

NOT: "Öğretmen devamsızlığı" konusunda en ciddi iyileşmenin olduğu ülkelerden biri Türkiye'dir.

5- Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri

Öğretmenlerin mesleki özerklikleri, öğretmenlerin akran ağlarına katılımları ve öğretim bilgisini güçlendirme öğretmenlik mesleğinin üç temel ilkesini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişim aktivitelerine katılımını desteklemek; bu temel ilkelerden biri olan öğretim bilgisini güçlendirmenin yollarından biridir. Diğer mesleklerdeki uygulayıcılar gibi öğretmenler de kendi alanlarındaki gelişmelerden haberdar olmalıdırlar.

6- Okul Kaynakları

PISA 2015 okul anketinde okul yöneticilerine;

fiziksel altyapı (bina, zemin, ısıtma/soğutma, ışık ve ses sistemleri), eğitim materyalleri (ders kitabı, bilgi teknolojileri araçları, laboratuvar ve kütüphane malzemeleri) ve öğretmen yetersizliği veya eksikliğinin okulların eğitim verme kapasitelerini ne derece engellediği sorulmuştur.

TIMSS- TRENDS IN INTERNATIONAL MATHEMATICS AND SCIENCE STUDY: ULUSLARARASI MATEMATİK VE FEN EĞİMLERİ ARAŞTIRMASI

Hollanda merkezli Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (IEA) tarafından dört yılda bir yayınlanan TIMSS (Uluslararası Fen ve Matematik Eğilimleri Araştırması) programında, 50 ülkede 4 ve 8'inci sınıf öğrencilerinin fen ve matematik alanlarındaki performansları ölçülüyor.

Öğrencilerin matematik ve fen alanlarında kazandıkları bilgi ve becerilerin değerlendirilmesine yönelik bir tarama araştırmasıdır. Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) IEA'nın bir projesidir.

- Dünyadaki en büyük ve en kapsamlı uluslararası öğrenci başarılarını değerlendirme çalışmasıdır.
- 4. ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulanır. 4 yılda bir yapılmaktadır.

TIMSS, öğrenci başarılarındaki eğilimleri izlemekte ve ulusal eğitim sistemleri arasındaki farklılıkları belirlemektedir. ABD Eğitim Bakanlığı, İngiltere Eğitim Araştırma Kuruluşu, Boston College ve katılımcı ülkeler tarafından finansal olarak desteklenmektedir.

TIMSS Projesinin Amacı: Dünya çapında matematik ve fen eğitiminin gelişmesine yardımcı olmaktır.

TIMSS, katılımcı ülkelere aşağıdaki soruların cevaplarını bulmasına yardımcı olur:

- Öğrencilerimizin matematik ve fende durumu nedir?
- Zaman içinde bu durum iyileşiyor mu?
- Durumumuzu nasıl geliştirebiliriz?

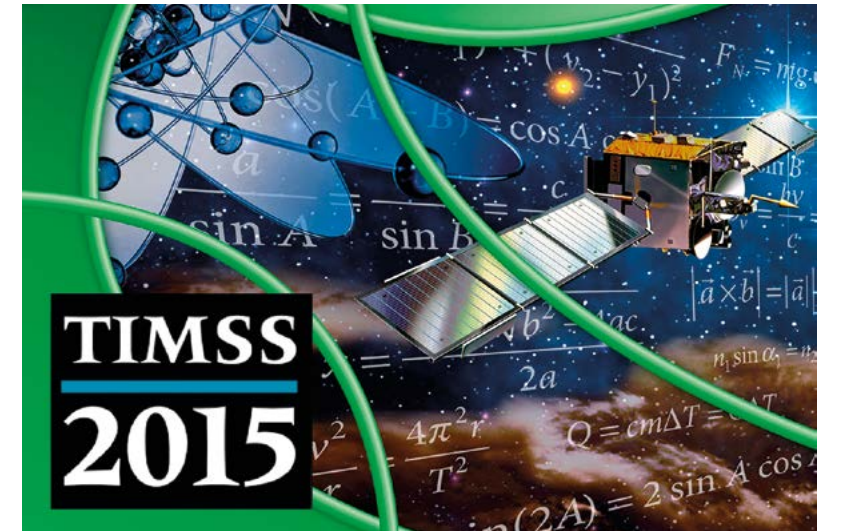
- Diğer ülkelere göre durumumuz nasıl?
- Diğer ülkeler başarının arttırılması konusunda ne yapıyor?

TIMSS 2015 SONUÇLARI

4 ve 8'inci sınıf öğrencilerinin matematik ile fen bilimleri performanslarının değerlendirildiği dünyada PISA ile birlikte önde gelen uluslararası öğrenci değerlendirme programları arasında gösterilen TIMSS'in 2015 sonuçlarına göre; Türkiye tüm alanlarda puanını arttırsa da dünya ortalamasının altında kaldı. Türkiye'de kızlar erkeklerden 4'üncü sınıf matematik hariç daha başarılı oldu.

Elde edilen verilerin ABD'de yer alan Boston College uzmanlarınca değerlendirildiği programda Türkiye, TIMSS 2015'te 4 yıl öncesine göre tüm düzeylerde her iki alanda performansını geliştirse de ortalamasının altında kaldı. Dünyanın en iyileriye bir önceki sınavda olduğu gibi 'üstün' performanslarıyla Singapur, Güney Kore, Tayvan ve Japonya oldu.

Dünya çapında toplamda 600 binden fazla öğrencinin katıldığı TIMSS 2015'te Türkiye, dört yıl öncesine göre 4 ve 8'inci sınıf düzeyinde fen bilimleri ve matematik alanlarında puanını arttırmayı başardı. **4'üncü sınıflarda matematikte TIMSS 2015'te 36'ıncı olan Türkiye, 2011'e göre bir sıra kaybetse de puanını 469'dan 483'e taşıyarak, Fransa'nın hemen ardından 36'ıncı sıraya yerleşti.**

8'inci sınıflarda matematikte ise 24'üncülüğü koruyan Türkiye, 452 puanını biraz daha arttırarak 458 puan aldı. Böylelikle Türkiye bu sınıf düzeyinde matematikte en başarısız sonucu elde etmiş oldu.

4'üncü sınıf fen bilimlerinde ise Türkiye bir sıra kazanarak 35'inci olurken, puanını da 463'ten 483'e taşıdı. 8'inci sınıf fen bilimlerinde puan artsa da sıra değişmedi. TIMSS 2011'de 483 puan alan Türkiye, 2015'te 493 puana kadar çıksa da 21'inci sıradaki konumunu korudu. Türkiye 8'inci sınıf düzeyinde fen bilimlerinde 10 puanlık artışı ile 'durumunu geliştiren' ülkeler arasında gösterildi.

SİNGAPUR LİDER

4 ve 8'inci sınıf düzeyinde fen bilimleri ve matematik alanlarında birinciliği kimseye bırakmayan Singapur'u, 'üstün' başarılarıyla Japonya, Güney Kore, Hong Kong ve Tayvan takip etti. Bu ülkelerde sınava katılan 4 ve 8'inci sınıf öğrencileri Türkiye'ye göre yaklaşık 150 puan fazla aldı. OECD'nin 3 yılda bir yayınladığı PISA'da (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) Avrupa'nın en iyi derecelerini yakalayan Finlandiya ise en büyük başarıyı 4'üncü sınıf düzeyinde fen bilimlerinde 7'ncilikle elde etti. Tüm düzeylerde Doğu Asya ülkeleri Avrupa ve Amerika'nın gelişmiş ülkelerini oldukça geride bıraktı.

ERKEKLER:1, KIZLAR:3

Programda cinsiyetlere göre ortalama performanslarla ilgi verilere de yer verildi. Türkiye'de 4'üncü sınıf düzeyinde matematikte erkekler, 8'inci sınıf matematikte ise kızlar daha iyi ortalama yakaladı. 4'üncü sınıf fen bilimlerinde

kızlar erkekleri bir puanla geride bırakırken, 8'inci sınıfta da durum değişmedi. Kızlar, erkeklerin ortalama 10 puan üstünde ortalamaya ulaştı.

D- ULUSLARARASI ÖĞRETME VE ÖĞRENME ARAŞTIRMASI (TALIS) PROGRAMI

TALIS (Teaching and Learning International Survey – Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi) ülkelerin uygulamakta oldukları eğitim politikalarını öğrenmeye yardımcı olmayı, ülkelerarası analiz sağlayarak ülkelerin karşılaştıkları benzer sorunları belirlemeyi amaçlayan bir anket çalışmasıdır. TALIS, OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development – Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü) tarafından yönetilmekte olup 46 ülkede uygulanmaktadır.

İlköğretim okullarının yöneticilerine ve 6, 7 ve 8. sınıflarda görev yapan branş öğretmenlerine yönelik anketlerle okullardaki çalışma şartları ve eğitim ortamları öğrenilmeye çalışılmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME;

Küreselleşen dünyada milletlerin eğitim yapılanmasını zorunlu kılan birçok etken söz konusudur. Bu etkenler;

- Küresel etkenler
- Teknolojik değişimler
- Kişisel beklentiler ve memnuniyetsizlikler
- Toplumsal beklentiler ve sınırlamalar.

Bizde kendi değerlerimizi kaybetmeden mevcut eğitim sistemimizde bu doğrultuda yenilikler yapmalıyız.

Kuşkusuz ticaretin, ekonominin, politikanın ve teknolojinin küreselleştiği günümüzde, insanların yaşam şartları ve buna bağlı olarak beklentileri de küreselleşecektir. Dolayısıyla bu küresel ihtiyaçları karşılayacak yeni eğitim sistemlerinin de uygulanması kaçınılmaz olacaktır.

Eğitimin temel toplumsal işlevlerinden biri olan geleneksel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması kuşkusuz toplumsal süreklilik açısından önemli bir işleve sahip olacaktır. Ancak yeterli

olmayacaktır. Zira küreselleşen bir dünyadaki yeni gelişmeler ve değerler genç kuşaklara kazandırılmaz ise, bu kez çağa uyum ve küresel değerlerden yoksun kalma gibi bir tehlike söz konusu olacaktır.

Böyle bir durum dünyadan uzak bir toplum olmanın yolunu açacaktır. Oysa her toplumun tarihten gelen bir eğitim ve kültürel birikimi söz konusudur. Küreselleşmenin etkisi ile yeni bilgiler ve teknolojik gelişmeler toplumlara etki etmektedir. Bu gelişmeler her toplumda belli etkiler oluşturduğu kaçınılmazdır. Önemli olan, bizim toplumun tarihinden taşıdığı kültürel değerlerini ve bilgi birikimini küresel gelişmeler karşısında koruması ve olabildiğince hızla yayılan bu küresel değerlere bir yandan uyum sağlaması, öte yandan gelişmelere katkı sağlamasıdır.

Bu hızlı gelişmeler karşısında yeni bir eğitim planlamasının yaşama geçirilmesi ve bunun üç temel unsur üzerinde oluşturulması üzerinde anlaşma sağlanmıştır.

OECD'nin belirlediği bu unsurlar şunlardır:

- İçerik, (Neyin öğretileceği)
- Nasıl, (Öğretme süreci)
- Ne şekilde (Bilginin aktarılma biçimi veya ulaştırma yapısı).

Buna göre, çok dar kalıplar içine sıkışmış geleneksel eğitim sistemlerinin bir anlamı kalmamıştır. Dolayısıyla küresel etkilerden olumsuz etkilenmeyecek ancak üretilen küresel değerlerin ulusal değerlerle uzlaşmasını sağlayarak uygarlık projesinde kendine bir yer bulabilecek yeni bir eğitim sistemi ve onun uygulayıcısı olacak bir öğretmen tipi yetiştirmek kaçınılmaz olacaktır.

O halde **nasıl bir öğretmen** sorusu gündeme gelmektedir. Bu sorunun cevabı aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

- Bilişim toplumlarının yapılarını ve bunun kaçınılmaz hayat örüntülerini küresel düzeyde algılayabilecek öğretmenler.
- Küreselleşmenin gerekli kıldığı yeni eğitim sisteminin dayandığı yeni değerler sistemini bütün

boyutları ile algılayabilen öğretmenler.

- Artık birer pasif bilgi alıcısı konumunda olmayan, aktif, bilgiye ulaşmada becerili ve bilgi üretmeye katkı sağlayacak öğrencileri yetiştirecek öğretmenler.
- Bilişim teknolojilerini izleyen ve bunları kaynak kullanımında koordinatörlük rolünü üstlenen öğretmenler.
- Sürekli değişen rol ve beklentilerine yanıt verecek; öğrenme kuramlarını, pedagojik yöntemleri ve müfredatı devamlı sorgulayıp yeniden tasarımıyacak nitelikte öğretmenler.

Artık, salt öğrenciler açısından değil, aynı zamanda toplumu oluşturan tüm kesimler için geçerli olan yeni yaşam biçimi ve bunu sağlayacak yeni bir bilgilenme ihtiyacı söz konusudur. Nitekim bu ihtiyacın ışığında UNESCO tarafından hazırlanan raporda yeni yüzyılın bilgi edinme gereğinin 4 temel dayanağı olduğu vurgulanmıştır. Bu dayanaklar:

- Bilmek için öğrenme,
- Yapmak için öğrenme,
- Beraber yaşamayı öğrenme,
- Birey olmayı öğrenme. olarak belirlenmiştir.

Kuşkusuz bu özelliklerin kazandırılmasını sağlayabilecek tek çözüm, hiç vakit kaybetmeden **"eğitim sisteminde yeniden yapılanma ve öğretmenlerin eğitimi"** olmalıdır. Zira 21. yüzyıla uyum sağlayabilecek kuşakların yetiştirilmesi ancak 21. yüzyılın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış eğitimcilerin yapabilecekleri bir şeydir.

YURT DIŞINDA AÇILAN İLK VE TEK OSMANLI OKULU; MEKTEBİ OSMANİ

▲ UMUT DİRİÖZ

Selçuklular Anadolu'yu yurt edinince ilk yaptıkları işlerden biri de medreseler açmak olmuştur. Alpaslan döneminde vezir olan Nizamülmülk kendi adıyla hayat bulan eğitim kurumlarını Nişabur, Bağdat, Rey, Cent gibi ülkenin birçok kentinde açmıştı. Bu eğitim kurumlarında da İslami ilimlerle birlikte fen ve sosyal bilimlerde okutulmaktaydı.

Osmanlı ise kuruluşundan itibaren ilme büyük önem vermiş medreseler açmıştır. İlk medrese İznik'te açılmış ve hemen yanında kütüphane kurulmuştu. Yine bu dönemde önemli ilim merkezlerine Medine, Şam, Kahire, Bağdat gibi yerlere de öğrenciler gönderilmekteydi.

İstanbul'un fethiyle birlikte İstanbul'da Fatih medreseleri (Sahnı Seman) açılmış ülkenin farklı bölgelerinden ilim adamları (Ali Kuşçu gibi) buralarda ders vermişlerdi. Kanuni döneminde ise Süleymaniye medreseleri açılmış ilmi çalışmalar devam etmişti. Ancak bu durum ilelebet bu hızla sürmemişti. Birçok alanda görülen bozulma maalesef eğitimde de görülmeye başlanmıştı.

18. y.y.'da ise Osmanlı girdiği savaşları kaybetmeye başlamıştı. Devleti Ali 1683'te II. Viyana Kuşatması'nda başarısız olmuş ve devamında kurulan kutsal ittifaklarla 16 yıl savaşmış ve sonunda çok ağır şartlar içeren Karlofça Anlaşması'nı imzalamıştı. Bu durum Osmanlı'da travma etkisi yapmış çok ciddi topraklar kaybetmeye başlamıştı. Bu **yenilgilerin sebebi olarak Avrupa'nın teknik yönden askeri üstünlüğü görülmüştü**. Avrupa ile askeri alanda rekabet etmek ve hatta yeniden kaybedilen yerleri geri almak amacıyla Avrupai tarzda kurumlar açmaya başlanılmıştı.

Osmanlı devletinin batı toplumuyla ilişkisi aslında kuruluşundan itibaren başlamıştı. Ancak 17. Yüzyıldan sonra ilişkinin seyri ve niteliği değişti. I. Mahmut devrinde Humbaracı Ahmet Paşa

(sonradan bu ismi aldı) adında bir uzman getirilerek Humbaracı ocağı kuruldu. Daha sonra I. Abdülhamit III. Mustafa ve III. Selim zamanında yeni askeri mühendis okulları açıldı. Bu okullar yurt dışına öğrenci göndererek değil, dışarıdan öğretmen getirerek açılmıştı. Avrupa'ya ilk öğrencinin III. Selim zamanında gönderildiğine dair literatür varsa da bu kişinin eğitim amaçlı değil diplomatik görevle gittiği ve bu sürede dil eğitimi de aldığı belirtilmektedir(1).

18. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ile ilişkilerin seyri değişti. Daimi elçilikler oluşturuldu. Yabancı dil (Fransızca) bilmek önemli bir devlet ihtiyacı haline geldi. Bilim, teknik ve teknolojiye eksikler de devletin içinde bulunduğu sorunların ana kaynağı olarak görülmeye başlandı. Bu düşünceler ile II. Mahmut yurt dışına öğrenci göndermeye karar verdi. Sultan 1830-31 de Avrupa'ya 150 öğrenci göndermek için bir ferman yayımladı. Gönderilecek öğrencilerin Enderun ve tıbbiyeden seçilmesi kararlaştırılmış ise de bu dönemin ahalisine pek hoş gelmemiş ve bu seçimden vazgeçilerek Harbiye ve Hendeshaneden seçilen öğrencilerin gitmesine karar verilmişti(2). Avrupa'ya gönderilmek üzere 150 öğrenci seçildi. Ancak ilk etapta bunların dördü gönderilebildi. (Hüseyin, Ahmet, Abdüllatif, Ethem) Sonra Mektebi Harbiye'den mezun olan öğrenciler ihtisas ve mesleki tamamlama eğitimi amacıyla Paris, Viyana, Londra'ya gönderilmekteydiler(3). Osmanlı'nın kadim dostu olduğu düşünülen Fransa yurt dışına en fazla öğrencinin gönderildiği ülkeydi.

Tanzimat ile eğitim öğretimde yeni bir aşamaya geçilmişti. Avrupa'ya gönderilen öğrencilerden Osmanlı'ya döndüklerinde Avrupai tarzda okulların açılması ve o okullarda modern eğitim sistemi ile öğrencilerin yetiştirilmesi beklenilmişti.

1834'te açılan Harbiye Mektebinden çıkanlar tahsillerini tamamlamak için Viyana, Paris, Londra'daki askeri mekteplere gönderiliyorlardı. Paris'e gönderilenlerin çoğu Fileş denilen harbiye

idadisine girerlerdi. Tahsile gönderilenlerin sayısı çoğaldıkça bunların orada idaresi ve daha iyi bir eğitim almaları ve hususiyetle o dönemde tek dikkat edilen dini terbiyelerini kontrol etmek fikri ortaya çıktı(4).

1856 ya kadar yurt dışına giden öğrencilerle elçilikler ilgileniyordu. Kurumsallaşmış bir denetim ve müfettişlik hizmeti yoktu. Elçilikler bu uygulamadan rahatsız oluyorlardı. O sırada Paris sefaretinde bulunan Cemil Paşa bu maksadın arzu edildiği gibi temini için hükümetçe Paris'te ayrı bir mektep açılması ve gönderilecek öğrencilerin orada **Türk mürebbiyeler idaresinde fakat Fransız öğretmenler tarafından okutulup yetiştirilmesi münasip olunacağını bildirmişti**(5). Onun fikri hükümetçe kabul edildi. Komisyondan çıkan karar doğrultusunda asgari şartlar üzerinde anlaşıldı. Sultan Abdülmecid'in izniyle 6 Kasım 1857 Cumartesi günü saat 13.00 'da yapılan açılış töreniyle eğitim süresi üç yıl olan Mektebi Osmanî adında bir okul açıldı(6). Okul için Paris'in biraz şehir dışında Grenella mahallesi, Violet Sokağı 53 numaralı adresteydi ve bina için başlangıçta dokuz yıllık bir kira sözleşmesi yapıldı(7). Kapısı üzerine Osmanlı hükümdarının tuğrası asılmıştı. Her ne kadar Mir'atı Mektebi Harbiye'nin açılışı 1859 gösterilse de 1856'dan itibaren bu mektebin talebelerine, muallimlerine ve idare memurlarına dair kayıtlara rastlanmakta olduğuna göre açılışın 1855 olması çok muhtemeldir(8).

Paris'te bir Mektebi Osmanî açılmasının sebeplerinden biri de Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın daha önce Fransa'da bir lisan mektebi açarak Mısır ve Suriye'den gönderdiği çocukların okutulması ve Ermenilerin de Murat Yan mektebini açmaları olabilir. Bir nevi rekabet denebilir. Mehmet Ali Paşa'nın ise Napolyon'dan oldukça etkilendiği açık bir şekilde görülmektedir.

Napolyon 1798'de Mısır'ı sadece işgal etmemişti. Mısır'a gerçek manada hâkim olmak için halkın maneviyatına ve geleneklerine nüfuz ederek onları içten cezbe etmek istemişti. 28 yaşında İskenderiye'ye giren Napolyon Arapça bir ferman yayınladı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Ey Mısırlılar! Size benim buraya dininizi ortadan kaldırmak için geldiğimi söylüyorlar. Biliniz ki bu bir yalandır. Bu tür sözlerle değer vermeyin. Ben buraya sizin haklarınızı, zalimlerin elinden almak için geldim ve ben Allah-u Teâlâ'ya Memlûkler'den

daha fazla kulluk eder onun peygamberi Muhammed'e ve kitabı Kur'anı Kerim'e onlardan daha fazla hürmet ederim... Ey kadılar, şeyhler ve imamlar! Halkınıza şunu söyleyin, Fransızlar daha sadık Müslümanlardır. Ve bununla uyumlu olarak onlar Roma'yı işgal etmiş ve Hristiyanlar'ı İslam'a karşı savaş yapmak için kışkırtan papalık merkezini yerle bir etmiştir"(9). **Böylece Mısır halkının gözünde Napolyon gerçek bir Müslüman gibi davranmıştı**. Napolyon Mısır'a kütüphane getirmiş ve birçok âlimi yanına almıştı. Mehmet Ali Paşa Mısır'a vali olunca Fransızlarla ilişkilerini sürdürmüş, İtalya, İngiltere ve Fransa'ya öğrenci göndermiş, Fransa'da Mısır mektebi adıyla bir okul açmıştı. Oradan mezun olup Mısır'a gelen elitist öğrenciler ile Mısır'ı imar etmişti. Osmanlı'da Mısırdaki bu gelişmeyi görünce biraz taklit biraz da rekabet etmek amacıyla Fransa'da okul açmıştır.

Osmanlı'nın Fransa'da açtığı bu okul Fransız askeri okullarına girecek talebeyi hazırlayacak ve Fransızcalarını kuvvetlendirecekti. Bir nevi hazırlık okulu olacaktı. Mektebi Osmanî'de eğitim ilk yıllarında öğrenciler Fransızcalarını geliştiriyor bunun yanında tarih, coğrafya ve savaş sanatına dair genel bilgilerde alıyorlardı. Diğer iki senede Fransız dili geliştirilerek bu dille tarih, coğrafya, matematik ve doğa bilimleri dersleri alınacaktı. Ayrıca bu derslere yönelik etütlerin yapılması da okulun programında mevcuttu(10).

Viyana'da tahsil görmüş olan Ali Nizami Bey okulun ilk müdürlüğünü ve yine Avrupa'da eğitim görmüş olan Tahsin Kerim ve Selim Sabit Efendiler de talebenin ahlaki millîye ve adab ve arkam islamiyesini muhafazaya memur edilmişlerdi. Abülhak Hamit'in babası o sırada memuriyetle Paris'te bulunduğu için şairimizde bu mektepte devam etmiştir. Okulun mevcudu 60 kadardı. Paris Harbiye İdadisi'nin programı tatbik ediliyordu. Dersler Fransız hocalar tarafından Fransızca takip ve tedris olunuyordu. 1867'de padişah Abdülaziz Paris'teki umumi sergiyi gezmek üzere Fransa'ya gittiği sırada öğrenciler tarafından karşılanmış ve beğenilmiştir(11).

1870 Alman-Fransız harbinin çıkması, burada okuyan öğrencilerin kendi aralarında Türkçe konuşmaları dolayısıyla dili öğrenme de güçlük çekmeleri, bu okulların devlete 150 bin Frank gibi pahalıya mal olması, yine 1868'de aynı özellikte aynı şekilde Fransızca eğitimde bulunmak üzere

İstanbul'da Mektebi Sultani'nin açılmış olması gibi sebeplerle bu okul 1874'te kapatılmıştı. Talebe İstanbul'a getirilmiş tasarruf edilen paranın bir kısmıyla 1875'te İstanbul'da 9 askeri rüştiye açılmıştır(12).

İstanbul Mektebi Sultani'nin ilk Fransız Müdürü Mösyö Dö Salv gazeteye yazmış olduğu makalede bu okul için: "Büyük masraflar ihtiyar edilerek Paris'te 40 Osmanlı talebesi bulunduruluyordu. Bunlar orada mümtaz muallimlerden ders alıyorlar, sonra Türkiye'ye dönüyorlardı. Maat tesadüf teşkilatındaki noksandan dolayı bu Paris Mektebi Osmanisi kendisinden beklenen neticeleri vermedi. Lağv edilmeye mecburiyet hâsıl oldu(13).diyordu.

Mektebi Osmanî'nin tüm masrafları Osmanlı Devleti tarafından karşılanmasına rağmen Fransız Milli Eğitimi'nin himayesinde ve gözetiminde faaliyetlerini yürütmekteydi. Bu nedenle 7 kişilik Mektebi Osmani denetim komisyonunda Fransız üyelerde bulunmaktaydı.

Mektebi Osmanî oldukça pahalı bir deneyim olmasına rağmen kurucularının yüksek beklentilerini karşılayamamıştır. Kapatılmasında masrafların fazlalığı ve kalitenin istenilen düzeyde olmaması etkili olmuşsa da Fransa Prusya Savaşı'nın başlaması ve Fransa'nın başarısızlığı Fransız ordusuna duyulan güveni sarsmıştır. Bu durum Fransa'ya gönderilen öğrenci sayısının ciddi bir şekilde düşmesine neden olmuştur. Mektebi Osmanî'nin kapatılmasındaki asıl neden ise İstanbul'daki Fransız modelinde Mektebi Sultani'nin açılmasıydı. Fransız eğitim bakanı Osmanlı eğitim kurumlarının sistemleştirilmesi için bir proje hazırlatıldı. Bunun üzerine Osmanlı hükümeti İstanbul'da öğretim dili Fransızca olacak bir lise açılmasına Fransız büyükelçileri ile görüşerek karar verildi. 1 Eylül 1868'de Mektebi Sultani açıldı. Yöneticiler ve öğretmenlerinin çoğu Fransız olan bu okula 150 Müslim, 150 Gayrimüslim öğrenci okutulmasına karar verildi(14). Artık Fransa'ya gitmeye gerek yoktu. Fransız kültür ve medeniyeti büyük bir iştahla İstanbul'a gelmişti. Mektebi Sultani'yi Mektebi Osmanî'nin devamı gibi görmek mümkündür.

Açılışından kapanış tarihine kadar Mektebi Osmanî'de toplam 94 öğrenci okumuş, bunların yetmiş Müslüman, yirmi dördü ise gayrimüslim öğrencilerden oluşmuştur. Gayrimüslim

öğrencilerin dokuzu Ermeni, on biri Rum, dördü ise Bulgar'dır. Burada okuyupta kariyerleriyle öne çıkanlardan bazıları şunlardır: "Aga, Ahmet Kadri, Ali Eşref, Aziz, Ethem, Hamdi, Hüsnü, Mehmet Saip, Münir, Raşit, Yusuf, Manuk Azaryan, Süleyman Seyyid" tahsillerini bu okulda ve yurt dışında tamamlayan öğrenciler yurda döndüklerinde birçok önemli görevlere gelmişlerdir. Batılı hayat tarzının bunlarla birlikte yoğun bir şekilde yaşandığını söylemek mümkündür(15).

Yurt dışına öğrenci gönderme düşüncesi Osmanlı ve yeni Türkiye Cumhuriyeti için bir modernleşme serüvenidir. Başlangıçta batıyı yerinde görmek, Batı'nın bilim ve teknolojisini almak amaçlanmışken, giderek Batı'nın kültür ve yaşamını almaya doğru evrimleşmiş, batılılaşma şekline dönüşmüştür. Batı'ya giden gençler zamanla kültürlerine, medeniyetine yabancılaşarak modernleşme adı altında aslını inkâr eden bireyler haline gelmişlerdir. Gelişmenin bilim ve fen ile olacağını unutup laik, seküler, batı yaşam tarzını topyekûn kabul etmekle gelişmenin mümkün olacağını düşünmeye başlamışlardır. **Paris'te açılan Mektebi Osmani yurt dışına giden öğrencilerin kendi kültürlerini kaybetmeden iyi bir eğitim almalarını amaçlamışsa da çok başarılı olamamıştır.** Yüksek oranda giderlerinin olması, eğitimde bekleneni verememesi, yurt dışına açılan ilk ve tek Türk okulunun kısa sürede kapanmasına neden olmuştur. Ancak o günün şartlarında böyle bir projeyi hayata geçirmekte takdire şayandır.

KAYNAKÇA

- 1-Aynur Erdoğan, Türkiye'de Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış YLT,2009
- 2-Adnan Şişman, Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Öğrenciler(1839-1876),Ankara, TTK yay.2004
- 3-Güray Kırpık, Ünal U,Türk Eğitim Tarihi, Ankara 2014
- 4-Osman Nuri Ergin, Türk Maarif Tarihi,c.III, İstanbul
- 5-Ergin, age s.454
- 6-Mehtap Ay, Paris Mekteb-i Osmani'nin Kuruluşu Amaç ve İşlevi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış YLT,2007.
- 7-Şişman, age s.25
- 8-Ergin,age s.454
- 9-İbrahim Kalın, Ben Öteki ve Ötesi, İstanbul 2016, İnsan yay.
- 10-Erdoğan, age s.68
- 11-Ergin, age s.454
- 12-Ergin, age s.454
- 13-Ergin, age s.454
- 14-Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, İstanbul 2001, Alfa yay.
- 15-Ay, age s.80-95

YÜKSEKÖĞRETİMDE (ERASMUS+) ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMI HAREKETLİLİKLİLİĞİ VE ÖĞRENCİLER ÖZELİNDE DEĞERLENDİRME

ALİM TÜRKYILMAZ

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Genel Sekreteri

Dünya tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar hızlı bir şekilde ülkeler arası işgücü hareketliliğinin gerçekleştiği bir yüzyıla tanıklık ediyoruz. Bu hareketliliğin artışında henüz öğrencilik döneminde uluslararası faaliyetler ile elde edilen deneyimlerin mezuniyet sonrası tercihleri etkileme gücü yadsınamaz. Bu bağlamda mesleki ve kültürel amaçlı uluslararası hareketliliklerin yanı sıra yükseköğretim öğrencilerince gerçekleştirilen akademik amaçlı hareketlilikler de otuz yılı aşkın süredir tüm dünyada etkindir, son on beş senedir ise ülkemizde yaygınlaşmıştır.

Bu hızlı artışın en önemli gerekçelerinden birini ise Avrupa Komisyonu tarafından yürütülen ve dünyadaki en uzun soluklu ve geniş çaplı uluslararası hibe destekli yükseköğretim programı olan güncel adıyla Erasmus+ Programı oluşturmaktadır. Bu yazımızda hayatın pek çok sahasına etki eden Erasmus+ Programının yükseköğretim özelindeki eylemleri kapsamında ülkemizden hareketliliğe katılan öğrenciler yani 'giden öğrenciler' üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir.

Ülkemizde pek çok yükseköğretim kurumunun en somut ve uzun soluklu uluslararası hareketlilik faaliyeti, üniversite öğrencilerimizin staj ve öğrenim hareketlilikleri yoluyla katılım gösterdikleri Erasmus+ Programıdır. Farklı saiklerle bu hareketliliğin bir parçası olmayı arzu eden

öğrenciler öncelikle bu programa seçilebilmek için kendi içlerinde hem not ortalamaları hem de yabancı dil seviyeleri ile hummalı bir rekabete girerler.

Öğrencilerin seçilmesi sürecindeki mevcut eleme sistemi, programın uygulama esasları gereği şeffaflık ve hesap verebilirlik üzerine kurgulandığı için katılımcı öğrenciler yalnızca donanımları ile yarıştıkları bir platformdan başarılı olarak çıkmaları halinde önemli bir muvaffakiyet elde etmenin sevinci ile Erasmus+ serüvenlerine başlarlar.

Erasmus+ öğrencileri başvuru aşamasından itibaren, yurda dönüş ve sonrasındaki evrak teslim süreçleri dâhil tüm eylemleri ile hareketliliklerini sonlandırdıkları ana kadar eşsiz bir profesyonel iş akış sürecine dâhil olurlar. Yüksek bir disiplinle iş takvimi ve evrak takibi yeteneği isteyen Erasmus+faaliyetinin sonunda elde edilen deneyim öğrencilerin mezuniyetleri sonrasındaki iş ve lisansüstü yaşamlarını son derece olumlu etkileyen bir uygulamadır.

Zira gelecekte karşılarına çıkabilecek pek çok bürokratik süreç için henüz öğrencilik yıllarından yalnızca kayıtlı bulundukları kurum içi ulusal uygulama esaslarının değil, aynı zamanda uluslararası bir iş akışının parçası olmak, öğrencilere mezuniyet sonrası için önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

Erasmus+ faaliyetlerine katılan bir öğrenci yabancı dilde mesleki donanımını zenginleştirme, yeni bir yabancı dil ve kültürü deneyimleme, yükseköğretimde farklı uygulama örnekleri ile bilgi birikimini artırma, mezuniyet sonrası

hedeflerini besleyecek farklı alternatiflerle karşılaşma, yeni insanlarla tanışmanın ve yeni bir çevrede tek başına yaşayabilmenin katkılarını hayatına dâhil etme, dünya insanı olma ve farklı olanı daha iyi anlayabilme becerisi elde etme ve yurtdışında tanık olunan iyi uygulama örneklerini ülkemize transfer etme gibi pek çok farklı alanda sayısız fayda elde eder.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

Tüm olumlu yanlarına karşın öğrencilerin Erasmus+ başta olmak üzere benzeri uluslararası değişim programlarında olumsuz örneklerle karşılaşmama ihtimali de vardır. Öncelikle, yazımızın başında da ifade edildiği gibi öğrenciler farklı saiklerle bu tür hareketlilikleri denemek isterler. Kimi öğrenci yukarıda ifade edilen kazanımları hedeflerken, kimileri ise sadece bir maceranın parçası olmayı arzular ya da ortam değiştirmenin veya bir kaçışın en zahmetsiz hali olarak değerlendirebilir.

Erasmus+ hareketliliklerini. Eğer öğrenci bilinçli ve planlı bir tercihin sonunda Erasmus faaliyetine başvurmamışsa pek çok olumsuz sonucun gelişmesi ve faaliyet esnasında güvenlik sorunlarıyla karşılaşabilme ihtimali gündeme gelecektir. Zira öğrencinin akademik ve kültürel bir gelişimi hedeflemeksizin, yalnızca macera veya ortam değişikliği gibi gerekçelerle hareket etmesi uymak zorunda olduğu her türlü kuralı kolaylıkla ihlal etmesine de sebep olabilir.

Bu gidişat, hareketliliğin sonunda zaman kaybı, okulun uzaması, akademik başarısızlıktan dolayı alınan hibenin üniversiteye iadesi gibi sonuçları doğuracaktır. Hareketlilikte disiplinsizlik, dikkatsiz ve plansız eylemler beraberinde güvenlik zafiyetlerine de sebep olabilmektedir.

Bu durumdaki öğrenciler özellikle konaklamalarında ve gezdikleri mekânlarda sergiledikleri özensiz davranışları ve yanlış tercihleri sebebiyle hırsızlık ve gasp ile mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Öğrencinin uluslararası değişim faaliyet süresince fiziksel, psikolojik, maddi ve manevi hasara sebebiyet verecek her türlü riskten uzak kalabilmesi Erasmus+ faaliyetinin tüm paydaşlarınca ortak bir hedeftir. Bu gibi faaliyetlerin idarecileri için en önemli çalışma başlıklarından biri öncelikle faaliyetin her ne koşulda olursa olsun daima güvenlik içinde gerçekleşmiş olması ve öğrenci için azami kazanımların elde edilmesidir.

Dolayısıyla öğrencinin hem ailesi hem de üniversitesindeki hocaları ve Erasmus Ofisi uzmanlarınca henüz niyet aşamasındayken gerçeklerle yüzleşmesine imkan sağlanması son derece önemlidir.

Erasmus+ yükseköğretim faaliyetlerinde uzun yıllardır elde edilen deneyimler gereği ve sıkı uygulama esasları sayesinde programın kendi içinde ciddi bir otokontrol mekanizması gelişmiş olmakla birlikte, üniversite çağına gelmiş ve birer yetişkin birey olan öğrencilerimizin her türlü sorumluluğu üstlenerek ve sonuçlarına katlanmak zorunda oldukları bilinci ile bu deneyime talip olmalarında fayda vardır. Şüphesiz aynı bilincin ebeveynler ve eğitimcilerde tesisi de bir o kadar önemli ve değerlidir.

Değişim programlarından yararlanan tüm öğrencilerimize başarılar dilerim.

Yıllara Göre Erasmus+ Öğrenci Hareketliliği Kapsamında Türkiye'ye Gelen ve Ülkemizden Giden Öğrenci Sayıları			
Çağrı Yılı	Giden Öğrenci Sayısı	Gelen Öğrenci Sayısı	Toplam
2004	1.142	299	1.441
2005	2.854	828	3.682
2006	4.426	1.321	5.747
2007	7.119	1.982	9.101
2008	7.794	2.658	10.452
2009	8.758	3.336	12.094
2010	10.095	4.288	14.383
2011	11.826	5.269	17.095
2012	14.412	6.145	20.557
2013	15.084	7.403	22.487
2014	14.710	7.948	22.658
2015	16.103	6.913	23.016
2016	15.556	3.004	18.560
Toplam	129.879	51.394	181.273

Kaynak: Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022, 30 Haziran 2017

Erasmus Kapsamında Türkiye'den En Fazla Giden Öğrenci Hareketliliğinin Gerçekleştiği İlk On Ülke		
	Ülke Adı	Giden Öğrenci Sayısı
1	Polonya	23.682
2	Almanya	22.829
3	İtalya	11.035
4	İspanya	8.974
5	Fransa	6.327
6	Hollanda	6.222
7	Çek Cumhuriyeti	6.105
8	Portekiz	5.118
9	Macaristan	4.723
10	Birleşik Krallık	4.498

Kaynak: Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022, 30 Haziran 2017

KÜRESELLEŞME KISKACINDA EĞİTİM

YAHYA MACİT

Bir kavramın hangi ruhu taşıdığı ve ne anlama geldiği, o kavramın hangi medeniyet tarafından üretildiği, hangi değerlerden ya da değersizliklerden beslendiği ile doğrudan ilgilidir. Diğer bir ifadeyle bir kavramı hangi zihniyet ortaya çıkarmışsa o kavrama anlam yüklemesini de o yapacaktır.

Batı uygarlığının ürettiği ele avuca gelmeyen, kaypak kavramlardan birisi de küreselleşmedir. Bu da diğer birçoklarında olduğu gibi (demokrasi, laiklik, özgürlük v.b.) sözlükte durduğu gibi masum durmamıştır. Örneğin, dini vicdanlara hapsedip onun toplumsal hayattaki yerini görmezden gelen laiklik kavramında olduğu gibi küreselleşme de yerelliği ve bu yerelliğin getirdiği kültürel zenginliği tarihin ardiyesine terk etmiş, her konuda küresel kapital güçlerin hâkim olduğu, yeni ve acımasız bir sistem dizayn etmiştir.

Küreselleşme dünyayı kocaman bir köy haline getirmiş, her milleti bu köyün ağalarının baskılarıyla siyasi, askeri, iktisadi, kültürel ve toplumsal anlamda tek tipleşmeye zorlamıştır.

Küreselleşme kelimesinin kökü olan global, sözlüklerde “yuvarlak, küre biçiminde olan, yer küre; toptan, toplam, dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, dünya sistemine uyma

hali" anlamalarına gelir. Ayrıca hakkında farklı açılardan çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlardan hareketle onunla ilgili şunları söyleyebiliriz. **“Küreselleşme, Dünya çapında, milletlerin kimliklerinin, ekonomilerinin bir bütün haline getirilmesi, sosyo-kültürel hayatın büyük oranda küresel süreçler tarafından belirlenmesi, toplumların birbirine benzemesi ve tek tip bir kültürün ortaya çıkmasıdır. Bunların olması için de sınırların çözülmesi gerekir.”**

Küreselleşme, kapitalizmin kendi varlığını sürdürebilmesi için bütün acımasızlığıyla ve bitmek bilmeyen hırsıyla daha çok üretmek, daha çok mal satmak isteğine kavuşmak için dünya pazarında serbestleşme ve sınırların kaldırılması sürecidir.

Bazı düşünürler küreselleşme hakkında, insanları ortak bir pazarda buluşturduğu, insan hak ve hürriyetleri konusunda çalışmalara daha fazla imkân olacağı gibi gerekçelerle olumlu düşünürler. Bazıları ise küreselleşmenin sınır ötesi büyük şirketlerin kontrolünde bir pazar oluşturduğu gerekçesiyle olumsuz bakmaktadırlar. Nitekim küresel güçlerden birinin başına bir şey gelse dünya piyasalarının alt üst olması bunu göstermektedir.

Batı medeniyetinin gidişatının sonucu ortaya çıkan küreselleşme, tabiatıyla onun renklerini taşıyacaktır. Kapitalizm ve tek tipleştirme o renklerden iki tanesidir.

Kapitalizm, küreselleşme aracılığıyla yerküre ölçeğinde daha fazla üretim yapmak ve devamında daha çok tüketim yaptırmak istemektedir. Bu durumun tabii sonucu olarak dünyanın yeraltı ve yerüstü kaynakları talan edilmekte ve “daha çok tüketmeye müsait toplumlar” oluşturmak için küresel anlamda girişimlerde bulunmaktadır. Bu girişimler savaşları, işgalleri, sömürüyü, katliamları ve otomatik olarak küresel çapta silah tüccarlarını devreye sokmaktadır. Bu da mazlum milletler için her alanda birer yıkıma dönüşmektedir.

Küreselleşmenin, ülkelerin ekonomilerini, sosyal yaşantılarını ve kültürlerini tek tiplemesi de aslında kapitalizmin isteği doğrultusunda daha çok tüketen bir toplum oluşturma gayretinden başka bir şey değildir.

Küreselleşme insanlığın gelmesi istenilen ve beklenen bir nokta değildir. Bilakis insanlığın seyrü seferi sırasında uğradığı bir yol kazasıdır. Göreceli birtakım faydaları görülse de küresel güçlerin menfaatlerini besleyen bir süreçtir. Ekonomik, toplumsal, sosyal ve kültürel alanlarda zayıf, gelişmemiş ya da gerilemiş milletler için felaketlere sebep olan bu süreç, eğitim alanında da o milletler için afete dönüşmüştür.

Küreselleşmenin etkileşim içerisinde olduğu en mühim sahalarından birisi de eğitimidir. Eğitim, ferdin bilgisinin artırılması, aidiyet içinde bulunduğu varlıklarla nasıl bir ilişki kurması gerektiği konusunda bilinçlendirilmesi, içinde var olan kabiliyetlerin keşfedilip yönlendirilmesi ve geliştirilmesidir. Diğer bir ifadeyle ferdi bulunduğu yerden alıp her bakımdan tekâmül ettirmektir. Fertlerin eğitilmişlik oranı, toplumun eğitim seviyesi oranıyla eş değerdir.

Küreselleşmenin eğitime olumlu ve olumsuz etkileri vardır. İletişim araçlarının gelişmesi, internet kullanımının yaygınlaşması ve eğitim teknolojilerinin zenginleşmesi ister yazılı ister görsel her türlü bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmayı ve onları istenilen şekilde kullanmayı kolaylaştırmıştır. Bu, küreselleşmenin eğitim üzerindeki olumlu etkisidir. Ancak eğitimin ruhu ve felsefesi konusunda küreselleşmenin, genelde bütün toplumlar özel de ise İslam toplumları için olumsuz tesirlere sahip olduğu aşıkârdır. **Küreselleşme, eğitim yoluyla toplumların genetiği ile oynamakta, onların her türlü müdahaleye açık hale gelmesine sebep olmaktadır.** Örneğin, birtakım milletlerin, küresel çarkın içinden geçmiş diğer toplumlar gibi tüketim kültürüne sahip olması beklenir. Zira küreselleşme, kapitalizmin temsilcileri olan ve kendi kendilerine “uluslararası kamuoyu” adını veren büyük devletlerin dünyayı kendileri için pazara çevirdikleri bir yapıdır. Bu yapı büyümesini aşırı üretime dayandığı için, sömürge yoluyla, zayıf kalmış dünya milletlerinin yer altı ve yerüstü

kaynaklarını talan ederek seri üretim yapmaktadırlar. Üretilen mamulün elde kalmaması ve paraya dönüştürülmesi için dış piyasa oluşturmaları gerektiğinden tüketim kültürü olmayan milletlerin bu kültüre sahip olmaları da sağlanmalıdır. Bunun için de bu milletlerin terbiye edilmesi ve medenileştirilmesi(!) elzemdir. Bu **medenileştirmenin çok çeşitli yolları olmakla birlikte en etkin yollarından birisi eğitimidir.**

Küreselleşme yapısı icabı Batı uygarlığının seküler ve sömürgeleştirici karakterini taşımaktadır. Dolayısıyla onun öngördüğü eğitim tezgâhından geçen bireylerin dünyevileşmiş, hazcı, kişisel gelişimci, dava ve hedef yoksunu kişiler olması ihtimali çok yüksektir. Böyle bir insan tipi bilinçsiz, maddi, manevi ve fıkri bakımdan saldırıya ve sömürüye açık bir bireydir.

Küreselleşmenin eğitim üzerindeki bu baskısı karşısında İslam toplumlarının olarak eli ayağı bağlı bir şekilde beklemesi düşünülemez. Küresel eğitim mantığı ile yetişen nesillerin içinin boşaltıldığı görülmektedir. Bunu için yapılacak şeyler mevcuttur. Zor bir süreç olsa da imkânsız değildir.

Eğitim için hayati önem taşıyan şu soruları sorup cevabı doğrultusunda yola koyulmalıdır. Nasıl bir insan yetiştirmek istiyoruz? Küresel aktörlerin eğitim tezgâhından geçmiş ve aldığı eğitimle adeta küresel sermayenin üretici ve tüketici köleleri olmuş bireyler mi yoksa kendi değerler manzumesi temelinde eğitim almış ve global eşkıyaların değirmeninde öğütülmeyi kabul etmeyen dik duruşlu şahsiyetler mi hayal ediyoruz? Eğer en son sayılan özelliklere sahip nesiller yetiştirmek

istiyorsak tedbirli, donanımlı ve dirençli olmak zorundayız. Zira küreselleşme denilen olgu şu an mevcuttur ve biz en azından şimdilik onunla birlikte yaşamayı öğrenmeliyiz. Ancak onun yıkıcı gücü karşısında da pasif kalmamalıyız. Küreselleşmenin ayartıcı gücü karşısında, kendi köklerimizden beslediğimiz eğitimin dönüştürücü gücünden istifade etmeliyiz. Bunun için öncelikle eğitim felsefemizin oluşturulması gerekir.

Eğitime yön verecek olan hedefleri, kavramları, ilkeleri ve eğitimin mahiyetini açıklamak için takip edilen sürece eğitim felsefesi diyebiliriz. Eğitim Felsefesi oluşturulurken asla acele edilmemeli sakın bir halet-i ruhiye içinde, toplumun farklı kesimlerinden katkı ve destek alarak yol çizilmelidir. Bir toplumun eğitim felsefesinin, kendi inanç ve kültür köklerinden besleneceği ise gözden çıkarılmamalıdır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında olduğu gibi, bu ülkede yaşayan toplumun, kültür ve inanç kodlarından haberi olmayan Dewey, Kühne ve Stiehler gibi **yabancı uzmanlara, bu milletin çocuklarının eğitileceği sistemi kurmalarına fırsat verilmemeli, eğitim felsefemizi yabancılaşmış kafaların dizayn etmesine göz yumulmamalıdır.** Zira Batı toplumlarında yapılan sosyolojik ve pedagojik saha çalışmalarından elde edilen veriler, küresel süreçler aracılığıyla diğer toplumlara şaşmaz ve değişmez bilimsel pedagojik gerçekler olarak yansıtılmaktadır. Belki de bu vesileyle küresel çevrelerin dışındaki toplumlarda var olan, olumlu etkileri asırlarca test edilmiş kadim eğitim

birikimi arada kaybolmaktadır.

Batı'nın bilimsel anlayışı gereği yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilerle oluşturulan seküler ve materyalist eğitim anlayışı küreselleşme aracılığıyla diğer topluların eğitim anlayışlarını/ politikalarını etkilemekte ve yer küre adeta topyekûn seküler bir eğitim anlayışına teslim olmaktadır.

Küresel güçlerin eğitim yoluyla kendi dışındaki toplumları, özellikle de İslam milletlerini dönüştürme kanallarından birisi yabancı dil eğitimidir. Yabancı dil eğitiminde küresel güçlerin kültür, örf ve adet, din ve ahlak anlayışları pervasızca öğrenciye aktarılmaktadır. Öğrencilerimize yabancı dil öğreteceksek kendi üslup ve metotlarımızla vermeye çalışılmalıdır. Çocuklar, küresel güçlerin kültürel saldırılarına maruz bırakılmamalıdır.

Müfredatlarımızın içerikleri, kitaplardaki metinlerin fikri temelleri, eğitim materyallerimizdeki görsellerimiz, eğitim kurumlarımız için oluşturulan kültür ve oralarda kurgulanan yaşam tarzımızla öğrencilerimizi yani ümmetin çocuklarını küreselleşmenin tehdidi karşısında güçlendirmeli ve diri tutmalıyız. Kendi eğitim sistemimizi kurmalı güçlendirmeli ve bu güçlü yapıyla küreselleşmenin ihdas ettiği problemlere çözümler üretmeliyiz.

Sonuç olarak küreselleşmenin kaskacına girmiş bir eğitim sistemi ile kendi bireylerini eğitmeye çalışan hiçbir milletin, bu “verili eğitim”den fayda görmesi mümkün değildir.

BATIDA VE TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ

▲ EMRAH KAYA

Din, günümüz toplumlarının en tartışmalı olgularının başında gelir. Savaşların, ittifakların, yardımlaşmanın, dayanışmanın vb. birçok durum ve olayın ardında dinin izlerini görmek mümkündür. Fakat din nedir şeklinde bir soru ise neredeyse cevapsızdır. Din kimine göre afyon, kimine göre insanın kılavuzu, kimine göre Tanrı'ya giden yol ve kimine göre ise bir sömürü formudur.

Müslümanlar olarak her ne kadar bir Kitap ve peygambere sahip olduğumuz için kendimizi şanslı hissetsek de bu karmaşa Müslüman toplumların zihinlerini ve gündemlerini meşgul etmektedir. Çünkü tarihin seyri içinde sosyolojimiz, psikolojimiz, siyasetimiz, algımız ve kültürümüz değişti; surlarımız yıkıldı ve savunmasız kaldık. Her rüzgâr bizi eğiyor, büküyor hatta kırıyor.

Eğitim, her daim yeni tomurcukların ihtiyacı olan güneş, su ve oksijendir. Ölçülü ve dengeli olmadığı sürece güneş kurutur, su çürütür ve hava (rüzgâr) kırar, kökünden söker.

Bu yazıda üzerinde durmak istediğim konu ise din eğitiminin Batı'da ve Türkiye'de nasıl olduğudur. Kanaatimce karşılaştırmalı olarak bu iki cenahı ele almak ufuk açıcı olacaktır. Bu arada meselenin bir din boyutu bir de eğitim boyutu olduğunu bilmek durumundayız. Bu nedenle öncelikle eğitime yönelik genel bir eleştiri yapmak sonrasında ise özele, yani din mevzusuna girmek isterim.

Problemin en temel noktası her yıl kutladığımız eğitim-öğretim yılının sadece öğretim kısmının bize kalmış olmasıdır. Eğitim-öğretim bir bütünlük arz etmesi gereken olgulardır. **Öğretim, bir takım bilgilerin muhataba aktarılması iken eğitim, muhatabın bu bilgiler ışığında ideal ve arzulanan bir tavrı “meleke” düzeyinde geliştirebilmesi ve özümseyebilmesidir.** Bir insan düşünelim; Ankara'nın tüm mahallelerini, bulvarlarını, caddelerini, sokaklarını biliyor. En ince detaya kadar harita üzerinde çalışmış ve ezberlemiştir. Bu

kişi iyi bir âlim olabilir; Ankara'yı en güzel şekilde diğer insanlara tarif edebilir. Fakat ömrünü Ankara'yı en ince detayına kadar öğrenmeyle geçiren bu kişi, İstanbul'a gittiğinde tam bir cahildir, ürkek ve kendine güvensizdir. Öğrenimini tam anlamıyla yapmış bu kişinin eğitimi ise ona yön ve adres bulmanın yollarının belletilmesidir. Yön ve adres bulma konusunda eğitilmiş bir kişi ise Ankara'yı çok iyi bilmeyebilir fakat istediği her yeri bulacak özgüvene ve kabiliyete sahiptir. O kişi için dünyanın tüm şehirleri “bilinebilir” kategorisinde olduğundan o, kendisini dünya vatandaşı olarak tanımlaması için hiçbir engel ile de karşılaşmaz.

Bu bağlamda Genel eleştiriler olarak işaret edebileceğim üç nokta:

1) Özgüven Eksikliği: Durup düşünmemiz gereken husus bizim gençlerimizin bu özgüven ve donanıma sahip olup olmadığıdır. Dikkat kesilmemiz gereken husus gençlerimizin ilkokuldan üniversiteye kadar tahsilin her aşamasında özgün düşünceye sahip olup olmadığıdır. Ya da özgün düşüncesini bir ortamda saygılı, tutarlı, adım adım ilerleyen bir metotla savunup savunmadığıdır.

Birinci sınıftaki Amerikalı lisans öğrencisinin duyduğu özgüvenin Türkiyeli bir doktora öğrencisinde olmadığını üzümlere müşahade etmiştim. Daha sonraları tanıştığım ve Amerika'da bir süre kalmış olan bir profesörün kendisinde olmayan özgüvenin Amerikalı öğrencide olduğunu söylediğine de maalesef şahit oldum. Bizden daha zeki olmadıkları halde neden daha özgüvenliler? Bunun ardında yatan sebepleri detaylıca sıralamak oldukça zordur fakat bariz olan hakikatler vardır. Mesela uzun yurt dışı eğitimi tecrübem sırasında, 7 yıllık bir süre, bir öğretmen veya akademisyenin öğrencisinin düşüncesini hafife aldığı, sözünü kestğini, hatasını sert ve kırıcı bir üslup ile yüzüne vurduğunu görmedim. Hâlbuki bizde ise üniversite öğrencileri bile kırılacaklarından, hafife alınacaklarından endişe duydukları için derslerde

konuşmaya yanaşmadıklarını çok defa bizzat söylemişlerdir. Tüm öğretmenleri veya akademisyenleri aynı kefeye koymak büyük haksızlıktır ancak her birimizin en az birkaç olumsuz hatırası vardır bu konuda maalesef.

2) Ekonomik Kaygılar: Uzun yıllar boyunca ekonomimizin stabil bir duruma gelememiş olmasından dolayı "okumak" en garanti yol olarak görülmüştür. Okuyunca bulunacak iş, kazanılacak prestij ve memuriyetin rahatlığı daima cazibesini korumuştur. Hâlbuki "okumak" yani, ilim sahibi olmak yorucu, zahmetli bir iş olup emek ve özveri istemektedir. **Yanlış bakış açısının sonucunda ortaya diploma sevdalısı, kariyer meraklısı gençler ve onların gelişimlerinden ziyade alacakları "sabit maaşı" düşünen aileler çıkmıştır. Diploma alabildiği sürece ne öğrendiğinin bir önemi olmayan, ahlaki meziyetlere sahip olması pek de önemsenmeyen bir gençlik büyükler eliyle oluşturulmaktadır.** Çocuğunu bir yarış atı gibi hazırlayan, onu maddi yani, gelip geçici makam-mevki, para, kariyer gibi kof hedeflerle motive eden ebeveynler sayesinde ya çok tembel, hayatı boş vermiş, sorumluluktan uzak ve inadına kötü olmaya çalışan ya da çok hırslı, hedefi için her şeyi meşru gören, maddi başarıları hakikat zanneden, dolayısıyla uç noktalarda yaşayan bir gençlik ortaya çıkmaktadır. Böylesi bir gençlik için ne eğitimin ne de öğretimin bir önemi söz konusudur.

3) Eğitim Sistemi: Milli eğitim sistemimiz de başlı başına bir sorundur. Adında "milli" kelimesi geçtiği için kutsanmıştır; dokunulmazdır. Yönetmeliklerin, mevzuatların değiştirilmesi ile "devrim" yaptığını düşünen insanların elinde belki de yama yapılacak yeri kalmayan bohçaya dönmüştür. Ezberci, itaatkâr, sorgulamaktan korkan, eskiye aşırı bağlı ve bağımlı, yeni olana her zaman mesafeli zihinlerin

yetişmesi milli eğitim sistemimizin en bariz kusurlarıdır.

Bu genel eleştirilerden sonra din eğitimi özelinde meseleyi karşılaştırmalı olarak ele almamız mümkündür. Öncelikle tarihsel olarak din kavramını millet ve vatan kavramlarıyla özdeş hale getirdiğimiz için birçok sorun ile karşı karşıyayız. Meşhur bir şairin bile büyük bir heyecanla Türklük ve Müslümanlığı bir ve aynı görmesi de bu yaklaşımın örneği olarak ileri sürülebilir. Hâlbuki din; tarih, devlet, millet, dil vb. kavramların çok ötesindeki bir hakikate evrensel olarak işaret etmektedir. Siyasi ve sosyal kaygılar ile dini kendi siyasi emellerinin ve amellerinin harç malzemesi olarak gören siyasetçiler insanların zihinlerinin özgür olmasına müsaade etmemektedir.

Batı'da da bu yanılsa düşen, Hristiyanlık ile kendi milli değerlerini özdeşleştiren kimselerin radikal, hoşgörüsüz, ırkçı ve kendinden olmayana düşmanlık besleyen kimseler olduğunu görebiliyoruz. Din (kutsal) ile ırk (doğal) birbirine entegre edildiğinde ortaya "kutsal ırk" ve "doğal din" çıkmaktadır! Sonrasında ise kendi inancına aykırı olanı fıkırsel bir aykırılık bağlamında değerlendirmeyip "doğal olana" ters olduğu gerekçesiyle sözüm ona meşru bir ötekileştirmeye tâbi tutuyor. Aynı şekilde, milli meselelere muhalif olan birini de kutsal olana aykırılık bağlamında, meşrulaştırdığı bir ötekileştirmeye maruz bırakıyor. Din ve millet kavramlarının birbirine geçmesi belki bir savaş anında motive edici güç olabilir fakat uzun vadede toplumun zihnini çıkmaza sokmaktadır.

Kanaatimce Batı ve Türkiye toplumunun genelini karşılaştırdığımızda bu hataya düşme oranı muhtemelen birbirine yakındır. Fakat akademi alanında bir karşılaştırma yapıldığında durum çok farklıdır. Batı'da dini, kutsalın olanın ötesinde sosyolojik, psikolojik, antropolojik, tarihsel ve felsefi perspektifler ile inceleyebilme avantajı bulunmaktadır. Bu avantaj Batılı akademisyene din kavramına dışarıdan bakabilme fırsatı sunmaktadır. Bizde ise din denilince anladığımız şey sadece teolojik perspektiftir. Bu nedenle **ilahiyat alanında yapılan din psikolojisi çalışmaları ekseriyetle dindarın psikolojisidir;** din sosyolojisi, dindarın sosyolojisi; din eğitimi de dini eğitimidir. Yani tüm çalışmalarımız bir şekilde teolojik yaklaşıma dayanmaktadır. Tüm referanslarımız

mutlak hakikat olarak tespit ettiğimiz hakikatlerimize aittir. Hâlbuki Müslüman olarak Kuran ve Sünnetin hayatımızdaki yeri farklı; eğitim ve akademi alanındaki din çalışmalarımız farklı olmalıdır.

Daha net bir ifadeyle, ders anlatırken "Hristiyanlığın tahrif edilmiş bir din" olduğunu söylemek ile "İslam'a göre Hristiyanlığın tahrif edilmiş bir din" olduğunu söylemek çok farklıdır. Birinci tarzdaki ifadelerle şekillenen zihinlerimiz ilerleyen yaşlarımızda bizi hakikat temsilcisi, diğer tüm din, inanç, mezhep, kültür vs. müntesiplerini ise batılın takipçisi olarak görmemize neden olmaktadır. Bırakın diğer dinleri, ilahiyat fakültesinde öğrencinin veya bazı akademisyenlerin Allah'ın kitabından başka herhangi bir kitap veya âlimle inşa ettiği itikadına muhalif bir görüş ortaya koysanız derhal imanınız tartılır, tebliğ edilecek kişi olarak görülür ya da Allah'a havale edilecek ümitsiz vaka olarak tanımlanabilirsiniz. Bir gence kendi inancına, kültürüne, fikirlerine dışarıdan bakma yetisi kazandırılmadığı sürece bu kimseyi kendi fikrine saplantılı, kendi fikrini sorgusuz sualsiz doğru gören ve son adımda kendisini hakikat temsilcisi olarak gören bağınaz profilinden nasıl uzak tutabiliriz? Bu kadar ben merkezli bir inanca sahip kişiye hangi akli gerekçelerle okumasını, araştırmasını ve düşünmesini tavsiye edebiliriz? Zaten tek bir doğru var; ona da sahip!

Bizzat öğrencilerden çokça duyduğum problemlerin başında "derste soru sorulmasından hoşlanmayan hocaların ve hatta öğrencilerin olduğu" gelmektedir. Mutlak hakikat anlayışının hâkim olduğu bu ortamlarda yegâne amaç bu hakikatin iyice belletilmesidir. Sorular; vakit kaybına neden olacak hatta kimi zaman körpe zihinleri bulandıracaktır.

Günümüze baktığımızda din alanında dahi İngilizce eserlere ciddi rağbet vardır (bu arada, sayılı oryantalistlere bakarak tüm ilim insanlarını karalamamak gerekir). Hâlbuki Batılı akademisyenler ise İslam söz konusu olduğunda bizim klasik eserlerimize yoğunlaşırlar. Bizim ilmi anlamda 200-300 yıllık belki de daha uzun bir tükenmişliğimiz, tıkanmışlığımız vardır. **Onlar analiz yaparken biz tasvir yapıyoruz; onlar eleştirirken biz övüyoruz.** On tane kitabı ezberlettiğimiz öğrenciye on birinci kitabı okuyup yorumlamasını istediğimizde kitabı ya övüyor ya yeriyor. Objektif olarak yorum yapması neredeyse

imkânsız çünkü bizim eğitim anlayışımızda bugün maalesef omuz omuza olması gereken bilgi ve metot arasında denge bozulmuş ve bilgi, metodun çok önüne geçmiştir. Ne bildiğimiz nasıl bildiğimizden; nelere inandığımız bu inanç noktasına nasıl geldiğimizden ve ne yaptığımız nasıl yaptığımızdan daha önemlidir. Sadece din alanında değil bu durum. Mesela **bizden ne yaptığımız nasıl yaptığımızdan önemli olduğu için fabrikalaşma ve üretim çok olmasına rağmen mühendislik (o işin metodu) o ölçüde gelişmemiştir; ekip-biçme çok olduğu halde ziraat (tarımın metodu) o ölçüde gelişmemiştir.**

Kanaatimce bu yaklaşımların altında yatan neden bizim akademik çalışmalarımızın inancımızdan ve fiillerimizden bağımsız olamaması ve inancımız-fiillerimiz doğrultusunda/ölçüsünde akademik çalışmalar ortaya koyuyoruz olmamızdır.

Sonuç olarak şunu ifade etmeliyim ki, din eğitiminin metodu, kuralları ve materyalleri çok kısa sürede tespit edilip hazırlanabilir fakat böylesi bir eğitimi verebilecek öğreticilerin ve verileni idrak edebilecek zihinlerin yetişmesi oldukça uzun zaman gerektirir. **En temel ihtiyaç özgür düşünen, kendine güvenen, saygı duyularak büyütülmüş, ailesi ve hocaları tarafından düşüncesine ve sözlerine önem verilmiş gençler yetiştirmektir.** Böyle kimseler hakikati bulduğunu iddia eden kibirli kimseler değil hakikati arayan mütevazı kimseler olacaktır. Başkasının düşüncesini susturan değil, tartışan kimseler olacaktır. Böylece din alanında gençlerin, imam hatip ve ilahiyat öğrencilerinin, öğretmen ve akademisyenlerinin hepsi olmasa da azımsanmayacak kadarının içinde bulunduğu din-hakikat çıkmazı kendiliğinden çözüme kavuşacaktır. Din, tutsak zihinlerin elde edemeyeceği kadar büyük bir hakikattir.

KÜRESEL DÜNYADA İMAM-HATİP NESLİNİN KONUMU

▲ M. RAŞİT YURTSEVEN

Günümüz dünyasında toplumsal iletişim imkanlarının alabildiğine hızlı geliştiği bir ortamda, toplumların kültürlerinin de birbirlerinden etkilenmesi, aynı oranda yüksek olmaktadır. Gerek sosyal medya, gerekse görüntülü diğer haber kaynakları vasıtasıyla dünyanın en ücra köşelerindeki olaylardan, fikirlerden, yaşam tarzlarından haberdar olabilen günümüz insanı için dünya, tabiri caizse bir köye dönüşmüştür.

Sermayeyi elinde tutan çok uluslu karteller, dahil oldukları coğrafyalarda yeme-içmede, giyim-kuşamda, evde, çarşıda, sokakta ve daha birçok alanda kendi kültürlerini dayatmışlar ve büyük ölçüde de yerel kültürleri dönüştürmüşlerdir. Ülkemizde de emperyalizmin kültürel öncüleri olan kola, hamburger v.b...öncü unsurlarıyla, modasıyla giyim-kuşamda, sinema endüstrisiyle de dizilerde, filmlerde, genç neslin davranışları üzerinde batı kültürünün baskın etkisini her gün biraz daha fazla görmekteyiz. Özellikle 90'lı yıllardan itibaren sayıları hızla artan özel televizyon

kanallarının kontrolsüz yayınlarıyla batı ahlak ve yaşam tarzı toplumumuz üzerinde etkili olmuş, günümüze kadar gelen süreçte giderek artan bir yozlaşmaya sebep olmuştur.

2000'li yılların başlarından bu yana da, internet kaynaklı sosyal medya ortamları buna ilave olmuş; bir de gençleri kendine bağımlı hale getiren online oyunlarla bozulma daha da ivme kazanmıştır. Gençlerimiz, sosyal medya veya online oyunlar aracılığıyla internet ortamındaki birçok düşünce ve yaşam tarzıyla içli dışlı zaman geçirmekte; bu da onların tavırları ve düşünceleri üzerinde oldukça etkili olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

Batılı emperyalist odakların, bu kültürel bombardımanının yıkıcı ve dönüştürücü etkilerini ortadan kaldırmaya veya en aza indirmeye yönelik, gençlerimiz için acilen alternatif çözümler üretmek gerekmektedir. Bunun için de toplumu dönüştürücü etki yapabilecek bir gençlik yapılanmalarına ihtiyaç vardır.

Ülkemizde zaman zaman kesintiye uğrasa da 50'li yıllardan günümüze etkisini giderek artıran, mezun sayısı milyonlarla ifade edilen bir "İmam-Hatip Nesli" gerçeği bulunmaktadır. Bu, ülkenin genel nüfusu göz önüne alındığında pek azımsanacak bir rakam değildir. Söz konusu okullardan yetişen nesli, batı kültürünün tahrip edici etkisine karşı ülkenin geleceği için devreye sokmak çözüm olabilir mi? Bunu konuyu ciddi şekilde düşünmek gerekir. Sivil toplumun da inançlı bir

nesil yetiştirme konusunda ciddi gayretleri olmakla birlikte, toplumun genelini kucaklayacak yaygın bir yapının oluşturulması gerekmektedir. **Sadece kendine faydası olan İmam Hatip mezunu bir genç, toplumun manevi ve ahlaki gidişatına yeterli gelmeyecektir.** Buna ilaveten batı kültürünün küresel yozlaştırıcı etkisine karşı nasıl bir nesil yetiştirilmeli ki; toplum kendisini çürümeye karşı koruyabilsin.

İşte bu noktada İmam Hatip neslinin yozlaşmaya karşı fren görevi görmesi, toplumun ıslahı konusunda lokomotif olabilecek bir mücadeleci bir misyonla devreye sokulması, mutlaka ciddi olarak düşünülmelidir. Toplumun duyarlı unsurlarının, bizzat bu yapıda bir gençlik yetiştirilmesi konusunda çözüm üretmesi gerekmektedir. Zira "Kendi durumunu değiştirmedikçe Allah; bir toplumun durumunu değiştirmez." (Rad 11) ilkesi gereğince toplum, kendi ıslahı yönünde kendi iradesini ortaya koymadıkça kurtuluş mümkün olmayacaktır. **Toplumun ayakta durabilmesi için içlerinden "iyi olanı emredek, kötü olanı engellemeye çalışacak etkin bir kitlenin bulunması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.** Tıpkı; durgun bir su deposundaki suyun kokuşmasını önlemek için sürekli taze su girişinin sağlanıp, zamanla depodaki suyun yenilenmesi gibi toplumu ayakta ve diri tutacak, dinamik ve manevi değerlerle mücehhez, ilgi duyduğu mesleki ve teknik alanda yetkin bir

nesil yetiştirmek elzemdir.

Hızlı (K.v.) efendimizin "Gençlerinizi kendi zamanınızın şartlarına göre değil; onların yaşayacağı çağın şartlarına göre yetiştiriniz." vasiyeti bize çok önemli bir eğitim gerçeğini anlatmaktadır. **Geleceğe talip bir medeniyetin temsilcileri, gençliğin ahlaken, fıkren, eğitim-öğretim açısından yetişmesine bu açıdan bakmadıkça çağı dönüştürmeleri mümkün olamayacaktır.** Bu açıdan bakıldığında yapısıyla ve müfredat içeriğiyle bu nesli yetiştirmeye talip olacak İmam Hatip okulları gerekli yeterlilikte midir? Bu konu üzerinde ciddi olarak durulmalı ve derhal radikal önlemler alınmalıdır. Zira günü kurtarmak için, içinde bulunduğumuz gerçekleri görmezden gelmek bu ülkenin, İslam medeniyetinin geleceğine ihanet etmek olacaktır.

Bu okulların bünyesinde görev yapan duyarlı eğitimciler, söz konusu gençliği olması gereken yerde görememekten ıdırap duymakta, bu sorumluluğun altından ezilmektedirler. Kişisel olarak çabalamanın çok ta etkili olamayacağının farkında olduğu için de bazı tespitlerde bulunmak sorumluluk gereğidir. Çünkü bu okullardan yetişen neslin toplumu dönüştürme potansiyeli olduğu bir gerçektir. Ancak, bu beklentinin gerçekleşebilmesi için bazı şartların oluşması gerekir. Böyle bir nesil yetiştirmek elzemse bunu gerçekleştirmek nasıl mümkün olacaktır?

Öncelikle; bu nesil, Rabbinin kitabını, önderi olan Peygamberinin anladığı gibi anlamak derdini taşımaktadır. Hayat rehberi Yüce Kitabımızın ilkelerini, hayatının merkezine yerleştirmiş, Yüce önderinin ahlakıyla davranışlarına yön veren, günümüz dünyasını tanıyan, beşeri ideoloji ve yaşam tarzlarını iyi tahlil etmiş, kendisini ifade edebilen özgüven sahibi bir nesil olmalıdır. Öncelikle Kur'an ahlakını mihver edinmiş, sadece kendini kurtarmakla yetinmeyen çevresindeki insanların kurtuluşunu da dert edinen böyle bir nesil; hem ülkenin hem de insanlığın kurtuluşu için bir reçete olabilecektir.

Bunun gerçekleşebilmesi için; bu okullarda görev yapan eğitimcilerin özellikle İslami ilimler alanındaki eğitimcilerin, talebelerini toplumu ıslah etmenin gerekliliği konusunda bilinçlendirip motive etmeleri gerekmektedir. **Sadece bilgi veren değil; bir amaç ve hedef göstermekte eğitimcinin en önemli görevleri arasında olmalıdır.** Toplumu dönüştürmeye talip olacak imam-hatip talebesinin, yine aynı şekilde idealist, toplumu iyiye ve güzele doğru dönüştürmeye talip eğitimciler tarafından gerçekleştirilebileceği aşıkardır. Bu nitelikteki eğitimcilerin, özellikle nitelikli okullarda istihdam edilmesi elzem bir konudur. Zira zihninde toplumun ıslahı yönünde bir tasavvuru olmayan eğitimcinin talebe verebileceği herhangi bir katkı olmayacaktır. Ahiretteki kendi kurtuluşunun ve dünyadaki geleceğinin gençliğin doğru

yetiştirmesine bağlı olduğunun farkında olan eğitimciler geleceğin mimarı olacaklardır.

Diğer bir konu; bu okullardaki İslami ilimlerle ilgili müfredatın, talebenin ferdi ve toplumsal güncel ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle, şu andaki İmam-Hatip liselerinde okuyan talebe profiline dair bir anket veya inceleme yapıldığında, İslami ilimler dışındaki alanları tercih etmek istedikleri görülecektir. Bu durum, bu okullarda okuyan

gençlerin kahir ekseriyetinin ilahiyata gidecekmiş gibi yoğun bir İslami ilimler usul müfredatını işlevsiz kılmaktadır. Bir de, Kur'an'ı güzel okuma-ezberlemeyi ve Arapça'yı bir meslek alanı olarak algılamaları dolayısıyla kendileri için çok gerekli görmemeleri de talebelerin İslami ilimlere ilgisiz kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeple mesleki formasyon yerine- bu konuyu daha çok İlahiyat Fakültelerine bırakarak- güncel hayatın pratiklerine yönelik, müslümanların problem yaşadıkları konularla ilgili oluşturulmuş bir müfredata acilen ihtiyaç vardır. **Artık, bu okullarda Kur'an'ın ezber ve telaffuzuna verilen önemden çok daha fazlasının Kur'an'ın içeriğine verilmesi gerekmektedir.** Dört yıl gibi bir süre, Kur'an'ın en az bir kere baştan sonra anlaşılacak okunmasına yetecek bir süre olmasına rağmen bu gerçekleştirilememektedir. Güncel hayata dair problemleri konu alan ayetlerden seçkiler yaparak müfredatı oluşturmak, amaca yönelik bir çözüm olabilir. Ayrıca Hz. Peygamber'in sünnetiyle ilgili, yoğun bir okuma-anlama programı uygulanmak dolayısıyla bir hadis kültürü oluşturmak gerekmektedir. Ancak müfredattaki gereğinden fazla usul konuları buna imkan tanımamaktadır.

Daha da önemli diğer bir eksikliğimiz; ülkemiz düşünce ortamında etkinliğini giderek artıran beşeri ideoloji ve fikir akımlarının İslami düşünce açısından mukayeseli olarak müfredatta gerektiği

kadar yer almamasıdır. Halbuki ülkemiz gerçekleri düşünüldüğünde ülke gençliğinin yönelişlerine karşı, "yokmuş" gibi davranmak sorunun bizzat kendisi olduğu bir vakiadır. Bu duruma kayıtsız kalmak, problemleri halının altına süpürmek, gerçeklere gözümüzü kapamak anlamına gelir. Bu konularda yeterli eğitim verilememesi, bu okullarda yetişen gençlerimizi fikri yönden pasif konuma düşürmekte ve Üniversite ortamında İmam Hatip gençliğinin etkin bir pozisyon almasını imkansız hale getirmektedir.

Günümüz bilişim ve iletişim imkanlarının son derece çeşitlendiği, her türlü bilgiye rahatlıkla ulaşılabilirdiği internet ortamlarında gençlerimizin farklı düşünce, ideoloji ve felsefelerle diyalog halinde olmaları engellenemez bir durumdur. İşte tam da bu sebeple, eğitim müfredatının bu ortamlardan gelebilecek olumsuz fikri saldırılara karşı alternatif oluşturabilecek muhkem nitelikte olması zorunlu bir durumdur. Dahası bu gençlerin, yüksek öğretim ortamlarında farklı düşünce gruplarının arasına gireceğini varsayarak kendilerini ifade edebilecek fikri bir altyapı kazandırmaya yönelik eğitim, içerik ve müfredatının oluşturulması bizim en önemli önceliğimiz olmalıdır.

İmam-Hatip liselerinden mezun olup yüksek öğretim kurumlarında eğitim almaya hak kazanan gençlerimizin sorumluluklarının en önemlilerinden biri de, Anadolu'dan üniversiteye okumaya gelmiş gençlere rol model olmak ve bu inançlı gençlere sahip çıkmak olmalıdır. Zira taşradan gelen bu ortalama Müslüman-Türk gençleri; eğitim için geldikleri üniversite ortamlarında yasadışı, deist, ateist, terör grupların yoğun propaganda bombardımanına maruz kalmakta, inanç bakımından güçlü bir alt yapısı bulunmayan bu gençler, zamanla onların etki alanına girebilmektedirler. Daha da kötüsü, kendi değerlerine düşman, sorunlu, militan tipler haline dönüşebilmektedirler.

Bu durumun panzehiri, inandığı değerleri özümsemiş, beşeri ideolojilerin kritiğini etkin bir

şekilde yapabilen imanlı ve mücadeleci bir gençlik olabilir. İşte bu genç yapılanma, niçin İmam-Hatip gençliği olmasın? İmam-Hatiplere böyle bir misyon yüklemek; ağır bir sorumluluk gibi görünse de, gelecekle ilgili içinde bulunduğumuz şartlarda daha iyi bir alternatif imkan dahilinde görünmemektedir. Son yıllarda gerekli fiziki alt yapıya kavuşmaya başlayan İmam Hatip okullarını daha da işlevsel hale getirmek için, eğitim mühendislerimizin gerekli çalışmaları yapmaları kendileri üzerinde bir sorumluluk arzemektedir.

Yirmi sekiz şubatin İmam Hatip Okulları ve Din eğitimi üzerinde yaptığı tahribat, toplumdaki manevi eğitim eksikliğinin yol açtığı boşluk, ahlaki yozlaşmayı hızlandırmış; post-modern darbenin yol açtığı fetret dönemi sadece bir kuşağın heba olmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda yokuşu çıkmakta olan ağır bir vasıtanın durduğunda tekrar hareket etmekte zorlanmasına benzer bir etkiye sebep olmuş; toplumdaki maneviyat-maddiyat arasındaki denge, maneviyat aleyhine bozulmuştur.

Genç neslin genel olarak manevi değerlerinde baş gösteren yozlaşma, göreceli olarak İmam Hatip Liselerindeki gençleri de oldukça etkilemiş olmakla birlikte, bu durumun, alınmasını ümit ettiğimiz önlemlerle kısa sürede atlatılacağı kanaatindeyim.

Ülkemiz gençliğinin yeniden dirilişi konusunda bu duvarda bir tuğla; bir eğitimci, bir nefer olmayı şeref bilir; Rabbinden, bizleri bu gaye doğrultusunda istihdam etmesini niyaz ederim.

EĞİTİMİN DEĞİŞMEYEN DÖNGÜSÜ: “(Hâl böyle iken) NEREYE GİDİYORSUNUZ?”

▲ MUSA YAŞAROĞLU

Tekvir suresinin 26. ayeti olan bu ifadeyi ilk okuduğumda dehşete kapıldığımı çok iyi hatırlıyorum. Ne için sormuştu ki bu soruyu Rabbimiz?

Ya da ben nasıl anlamıştım bu ifadeyi? Epeyce düşündükten sonra kendi payıma çok şey çıkardığımı sanıyorum. Hala da bu çıkarımlar devam ediyor. Zira bu soru tam anlamıyla hayatın orta yerinde duruyor. Öylesine can alıcı bir duruş ki bu; hisseden herkesi sımsıkı sarmalıyor.

Düşünsenize en ufak bir haddi aşma gayretinizde, alelade bir heveskârlığın ardına düştüğünüzde ya da kifayetsiz bir hedefe yöneldiğinizde kulaklarınızda çınlayan bir sedayla ırkılıyor ve kendinize geliyorsunuz. Bundan daha etkili veya bundan daha verimli bir uyarı olabilir mi?

Bugünlerde zihnimde sıkça dönen soruların başında yine bu ifade var: **Nereye gidiyorsunuz? Evet, çok doğru bir soru bu. Biz nereye gidiyoruz Allah aşkına? İnsanlık, Müslümanlar, Türkiye...** Daha da özele indirgendiğinde ailemize ve kendimize kadar gelebilir bu silsile. En tepeden aşağıya insanların her biri aynı soruya cevap arıyor.

İnsanlık iflah olmaz bir madde istihasının her türlü mana izini silip süpüren canavarlığına karşı mücadele ederken bizler, kollarını makas gibi açarak karşısındakine yaşam hakkı vermeyen devasa bir “kültür despotizmi” altında inliyoruz. Nereden bakılırsa bakılsın içinden çıkılamazmış gibi gösterilen ve üst akıllarca idare edilen bir oyunun ortasında ayakta durmaya çalışırken aileler, modern hayatın kuşattığı ve neredeyse artık kendilerinden sayamadıkları çocuklarının peşinden koşturma, onları sürekli büyüyen ahlaki yozlaşma dehlizinden kurtarma telaşındalar. Biz ise en nihayetinde kendi özgürlüğümüzü, kendi fikrimizi koruma yahut algı operasyonlarından uzak tutma derdindeyiz.

Herkesin “Nereye gidiyoruz?” sorusunun şekli de

soruya verdiği cevabı da farklı anlayacağınız. İşte böylesine karmakarışık ortamlarda nasıl bir geleceğin şekilleneceğine ancak zaman cevap verecektir. Bu yüzden **herkes kendi nefesine sormalı öncelikle bu soruyu. Sonra da bulduğu cevabın doğruluğunu teyit etmeye çalışmalı. Aksi takdirde farkında olmadan içinde olacağımız bir “gidiş”in sonunda varacağımız yer bizde derin hayal kırıklıkları yaratacaktır.**

Küreselleşmenin her geçen gün biraz daha arttığı günümüzde “Nereye gidiyoruz?” sorusunu takip eden en önemli sorulardan birisi de “Ne yapıyoruz?”. Kültür birikimi oldukça fazla olan bir millet olarak bu alanda yerinde saydığımız ve ilerleme kaydedemediğimiz aşikar. Özellikle de kültür dediğimiz yapının temelini oluşturan eğitim alanında yaşadığımız “niteliksiz” süreç, bizi modern dünyanın abur-cuburlarına mahkûm etmekten öteye geçemiyor. Evet, ne yazık ki eğitim alanında gerçekçi bir ilerleme ve düzelleme sağlayamadık. Biz de bizden öncekiler de hatta bu gidişle bizden sonrakiler de hep aynı şeyi tartışacağız: “Ne olacak bu eğitimin hali?”

Neredeyse bir asırdan beridir tartışıla gelen eğitim sistemimiz hep “Nereye gidiyoruz?” sorusunun sona eklendiği tartışmaların bir parçası. Herkesin kıyasıya tartıştığı hatta kavgalara tutuştuğu eğitim çıkmazımız ne yazık ki tüm yönleriyle devam ediyor. Hiç şüphe yok ki bunun en önemli nedenlerinden birisi “ideolojik çatışma”dır. Zira epeyce bir zamandır –belki son yüz yıldır– eğitim konusu hep ideolojik çatışmalar üzerinden ele alındı ve bu da normalleşememiş ve bir sisteme oturtulamamış bir eğitim anlayışını ortaya çıkardı. Herkesin kendi bakış açısıyla ele alıp kendi penceresinden gördüğüyle ele aldığı bu konu tam anlamıyla kangrene dönüştü.

Her yeni siyasi akım kendi ideolojisi üzerinden bir sistem kurmaya çalışarak eğitimde yeni bir denge aramaya kalktı. Bu da sık sık değişen ve kimseye

tam anlamıyla yarar sağlamayan bir sonucu ortaya çıkardı. Tüm bu sistem kargaşasının mağdurları ise yine biz olduk. Hala da aynı mağduriyetler devam ediyor. Genç nüfus oranının neredeyse nüfusun dörtte birini teşkil etmesi de belli bir sistemin oturmasını zorlaştırıyor denebilir. Öyle veya böyle bu tür gerekçeler rayına oturtulamamış bir sistem için bahane olamayacaktır. Sürekli gelecek idealinden bahseden bir toplumun, gençleri için ortaya koyacağı daha dişe dokunur ve daha somut söylemleri olması gerekir.

Yıllardan beridir herkesçe eleştirilen bir eğitim sistemi var ortada. Sokakta, manavda, kahvehanede, toplantı ya da gösterilerde herkesin bir ucundan bakarak şikâyet ettiği bir sistemin ne bize ne de çocuklarımıza faydası olacaktır. Bunca durum değerlendirmesinden sonra çözüm olarak ne yapılmalı, diye sorulması gerekiyor elbette. Aslında karmaşık gibi duran sorunun çözümü yine bizden başkasında değil.

Atılması gereken adımları şöyle sıralarsak daha net bir tablo ortaya koymuş olacağız:

- Her türlü düşünceyi kapsayan ve toplumun hiçbir kesimini ötekileştirmeyen bir bakış açısı,
- İdeolojik bakıştan arındırılmış ve kapsamı oldukça geniş tutulan sağlıklı bir tartışma zemini,

- Her kesimi kucaklayıcı ve herkesi dinleyebilme kadirşinaslığını gösterecek siyasi irade,

- Toplumun tüm gerçekleri ile örtüşen, ayakları yere basan ve çağı yakalayabilmiş argümanlarla ortaya konan araştırma ya da bulgular,

- Eğitim sistemi içinde sayılan tüm unsurlar arasından konuya vakıf olduğuna emin olunan kişilerin(veli, öğretmen, öğrenci, akademisyen, hukukçu vb.) belirlenmesi,

- Her türlü düşünceyi kapsayıcı bir bakış açısı ile siyaset üstü ve çözüm odaklı çalıştayların yapılması,

- Alınan kararların toplum nezdinde de tartışılabilceği bir zaman dilimi,

Yukarıda maddeler halinde belirttiğimiz eğitim sistemi planı elbette ki geliştirilerek daha da zenginleştirilebilir. Bunu başaramadığımız müddetçe eğitim sistemi üzerindeki yapbozlardan kurtulamayacağımızın hepimiz farkındayız. O yüzden de bir an evvel ülkenin eğitim sisteminin kalıcı biçimde şekillenmesi için çalışmalara başlanmalı ve sonuca gidilmeli. Aksi takdirde birilerinin yapay zeka ya da uzayla meşgul olduğu şu günlerde dünyanın yuvarlaklığıyla uğraşmaya devam edecek ve aynı sorunun muhatabı olmayı sürdüreceğiz: **Hâl böyle iken nereye gidiyorsunuz?**

KÜRESEL DEĞİL, ÂLEMLERE RAHMET EĞİTİM MODELİ

▲ MEHMET ÇELEBİ

"Bir uygarlık kafasından değil, önce kalbinden çürür," diyor bir sözünde Aime Cessaire. Organize ikiyüzlülüğün küreselleştiği bu çağın en fazla tedaviye muhtaç sorunlarının başında eğitim sorunu gelmektedir. Bu sorun küresel gücü elinde bulunduranlar tarafından bir lütuf riyakârlığı ile daha derin yaraların oluşmasına neden olmaktadır. Batının gerisinde kalmış olmanın ezikliğini yaşayan vicdanı yaralı toplumlar, bu riyakâr reklamşörlere yenik düşmüştür. İlerlemenin, gelişmenin yolunu batı aklına teslim olmakta aramanın yanlışı ile sahip oldukları doğruları da birer birer kaybetmektedirler. Bu kaybediş yalana, yanlışa, zulme karşı durmanın iradesinin de kaybına sebep olmaktadır. Küresel sömürünün zihnen işgal ettiği toplumlarda yapılan küresel işgal, o toplumun elindeki değerlerin dejenere olmasını ve unutulmasını kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte kutsallık ambalajında sunulan duygusal sömürü batının işini daha da kolaylaştırmıştır. Çünkü insanlığın kutsallıkla arası iyidir. Bunu art niyetle kullanan küresel akıl, hedeflerini gerçekleştirme yolunda

hiçbir engelle karşılaşmadan belirlediği yolda yürümektedir.

Küreselleşen dünyanın otoriterlerinin bilim, sanayi, endüstri ve eğitim gibi alanlarda yaptıkları yeniliklerin temelinde sömürgeci bilgi yatmaktadır. İnsanın teslim olma hususunda kendisini mecbur hissettiği bu zihni işgal, insanlığın sağlığını, bilgi edinme hakkını, birlikteliğini, iradesini kullanabilme yetisini, sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginliklerini de kaybetmesine neden oldu.

Küresel güçler cepheye dayalı mücadelenin hem ekonomik ağırlığı, hem insan gücünün kayıplarını göz önüne alarak, iyilik adına (!) buluşlar, icatlar, gelişmeler gibi daha masum görünen durumlar ile daha fazla çıkar sağlamayı hedeflediler. Bu hedefe yürürken daha çok insan gücüne kolaylıkla ulaşarak gönüllü, vefakâr bir kölelik sistemiyle menfaatlerini pekiştirdiler.

"Batının yaptığı en büyük hile, neyin iyi neyin kötü olduğunu ancak kendilerinin bildiği konusunda dünyayı ikna etmeleridir," diyor Salman Sayyid.

İkna edildiği düşünülen toplumlar yüzlerini batıya dönerek, insanlığın kurtuluş reçetesini en son aranması gereken yerde aramaya başladılar. Bu yöneliş Nuri Pakdil'in ifadesi ile "boyunların tutulmasına" sebep oldu.

Mahcubiyet psikolojisi ile küresel otoritenin her sunumuna hayranlık ve şaşkınlıkla yaklaşan donuk zihinler sorgulama sinirlerini kaybetti. Ve gassal elinde meyyit gibi dünya tenesirinde istenilen tarafa çevirilebilir hale geldi.

Bunun için ne yapılmalıdır, sorusunun cevabını kendimizde aramalıyız. Öncelikle eğitimde, bilimde, ilimde, taşralı ezikliğinden kurtulup alanlara inmeliyiz. Gücün bilgisinin alt edilemeyeceği düşüncesinden sıyrılmalıyız. Toplumların örnek modeli olma noktasında adımlarımızı hızlandırmalıyız. Boş bırakılan alanları iyi tespit etmeli, emperyal aklın doldurmasına fırsat vermeden erdem ile ahlak ile bilginin gücü ile yön vermeliyiz. Çağın kalbini yerine koymanın gerekliliğine inanmalıyız.

Hareket edebilenler, hareket etmeye niyet edenler ayaklarına vurulan esaret zincirlerini fark edebilirler. Zincirler pas tuttukça hareket kabiliyeti kaybolur insanın. Bu daralma insanın öncü olmasını engelleyip taklit ile hayat yaşamasını mecbur kılar. Bu hal bilgi yönünden birikimli ama bilinç yönünden şuuru kapalı kalabalıkları meydana getirir. Bu anlamda küresel eğitimin patolojik sonuçları insanlığa pahalıya mal olmuştur.

Epileptik nöbetler geçiren eğitim sisteminin, **âlemlere rahmet** eğitim sistemi ile tedavi edilmesi gerekmektedir. Batının satranç düzleminde piyonlarla yürütmeye çalıştığı eğitim sistemine, şah çekerek dur diyebilecek **iman erleri** bir an önce harekete geçmelidir.

Bilgi edinilemeyen eğitim, pratik zekanın hasar görmesine neden oldu. Küresel otoriteler geliştirdikleri bu yöntem ile insanlar arasında mağduriyetlerin çatışmasını sağladı. Mağduriyetlerin çatıştırılması batının gücüne güç kattı. **Bu gücü kırabilecek tek güç yaralarını, yanlışlarını, kayıplarını yanlarında taşıyabilenler olacaktır. "Dünyadaki bütün umut hesaba katılmamış insanlardır,"** der Ursula Le Guin.

Küreselleşen dünyada bathıların sundukları eğitim modelinin steril bir model olmadığı aşikârdır. Bu patolojik durum ve kandırmacanın grupsal menfaat gözetmeyen, tüm insanları kuşatacak ve kucaklayacak şekilde tedaviye ihtiyacı vardır.

Kâğıt üzerinde yapılan şirinlikler, ekranlardan

sunulan çakma kahramanlık hikâyeleri nesiller üzerinde çok ciddi etkiler yapmaktadır. Çizgi film diliyle konuşan nesiller üzerinde çalışılan proje nesillerdir. Ve bu nesiller yaşadıkları toplum için gelecek vaat edemeyen nesillerdir. Çünkü düşünme ve iş yapma yetenekleri uzaktan kontrol sistemi ile ellerinden alınmıştır. Onlar "ehlileştirme ve oyunun içinde tutma" düşüncesinin hedef kitlesi konumundadırlar.

Toplumsal metanetin kaybolmaması için, yerelleştirilen evrensel değerlerin küreselleşen dünyada aktif hareketini yeniden kazanması gerekir. **İmanın evrensel eğitim modelini insanlığa kazandırmak, iman oluğuna başını tutanların, kalbini teslim edebilenlerin mesuliyetindedir. Bu mesuliyet göklerden gelen kararın yüklediği bir mesuliyettir.**

Küresel menfaatlerin insanlığı nöbete diktiği 'kalbi sökülmiş' bu çağın **iman erleri** mezar yerine dönmüş kalplerin ihyasını sağlamakla sorumlu olduğunu bilmelidir. **Kuran'ın diliyle şuur açan soruları sormak zorundadır. Bu dil öyle bir şekilde kullanılmalıdır ki, hem şuur inşa etmeli hem de rehavete kapılmış kalabalıkların yeniden harekete geçmesini sağlamalıdır.**

Uzaktan kumanda edilebilen toplumlar kendi değerlerine yabancılaştırıldıkları için yeryüzünün ihyası ve toplumun takva temelli inşası noktasındaki sorumluluklarını unutmaktadırlar.

Uzaktan kontrol sisteminin, kumandayı elinde tutanların çıkarları doğrultusunda işleyen bir eğitim (!) sistemi olduğu göz ardı edilmemelidir.

Yenilikler adına kendisinin nimetlendirildiği vehmine düşürülen insanların daha fazla elindekinesarılması sağlanırken, mahrum bırakılmışlar da sahip olma arzusu ile planlanan oyunun dışına çıkamamaktadırlar.

Erdemli olmanın rengini kaybettiği ve bencilliğin faziletlerinin sıralandığı bu çağda en önemli eksiğin Peygamber (as)'ın eğitim modelinin çağa taşınmamış olmasıdır. Teorideki yüksek bilgi tazyikine maruz kalan, Mark Twain'in dediği gibi **"kafası gelişmemiş ama belleği doldurulmuş"** çağın insanı, uyuşturulmuş bir hareket alanında yaşamaya mecbur kaldığından, alternatif eğitim sistemi geliştirmekte pek yetersiz kalmıştır.

İnsan olmanın değer bulduğu yollarda ayrık otları bitmeye başladı. Bu ayrık otları besinini hız çağında küreselleşmenin bencilliğinden aldı. Küresel biraderler eğitimde sorundan başka bir şey üretemeyen eğitim sistemini ısrarla kabul ettirme çabasını sürdürmektedir. Buna karşın doğa ile tabiat ile hayvanat ile ve bütün insanlık ile barışık yaşamının erdemine sahip olan iman erlerinin kendi inanç sistemlerine dayalı eğitim modelini

tozlu raflarda bekletiyor olması da anlaşılabilir bir şey değildir. İnsanlığın kurtuluşu için rafakaldırılmış **alemlere rahmet** eğitim sisteminin yeniden hayat bulması için harekete geçmek gerekir. Bu topyekun bir harekete geçiş olmalıdır. **Bireysel ahlakın toplum içinde yaptırım gücü olmadığından, toplumsal ahlak ve erdemin dirilmesi elzem olanıdır.** Bunun örnekleri bizim kadim medeniyetimizde mevcuttur. Ahi Evren bunlardan biridir. Anadolu topraklarının fethiyle uğraşan İslam'ın yiğit evlatlarının işini kolaylaştıran pratik aklın erdeminin görürüz Ahi Evren'de. **"Mamul ustasının namusudur"** anlayışı ile üretim ve ticari seyahat yaptıkları Anadolu'da gönülleri fethederek İslam'ın yiğit erlerinin işini kolaylaştırmışlardır. "Kullan at" müsrifliğinin, tek kullanımlık şirinliklerin

bizim kadim kültürümüzde yeri yoktur. Ekranlar ile tüketimin körüklendiği ve daha fazla tüketmenin kazanım sayıldığı kültürler insanlığı huzursuzluğa mahkûm etmektedir.

İslam'ın sunduğu eğitim modeline veda edeli dünya huzura, paylaşıma ve vefaya veda etti.

Kavramlar içine gizlenmiş, duygular içine tuzaklanmış eğitim görüntüsü adı altında

çağın pozitif aklını öğütmeye ayarlı dişlileri fark etmek zorundayız. Reklam ve propaganda savaşlarına iyi hazırlanmalı, sunacağımız modeller hem insanlığı kurtarmalı, hem de batı aklının tahribatını gözler önüne sermeliyiz. Yardım eli diye uzatılan sömürü elini iyi görmeli, kurdukları tuzakları iyi tahlil etmeliyiz. Yapılan bu tahribat ve tuzakların tedavisini Kur'an'i terbiye ile sağlamalıyız. İnsanlık buhranlardan kurtulabilmek için, ellerinde meşalelerle menfaat arzusu taşımayan yiğitlerin yürüyüşünü beklemektedir. **"Sizden bir ücret istemeyen bu adama uyun"** emri ilahisi, bize insanlığın kurtuluşunda takip edilmesi gereken yolu göstermektedir. **Kişisel beklentin olmayacak!** Kendi kültür yapılarına uyarladıkları eğitimi propagandist yaklaşımlarla tüm insanlığa pompalayan küresel çağın veremlilerine verilecek en iyi cevap, yine bizim imanımızda ve evrensel değerlerimizde saklıdır. Bu evrensel eğitim duyarlılığımızı ortaya koymadan çağın cüzamlılarına karşı vereceğimiz savaşı kazanabilmemiz zor olacaktır.

Farkındayız ki **insanlık küreselleşmenin getirdiği imkânlar ile kirlendi.** Bu kirlilik paylaşımındaki adaletsizliği, merhametteki ahlaksızlığı ortaya çıkardı. Afrika'da madenlerde çalıştırılan eğitim çağındaki çocuklar karınlarını bile doyuramayacak

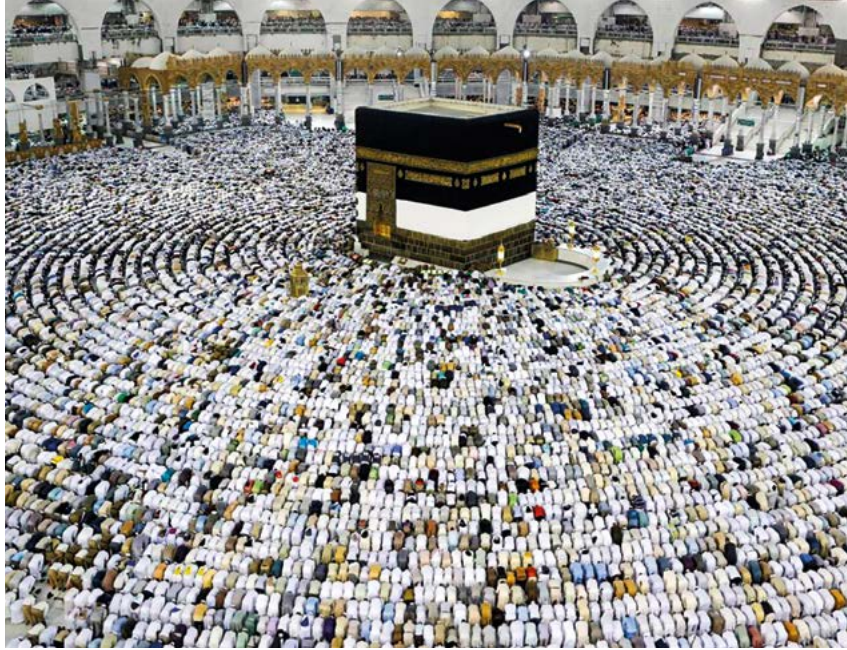
ücretlerle köleleştirilirken, misyonerler tarafından yapılan kiliselerde şükretmeleri (!) gerektiği öğretilmektedir. Gözyaşı ve beden teri içerisinde çıkarılan madenler, küresel güçlerin elinde diğer kıtaların da sömürülebilmesi için teknolojik kullanımlar adına pazarlanmaktadır. Küresel güçler kimi toplumları bedenlen sömürürken, kimi toplumları zihnen sömürmektedir. Bu sisteme karşı durabilecek yegâne medeniyetin (İslam medeniyeti) çocukları ise ayrılık türkülerini söylemektedir. İslam medeniyetinin çocukları karanlığın içindeki aydınlığa sahiptirler. Bu aydınlığın meşalesini havaya kaldırabilir, ayrılık türkülerini yerine birliğin beraberliğin bahçivanlığını yapabilirsek, insanlığın bu meşale etrafında toparlanması mümkün olacaktır.

Cahil bırakan eğitim sistemlerinin iyi denetlenerek insanlıktan neleri koparıp aldığı tespiti yapılmalıdır. **Fakir bırakan zenginliğin, karanlık getiren ışığın insanlığa huzur getirmediği ortadadır.** Sanayileşmenin verdiği aldatıcı şatafat kalb-i selim sahibi bireylerin gözünü almamalıdır. Endüstrileşen eğitim, sanayileşmiş okullar ve dünyanın öte ucundan kontrol edilebilen nesiller ve toplumlar. Kim kimin için çalışıyor, kim kime köle artık görülmelidir.

ÜMMET BİLİNCİ EĞİTİMİ; HAC VE UMRE

▲ İLKAY CAN

Bir diğer gurup, samimi, özlem içinde Yaradan'ın misafirleri oldukları hissiyle gelen, her anlarını ibadet ve teatle geçirmeye çalışan, içlerinde bir yerde (yeterikadar yapamadım) ezikliğiyle boynu bükük, gözü yaşlı Anadolu'nun o eşsiz güzel insanları...

Gerçekte olması gereken bu özel mekânlarda mümin kişinin özel bir eğitime talip olmasıdır. Bu mekânlar (şearillah = semboller) diyarıdır. Bu kutsal mekânlara bu bilinçle gelinmelidir.

"İşte böyle kim Allah'ın sembollerine saygı gösterirse, bu kalplerin takvasındandır. Kalplerinde Allah korkusu olanlar, onun dininin işaretlerine saygı gösterirler." (Hac suresi 32. Ayet)

Ayet bize bu sembollerin gerçek anlamlarını kalplerde kök salan sorumluluk bilincinden olması gerekliliğini söylemeye çalışır. Bu ayet çerçevesinde Mekke İbrahim'i bir okul, Hz.İbrahim' in tevhid anlayışını, teslimiyetini, hikmetini, anlamamız gereken belde olur.

Tavaf sonrası Hz. İbrahim makamı arkasında kıldığımız iki rekâtlık namazda esasen şunu anlamamız gerekiyor: **"Yarabbi tıpkı Hz. İbrahim gibi, ben de hayatımdaki imtihanlara Allahın bak dediği yerden bakacağıma, hayatıma şirki bulaştırmayacağıma en kıymetlimi (ismailimi) tespit edip Rabbimin yolunda feda etmekten sakınmayacağıma söz veriyorum..."**, diyebilmektir.

Tavaf sırasında kainatın senfonisine ayak uydurabilmek, ev sahibine layık bir misafir olma çabasına girebilmektir.

Ümmeti ayırtırmadan, Allahın indinde kardeş olma bilincine ulaşabilmektir. Birlemek, vahdet çatısı altında mümin kardeşini kucaklayabilmektir.

Hız Hacer'i anlama çabasına girmektir. Kadın erkek tüm Müslümanların kıyamete kadar Hız. Hacer' i taklit etmemiz emredildiğinden bunun sırrını anlayabilmektir. Başımıza ne gelirse gelsin her yolu denediğimizden emin olabilmektir, Allah'a sonsuzca güvenin yanında, imtihan sırasında deneyeceğim her yolu deneme liyakati ve gayretini gösterebilmek, Hız. Hacer' in gayretini ömrümde ne kadar sergileyebilirdim...? Bunun muhasebesini yapabilmektir.

Hız. İsmail' in "Babacığım emrolunduğunu yap." Deyişindeki teslimiyetini ve vakarlı duruşunu hissedebilmektir. **Bu hal kolay anlaşılabilir bir tavır olmasa gerek. Hız. İsmail bu hayatın asli bağlantısının ahiret olduğuna öylesin iman etmişti ki; yaşanan her ne kadar şiddetli bir imtihan olursa olsun, esas varılacak yerin ahiret olduğuna olan imanı, alacağı mükâfata bir bedel ödemesi gerekliliğini farkında bir teslimiyet gösterdi.**

Bizlerde Hız. İsmail'i anlamada (adanmışlığı) hayatımızın hangi karesinde yaşayabiliyoruz? Bunu sorgulamalıyız.

Medine de ise; o kutlu Resulün mekânında, bastığımız her karış toprakta onun ayak izlerini, nefesini hissedebilmektir.

Medine de olmak, Resulün İslam'ı tebliği sırasında çektiği tüm sıkıntıları hissedebilmektir. İnsanlara İslam'ı anlatmada kendini nasıl uğraş vermişse bunu anlayabilmek ve İslam'ı yayma konusundaki çabamızı sorgulayabilmektir. Onun ziyaretine girdiğimizde, *"ben senin ümmetinin bir neferiyim, sana layık olamadım, ama bundan sonra bıraktığın İslam sancağına sahip çıkmaya söz veriyorum..."* diyebilmektir.

Allah'ın *"Beni seviyorsanız Resule uyun"* emrini hayatın merkezine yerleştireceğime, onun örnek ve önderliğinde bir yaşamı hedefleyebilmektir.

Kurandaki Hız. Muhammedi tanımak ve onun yaşadığı mekânda ziyaretinde bulunabilmektir.

Hucurat suresi 7.ayette buyrulduğu gibi. *"Hz Muhammed aranızdadır"* desturunu hayata taşıyabilmektir.

İhram ise, bundan sonraki hayatımıza yeni bir sayfa açma kararlılığı taşıyabilmektir. Umreden sonraki yaşamımda daha duyarlı, daha ciddi, daha İslam'a uygun bir yaşam kararlılığında bulunabilmektir.

İşte böylesi bir umre ziyareti bizi arındırır, şarj eder, her anımızı Allahın gördüğü bilincine taşır. İslam'ı **hayatın içinde, namazın hayatın merkezinde olması gerektiğini anlamamızı sağlar.**

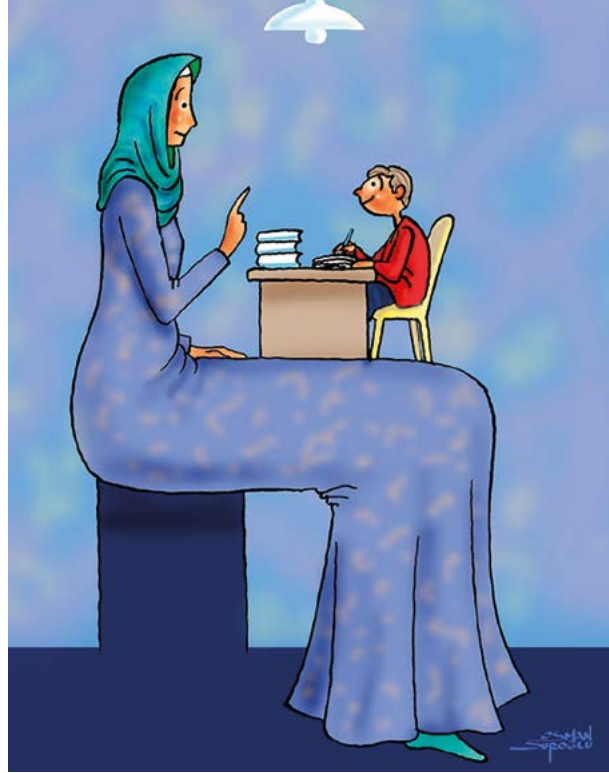
Bu güzellikleri niyetine giren, fıtratına dönmeyi kabul eden, nasibi olan yaşar. Kendini sorgulayan ve "Ben kendime zulmettim" diyip, tıpkı Hz Adem gibi "Eğer beni affetmezsen hüsrana uğrayanlardan olurum..." diyebilen nasiplenir Arafat'ta kendini bulmaya gelen, Meşar'da şuurlanan, Mina'da bilinçlenen, ihramıyla kefeni eş tutan nasiplenir...

Dileğimiz giden herkesin böylesi bir ruh haliyle gidebilmesi ve nasibi miktarınca bu duyguları yaşadığı topraklara ve geri kalan ömrüne taşıyabilmesidir. Bunun tersi turistik bir gezinin ötesine geçmeyecektir. Selam ve dua ile...

EĞİTİMİN VAZGEÇİLMEZ ARACI: “GÖNÜL VE SEVGİ”

▲ Dr. MÜCAHİT YILDIRIM

“Eğitimde, beyni doğrudan pratik yararı olan bilgiyle doldurmayı mı amaçlamamız gerekir, yoksa çocuklarımıza kendi içinde iyi olan zihinsel edinimler mi vermeye çalışmalıyız?” Sorusu ile başlar Bertrand Russell’ın eğitim üzerine denemeleri. 1900’lü yıllarda sorulan bu soru, günümüzde ne kadar teorikte cevabını bulsa da, pratikte bu cevap uygulamaya konulabilmiş değil.

Elbette bilgi, fayda ile iç içedir. Faydasız ilim, ilimden sayılmaz. Bu bağlamda öğrenciye verilecek olan ve günlük hayatlarında fayda sağlayamayacakları ilmin de bir geçerliliğinden ve hükmünden bahsetmek zordur.

Bugün öğretmen yetiştirmek gibi ulvi bir görevi ve misyonu olan Eğitim Fakültelerinde eğitim görmüş

ve halen eğitim görmeye devam edip eğitim ordusuna katılmayı planlayan eğitimciler/öğretmenlerin bu fakültelerde edindikleri hangi bilgiler, okullarda hayata geçirilmek için elverişlidir? Ya da kazandıkları hangi tecrübe sahada, yani okullarda kendilerine olumlu bir kazanç olarak geri dönebilmektedir?

Küreselleşen hayatımızda eğitimin de, öğrencilerin de küreselleşmeden yana tavır takındığı aşikârdır. Hepimiz, “Bizim zamanımızda” diye başlayan cümlelerin içerisinde boğulup gitmekteyiz. Hâlbuki bizim zamanımızın henüz geçmediğini, sadece bizim öğrencilik zamanımıza göre yer değiştirdiğimizi, konumumuzun değiştiğini ve yaşımızla birlikte eğitime, hayata bakış açımızın değiştiğini idrak etmemiz gerekmektedir. İlkçağ filozoflarının, öğrencilerinin kendi zamanlarındaki gibi olmadığı serzenişinde bulunmaları da şüphesiz ki bu tezi doğrulamaktadır. İşte bu nedenledir ki, **küreselleşen dünyamızda çağın gerekleri ve öğrencilerin istek ve arzuları doğrultusunda eğitimcilerin de buna ayak uydurma gerekliliği kaçınılmazdır.** Tabi ki bu ayak uydurma sürecinde ilke ve çizgilerimizden ödün vermemek, öze ve maneviyata uygun hareket etmek de büyük önem arz etmektedir.

Eğitim, bireyde olumlu yönde davranış değişiklikleri elde etme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte araç ve gereç ile yöntem ve teknikler değişkenlik göstermekle birlikte öğrencilerde oturtmak istediğimiz anlayış ve kazandırmak istenilen kazanımlar stabil kalmaktadır. Günümüzde öğrencilerde özellikle görülen eksiklikler, milli ve manevi değer yargıları olarak karşımıza çıktığına göre, kazandırmak istenilen ruh da şüphesiz ki değerlerine bağlı bilinçli vatandaş yetiştirmeye yöneliktir. Her ne kadar yakın zamanda ülkemizin atlatmış olduğu ve özellikle de gençlerin dik duruşu ile bertaraf edildiği hain darbe girişiminde, gençlerimizin göstermiş

oldukları milli ve manevi duruş takdire şayan olarak karşılansa da, bu duruşun zor zamanda tehlike ve saldırıya karşı gösterilen bir tepki olduğu da göz ardı edilmemelidir. Arzu edilen şey gençlerimizin zor zamanda gösterdikleri tepkiyi ve ortaya koydukları bu duruşu, günlük yaşamda da hayata geçirmeleri, bunları şiar edinmeleridir. İşte tam da bu aşamada biz eğitimcilere düşen görevler başlığı altında sıralanması gereken maddeler ortaya çıkmaktadır. Eğer zor zamanda ortaya çıkan manevi duygulara sahip gençlerimiz varsa, yapmamız gereken şey korkmak ve endişelenmek değil, çalışmaktır. Bizlere düşen görev var olan cevheri ortaya çıkarmak olacaktır. **O zor gecede tehdit nasıl ki gençlerin yüreğine düşmüş ve onları harekete geçirebilmiş ise, yine onları harekete geçirecek şey yüreklerine düşmek olmalıdır. Dokunmak, gönüllere hitap etmek, var olan cevheri ortaya çıkarıp enerjiye dönüştürmeye yetecektir.**

Bu bağlamda başlangıçta sorulan soru, eğitimin temel dayanak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisine fayda sağlayacağını düşünmediği bir ilim ile ilgilenmek, herkese olduğu gibi öğrenciye de ağır gelebilmektedir. Dolayısıyla bu durum eğitim sisteminde bir takım değişikliklere ve ilmin amel için öğretilmesi gerçeğine bizleri götürmektedir. Nitekim Hz. Peygamberin helak olan insanları tarif ederken ilmi ile amel edenleri istisna tutması, şüphesiz ki bizlere yol göstermektedir. Günlük hayatta kendilerine fayda sağlayacak ilmi vermek ve bu ilmi verirken de onların anlayacakları yöntem ve teknikleri kullanmak, bahsedilen küreselleşme sürecindeki değişime ayak uydurmak ile mümkün olmaktadır. Ne kadar anlattırsa anlatsın insan karşısındakinin anladığı kadardır. Yine Hz. Peygamberin söylediği gibi, “insanlara anlayacakları nispette konuşunuz” uyarısı da bizlere, öğrencilere ulaşmada yol göstermektedir.

Öğrenci kendisine değer veren, kendisini önemseyen, kendine göre zor gününde yanında olan, ona yol gösteren, onunla mutlu olup onunla üzülen, onunla ilgili ayrıntıları bilen, kısaca onu sevip yüreğine dokunan öğretmen istemektedir. Bu öğretmeni bulduğunda sadece okul hayatında değil ömrü hayatında onu arayıp soran ve onun öğretilerini kendine şiar edinen bir kişilik olmaktadır. Tarif edilen bu öğretmen tipi atanan değil, **“ADANAN ÖĞRETMEN”** olarak karşımıza

çıkmaktadır. Bu özelliklere sahip bir öğretmenin öğrencisine veremeyeceği ilim olmadığı gibi kazandıramayacağı ahlaki değer de bulunmamaktadır. Var olan tüm araç ve gereçler ile yöntem ve tekniklerin sözde kalacağı, **tüm eğitim sistem ve öğretilerinin yanında yaya kalacağı araç “GÖNÜL” yöntem ise “SEVGİ” dir.** Bu araç ve gereç ile üstesinden gelinemeyecek bir sorun yoktur.

Eğitimin küresel boyutu incelendiğinde de bu durumun çok da farklı olmadığı görülmektedir. Eğitimde dünyada en başarılı eğitim sistemlerine bakıldığında Güney Kore, Japonya, Singapur, Hong Kong, Finlandiya, Birleşik Krallık, Kanada, Hollanda, İrlanda ve Polonya’nın başı çektiği görülmektedir. Pearson isimli bir eğitim grubunun yapmış olduğu araştırma, bu ülkelerin eğitime ayırdıkları paranın oranlarının çok fazla olduğu görülse de ve ülkelerin gayri safi milli hasıllarının fazlalığı dikkati çekse de, **eğitim üzerine yapılan çalışma ve ortaya konulan raporlar paranın o kadar da önemli olmadığını ortaya koymaktadır. Dünyanın iyi eğitim sistemine sahip olan ülkelerinin, eğitimi hayatlarının kültürel olarak en önemli parçası haline getirdikleri anlaşılmaktadır.** Yani eğitime ve eğitimciye çok fazla değer verdikleri ortaya çıkmaktadır. Öğretmenliğin bir meslek olarak çok saygı gördüğü ve diğer saygın meslekler olarak tabir edilen meslekler kadar değer taşıdığı bilinmektedir. Eğitime verilen bu önem, sosyal açıdan da saygınlık taşıdığından dolayı öğrencilerin de sosyal statü kazanmak adına başarılı olmak istekleri ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma bizlere eğitimde paranın değil de eğitime verilen değer, eğitime harcanan zamanın fazlalığını, başarıya ulaşmada kullanılacak yöntem ve teknik çeşitliliğini, istek ve arzudaki seviyeyi, dolayısıyla öğrencilere ulaşabilmeyi ve ulaşmak için de sevgi mekanizmasının iyi çalışmasını beraberinde getirmektedir. Sevgi duygusunun önemini Pestalozzi şu şekilde dile getirmektedir. “Kutsal, iyi, eğitici olan, insanı ahenkli bir şekilde gelişmeye götüren şey, sevgi denilen tek bir merkezden doğar. Hiç şüphe yok ki, bütün beşeri duygular arasında, çocukta insan tabiatının en yüksek, en özlü anlamı belirten sevgi duygusudur. Sevgi ve o sevgi ile birlikte çocukta fıskıran ruhi etkinlik, şüphesiz, gelişmenin müşterek, olumlu ve sarsılmaz hareket noktasını teşkil eder; ruhumuzu yükseltebilecek bütün istidatlar yalnız ve ancak ondan doğar.”

Yine sevginin gücüne inanan Tolstoy da "Sevgi insan hayatının iç yasasıdır ve insanoğlunun tabii olarak arzu ettiği mutluluğa ulaşmasının yegâne vasıtasıdır." diyerek eğitim de sevgi faktörünün önemini vurgulamıştır.

Eğitimin kalitelileştirilmesi için düşünürlerden ve eğitim uzmanlarından feyz alan ülkelerdeki eğitim sistemleri incelendiğinde, öğrencilerin okulu sevmeleri ve okula severek isteyerek gelmeleri anlayışının ön plana çıktığı görülmektedir. Singapur'da özellikle Beden Eğitimi dersinin önemi göze çarpmaktadır. Sıradan beden hareketleriyle veya top koşturmayla değerlendirilen bir ders olmaktan ziyade, her bransa 1 yıl verilen formasyon Benden Eğitimi dersi için 2 yıla çıkarılmıştır. Japonya'da kazandırılmak istenilen davranışlar yaparak ve yaşayarak öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Okulda temizlik görevlisinin olmayışı, temizlik sorumluluğunu kazandırmaya yönelik olarak uygulanan kurallardan bir tanesidir yalnızca. Ayrıca okulların % 90'ında spor için ayrılmış özel alanlar ve yüzme havuzları bulunmaktadır. Finlandiya'da okullar evleri gibi dekore edilmekte ve öğrenciler kanepelerde oturup sohbet ederek, bahçelerde ağaçlara tırmanarak yaparak, yaşayarak öğrenme süreçlerini geçirmektedirler.

Dünyada önde gelen eğitim sistemlerine sahip olan ülkelerdeki bu ve benzeri uygulamaları çoğaltmak mümkündür. Sadece öğretmen ile öğrenci arasındaki sevgi bağının dahi yeterli sayılamayacağı, öğrencinin okulu ve okul ortamını da sevmesinin gerektiği aşikârdır. Dolayısıyla yazımızın özünde bahsedilen SEVGİ köprüsü eğitim öğretimin merkezine konuşturulması gereken en önemli araçtır. Öğrenci, öğretmen ve okul üçlemesinde sevgi köprüsü ne kadar sağlam ve kalıcı kurulursa, eğitimin kalitesinin de o oranda artırıldığını görmek hiç de zor olmayacaktır.

Tüm bu bahsedilenler ışığında eğitimin sadece öğrenciden ibaret olmadığı, hatta daha da önemli ayağının öğretmen ve okul ortamı olduğu karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de günümüzde öğrencilerin sorun olduğu ve ahlaki değerlerden yoksun olarak yetiştikleri bir problem olarak görülmektedir. Oysa hiç kimse bu değerleri doğuştan öğrenerek edinmemiştir. Bu değerlerle yaşayıp, bu değerleri yaşatmak; öğrenmek ve öğretmek için en doğru yoldur. Eğer öğrenci karşısında bu değerleri

yaşayan ve yaşatan bir örneğe sahip değilse, kendisinde edinmesinin mümkün görünmemektedir. En güzel öğretme ve en güzel öğretmen, yaşatan ve yaşayan öğretmendir. Kişi vermek istediği ilim ile amel edip, kazandırmak istediklerini kendisi de yaşarsa, öğretmesi için çaba sarf etmesine gerek bile kalmayacaktır. **Bu bağlamda her olumlu örnek bir ilim, bunu yaşayan her kişi de birer öğretmendir.**

Sonuç olarak, toplumu ayakta tutan ve devleti güçlü kılan şey, yetişmiş, kendini geliştirmiş, maneviyatını bilen ve bunlara bağlı kalıp hayatını buna göre idame ettiren, sadece zor zamanda kendini göstermeyip hayatın her anı ve safhasında varlığını hissettiren, sevgi, saygı ve hoşgörü üçlemesine sahip, devletine bağlı ve devletin gelişmesi için çaba gösteren bireylere sahip olmaktır. Ayrıca bu birey sadece öğretmen ve öğrencilerle sınırlı olmayıp tüm cemiyeti kapsamaktadır. Cemiyeti pişiren de yukarıda özellikleri sıralanan öğretmendir. Öğretmenlerimizin sadece belli saatler arasında öğrenciye bilgi yükleyip ardından da ne kadar yüklenmiş diyerek kontrol eden görüntüden sıyrılması ve gönül ve sevgi bağını bağlanıp, adanan öğretmen kategorisine yükselmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede çağları aşarak medeniyet fikrine haiz oluruz ve ancak bu sayede "gönüller yapmaya geldik" diyen Yunus'un öğretisiyle kazanımlar elde edebiliriz. Ve yine ancak bu sayede övündüğümüz geçmişimiz ile bağ kurarak geleceğimizi inşa etme yolunda sağlam adımlar atmış oluruz.

ARA ELEMAN DEĞİL; ARANAN ELEMAN

▲ BEKİR DİLEKÇİ

Ülkemizin sanayisinin katma değeri yüksek, kaliteli üretim yapabilmesi için birçok unsur ile beraber teknik becerileri yüksek, nitelikli insana ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nitelikli elemanların yetiştirilme sorumluluğu ise Mesleki ve Teknik okullara eski ve yaygın isimleri ile Meslek Liselerine verilmiştir.

Meslek liselerimizin durumuna baktığımızda ise çok iyimser olamıyoruz. **Geçmişte sanat okulu olarak adlandırılan ve nitelikli meslek erbabı yetiştiren kurumlar günümüzde kendilerinden beklenen görevi icra edemiyorlar. Daha önceden sınavla öğrenci alan ve giden öğrencilerin bir meslek edinme heyecanını taşıdığı okullar şimdilerde maalesef hiçbir yere yerleşemeyen**

vasatın altındaki öğrencilerin zoraki gitmek zorunda kaldığı okullar haline dön(üştürül)müştür.

Sanat okulları, Ahilik geleneğinden beslenen, ustanın yaptığı çırağın uyguladığı, mesleki yeterlilik seviyesine gelen kalfasına ustanın çekicini hediye ettiği bir kültüre sahiptir. Ahilik teşkilatı gibi köklü bir kültür mirasını sürdürmesi gereken meslek liselerinin içinde bulunduğu durum vicdanları yaralamaktadır.

Talebelerine bilgi ve beceriyi aktarırken aynı zamanda ahlaklı ve faziletli olmayı da öğreten bir eğitim sürecinden öğrencilerini görünce yolunu değiştiren bir noktaya gelmiş olmamız çok vahim bir durumdur.

Yaparak ve yaşayarak eğitim verilen eski sanat okullarının yerini zorunlu eğitim sisteminin artıklarına diploma veren meslek liselerine bırakması elbette kabul edilemez.

Ülkemizde meslek liselerinin geldiği durum eğitim sistemimizin genel durumunda bağımsız düşünülemez. Türkiye’de her iktidarın kendi dünya görüşüne uygun insan yetiştirme mantığıyla sürekli değiştirdiği eğitim sistemimiz ne yazık ki istikrarlı bir yapıya kavuşamadı. Aynı iktidarın farklı milli eğitim bakanlığı dönemlerinde sınav sisteminde yaptığı radikal değişiklikler eğitim sisteminin istikrarlı bir yapıya kavuşmasını engelledi.

Türkiye’de meslek liseleri en büyük darbeyi 1997 yılında yaşanan 28 Şubat darbe sürecinde yemiştir. 28 Şubat post modern darbecileri İmam Hatip Liselerini ve Kur'an Kurslarını kapatmalarına meşru zemin sağlamak için meslek liselerini feda etmişlerdir. İmam Hatip Liseleriyle aynı kategoriye sokulan meslek liselerine katsayı engeli getirilerek meslek liseleri de çöküşe terk edilmiş, elektrik bölümünü bitiren öğrenci Elektrik mühendisliğine tercih yapamaz hale getirilmiştir. Önceden sınavla öğrenci kabul eden meslek liseleri, katsayı engeliyle öğrenci bulmakta zorlanmış ve akademik seviyesi en düşük öğrenciler meslek liselerine yönlendirilmiştir.

Meslek liselerine sus payı olarak verilen Meslek Yüksekokullarına sınavsız giriş hakkı zaten seviyesi iyice düşen mesleki eğitime son darbeyi vurmuştur. Meslek Yüksekokulları meslek liselerinin devamı niteliğinde, öğrencilerin iki yıl daha ömürlerini zayi ettiği okullar haline

dönüşmüştür. **Meslek liseleriyle ilgili 28 Şubat sürecinde oluşturulan olumsuz imaj ne yazık ki günümüzde de devam etmektedir. 28 Şubat yaralarının sarıldığı günümüzde, katsayı engeli kaldırılmış olsa da yıllarca tu kaka edilen meslek liselerinin itibarı ciddi anlamda zedelenmiş ve eski parlak günlerine geri dönmeleri bir hayli zorlaşmıştır.**

Şimdilerde meslek liselerine gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğu istemeden bu okullara girdiklerini ifade ediyorlar. İstemeden geldikleri okullarda disiplin sorunu çıkaran öğrenciler karşısında meslek liselerinde görev yapan öğretmenler motivasyon kaybına uğruyorlar. Doğal olarak da öğrencilere bir mesleğin inceliklerini öğretmekten daha çok öğrencileri disipline etmekle uğraşan meslek dersi öğretmenlerinin verimliliği azalıyor.

Hiçbir planlama yapılmadan, hiçbir yetenek testine tabi tutulmadan meslek lisesine gönderilen öğrenciler mesleki alanlarda başarılı olamıyor ve mezun olduktan sonra okudukları bölüme ait işlerde çalışmıyorlar. Devletin normal Anadolu Liselerinden daha fazla para harcadığı meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili işi yapmamaları ülkemiz açısından büyük bir ekonomik kayıptır.

Meslek liselerinin niteliğini arttırılmak isteniyorsa her şeyden önce başarısız öğrencilerin gitmek zorunda kaldığı okul algısının yıkılması gerekiyor. Meslek liseleri hem pisiko-motor, hem de zihinsel becerileri yüksek, yeteneğine uygun tercih yapan öğrencilerin gittiği okullar haline geldiği zaman çözüm için en temel eşik aşılmış olacaktır.

Meslek lisesinden yeteneğine uygun bir bölümden mezun olmuş, akademik başarısı yüksek bir öğrencinin kendi alanında mühendislik fakültesi kazanması kolaylaşacaktır. **Meslek liselerine teknik ve mühendislik eğitimin ön aşaması gözüyle bakılmalıdır. Meslek liselerinde temel pratik becerileri elde eden öğrenciler mühendislik okudukları zaman daha kaliteli bir mühendis olarak mezun olacaklardır.**

Ne yazık ki ülkemizde mühendislik fakültelerine giden öğrencilerin büyük bir bölümü normal Anadolu liselerinden gelmekte ve verilen mühendislik eğitimi büyük ölçüde teoriye dayandığı için bu fakültelerin mezun ettiği mühendisler uygulamalı projelerde yer almamaktadırlar. Ülkemizde mühendislik fakültesi mezunları girdikleri işlerde daha çok yönetici olarak çalışmaktadırlar. Türkiye’de mühendislik fakülteleri, pratik hayatta işletme ve iktisat fakültelerinin yerini almış durumdadır.

Mesleki eğitimin en büyük sorunsalı yetenek tespitidir. Ülkemizde ne yazık ki öğrenciler yeteneklerine uygun bölümlere yönlendirilemiyorlar. Her şey ortaokul sonrası yapılan teorik bir sınavdan alınan puana dayanmaktadır. Daha ilkokuldan itibaren oluşturulacak yetenek tespiti süreciyle öğrencinin kişiliğine, becerisine uygun bir okula yönlendirilmesi önem arz etmektedir. Öğrenciler yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirildiği zaman Anadolu Liseleri ve Meslek Liseleri gerçek vazifelerini icra edecekler ülkemizin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü sorunu da çözülmüş olacaktır.

Sanayi devrimini tamamlamış, bilgi teknolojilerini etkili kullanabilen batılı ülkelerin eğitim sistemlerinde Meslek liselerinin oranı düz liselere göre daha fazla iken ülkemizde durum tam tersidir. **Üretken bir toplum yetiştirmek ve ithalattan daha çok ihracat yapabilen bir ülke konumuna gelmek istiyorsak her alanda işini iyi yapan kalifiye elemanlara sahip olmalıyız.** Japonya’nın 130 milyon nüfusu var ve yüzlerce adadan oluşan ülkenin geniş tarım arazileri, zengin maden rezervleri olmamasına rağmen Japonya, dünyanın en büyük ekonomisine sahip ülkelerinden biridir. Japonların böyle bir başarıya sahip olmasının ardında eğitim sistemlerindeki kalite ve dünyanın en kalifiye iş gücüne sahip olan ülke olması gerçeği yatmaktadır.

Küreselleşen ve iletişim teknolojisindeki gelişmenin etkisiyle küçük bir köye dönüşen dünyamızda ülkeler zaviyesinde iyi bir noktaya gelmek istiyorsak insan kaynağımızı çok iyi değerlendirmemiz gerekiyor. **12 yıllık zorunlu eğitimin sonunda fastfoodlarda garson, komi, bulaşıkçı olarak çalışmaktan başka bir yeteneğe sahip olmayan bir gençlik yetiştiriyorsak meselenin vahametinin farkına varmalıyız.** Dünyanın gelişmiş 20 ekonomisi içine girmeyi başarmış ülkemizde her sektörde kalifiye eleman aranmaktadır. Hasbelkader lise bitirmiş AVM mağazalarında ara eleman olmak yerine; yeteneğine uygun bir meslek lisesinden mezun aranan eleman olmak her gencimizin hakkıdır.

EĞİTİM-BİR-SEN ve MEMUR-SEN KONFEDERASYONU BAŞKANI ALİ YALÇIN BEY'LE EĞİTİM ÜZERİNE KONUŞTUK

Dergimizin Haziran sayısı ve dosya konusu için Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen Konfederasyonu Başkanı Sayın Ali Yalçın Bey'e bazı sorular yönelttik. Kıymetli okuyucularımızın bu sorular ve cevapları ilgi ile okuyacağını umuyoruz.

1. Öncelikle hocam herkesin bildiği ama herkese göre değişen bir soruyla başlayalım, Eğitim denilince siz ne anlıyorsunuz?

Eğitimin çok sayıda akademik tanımı var. Durulan yere, umulan sonuca, görülen soruna, değerler dizisi ve tasavvura göre farklı tanımlar yapılabilmektedir. Bunları burada sıralayarak konuya sıkıcı bir giriş yapmak istemem.

Şu kadarını söyleyeyim ki bana göre eğitim; **tarih bilinciyle gelecek tasavvurunu mezc ederek bugünü anlamlı kılan; devralınan müktesebatı devredilecek yeni bir müktesebata dönüştüren; yaşanan dünyadan yaşanılacak dünyaya uzanan bilinci inşa eden; insan-insan, insan-eşya ve insan-Allah ilişkilerini yatay ve dikey düzlemde ortaya koyan, formel ya da informal bir insanî ve toplumsal inşa faaliyetidir.**

Eğitim, bir toplumun ahlaki yapısından sosyal yaşam biçimine, kalkınmasından kültürel biçimlenişine kadar her yönüyle belirleyicidir.

Dolayısıyla son derece önemli temel bir meseledir. Eğitim medeniyetin paradigmatal öznesidir. Mesela İslam uygarlığı peygamber efendimizin vahiy ve pratik eğitiminin bir semeresidir. Medeniyetleri kuran temel düşünce yapısının formel ya da informal biçimde aktarılmasına imkan tanıyan yönüyle eğitim kurucu bir faaliyettir.

2. Merhum Nurettin Topçu'nun "Felsefesi olmayan milletin mektebi olmaz" şeklinde bir sözü var, Bu bağlamda size göre teorik ve pratik olarak Türk Milli Eğitim sisteminin bir felsefesi var mı, bu sizce nedir? Yine size göre ne olmalıdır?

Türki Milli Eğitim sistemi denen olgu, devletin ideolojik kuruluşu döneminde, batılı paradigmanın taşıyıcısı olarak tesis edilmiş, kendi öz değerlerimizden azade, toplumsal bünyemize yani fitratımıza yabancı bir ideolojik enstrüman olarak düşünülmüştür. Amacı batılı bir toplumu üretecek ara elemanları inşa etmektir. Eğitim sistemine eşlik eden köy enstitülerinden halk evlerine kadar bütün bir eğitim sistemi bu amaca matuf bir sistem ve müfredatla faaliyetlerde bulunmuştur.

Şunu da ekleyelim ki, bir kavramın veya kurumun başına "milli" ifadesini getirmekle o kavram ya da kurum milli bir içeriğe kavuşmuyor. Milli, yani bize inancımızla kazandırılmış şuur, Türk Eğitim Sistemimizde çok büyük oranda eksiktir, hatta bilakis eğitim sisteminden dışlanmıştır.

Türk Milli Eğitim Sisteminin kuruluş felsefesinin anahtar kavramlarını, pozitivizm, aydınlanmacılık, batılılaşma, çağdaşlaşma, laiklik, sekülerlik, ulusçuluk gibi batı paradigmasına ait kavramlar oluşturmaktadır. Bu kavramların hiç biri bizim müktesebatımızla, tarihsel sürekliliğimizle uyumlu değildir.

Son yıllarda tarihsel özümüzle uyumlu

restorasyonlar yapılmakla birlikte **gerekli olan yapısal ve paradigmatal değişiklik gerçekleştirilmediğinden son 15 yıllık süreç de yalpalamakla geçti.**

Eğitimde gerçekleştirilecek paradigmatal bir değişim dönüşümle ancak, medeniyetimizin birikimini bugünün birikimiyle buluşturabilir, "Asım'ın nesli"ni teşekkül ettirecek ve M. Akif İnan üstadımızın ifadesiyle "çağı kurtaracak" bir netice elde edebiliriz.

Mehmet Akif İnan'ın "Türk Eğitiminin tamire değil imara; tamirciye değil mimara ihtiyacı bulunmaktadır." şeklindeki veciz sözü eğitimin felsefi yapısal bir değişime ihtiyacı olduğunu ve yeni baştan kurulması gerektiğini yıllar öncesinden ortaya koyuyor.

Türkiye'de eğitim sisteminin kurucu ideolojisi, on yıllarca boş çuvallarını dik tutmaya çalışmıştır. Sonuçta sürekli hamaset ve ideolojiyle örtülmek istenen kalite problemi giderek büyümüş, mızrak çuvala sığamaz, terazi sıkleti çekemez hale gelmiştir.

Bir deli gömleğinden başka bir anlam ifade etmeyen bu libas artık yama tutmaz durumdadır, yeni bir libasa ihtiyaç vardır; yeni bir libasa yani yeni bir paradigmaya.

Bu paradigmayı en özlü şekilde ele verecek olan ifade kuşkusuz Aliya'nın "Yeryüzünün öğretmeni olmak için gökyüzünün öğrencisi olmak lazımdır." saptamasıdır. Gökyüzüyle ilişkisi kesilmiş bir paradigmayla eğitiminsadra şifa olması, çağı kurtaracak bir eylem üretmesi mümkün değildir.

3. Eğitim sistemimiz ile ilgili halk tabiriyle "yap-boz tahtasına dönmüştür..." şeklinde bir algı bulunmaktadır. Sizce bu algı ne kadar gerçeğe yansınmakta ne kadar manipülatif bir değerlendirmedir?

Eğitimin temel özelliği sürekliliktir. Dünden yarına yönelmiş uzun soluklu bir yürüyüş olan eğitim bu özelliği nedeniyle günü kurtarmaya ayarlanmış konjonktürel bir iş olarak sürdürülemez. Eğitim gibi köklü bir meselede kısa vadeli, popülist politikalar sorunları çözmez bilakis kangrenleştirir. Bugün tam da bu sorunu yaşıyoruz. Yapısal değişiklikler gerektiren konularda palyatif çabalar işe yaramadığından sürekli yeni değişiklikler yapılıyor.

Bu nedenle eğitim alanında ziyan olan zamanımızla birlikte esasen nesillerimizi heba ettik. Eğitim sistemi başta zihniyet çerçevesi olmak üzere bütünüyle ciddi bir reforma ihtiyaç duyuyor.

Eğitim-Bir-Sen olarak yayınladığımız "Eğitime Bakış" ve "Yükseköğretime Bakış" izleme ve değerlendirme raporlarımızda bu konuyu ve yapılması gerekenleri çok detaylı bir şekilde ele aldık ve eğitim camiasına, bütün ilgili ve yetkililere ulaştırdık.

Daha önce de ifade ettik: Derinlemesine düşünülmeden, paydaşlarla tartışıp istişare edilmeden yapılan değişiklikler kısa zamanda olumsuz sonuçlar doğurmakta, sonra da enine boyuna analiz edilmeden, acele bir kararla yanlıştan dönülmeye çalışılmaktadır. Eğitimle ilgili paydaşları karar süreçlerine katmadan, gerekli istişari süreçleri gerçekleştirmeden üretilen modeller yeni sorunlara dönüşmektedir.

Toplumsal tasavvurumuz, ideallerimiz, hayallerimiz ve istikbalimizle doğrudan bağlantılı olan eğitimin sorunları, anlık etki ve tepkilerle düzenlenemez. Eğitim meselelerini tartışmadan çözmeye çalışmak, nesillerin yitirilmesine sebebiyet verebilecek vahim bir hatadır. Biriken sorunlar toplumsal sorunları doğurmaya başladığından bu hataları tekrar edecek lüksümüz de kalmadı.

4. Eğitim meseleleri konuşurken birçok konuşmacı Finlandiya, Japonya gibi ülkeler üzerinden örnek vererek konuşmaktadır. Eğitimde yurt dışı referansı ne kadar doğrudur? Yerellik ve evrensellik dengesi nasıl sağlanabilir?

Bugün İslam dünyasındaki nüfusun yüzde 55'i okuma yazma dahi bilmemektedir. OECD ülkelerinde milli gelirden eğitime ayrılan payın ortalaması yüzde 5,2 iken bu oran İslam dünyasında yüzde 1'i dahi bulmamaktadır. Günümüzde gelir dağılımındaki en büyük eşitsizliklerin yaşandığı ülkeler listesinde çok sayıda İslam ülkesi vardır. 2005 yılında sadece Harvard Üniversitesi'nde yayımlanan makale sayısı, 17 Müslüman Arap ülkesinin bütün üniversitelerinin yayımladıklarından fazladır. 2017 yılında İranlı bir akademisyen tarafından hazırlanan ve ülkelerin ekonomi, hukuk, yönetim, siyasi haklar ve insan hakları bakımından İslamî ilkelerle ne kadar uyum gösterdiğinin araştırıldığı "İslamilik endeksi" araştırmasının sonuçları oldukça ibretliktir İlk sıralarda hiçbir İslam

ülkesi yoktur. İsveç, Norveç, İzlanda ilk ondadır ama Malezya 38. sıradadır. ILO çalışma standartlarının en fazla ihlal edildiği ülkeler arasında birçok İslam ülkesi yer almaktadır.

Bu tabloyu şunun için veriyorum: Bugün Türkiye dahil İslam ülkelerinin en temel problemi eğitimidir. Kalkınmanın da insani gelişmişliğin de reçetesi doğru bir eğitim sistemidir. İslam ülkelerinin birçoğu müfredatları farklı olmakla birlikte batıdan alınan eğitim modellerini kendi ülkelerine uyarlamaya çalışıyorlar. Bu konuda maalesef İslam ülkelerinin kahir ekseriyetinin başarılı sayılabilecek bir eğitim sistemleri yoktur.

Sorunu elbette salt modern eğitim sisteminde aramak yanlış veya eksik olur. Nitekim Batılı ülkeler, sosyal birçok yan etkisini göz ardı edersek, bu eğitim sistemlerini uygulayarak gelişimlerini sürdürüyorlar. **Çünkü kendi toplumsal yapılarına, hedeflerine, vizyonlarına uygun sistemleri var. Batıdan alınan eğitim sisteminin, Batı ile çok farklı özellikler taşıyan İslam ülkelerinde başarılı olma şansı yok.**

Modern dönemle birlikte yaygın ve örgün eğitim artmış, eğitim sistemi ile birlikte öğrenci ve öğretmen profili de değişmiştir. Hoca/hace'nin yerini öğretmen, talebenin yerini öğrenci almıştır. Talebe bilgiye talip olan iken, öğrenci zorunlu olarak öğretilen kişidir. Bilgi kaynaklarına ve bilgiye bizzat ulaşarak bilgiyi yeniden üreten, bütün bunları bir usul çerçevesinde yapan, yanı sıra elde ettiği bilgiyi/ilmi yaşamın içinden rafine eden, bilgiyi aktarmakla kalmayıp muhababını eğiten, bilgi ve birikiminde çok yönlü bir yapıya sahip "hoca"nın yerini, verili paket bilgiyi olduğu şekliyle aktarması istenen bilgi transfer elamanları olarak öğretmenler aldı. Amacım elbette eskiyi idealleştirmek değil fakat **meselenin isim değişikliğinden öte bir zihinsel eksen kayması olduğunu da görmemiz gerekmektedir.**

Adı geçen ülkelerde eğitimin başarılı olduğu iddiası da ayrıca tartışmalıdır. Başarının kriteri nedir? Bu kriterler belirlenirken insani ve toplumsal kriterler de dikkate alınmakta mıdır? Bu ülkelerin toplumsal sorunlarına kabaca bir bakış bile aslında eğitimin ulusal kalkınmaya odaklanıp insanı ıskaladığını görmeye yetecektir.

Foucault, batılı eğitim paradigmasındaki mantığı "eğitim yöneticilerinin işlevi, toplumsal düzene

uyumlu ve hizaya sokulmuş bireylerin yetiştirilmesini denetleme ve gözetlemedir." diyerek ortaya koyuyor.

Benzer bir şekilde Althusser de eğitim sistemini, modern devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak görüyor ve eğitimi yönetme, güç ve iktidar bileşenlerini içeren bir eylem olarak ifade ediyor.

Batıda eğitim temelde bir endoktrinasyon enstrümanı, fertleri güdüleştirerek yönetilebilir hale getiren bir tahakküm aracı olarak kurgulanmıştır. Türkiye de paradigmasını aldığı batının bu anlayışına bağlı kalarak, eğitimi, militarist modernleşme evresinde, modern ulus devletin makbul vatandaşını imal etmede önemli bir enstrüman olarak kullanmıştır.

Modern ulus devletin eğitim sistemi, "vatandaş"a indirgediği "insan"ı "**haklar ve ödevler**" sarkacında belirlemektedir. Fitri olmayan bu sistemde bilgelik yoktur. Kurucu özne olan insan yerine haklar-ödevler konseptinde kalmak kaydıyla haklarını bilen ve itaat eden vatandaş vardır.

Dolayısıyla Batı ile temel paradigmal farklılıklarımızın belirleyici olduğu böyle bir zeminde batılı eğitim modellerini ülkemize uyarlamaya çalışmak, dün olduğu gibi bugün de hiçbir sorunumuzu çözemeyecektir.

Yapmamız gereken beşeri tecrübeyi medeniyet birikimimizle birleştirecek ve yeniden üretecek bir anlayışı modellemek ve hayata geçirmek, tarihimizden aldığımız birikimi bugüne taşıyarak, inancımızın paradigmal öncülüğünde insanlığın ortak birikimi ve tecrübesiyle buluşturmaktır.

5. Küreselleşen dünyada insanların kıyafet, beğeni ve alışkanlıkları birbirlerine benzerlik göstermekte olup ana referans merkezi ise batı kültürüdür. Eğitim sistemimiz bu konuda bu kültüre direnme imkânlarımızı artırmakta mıdır yoksa bu kültürün yaygınlaşmasını kolaylaştırmakta mıdır? Doğru strateji ne olmalıdır? Pratikte nasıl uygulanabilir?

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere eğitim sistemimiz, başına getirilen "milli" sıfatına karşın henüz yeterince milli yani inanç sistemimizin kodlarına sahip değil. 15 yılda bu alanda çok şey yapıldı elbette. Müfredat elden geçirildi, Milli Güvenlik dersleri ve andımız kaldırıldı, inancı dışlayan yaklaşım revize edildi, tarihimizle kültürümüzle daha barışık bir müfredat geliştirildi. Fiziki imkanlar artırıldı. Ancak

bunlar tek başına başarıyı getirmiyor. Diğer birçok faktörün de dikkate alınması gerekiyor. **Özellikle akıllı tahta ve tablet uygulamaları gibi ilk bakışta çok faydalı görülen uygulamaların sosyal maliyeti hesap edilmeli.**

Değerlerin içinin boşaltıldığı, gençlerin değersizleştiği, ideolojilerin silikleştiği, meta anlatıların önemsizleştiği bir zaman ve zeminde yaşıyoruz. Dijital devrim denilen yeni zeminde fert, aile ve toplumsal ilişkiler ile değerler yeniden belirleniyor. Gelenekten çok hızlı bir kopuş yaşanıyor. Bilgi her gün üstel bir büyüme gösteriyor. Bilgiye erişimin imkanları arttığı oranda kirlenme de artıyor. Dijital çağın yeni kapitalist sistemi inançlardan en uç sapkınlıklara kadar her şeyi endüstrileştiriyor ve tüketime açıyor.

Küreselleşen bu durumu "kültür" kavramıyla ifade etmek de çok zor. Çünkü bu dönemde kültürsüzleşme daha fazla derineşiyor ve bundan sadece İslam kültürü değil bütün kültürler olumsuz etkileniyor.

Dijital çağın bizi hazırlıksız yakaladığı bu dönemde, neslin korunması kuşkusuz çok daha fazla önem arz ediyor. Bu yeni süreçte bizi bekleyen tabloda nesillerin kaybolup gitmesini istemiyorsak, atılması gereken her adımı ince eleyip sık dokumalı, çocuklarımız ve gençlerimiz için en doğru olanı bulup ortaya çıkarmalıyız.

Öğretmen, öğrenci ve veli şeklinde üçlü bir sacayağına sahip olan eğitimin bu ayaklarının her birini eğitim sistemi içinde en sağlıklı şekilde aktif hale getirmeliyiz.

Emansipasyona ve tüketime dayalı liberal Batı kültürünün, dijital devrimle birlikte bütün dünyayı kuşattığı bir zeminde, gençliği kendi öz değerlerine sıkı sıkıya bağlı bir bilinçle yetiştirmeliyiz. Fakat mevcut eğitim sistemi maalesef bu büyük kuşatmayla başa çıkabilecek bir nitelikte değil. O nedenle tekrar aynı şeyi söylemek durumundayız: Eğitim sistemimiz paradigmal düzlemde yeniden kurulmalıdır.

6. Bir yazarımız "kültürel iktidar" kavramından bahsetmişti. Bu bağlamda dünya çapında ülkemizin iddialı olabilmesi için eğitim alanında atılması gereken somut adımlar nelerdir?

İktidar odağının, çevre ve merkez arasında el değiştirmesi doğal olarak kültürel iktidar konusunu

da gündeme taşımış oldu. Zira seçimle el değiştiren, sadece yönetsel iktidardı. Kültürel iktidar başta olmak üzere, merkezin yüz yılda inşa ettiği diğer iktidar biçimleri ise seçimle el değiştirebilecek şeyler değil. Kültürel, sanatsal, akademik, alanları çevreye açacak, çevreyi bu alanlarla hemhal edecek bir köklü modelin oluşturulması ve uzun erimli bir çalışmanın gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Bu nedenle kültürel iktidarın el değiştirmesi eğitim sistemiyle doğrudan alakalıdır. Gençlerin yeteneklerini keşfetmek, gençlerin ilgilerini yetenekli oldukları alanlara yönlendirmek, o yeteneği işleyecek şartları ülke çapında tesis etmek, o alanlarda başarılı eğitimler vermek gibi uzun ve zorlu bir sürecin başarılması, ancak bu süreci eğitimin doğal parçası olarak görmekten geçiyor.

Şunu da ifade etmeliyim ki; tarih bize sadece kendi göbeğimizi kesme vazifesi yüklemiyor aynı zamanda küresel emperyalizmin ateşe attığı insanlığa umut olmak gibi bir misyonumuzda var.

Bu oldukça zor ve meşakkatli bir misyon. Tek başına inanmak yetmez, buna uygun sistemi inşa etmek, bunu başaracak kadroları yetiştirmek, insanlığa umut olacak aydınlığı üretmek gerekiyor.

Eskiler, "usulsüzlük vusulsüzlüktür" demişler. Yani usulünüz/metodunuz yoksa, bir epistemolojik çerçeveye, bir modele sahip değilseniz yolunuz da yoktur varacağınız menzil de.

O nedenle öncelikle paradigmasıve felsefesiyle eğitim perspektifimizi, insan ve toplum tasavvurumuzunetleştirmeli, ardından da bizi bu perspektif ve tasavvura ulaştıracak yol, yöntem ve modeli geliştirerek eğitim sistemini oluşturmalıyız.

Bırakın insanlık alemi veya ümmete umut olmayı, kendi ayaklarımız üzerinde durabilmemiz için bile böyle bir yapısal gayrete, böyle esaslı bir başlangıca ihtiyacımız var. Zira, sadra şifa olmayan bu yama tutmaz sistemi restore ederek hiçbir hedefe varamayacağımız açıktır.

Hocam yoğun gündeminize rağmen sorularımıza cevap verme nezaketini gösterdiğiniz için teşekkür ederiz.

Ben teşekkür eder, eğitim gibi ihmal edilen meseleleri böyle güzel sorularla gündemde tutma çabanızda başarılar dilerim...

“AMENTÜ DİYECEK BİR FERT YETİŞTİRMEK”

▲ Haber | **SEDAT KOTAN**

İMH Genel Merkezi Bahariye Mevlevihanesinde ENDERUN Özgün Eğitimciler Derneği'nin düzenlediği Eğitime Adanmış Hayatlar programında **Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu** konuk oldu.

Program, Enderun Özgün Eğitimciler Derneği başkanı Hasan Uyar'ın açılış konuşmasıyla başladı. Daha sonra kürsüye davet edilen İhsan Fazlıoğlu “**Amentü Diyecek Bir Fert Yetiştirmek**” konulu sunum gerçekleştirdi.

İhsan FAZLIOĞLU, konuşmasına “Amentü nedir?” sorusuyla başladı. FAZLIOĞLU, herkesin bir “Amentü” ‘sünün bulunduğunu belirterek: “Amentü, bir insanın eylemine bilincin eşlik etmesidir” dedi.

Peygamber Efendimizin (sav) Hira günlerini “Bilinç

Dönemi” olarak okumak gerektiğini, Amentünün de bu derin tefekkür, tezekkür, teakkul ve tedebbürden geçtiğini belirtti. Derin düşünceleri bilinç düzeyine çıkaranların medeniyet kurabileceğini bunun da bir bedel gerektirdiğini cesaretle, inançla ve özne olma bilinciyle hareket edildiğinde olmazların mümkün olduğunu ifade etti.

İhsan FAZLIOĞLU sözlerine şu meyanda cümlelerle devam etti: “**Amentü ölümle yüzleşildiğinde meydana terk etmeyen, bir bilinç düzeyidir.**” Bu dini alanda değil, doktrinel alanda yapılmış bir yorum denemesidir. Terbiye – Talim – Te'dib, Kişilik – Kimlik – Kendilik, Benlik – Bizlik – Zat Olmak. Bu kavramlar çerçevesinde, insanın muhatap bir varlık olduğunu, muhataplığın da mükellefiyet doğurduğunu bilmek gerekir.

Terbiye: Davranış kurallarının örneklerle aktarılmasıdır. Nedensiz ve Niçinsizdir. İyi örnekler olmadan bunu aktarmak mümkün değildir. Bu anlamda aile, çok büyük önemi olan bir topluluktur. Çocuğa terbiyeyi örnek davranışlarla aktaracak ilk eğitim yeridir. Peygamber efendimiz anlatmadan önce, örnek davranışlarıyla toplum tarafından kabul gören yüce bir insandı. Öyleyse diyorum ki; Konuşmayı bırak, örnek olmaya bak... Terbiye temsille mümkündür. İnsanların, özellikle de gençlerin, imanlarını, var olan çarpık, bozuk, yanlış temsillerle hâlâ koruyabilmesi büyük bir başarıdır. Aramızda yürüyen çığlıklar var. Başı örtülü olduğu halde veya dini kurumlarda eğitim gördüğü halde deist olan nice gençler var. Bu toplumsal anlamda çakılma noktasına geldiğimizin göstergesidir.

Talim: Nedenli bir bilgidir. Ortalama toplumsal bilgiyi nesillere aktarmadır. Terbiye, toplumun mensupları tarafından verilebilir. Talim ise herkes tarafından verilebilir. Bilgi, neden ve niçin sorularının cevaplandırılması ile aktarılır. Okullar bu bilgiyi topluma kazandırabilir. Var olan okul sistemi içerisinde yaratıcı bir bilgi beklemek mümkün değildir. Çünkü bu sistem içerisinde, yaratıcı bilgi üretmek planlanmamıştır.

Te'dib: Edep, iki şekilde anlaşılması gerekir; 1. Terbiye ve talimin uygulanmasıdır. 2.Yaptığı işte asgari bilgiye sahip olmak demektir. İnsanın başında bulunduğu işin hakkını vermesidir. Edep estetikle de ilgilidir.

Kişilik, topluluk içinde kazanılır. Benlik de orada inşa edilir. Benliğimizi terbiye bize verir. Kimliği ise toplumdan alırız. Bu anlamda toplumsal değerlerin oluşması önemlidir. Nitekim Büyük Selçuklular ortak bir akıl bilgi ve vicdanın oluşması için sistematik medreseyi kurdular. Çünkü anlam dünyası müşterek olmayan toplumların kimlik bilinci oluşmaz.

İnsanın zatını mukavvim hale getirmek zorunludur.

Bugün emri bil maruf yapamıyoruz. Çünkü anlam dünyamız gün geçtikçe göreceli hale geliyor. Kimliğimiz

parçalanıyor. Bununla yüzleşmek zorundayız. Ortak akıl, vicdan ve değer dünyası oluşmalıdır. Ancak bunları inşa etmek de yeterli değildir. Kendilik inşa edilmelidir. Yani insanın kendi zatını inşa etmesi... Özne durumuna gelmek, öznelere yetiştirmek gerekir. Özne olmak, “Ben varım!” bilincine ulaşmaktır. Çünkü Amentü bir özne –zat eylemidir. İnsanın zatını mukavvim hale getirmek zorunludur. Eğer, Müslümanlar yeni bir meydan okuma gerçekleştirmek istiyorlarsa, zatı yeniden inşa etmelidirler. **İslam ferdi yetiştirdiği zaman meydan okuyabilir. Amentü bilinçli ferdin, bilinçli tercihi ve eylemidir.**

Kadim insan mutlak determinizmine mahkum olduğunu düşünüyordu. Bu durum, Yunanda Trajediye ortaya çıkardı. Bu mahkum insandır. Mutlak kadercidir. Hristiyanlık determinizmi kabul eder ama sadece Tanrı'nın bunu değiştireceğine inanır. Tanrı da oğlunu göndererek mazlum insanı ortaya çıkardı. İslam bunlara, meydan okumadır. İslam trajediye reddeder. O, miraçla insanı Tanrı'ya doğru yükseltir. Yani, muhatap, mükellef, mes'ul bir zat inşa eder. Muhatap kabul edilen insan, yükümlü kılınmıştır. Bu yükümlülüklerinin sonucunda da sorguya çekilecektir. Kendisine verilen mükellefiyet dağların bile kabul etmediği emanettir. Bu emaneti, bihakkın taşımakla mesuldür. Ve bundan dolayı da sorgulanacaktır. Zatı inşa olunmuş bir kişilik bu emaneti taşıyabilir. İdrak sahibi insan yani kendinin bilincinde olan insan...

Tüm varlık bize yüklemidir. Biz zatı zayıflatıyoruz. Tahkiki eylemi bilinçle yapmalıyız. Bizler sürü değil, zat yetiştirmeliyiz. Zatı inşa edemediğimizden yapılan hataları ötekine veya şeytana yüklemek kolaylığına kaçıyoruz. Hatayı şeytana yüklemek insanın kendisine saygısızlığıdır. Öyle bir noktadayız ki duraksamadan komplo teorileri üretiyor suçu hep emperyalistlere atıyor, hiçbir sorumluluğu kabul etmiyoruz. Geri çekilerek ne kadar korunabiliriz ki? Akıllı ve medeniyeti işgal edilmiş bir coğrafyanın sahibi olmanın ne kıymeti olabilir?

Eşhedu ifadesi, insanı özneleştirir. Anlamaya ve yüklenmeye mahsus hale getirir. Allah'ı gayb olmaktan çıkarır. Şah damarından daha yakın hale getirir. İnandığını müşahade ettirir. Eşhedu canlı şahit olmaktır. Allah'a inanmayı marifet saymamalı

onu bilmeliyiz. İnsanı bu bilinçli bilgi ile yönlendirmeliyiz. Zatı ile kaim olan insanı, böyle insana ihtiyacımız var.

İslam tarihinde Hz. Muhammed (S.A.V) Hz. Ömer ve İmam Gazali zat inşasının en büyük örnekleridir. Bizler, helvadan tanrı yapan cahiliye dönemi insanları gibiyiz. Zatını inşa etmeyen ve menfaati gereği tanrısını yiyen cahiliye insanı...

Maalesef, İslami yapılanmaların öncüleri doğru bir örneklik sergilemekten çok uzaklar. Zatı ile kaim müdrik bir insan yetiştirmek yerine kendi kümelerine tavuk yetiştiren horozlar gibidirler. Bizler tevhid inancının mensupları olarak bu kümeleri dağıtmalıyız. **Âlimlerimiz iktisadi, içtimai ve siyasi ilişkiler içinde olmamalıdır. Özgünlüklerini kaybedenler, insanı yönlendiremezler.**

Metafizik çanağı olmayanlar başka çanakların yalayıcısı olurlar. Bizler metafizik-manevi yönümüzle dünyanın umudu olabilecek bir inanca mensubuz. İnsanlığa verebileceğimiz perspektif inancımızda mevcuttur. Ancak amentümüzü inşa ettiğimizde bunun mümkün olabileceğini unutmamalıyız."

Program dinleyicilerin sorularına verilen cevaplardan sonra Enderun Özgün Eğitimciler Derneği Başkanı Hasan Uyar 'ın İhsan Fazlolu'na hediye takdimi ile sona erdi.

ADANMIŞ EĞİTİMCİLER İFTAR PROGRAMINDA BİR ARAYA GELDİ

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği tarafından düzenlenen iftar programı İMH Bahariye Mevlevihanesi'nde gerçekleşti. İftar programına İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden eğitim bürokratları, sendika temsilcileri, pek çok idareci ve öğretmen katıldı.

İftar öncesi Haliç sahilinde bir araya gelen eğitimciler hasbihal ederek çok samimi bir ortam oluşturdular. Yine semahane salonunda müzik öğretmenlerinden oluşan musiki grubu salonda bulunan eğitimcilerin gönül sazını titretti.

Birlikte açılan iftarların ardından semahane salonunda kısa bir program icra edildi. Kur'an-ı Kerim tilavetiyle başlayan programda **Enderun Özgün Eğitimciler Derneği Başkanı Hasan UYAR** kürsüye çıkarak misafirlere kısa bir selamlama konuşması yaptı.

Hasan UYAR, konuşmasında Enderun Özgün Eğitimciler Derneğinin kuruluş felsefesinden bahsederek **"atanmış değil; adanmış öğretmen"** olmanın önemine dikkat çekti. Enderun Özgün

Eğitimciler Derneği tarafından icra edilen programları anlatan Hasan UYAR, "Dernek olarak ülkemizin eğitim seviyesine değer katacak faaliyetler yürütmek için gayret ediyoruz" dedi.

İftar vesilesiyle bir araya gelen eğitimcilerin oluşturduğu samimi ortamdan hasıl olan bereketin artarak çoğalmasını temenni eden Hasan UYAR, iftar programına katılan eğitimcilere ayrı ayrı teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı.

HAYATINI İLME ADAYAN BİR ALİM İMAM MÂTÜRÎDÎ

Ebû-Mansûr Muhammed B.Muhammed B.Mahmûd el-Mâtürîdî es-Semerkindî (ö. 333/944)

MEHMET BAYDAŞ

“...Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar...” (Fatır suresi 28. ayet)

Kays bin Kesir anlatıyor. Adamın biri bir hadisi sormak için Medine'den kalkıp Şam'a gelerek sahabeden Hz. Ebu Derdayı ziyaret eder. Ebu Derda:

“-Kardeşim seni buraya getiren sebep nedir?” diye sorar. Bunun üzerine adam:

“-Resulullah (sav)dan rivayet ettiğini duyduğum bir hadisi senden dinlemek için geldim.” der.

Ebu Derda :

“-Yani bir iş veya başka bir ihtiyaç için gelmedin öylemi?” Der. Adam:

“-Hayır sadece bu hadis için geldim.” deyince; Ebu Derda şu hadisi rivayet eder:

-Ben Resulullah'ın şöyle dediğini duydum. “Kim ilim için bir yola koyulup giderse Allah ta onu cennete giden bir yola sevk eder. Melekler o ilim talibine kol kanat gereler. Şüphesiz ki yer ve gök ehli âlimler için istiğfar ederler. Âlimin üstünlüğü gökteki ay gibidir. Şüphesiz ki âlimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler ise ne dinar ne de dirhem miras bırakırlar. Ancak ilim miras bırakırlar. Kim ilme sarılırsa büyük bir pay sahibi olur”(1)

Âlimler peygamberlerin varisleridir. Mâtürîdî, Hz. Peygamberin önemli varislerinden biridir. O, amelde Hanefî ve Matüridiyye mezhebinin kurucusu olan büyük bir bilgidir. 852 yılında, Özbekistan'ın Semerkant şehri yakınlarındaki Maturid köyünde

doğmuştur. Kelamcıların İmamı ve Ehl-i Sünnetin Reisi gibi lakaplarla anılmıştır. İmam Mâtürîdî, Tefsir, Akaid, Kelam ve Fıkıh ve mezhepler tarihi alanlarında otorite olan kudretli bir İslam âlimidir. Kelam metoduyla Sünnî İslam akaidini ilk savunan da odur.

İmam Mâtürîdî'nin hayatı ve eserleri asırlarca ihmal edilmiştir. Matüridi'nin Türk olması, hilafet merkezinden uzakta yaşaması, akılcılığın dolaylı Mutezile'ye benzetilmiş olması, döneminin adil olmayan yönetimleriyle arasının iyi olmaması ve Mâtürîdîliğin Eşarilik gibi nizamiye medreselerinde okutulmaması gibi sebepler bu ihmalin nedenleri olarak sıralanabilir.(2)

Ancak bugün durum artık farklıdır. Türkiye'de ve dünyada Mâtürîdî araştırılıyor. Hayatı ve eserleri üzerinde yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılıyor. Uluslararası ilmi toplantılar düzenleniyor. Örneğin; Marmara İlahiyat Fakültesi Vakfı ile İslami İlimler araştırma Vakfı'nın ortaklaşa düzenledikleri Milletlerarası Mâtürîdî Sempozyumu, “Büyük Türk Bilgini İmam Mâtürîdî ve Mâtürîdîlilik” adıyla 2009 yılında kitaplaştırılmıştır. Gerçekten durum sevindiricidir.

Mâtürîdî, İmam Ebu Hanife'nin üçüncü kuşak talebesidir denebilir. O, Ebu Hanife'nin yolunu izlemiş ve 944 yılında Semerkant'ta vefat edinceye kadar Ehl-i Sünneti savunmaya devam etmiştir.

Cenazesi Semerkant'ın Cakerdize mahallesindeki mezarlığa defnedilmiştir. Arkadaşı ve öğrencisi Hakîm es-Semerkindî mezar taşına şu anlamda bir ibare yazdırtmıştır: “Burası bütün hayatını ilme adayan, gücünü ilmin yaygınlaşması ve öğretilmesi yolunda tüketen, din yolundaki eserleri övgüyle anılan ve ömrünün meyvelerini devşiren kişinin mezarıdır.” 2000 li yıllarda kabrinin üzerine yeni bir türbe yaptırılmıştır.(3)

Mâtürîdî'den sonra yaygın hale gelen Ehl-i sünnet (Ehlü's-sünneh ve'l-cemâa) tabiri, akaid konusunda Resulullah'ın sünnetini ve ashabinın (cemaatinin) yolunu takip edenler, yani ashap yoluyla bize aktarılan Hz. Peygamber'in İslâm anlayışını benimseyenler demek olup; bu tabir namazın kılınışı

şekli dâhil olmak üzere genel İslâm anlayışını içermektedir.(4)

Mâtürîdî, ilmî çevresiyle beraber Mâverâünnehir'de İslâm düşüncesinin belli bir istikrara kavuşmasında, İslâm'ın ve Hanefîliğin Türkler arasında yayılmasında önemli görev yapmış ve bu etkisi zaman içinde artarak devam etmiştir.(5)

Eserleri:

Mâtürîdî'nin kendisine aidiyeti kesin olan 13 eserinin ismi kitaplarda vardır. Tefsirinin dışında eserlerinin dokuzu Kelama, dördü Fıkha dairdir. Kendisine nispet edilen diğer eserlerle birlikte eser sayısı 23 e kadar çıkar.(6) Ancak onun en meşhur eserleri **“Te'vilatu Ehl is-Sünneh”** adıyla da bilinen **“Te'vilatu'l-Kur'an”** adlı tefsiri ve akaid ile ilgili en kapsamlı eseri olan **“Kitab' üt-Tevhid”** idir.

Akaid ve Kelamla İlgili Görüşleri ve Metodu:

Bilgi Kaynakları:

Mâtürîdî'ye göre dinin öğrenilmesinde bilginin kaynağı olarak başvurulacak vasıtalar biri **“nakil”**, diğeri ise **“akıl”** olmak üzere ikidir.(7) Nakil'den maksat Kur'an ve Sünnet'tir. En başta 'Kur'an' gelir. Ancak, sünnet asla ihmal edilmez.

Mâtürîdî'ye göre; dinin kaynağı olarak nakil (Kur'an) ve akıla aynı oranda itimat etmek gerekir. Böylece Mâtürîdî. Akıl ve Nakli uzlaştırarak bir denge oluşturmuş bu denge üzerinde sistemini kurmuştur.(8)

Mâtürîdiye göre **“akıl”** ile **“nakli”** dengeli bir şekilde kullanır. Akıl, bilgi kaynaklarından biri, insana verilmiş ilâhi bir emanettir. Kötü şeylerin kötü iyi şeylerin de iyi oldukları bilgisi aklın fitratına konmuştur.(9) İnsanlar akılları sayesinde güzellik ve çirkinlikleri tanır, kendi üstünlüklerini onun sayesinde anlarlar. Çünkü akıl, temyiz kabiliyetinin en güçlü silâhıdır. Kulun kusur işlemesi aklını kullanmayışı yüzündendir. “Allah'ın emirleri akıllı olana hitabendir”. Allah'ın emirlerini anlayacak akıl seviyesine sahip olmayanlar, ilâhi emirlerin dışında kalır, sorumlu olmazlar.

Kitâbü't-“Tev-hid'de keşif ve ilhamın bilgi kaynakları arasında yer alamayacağını açıkça ifade eden Mâtürîdî, velîlerin peygamberlerden üstün olduğunu savunanların görüşünü reddeder. Dünya nimetlerinden istifade edilmesini yadırgayanlara karşı bunların insanların faydalanması için yaratıldığını söyleyerek karşı çıkardı.(10)

Kelâm tarihiyle ilgili kaynaklar Sünnî kelâmın kurucusu olarak Ebû'l-Hasan el-Eş'arî'yi gösterirse de günümüze intikal eden eserlerden hareket

edildiği takdirde bu kurucunun Ebû-Mansûr el-Mâtürîdî olduğunu söylemek gerekir. Çünkü Mâtürîdî, Eşariden yaklaşık 20 yıl önce doğmuş ve 8 yıl sonra vefat etmiştir. Ayrıca Eşari, 40 yaşına kadar Mutezile mezhebine mensup bir âlimidi. Mâtürîdî'nin **Kitâbü't-“Tevhid'i** daha sonra Sünnikelâm eserlerinin ana planını oluşturan üç temel esası (Uluhiyyet, nübüvvet, âhiret) içermektedir. Bunları diğer kelami meseleler takip eder. Bu üç temel esasa dair görüşleri şöyledir:

Uluhiyyet: Mâtürîdî, Allah'ın varlığını ve birliğini Kuran ve sünnetin (naklin) yanı sıra akıl ile de ispatlar. Ona göre yüce Allah, kendisinin ezeli ve ebedi olduğunu her şeyin yaratıcı olduğunu din gününün sahibi olduğunu ve diğer tüm sıfatlarını, peygamberlerine vahy etmek suretiyle insanlığa bildirmiştir. Bunları kabul eder ve inanırız. Ayrıca aklımız ve duyularımız sayesinde onun yaratmış olduğu kâinatı görürüz, inceleriz ve istidlal yaparak Allah'ın varlığı ve birliği inancına ulaşırız. Kelamdaki **hudûs delili, fitrat, gaye ve nizam** delili gibi delilleri ilk olarak Mâtürîdî kullanmıştır. “Âlem hadistir. (sonradan yaratılmıştır) her hadisin bir muhdise (yaratıcıya) ihtiyacı vardır. O'da Allah'tır,”(11) der.

Allah akılla bilinebilir. Allahlı bilmek aklen de vaciptir. Akıl ile Allah'ı bilmeye çalışmak, Kuran-ı Kerimin ayetlerinin hükmüne uymak demektir. Akıl ile araştırmayı bırakmak, Kuran-ı kerimin ayetlerini ihmal etmek demektir. Bu hususta akıl bir vasıta olarak kabul etmemek, Allah'ın aklı araştırmaya bağladığı neticeleri hiçe saymaktır.(12)

Mâtürîdî, **Tevhid'e** çok önem vermiştir. Mâtürîdî'ye göre: “Üzeyr Allah'ın oğludur” diyen Yahudilerle,(13) “İsa Mesih oğul Allah'tır” veya “Allah'ın oğludur”(14) diyen Hristiyanların tevhid inancını zedeleyerek şirke girdiklerini söylemiştir.(15)

Allah'ın sübuti ve selbi sıfatlarıyla ilgili tasnif Mâtürîdî'ye aittir. Selbi- tenzihi sıfatlar tevhidi sistemleştiren sıfatlardır; büyük önem taşırlar. Allah hakkında doğru bilgi ancak, onun sıfatlarını iyi kavramakla elde edilir. Allah'ın zatını canlandırmaktan sakınıp onun sıfatlarını anlamaya çalışmalıyız.

Nübüvvet: Mâtürîdî eserlerinde Nübüvvet konusuna geniş bölümler ayırmıştır. Ona göre insan değerli bir varlıktır. Sonsuzluğa uzanan bir hedefte ona verilmiş olan akıl büyük bir servet olmakla beraber tek başına yeterli olmaz. Dolayısıyla rehberlik için vahye ve peygamberlere ihtiyaç vardır. Allah da bunları insanlığa lütfetmiştir.

Sünnete büyük önem veren **Mâtürîdî'ye göre peygambere itaat Allah'a itaat sayıldığından**(16) **H. Muhammedin bütün emirlerine itaat şarttır.** Bir şey onun emri ise aynı zamanda Allah'ın da emri demektir. Zira peygamber, Allah adına **beyan yetkisine** sahiptir. Allah kendisine muhalefet eden bir peygamber göndermeyeceği ve bütün dinî hükümler Allah adına peygamber aracılığıyla ortaya konmuş olduğu için onları Allah'a ait olanlar, peygambere ait olanlar diye taksime tâbi tutmak şüphe ve ihtilâf vehmini doğuracağından kabul edilemez.(17)

Peygamberler yalan söylemeyen, kötülük yapmayan, güvenilir, akıllı, zeki erkekler arasından seçilmiştir. Peygamberler günah işlemekten korunmuştur. Bu ise günaha meyletmeleri halinde uyarılmaları anlamındadır. İsmet aynı zamanda peygamberliğin delillerinden birini teşkil eder. Peygamberler nübüvvetle görevlendirildikten sonra büyük günahtan ve bilerek küçük günahtan korunmuştur. Peygamberlerin sayısına ilişkin kesin bir rakam yoktur. Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'dir. Onun mucizelerinin başında Kur'an-ı Kerim yer alır.(18)

Mead:(Ahiret) Ahirete iman imanın şartlarından biridir. Mâtürîdî, suç işleyenlerin cezalandırılması ve iyilik yapanların ödüllendirilmesi için ahirete iman, aklen de zorunlu ve gereklidir. Kıyamet koptuktan sonra Ölülerin bedenleriyle birlikte dirileceği âyetlerle sabit olan kesin bir itikadî hükümdür. Akıl da bunu mümkün görür. Dinden olduğu kesin olarak bilindiğinden bunu inkâr edenin Müslüman olamayacağında âlimler icmâ etmiştir. Çürüyen cesetlerin aynıyla diriltileceği naslardan anlaşılmaktadır. Naslarda bildirilen hesap, mizan ve diğer âhiret hallerine inanmak gerekir, keyfiyetlerini bilmek mümkün olmadığından bunları dünya şartlarıyla kıyaslayarak te'vil etmek doğru değildir. Dünyada gerçekleşmeyen mükâfat ve ceza âhirette mutlaka gerçekleşmelidir. Naslarda iyi ile kötünün bir tutulmayacağı, farklı muamele göreceği ve Allah'ın kullarına asla zulmetmediği belirtilmiştir. Dünyada gerçekleşmeyen mükâfat ve ceza âhirette mutlaka gerçekleşmelidir. Mükâfat yeri olarak cennet müminler içindir. Cehennem de kâfirleri cezalandırma yeri olarak hakıdır.(19)

İman– Küfür ve Büyük Günahlar: İman, kalp ile tasdik etmektir, Mâtürîdî'ye göre İman artmaz ve eksilmez. Dilin ifadesi kalpteki imanın anlatılmasına ilişkin bir vasıtaadır. Buna göre, iman Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in O'ndan getirdiği kesin olarak bilinen vahiylerle inanıp içtenlikle benimsemektir. Dil ve diğer organlar icbar altında

bırakılabildiği halde kalbe müdahale edilemez. iman ve İslâm aynı konumdadır. Kişide biri varsa diğeri de vardır, yani her Müslüman mümin, her mümin de Müslümandır. **Mukallidin imanı, geçerli olmakla birlikte akıl yürütmeyi terk ettiğinden günahkârdır.**(20)

Helâl telakki etmeden ve hafife almadan büyük veya küçük günah işleyen Müslüman dinden çıkmaz.(21) Şirkin ve küfrün dışındaki günahlar mümin sıfatını düşürmez.(22) Amel imandan bir cüz değildir. Ancak kebire işleyen tövbe etmeden ölürse hesaba çekilip cezalandırılacaktır.

İman kalbin dini gerçekleri onaylamasıdır. İman dairesi dışına çıkmak da kalben dini gerçekleri reddetmekle olur. Günahlar ise, kalpteki tasdiki etkilemedikçe imanı zedelemes Tövbe ile her türlü günahın ortadan kalkacağı muhakkaktır.(23)

Mâtürîdî, "Eğer size yasaklanan (günah)ların büyüklerinden kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere koyarız."(24) Ayetinden hareketle büyük günahlardan sakınanların küçük günahlarının bağışlanacağını hatırlatır.

Kaza ve Kader; Bu konudaki farklılık fiillerin Allaha mı yoksa kula mı izafe edilmesi hususundan kaynaklanır. Cebriyeye göre, fiiller hakiki manada Allaha izafe edilmelidir. Mecazi manada ise, kula izafe edilmelidir.

Mutezile ise, kula ait fillerin tamamı gerçek anlamda onlara izafe edilmelidir. Mecazi anlamda ise, Allaha izafe edilmelidir. Ayrıca,"Allah şer olanı değil; hayır olanı yaratır" demiştir.

Mâtürîdiye göre **füler;** halk(yaratma)açısından Allaha, fil ve kesb açısından ise kula izafe edilmelidir. Çünkü Allah insana sorumluluk ve cüzi irade vermiştir. İnsan hür iradesiyle davranışlarını seçer işler. (kesp ve fiil) Allah ta kulun bu fiilleri yapacağını önceden bildiği için öyle takdir etmiştir o filli yaratır.(25)

Fıkıhtaki Yeri; Mâtürîdî, Ebu Hanife(v.180/767)'nin yolu ve metodunu benimsemiştir. Ebu Hanife'ye göre fıkıh ilmi içine insanın lehinde ve aleyhinde olan her şey girer. İnsanın inanç meseleleri de, eylemleri de fıkıhın konusunu oluşturur. Bu sebeple Ebu Hanife, kitabına **"el-Fıkıh ül-Ekber"** adını vermiştir. **Mâtürîdî, fıkıhta akıla, kıyas'a önem veren ve fıkıh tarihinde re'y taraftarları diye anılan guruba dâhildir.** Ebu Hanife'de olduğu gibi, ona göre de bilgi edinme yolları; **duyular, akıl ve nakildir.** Fıkıhın kaynakları da; **Kitap, Sünnet, İcmâ, Kıyas, istihsan**(güzel bulma, beğenme), lağv edilmemiş **geçmiş şeriat** ve **sahabe** sözleridir.

Ona göre iyi ve kötü akıl ile bilinebilir. Mütevatir haber çok önemlidir. Amelen mütevatir olan bir husus kesin haberdır. Ahad haber kesin olmadığından kesin bir bilgi vermez. Sahabe doğrudan taklit edilebilir. Ancak, diğer bir sahabenin muhalefeti söz konusuysa o zaman muhalif sahabenin delillerine bakılır.(26)

Mâtürîdinin ilginç bazı fetvaları:

- Ona göre her Müslümanın çocuğuna cömert davranma ve sahip olduğu imkânlardan ikramda bulunma alışkanlığını kazandırması tıpkı imanı öğretmesi gibi farzdır.

- Zulme adalet demek küfrü gerektireceğinden zalim bir sultana adil diyen dinden çıkar.

- Kendini ilme adayan herkesin geçimini sağlamak Müslümanların görevidir. Bu görevini yerine getirmeyen toplum tıpkı zekât borcu gibi zorla ödeme durumunda bırakılabilir.

Tefsirdeki Yeri ve Metodu: Mâtürîdî, aklı ve nakli birleştirerek tefsir yapan ilk ehli sünnet âlimidir. İlk defa, **dirayet** metodunu kullanmıştır. Tefsiri dirayet ağırlıklı ilk mükemmel tefsirdir. Mâtürîdî sadece akıl ve rey ile tefsir yapmamıştır. O, akli her zaman vahyin kontrolünde kullanmıştır. Bu yönüyle mutezileden ayrılır. Mâtürîdî, ayeti ayetle ve hadisle yani Kuran ve sünnetin genel bakışı çerçevesinde dolayısıyla vahyin aydınlattığı aklın istidlaliyle açıklayarak tefsir yapmıştır. Bu metotla ondan önce tefsir yapan kimse yoktur.(27) Mâtürîdî, tefsir kelimesini değil, te'vil kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Kitabına **"Te'vilatu'l-Kur'an"** adını vermiştir. O'na göre **tefsir**, Allah'ın kelâmından murad edilen şey hakkında kesin bir hüküm vermektir. **"Allah'ın muradı şundan ibarettir"** demektir. Dolayısıyla tefsir vahye mazhar olmuş Hz. Peygambere ve sahabeye aittir. Sahabe, Kuranın nüzulüne şahit olmuş ve sebep-i nüzüülü bilen kimselerdir. Onlardan daha ehliyetli kimse yokrtur. (28) Sağlam bir delil ve sahih bir sened olmadan Kuran hakkında indi yorum yapan kimse peygamberimizin **"Kur'an hakkında ilmi olmadan söz söyleyen cehennemdeki yerine hazırlansın"**(29) hadisi onunla ilgili olur. Çünkü, O kimse, indi yorumlarına Allah'ı şahit tutmaktadır. Fakat te'vil, kelimenin (lafzın) ihtimallerinden birini tercih etmektir. Burada Allah'ı şahit gösterme ve kendi görüşlerini Allah'ın muradı gibi sanmaya yer yoktur. Te'vil, hiçbir iddiada bulunmaksızın cari yorumları tasdik ederek en yüksek ihtimali serdetmektedir. Hakiki anlamı Allah'a havale etmek ve Allah'ın ondan kastının her ne olursa olsun hak ve kesin olduğuna inanmak süretiyle bir cümleinin yüklenebileceği

muhtelif muhtemel anlamları açıklamaktır. Herhangi bir iddiada bulunulmaması ve hakiki anlamının Allah'a bırakılması sebebiyle te'vil makbuldür.

DUAMIZ

"Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki biz, <<Rabbimize inanın!>> diye imana çağırın bir davetçiyi işittik, hemen iman ettik. Artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört, ruhumuzu iyilerle beraber al, ey Rabbimiz!

Rabbimiz! Bize, peygamberlerin vasıtasıyla vâdettiklerini de ikram et ve kıyamet gününde bizi rezil-rüsvay etme; şüphesiz sen vâdinden caymazsın!" Ali İmran Suresi, 193–194. Ayetler

KAYNAKÇA

- Tirmizi,Sünen, ilim,19.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.147–148.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.147.
-) Bekir Topaloğlu,Kelam ilmine Giriş,s.109.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.149.
-) Eserleri için bakınız: Te'vilatu'l-Kur'an ,Mizan yayınları, C.1.s.24–25.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.151.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.165..
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.161.
-) Te'vilatu'l-Kur'an , Mizan yayınları, C.1,sayfa 22.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.152.
-) Muhammed Ebu Zehra, Siyasi ve itikadi mezhepler tarihi,s.221.
-) Tevbe suresi 30. Ayet.
-) Tevbe suresi 30. Ayet.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.153–154.
-) Nisa suresi 80. Ayet.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.161.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.171.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.173.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.172.
-) Din öğretimi Genel Müdürlüğü, Dini terimler sözlüğü, s.284.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.155–173.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.155..
-) Nisa suresi ,31.ayet.
-) İFAV,Büyük Türk Bilgini İmam Matürîdi,s.227.
-) Türkiye Diyanet Vakfı,İslam Ansiklopedisi,C.28.s.161–162.
-) İFAV,Büyük Türk Bilgini İmam Matürîdi,s.41.
-) İFAV,Büyük Türk Bilgini İmam Matürîdi,s.41.
-) İbnîMace,Sünen ,Mukaddime 4.,Tirmizi ,sünen ,tefsir,1.

CAMİLERİN İMARİ VE DİN GÖREVLİLERİNİN TARİHİ MİSYONUNA KAVUŞMASI

▲ CAVİT ERDEM

ÖZET

Medeniyetimizde önemli bir yere sahip olan camiler, Medeniyetimizin gelişmesinde çok önemli bir rol üstlenmiştir. Tarih boyunca camilerimiz, sadece namaz kılınan mekanlar olarak hizmet vermemiş, bunun yanında bir ilim ve kültür merkezi, devlet işlerinin yürütüldüğü hükümet konağı, davaların karara bağlandığı yerler gibi farklı alanlarda da, hizmetler ifa etmiştir.

Tarihimizde din görevlileri de, sadece birer müezzin, imam, vaiz ve ya müftü olarak değil, bunların yanında sosyal, kültürel, idari birçok görevi üstlenmiştir. Osmanlı şehir yapılanmasında mahalle ve köylerdeki imamlar, dinî görevleri dışında hem devleti temsil etmiş, hem de mahallenin önde gelen yetkilisi ve sorumlusu olmuşlardır. Dolayısıyla imamlar, bu tür yetkileri sebebiyle din görevliliği yanında bulundukları bölgelere çok ciddi katkılar sunmuştur.

İmamlarımız tarihi misyonunu yeniden kuşanarak yeniden mahallenin emin kişisi, mahallesindeki idari yapının bir parçası, devletin temsilcisi, bölgesindeki insanların yaşam koçu, küsleri barıştıran saygın kişi, ufak tefek anlaşmazlıkları çözen bir nevi kamu denetçisi olabilir/olmalıdır..

1-GİRİŞ

Cami, kelime anlamı itibariyle toplayan, bir araya getiren, toplayıcı, kaplayıcı, içine alan anlamlarına gelmektedir.(1) İçinde beş vakit namaz, Cuma ve bayram namazlarının kılındığı, Müslümanların ibadet yeridir. Türk toplumunda içinde ibadet edilen küçük yerlere mescit, büyük yerlere cami denir.(2)

Camilerde dini hizmetleri yürütenlere imam- hatip denmektedir. İmam kavramı sözlükte; "cemaate namaz kıldırان, önder, lider, âlim, üstat" anlamlarına gelmektedir. Fıkhi olarak "devlet başkanı, cemaate namaz kıldırان kişi" demektir. İmam kavramı, Kuran-ı Kerim'de genel olarak "bir topluluğa

önderlik ederek yol gösteren kişi" manasında kullanılmaktadır. Bu anlamın dışında ilimde ileri düzeye ulaşmış, din bilginleri için de insanlara bilgileri ile rehberlik ettikleri için "imam" kavramı kullanılmaktadır. Hatip kavramına gelince; hatip sözlükte; "bir topluluk karşısında konuşmakta olan kimse, camilerde hutbe okuyan hoca, güzel konuşan kimse, konuşmacı" demektir. İnsanlara Cuma ve bayram günlerinde vaaz ettikleri için imamlara aynı zamanda "hatip" de denilmiş, zamanla bu iki kavram birlikte kullanılarak imamlara "imam-hatip" denilmiştir.(3)

Diyanet İşleri başkanlığı çalışma yönergesine göre, camilerde dini hizmetleri yürütenlerden bir sınıf veya grupta müezzin-kayyımlardır. Sözlükte "çağrıda bulunan, ezan okuyan, kâmet getiren kimse" manasına gelmektedir. Halk İmam-hatipten görev olarak ne bekliyorsa müezzin kayyımlardan da aynısını beklemektedir. Sosyal hayattaki görev ve misyonları aynıdır. isteyen vatandaşlara Kur'an-ı Kerim okumayı öğretmek ve dini bilgiler vermek, Din konusunda halkı bilinçlendirmek, imam hatibe yardımcı olmak, müftülükçe yapılacak program gereğince mukabele okumak, gerektiğinde dini gün ve gecelerde düzenlenecek programlarda görev almak müezzinlerin görevleri arasındadır. İmam-hatibin bulunmadığı zamanlarda imam-hatiplik görevlerini yerine getirirler.(4)

Ömer Erenler, popüler dini inanışlar ve din görevlilerinin rolü isimli tez çalışmasında konuyla alakalı şöyle demektedir;Diyanet İşleri Başkanlığının camilerde ve cami dışında ifa ettiği hizmetlere "din hizmetleri" ve bu hizmetlerin gerçekleştirilmesi sırasında görev yapanlara da "din görevlileri" adı verilebilir(5). Din hizmetleri Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı tarafından organize edilmektedir. 22.06.1965 gün ve 633 sayılı kanun Diyanet İşleri başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki görev ve yetkilerini düzenlemektedir. Bu kanuna göre Diyanet İşleri

başkanlığı; "İslâm dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur" denilmektedir. Devlet Diyanet İşleri Başkanlığı kanalıyla din görevlilerinden; İnsanları, doğruya, iyiye, güzele, hak ve adalete yönlendirmeyi hedeflemiştir. Din görevlisi bu görevini deruhte ederken; huzursuz ve mutsuz gönüllere bir umut ışığı; öksüz, yetim, kimsesiz ve haksızlığa uğramış kişiler için emin ve güven kaynağı; katı kalpli suçlular için ıslah edici bir mürebbî; kin ve nefretle dolu kalplere sevgi zerk eden bir gönül doktoru; her türlü günah kirine bulaşmış kimselere pişmanlık ve tövbe kapılarını gösteren bir yol gösterici; toplumun ahlâkî değerlerini koruyan ve toplumsal yozlaşma ve kötürlenmeye karşı yardımlaşma, dayanışma ve kardeşlik duygularını pekiştiren bir lider ve rol model olmaya çalışmıştır.(6)

II. MESCİTLERİN/CAMİLERİN İMARİ

Şehirlerimize kasabalarımıza köy ve mahallelerimize mescitlerin/camilerin inşa edilmesi, onların ayakta kalmaları ve düzenli sağlıklı bir şekilde kullanımı için gösterilecek çabalar camilerin maddi olarak imarı anlamına gelmektedir. **Camilerimizde ibadet yapılması,**

cemaatle namaz kılınması ve cemaatsiz bırakılmaması, ezan ve Kur'an okunması, tebliğ/irşat faaliyetleri, dini ilimlerin öğrenilmesi ve öğretilmesi ise camilerimizin manevi imarıdır. Bir başka ifadeyle camilerin manevi olarak imar edilmesi; bulunduğu bölgeyle canlı bir iletişim içersinde olması, bölgenin manevi kalbi olması; orada yaşayan halk için doğruyu gösteren doğru yol pusulası görevini icra edebilmesidir. Kur'an-ı kerimde Allah teala;" Siz hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Haram'ın bakım ve onarımını, Allah'a ve âhiret gününe iman edip Allah yolunda cihad eden kimse(lerin amelleri) gibi mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar. Allah, zâlim topluluğu doğru yola erdirmez"(7) buyurmaktadır.

"Allah'ın mescitlerinde onun adının anılmasını yasak eden ve onların yıkılması için çalışandan kim daha zalimdir. Böyleleri oralara (eğer girerlerse) ancak korka korka girebilmelidirler. Bunlar için dünyada rezillik, ahirette de büyük bir azap vardır."(8) denilmektedir

Nesimi Yazıcı, Din Hizmetleri Açısından Caminin Yeri ve Önemi adlı çalışmasında, camilerin imarıyla alakalı değerlendirirken camilerin manevi olarak imar edilmesi, maddi imarından daha zordur, demektedir. Maddi imar taşla tuğlayla maddeyle olur. Manevi imarda ise insan faktörü önemlidir.

Allah-ü teala Kur'an-ı Kerim'de, "Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır."(9) buyurmaktadır. **Camilerin maddi imarını insanın fiziki varlığına benzetirsek, manevi imarı da onun ruhudur.** Mescitlerin imarıyla alakalı "Tevbe Suresi"nin 17 ve 18. Ayetleri bazı Türkçe meal ve tefsirlerde "imar" kelimesi iki anlamda; "maddi ve manevi imar" olarak kullanılmıştır. Elmalı Hamdi Yazır; imarın hem maddi ve hem de manevî imar şeklinde anlaşılması mümkündür ve Kur'ân-ı Kerim'in meâl ve tefsiri ile ilgilenen bir araştırmacı da bu yöne dikkat çekmiş bulunmaktadır. Nitekim Hamdi Yazır ayetlerin meâllerini "*ma'mur etmek*" şeklinde vermiş, tefsirinde ise; "*Mescidin imareti iki manaya gelir. Birisi binası ve tecdidi, birisi de ziyareti ve içinde bulunup ibadet edilmesidir*" şeklinde izah ederek, maddi ve manevî imardan bahsetmiştir. Ona göre Kâbe'yi ziyarete umre denilmesi, mescidlere çok gidip, içlerinde çok zaman geçirenlerin de "*ummâr-ı mesâcid*" tarzında nitelendirilmeleri bununla ilgilidir.(10)

III. CAMİLERİN TARİHİMİZDEKİ İŞLEVİ

Camilerin asıl amacı ibadet için yapılmış olmasıdır. İslam inancında Allah (c.c) yeryüzünü mü'minler için mescit kılmakla beraber, camide cemaatle ibadet etmenin daha evla olduğu bildirilmiş, namazların camilerde kılınması teşvik edilmiştir. İslam'da bütün mescitler Mescid-i Haram'ın şubeleridir. Müslümanların haccetmek amacıyla

her yıl bir araya gelip topluca ibadet etmeleri dinin beş temel esasından biri olarak kabul edilmiştir.(11) Hz. Peygamber "Yeryüzünde Allah'a en sevimli yerler mescitlerdir." buyurmuştur.(12) Camilerin şüphesiz ki en temel görevi; Allah'a kulluk ve ibadet edilen mekânlar olmasıdır. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c) "Şüphesiz mescitler, Allah'ındır. O hâlde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin."(13) Buyurmaktadır.

İslam'da ibadet kavramı çok geniş anlamlara gelmektedir. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek gibi anlamlarının yanında, kulların Allah'a karşı duyduğu saygı ve sevginin gereği olarak, O'nun rızasına uygun davranma çabalarını ve bu hedefe yönelik olarak yapmış olduğu bütün iş ve işlemleri ifade etmektedir.(14) Bu anlayıştan dolayı mescitler namaz kılmanın yanında dünyevi işler diyebileceğimiz birçok faaliyete ev sahipliği yapmıştır. İslam tarihi boyunca, mescitlerin/camilerin dini, sosyal, kültürel, eğitim ve toplumsal kimlik oluşumunda önemli katkıları olmuştur.

Tarihimize baktığımız zaman şehirlerde büyük camiler inşa edilirken bazılarının külliye şeklinde yapılmış olduğu, yanlarında eğitim öğretim yapılmasına imkan veren dersliklerin olduğu, buradaki talebelerin barınmalarını sağlayan odacıkların yapıldığı görülmektedir. Buradaki faaliyetleri desteklemek için de bir çok caminin vakfiyelerinin oluştuğu görülmektedir.

Ahmet Önkal, yazmış olduğu "Tarih Boyunca Camilerin Fonksiyonları" isimli makalesinde, Hz. Peygamber Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zaman ilk yaptığı işlerden bir tanesi Mescidi Nebevinin inşasıdır, demektedir. Mescid-i Nebevî yapılışından itibaren Medine'nin en önemli ilim ve kültür merkezi olmuştur. Hz. Peygamber tarafından başlatılan eğitim ve öğretim faaliyetleri artarak devam etmiş ve mescitler, bütün İslâm dünyasında özellikle dinî ilimlerde en önemli kültür merkezi olma özelliğini tarih boyunca sürdürmüştür.(15)

Müslümanların eğitildiği mekânlar bazen örgün bazen yaygın eğitim merkezleri olmuştur. Kendisinin "muallim" olarak gönderildiğini beyân eden Peygamber Efendimiz, bir gün Mescit'e girer, cemaatin bir kısmının dua ve zikirle, diğer bir kısmının ise ilimle meşgul olanların yanına oturur ve şöyle der; "Ben muallim olarak gönderildim"(16) demiştir. Bu durum Hz. Peygamber ve sonraki

dönemlerde mescidin eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanıldığını gösteren tarihi bir vakiyadır. Sonraki dönemlerde de benzeri hikâyelere rastlamak mümkündür;

"...Tâbiûn'dan Ebu Müslim anlatıyor: "Humus mescidine girdim. Bir de ne göreyim, aralarında otuz iki sahâbînin de bulunduğu bir ders halkası. Bunların içinde gözleri sürmeli, ön dişleri parıldayan, dizlerini dikip elleriyle kavuşturarak oturmuş genç birisi vardı. Bir konuda ihtilaf ettikleri zaman ona soruyorlar ve onun söylediklerinde karar kılıyorlardı. 'Bu kim?' diye sordum; 'Muâz b. Cebel' dediler..." **Meşhur Emevî halifesi Ömer b. Abdülaziz de valilerine gönderdiği bir emirnâmesinde bölgede bulunan ilim ve fıkah sahiplerinin, Cenâb-ı Hakk'ın kendilerine öğrettiği ilmi camilerde ve meclislerde öğretmelerinin sağlanmasını yazmıştı.** Daha sonraki asırlarda da Hicaz'da, Irak'ta, Mısır'da, Osmanlı Devleti idaresindeki bölgelerde ve diğer İslâm beldelerinde gerek büyük camilerde gerekse mescidlerde yüzlerce ders halkası, muhtelif ilim dallarında tedrisâtını devam ettirmiştir. Bazen bir camideki ders halkası alabildiğine genişliyor ve binlerce dinleyici ihtivâ ediyordu. Meselâ IV/X. asrın Mâlikî fakihlerinden Muhammed en-Ne'âlî'nin ders halkasının camide on yedi sütunu içine aldığı nakledilir. Büyük mezhep imamı hep camilerde ders alarak yetişmiş, talebelerini de yine camide ders halkaları oluşturarak yetiştirmişlerdi. Bu arada belirtmekte fayda var ki; camilerde eğitim-öğretim sadece erkeklere münhasır olmayıp, kadınlar için de Mescid-i Nebevî'de ayrı bir gün tahsis edilmmişti"(17) Hz. Peygamber ve sonraki dönemlerde Mescitler, Müslümanların örgün eğitiminin yanında yaygın eğitimin yapıldığı yerler olmuştur. Din görevlilerinin vaaz ve nasihatlerini yaptığı, hutbesini irat ettiği cemaatin sorularına cevap verdiği mescitler, herkesin istediği zaman girebileceği kamusal alanlar olmuştur.(18)

Camiler Müslümanların birlik ve beraberliğini sağlayan, aralarında vuku bulan büyük küçük kırgınlıkların giderildiği, kin ve hasedin eridiği, mü'minlerin birbirlerini sevmelerini kaynaşmalarını temin eden; sosyal mekanlar olmuştur.(19)

Mescitler, Hz. Peygamber (a.s.) tarafından hükümet konağı olarak da kullanılmıştır. Diplomatik görüşmelerini burada yapmış, yabancı elçilerini burada kabul etmiştir. Onun elçileri kabul ettiği yer halen "Üstüvânetü'l-vüfûd" (sefirler/elçiler

sütunu) olarak bilinmektedir. Davalara burada bakmış. Mescit yargısal faaliyetlerinin yürütüldüğü bir mekân olarak da hukuka hizmet etmiştir.

IV.DİN GÖREVLİLERİNİN TARİHİMİZDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Din görevlilerinin tarihimizde çok etkin rol oynamıştır. Bu konuda "Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair" makalesinde Prof.Dr. Mefail Hızlı konuya çok geniş yer vermiştir.

Peygamberimizin "İmam" sıfatıyla da anılması, şüphesiz bu görevin itibarını artıran en önemli hususlardan biri olmuştur. İmamlık Hz. Peygamberin yerine getirdiği görevin, tarih boyunca devamı olarak algılanmış ve hep önemsenmiştir. Dolayısıyla imamlık görevinin manevî sorumluluğu üzerinde durulmuştur.(20)

Camilerde görev yapan imam ve müezzinler, Hz. Peygamberlerin varisi olduklarını düşünerek bu görevi tarih boyunca en güzel biçimde yerine getirmeye çalışmışlardır. Emeviler, Abbasiler, Selçuklu ve Osmanlı dönemi boyunca Müslümanlara ibadet etme konusunda hizmet veren imam ve müezzinler, toplumun en güvenilir kişileri sayılmaları sebebiyle namaz dışında, cami dışında da başka görev ve sorumluluklar üstlenmişlerdir. Camilerinin içinde bulundukları mahallenin, bölgenin pek çok ihtiyacını gideren, sorunlarına çözüm bulan kişiler olarak tarihe geçmişlerdir. Uzunca bir süre, günümüzde bir kısmını muhtarların, bir kısmını belediyelerin vermiş olduğu hizmetleri de yerine getirmişlerdir.

"...Osmanlıda, "Tanzimat Dönemi"ne kadar performansları oldukça yüksek olan imamlar, görev yaptıkları mahallede yaşayanların çoğunun doğumundan ölümüne kadar sürekli yanlarında olduğu için aileden biri gibi telakki edilmişlerdir."(21)

Tarihimizde büyük medeniyet kurmuş Osmanlı Devletinde imamlar sadece namaz kıldırma memur kişiler değillerdir. Bulunduğu, sorumlu olduğu bölgenin gözü kulağı her şeyiydi. Her türlü belediye hizmetine öncülük ve rehberlik ediyordu. Mahallenin huzur ve asayişini denetliyor, pek çok faaliyetin içinde kendilerini buluyordu. Mahallenin suyu, okulun tamiri, sokakların temizlik ve bakımı, nüfus kayıtları, doğum, ölüm ve boşanma gibi kayıt işlemleri de yerine getiriyordu.

Bugün belediyelerce icra edilen nikâh akitleri şehirde kadı veya naibi; mahalle ve köylerde ise yöneticilerden alınan "izinname" sonrasında imamlar tarafından kıyılıyor ve akdedilen nikâhlar bir deftere kaydediliyordu. Türkiye'de medeni kanunun kabulünden önce, evlenmek için kadılardan alınan müsaadeye "izinname" denirdi.

"Eşraf ve A'yan Meclisleri"nde(günümüzde büyük ölçüde il genel meclisi veya belediye meclisine karşılık geliyordu- devlet yönetimi ile halk arasındaki ilişkileri düzenlerdi.)üyeler arasında bulunurdu.

Meclis tarafından atanan "şehir kethüdası" ile imam sürekli işbirliği içinde bulunurdu. İmamların, mahallelerinde ikamet eden kişiler hakkında tam bilgi sahibi olmaları oldukça önemliydi. Mahalle

sakinlerinin kimliklerinin belirlenmesi, gelen yabancıların veya yeni taşınanların tespiti ve kayıt altına alınması işleri, yeni gelenlerin kefalete bağlanması, mahalle sakinlerinin ikamet yeri ve sürelerinin belirlenmesi, 19. yüzyılda ortaya çıkan "mürur tezkireleri"nin elde edilmesiyle ilgili ilk işlem olmak üzere ikametgâh ve kimlik belgelerinin tanzimi imamlar tarafından yerine getirilir ve imamlar kefilsiz olanların mahallede barınmasının sorumluluğunu taşırdı.(22)

Anadolu şehirlerinde yaşayan ve bazı gerekçelerle devletin başkenti İstanbul'a taşınan çok sayıda kişinin şehre verdiği huzursuzluk sebebiyle İstanbul dışındaki kentlerde bulunan mahalle imamlarının görevlerini yaparak bu tür kişilerin göç etmesine izin vermemeleri emredilmiştir.(23)

Diğer yandan, Osmanlı adli sisteminde mahkemeyi takip ederek muhakemenin usulüne uygun olarak yapıp yapılmadığını denetleyen heyetin (şuhûdu'l-hâl) arasında bir ya da daha çok imama her zaman rastlanmaktaydı.(24)

Ticarî işlemlerde (alışveriş, boşanma, borç ikrarı vs), hep şahit sıfatıyla karşımıza çıkan imamlar, mahalle halkının vekâlet, vesayet ve kefalet gibi sorumluluk isteyen problemlerinde de yardımcı olmaktaydı. Toplumun "en güvenilir" kişileri olma özelliğini kazanan imamlar, kendilerine teslim edilen kimsesiz insanlarla ilgileniyor, ayrıca kadınlar için müstakil cezaevlerinin olmadığı dönemlerde kadın mahkûmları bir eve yerleştirerek gözetimlerini üstleniyorlardı. İmamlar toplumda mazlum ve mağdur olanlara destek oluyor, fakir ve yetimlerin geride kalan mallarını koruyup değerlendiriyorlardı. Pazarıcıların fazla fiyatla mal sattıklarını kadıya şikâyet ederek halkın ve özellikle fakirlerin ezilmesine fırsat vermiyor ve zulmedenlerin cezalandırılmasını isteyebiliyordu. (25)

Osmanlı mahallelerinde bir tür yardımlaşma sandığı olarak bilinen ve geliri, mahallede bulunan varlıklı kimselerin bağışları veya mahallelilerin kendi aralarında topladığı yardımlardan oluşan avarız

vakıflarının paralarını toplamak, yine mahalle imamının görevleri arasında sayılıyordu.(26)

İmamların en iyi hizmet mekânlarından biri de kütüphanelerdi. İmamlar mahallelerindeki yaşlı, hasta ve fakirlerle yakından ilgilenir, mahalle sakinlerine bu konuda sürekli öncülük ederdi. Batıda uygulama alanı bulan, ülkemiz için tartışılan ombudsmanlık görevini andıran uygulamalar içindeki imamlar, mahalleli arasında çıkan bazı sorunların mahkemeye gitmeden çözümünü sağlardı.(27)

V. TARİHİMİZDE İMAMLARIN TAYİNİ VE VASIFLARI

Mustafa Sabri Küçükaşçı, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisinde Osmanlı şehir yapılanmasında mahalle ve köylerdeki imamlar, dinî görevleri dışında hem devleti temsil etmiş hem de mahallenin önde gelen yetkilisi ve sorumlusu olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla imamlar bu tür yetkileri sebebiyle din görevliliği dışında mahalledeki sosyal barış ve huzura ciddi katkıları olduğu da ifade etmiştir. Görevleri süresince raiyyet rüsumu ve avarız vergilerinden büyük ölçüde muaf tutulan imamlar padişah beratıyla göreve başlıyorlardı.(28)

İmamlar, maaşlarını görev yaptıkları camilerinin vakıflarından alıyorlardı. İmamların atamaları

genelde vakıf mütevellisinin tensipleriyle gerçekleşiyordu. İmam olarak tavsiye edilenler, yeterli dinî bilgilere sahip olması, ahlâkının güzel olması imamlık yapabilecek yetenek ve kabiliyete sahip olması gerekiyordu... Söz gelimi Halime Hatun binti Abdurrahman'ın 1602 yılında hazırlanan vakfiyesinde imamdaki bulunması gereken nitelikler şöyle belirtilmiştir. "İlm ü ameli ma'lum ve fekâhet ü nezâheti meczûm şürût-ı erkân-ı salâtı râ'i ve vâcibât ü müstehabbâtı'âyetesâ'imuktedâ-ynâs olmaya lâayık bir kimesne cami-i mezbûrda imam olup her gün evkât-ı hamsede hâzır olan cemâ'ate imâmet ve tarîk-ı ehl-i sünnet ve cemâat üzere vezâif-i imâmet-i ikâmetedüpvâzife-i yevmiyyesi beşer akçe ola..."(29)

VI. GÜNÜMÜZDE İMAM-HATİPLERİN GÖREVLERİ

17.06.2014 tarih ve 29033 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan " Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği"ne göre imam-hatiplerin görevleri şöyle sıralanmıştır.

MADDE 40- (1) Başımam-hatip, uzman imam-hatip ve imam-hatiplerin ortak görevleri şunlardır: a) Camilerde vakit namazları ile cuma, bayram ve teravih namazlarını kıldırma. b) Cuma ve bayram hutbelerini zamanında ve usulüne uygun olarak okumak, gerektiğinde hutbe hazırlamak, hutbe yazma ve okuma konusunda çalışmalar yapmak.

c) Görevli olduğu camide vaaz etmek; isteyen vatandaşlara camilerde veya müftülükçe uygun görülecek yerlerde Kur'an-ı Kerim okumayı öğretmek ve dini bilgiler vermek; yaz Kur'an kursları ile ilgili görevleri yapmak. ç) Camiyi irşat ve eğitim faaliyetleri için hazır bulundurmak. d) Her gün öğle namazından bir saat önce açıp yatsı namazından sonra kapatmak suretiyle camiyi gün boyu açık tutmak. e) Kur'an-ı Kerim, meal/tefsir, hadis, siyer ve ilmihal konularının yer aldığı çalışma programı hazırlamak, müftülüğün onayından sonra bu programı ilan ederek camide uygulamak. f) Dini gün ve gecelerde görev yaptığı camide program düzenlemek veya müftülükçe düzenlenecek programlarda görev almak. g) Cami ve çevresinin bakım ve temizliğini sağlamak ve bunun için gerekli tedbirleri almak; şadırvan, abdest alma yeri ve tuvalet gibi yerlerin temizliğinin vakıf, dernek, köy tüzel kişiliği, belediye veya ilgililer tarafından yapılmasını sağlamak. ğ) Teberrukat eşyasının bakımını ve korunmasını sağlamak. h) Cami içinde ve avlusunda izinsiz yardım toplanmasını engelleyici tedbirler almak. ı) Görevli bulunduğu caminin yönetimiyle ilgili iş ve işlemleri yapmak, caminin ihtiyaçlarını giderici tedbirler almak, gideremediği noksanlıkları müftülüğe bildirmek. i) Türk Medeni Kanununa göre akdedilen nikahtan sonra isteyenlere nikahın dini merasimini icra etmek. j) Cami ziyaretlerinin, İslam adabına ve

güvenlik kurallarına uygun bir şekilde yapılmasını sağlamak; camilerin avlu ve müstemilatında satıcılık, dilencilik gibi ibadet huzurunu ihlal eden her türlü davranışı ve faaliyeti önlemek için gerekli tedbirleri almak. k) Belediye tarafından cenaze hizmeti verilmeyen yerlerde cenaze teşhiz ve tekfin hizmeti vermek, cenaze namazı kaldırmak ve defin işlemlerini yapmak. l) Bayram, dini gün ve geceler, doğum, sünnet, düğün, hastalık, ölüm ve benzeri vesilelerle görev mahallinde ikamet eden vatandaşlara din hizmeti sunmak. m) Görev mahallinde ikamet eden kimsesiz, yetim-öksüz, engelli ve ihtiyaç sahibi insanlarla ilgilenerek ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak. n) İnsanlar arasında ülfet, sevgi, dayanışma ve kardeşliği artırıcı faaliyetler yapmak. o) Görev mahallinde bulunan çocuklar ve gençlerin dini ve ahlaki eğitimlerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak. ö) Müftülüğün bilgisi dahilinde görev mahallindeki vakıf, dernek ve benzeri kuruluşların Başkanlığın hizmet alanı ile ilgili konulardaki taleplerine katkı sağlamak. p) Camide kadınların ibadetlerini rahat bir şekilde yapabilmeleri amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak. r) Müezzin-kayyımın bulunmadığı zamanlarda onun görevlerini de yapmak. s) 442 sayılı Köy Kanunu gereğince köy ihtiyar meclisi tabii üyeliği görevini yapmak. ş) Görev alanı ile ilgili verilen diğer görevleri yapmak.

VII. SONUÇ VE TEKLİFLER

Cami hizmetleri veya imam-hatip ve müezzin-kayyımın görevleri ve toplumdaki fonksiyonu denildiği zaman, ilk olarak ve genellikle cami içerisinde cemaatle kılınan namazlar ile caminin temizliği gibi gözle görülen faaliyetler akla gelmektedir (D.İ.B. APK Dairesi Başkanlığı, 1999: 500-513). Bu haliyle bakıldığında, cami görevlileri günde 1-2 saat görev yaparak

maaş alan ama aslında vazifesinin fazla bir önemi bulunmayan kişiler olarak görülebilmektedir.(30) **İmamlar günün her saatinde camilerde olmasa bile, camilere yakın yerlerde bulunmaları görevlerinin bir gereğidir. Sabah ve yatsı namazlarının olması neredeyse imamlık 24 saat bağlayıcı bir meslek gibi de görülebilir.**

Tarihte ecdadımız, bir şehri, asla gelişigüzel kurmamışlardır. Şehir planlaması üzerinde öncelikli ve ciddi olarak durmuş ve şehrin silüetine zenginlik kazandırmak amacıyla kentin en yüksek tepelerine mabetleri yerleştirmişlerdir. Onların çevresine kademeli olarak eğitim-öğretim kurumlarını, hastaneleri, imaretleri, hamamları, çarşıları ve diğer binaları kurmuşlardır. Halkın yaşadığı meskenler de bunların etrafına uygun bir planlamayla yerleştirilerek mahalleler oluşturulmuştur.(31) Tarihimizde şehir yapılanmasında mahalle ve köylerdeki imamlar, dinî görevleri dışında hem devleti temsil etmiş hem de mahallenin önde gelen yetkilisi ve sorumlusu kabul edilmiştir. Bu tür yetkileri sebebiyle din görevliliği dışında imamların mahalledeki sosyal barış ve huzura ciddi katkıları olduğu da anlaşılmaktadır.(32)

Devletten maaş alan "din görevlileri" genelde namaz eksenli cemaatle ilişki içerisinde ve çeşitli nedenlerle birçok cami namaz saatleri dışında kapalı bulunmaktadır. Günümüz şartlarına göre imamların mesai kavramları yeniden tanımlanmalı mesai saatleri oluşturup gün boyu görev tanımları çerçevesinde cemaate namaz kıldırmanın dışında kalan zamanlarında, diğer vazifelerine yoğunlaşmalıdır. Camilerin yanına kurulacak kütüphanelerde yaygın eğitim faaliyetlerine devam etmelidir.

Camilerimiz bir ilim merkezi olmalı, kütüphane camilerimizin ayrılmaz bir parçası olmalı. Kitap okumak isteyen, ders çalışmak isteyen gençler buralara gelmeli. Bütün bu faaliyetleri de din görevlileri organize etmelidir.

Tarihimizde mimari ve konum olarak nasıl şehrin, mahallenin en merkezine camileri yerleştiriyorsak, aynı şekilde din görevlilerimizde şehrin, mahallenin sosyal hayatının merkezinde etkin bir şekilde olmalıdır.

İmamlar yeniden mahallenin emin kişisi, mahallesindeki idari yapının bir parçası, devletin temsilcisi, bölgesindeki insanların yaşam koçu,

küsleri barıştıran saygın kişi, ufak tefek anlaşmazlıkları çözen bir nevi ombudsman olabilir. Bir başka ifadeyle tarihi misyonunu yeniden kuşanmalıdır.

Elbette din görevlilerinin özlük hakları gözden geçirilmeli, yapacağı görevlerle doğru orantılı olarak özlük hakları iyileştirilme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 1.) Dini Terimler Sözlüğü,s,44, Ankara,2009
- 2.) Dini Terimler Sözlüğü,s,44, Ankara,2009
- 3.) Turan, Adem, İmam-Hatip Görevlilerinin Ailevi Yaşantısının Psikolojik Tahlili, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2011, s. 8
- 4.) 22/6/1965 tarih ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun,Diyanet İşleri Başkanlığı Görev Ve Çalışma Yönergesi(10/12/2002 tarih ve 80 sayılı Başkanlık onayı ile yürürlüğe konulmuştur)
- 5.) Erenler,Ömer,Popüler Dini İnanışlar Ve Din Görevlilerinin Rolü,(Y.Lisans Tezi),Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Çorum 2017,s.20
- 6.) Erenler,Ömer,Popüler Dini İnanışlar Ve Din Görevlilerinin Rolü,(Y.Lisans Tezi),Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Çorum 2017,s.20
- 7.) Tevbe,9/19
- 8.) Bakara,2,114
- 9.) Tevbe,9/18
- 10.) Yazıcı,Nesimi," Din Hizmetleri Açısından Caminin Yeri Ve Önemi",AÜYFD XLVIII (2007), sayı II, s. 110, Hak Dini Kur'an Dili, Ystanbul, Tarihizs, c. IV, s. 2478-2486.
- 11.) Kurnaz,Şüayp, Camilerin Toplumsal Kimlik Ve Değerlerin Oluşmasındaki Rolü(Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yüksek Lisans Tezi), İZMİR-2013 ,s.38
- 12.) Müslim, Salât, 53
- 13.) Cın Suresi,72/18
- 14.) Kurnaz,Şüayp, Camilerin Toplumsal Kimlik Ve Değerlerin Oluşmasındaki Rolü(Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yüksek Lisans Tezi), İZMİR-2013 ,s.38
- 15.) Demir,Büşra Nur Güleç , Osmanlı Mimarlığında Selatin Camilerinde Avlu,(Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,s. 18,Önkale, A- Bozkurt, N., (1993). Cami (Dini ve Sosyokültürel Tarihi), Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 16.) İbn-i Mace,Mukaddime,17
- 17.) Önkale,Ahmet,"Tarih Boyunca Camilerin Fonksiyonları",Din Hayat Dergisi,Ekim2013,s.23-24
- 18.) Keyifli, Şükrü,"Camilerde Din Eğitimi",DinEğitimi,s.350-356
- 19.) Yılmaz, "Cami Eksenli Din Eğitimi",Din Eğitimi, s.297.
- 20.) Hızlı,Mefail,"Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair",Tesam Akademi Dergisi,s.1
- 21.) Hızlı,Mefail,"Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair",Tesam Akademi Dergisi,s.42, Beydilli, K. (2000) "İmam: Osmanlı Devleti'nde İmamlık". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. c.XXII. İstanbul. 181-186.
- 22.) age,s.46
- 23.) age,s.47
- 24.) age,s.47
- 25.) age,s.48
- 26.) age,s.48
- 27.) Hızlı,Mefail,"Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair",Tesam Akademi Dergisi,s.49
- 28.) Küçükaşçı,Mustafa Sabri,Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. cilt: 22; sayfa: 181
- 29.) Hızlı,Mefail,"Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair",Tesam Akademi Dergisi,s.45
- 30.) Önay,Ahmet,"Cami Eksenli Din Hizmetleri",Değerler Eğitimi Dergisi,s.151
- 31.) Hızlı,Mefail,"Osmanlı Mahalle İmamlarının Performanslarına Dair",Tesam Akademi Dergisi,s.43
- 32.) age,s.44

“İnsanımızın yakından tanıdığı ve sevdiği, zihni ve yüreği ümmet şuuru ile dolu, yürüdüğü yolu sevgisini hiç eksiltmeden koşarcasına yürüten, yürürken tebessümünü hiç eksiltmeyen ve vakarını da bozmayan, ilmini ve gayretini halkla buluşturan, hocalık makamını dünyalık tüm titri ve makamlardan üstün bilen, sarığı, sakalı, şalvarı ile ümmetin gülen ve güldüren yüzü... **Abdülmetin Balkanlıoğlu Hocaefendi 20 Haziran 2018 Tarihinde kalp krizi sonucu vefat etmiştir.**

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği olarak hocamızın Rızalillah için gayretine şahidiz. Kendisine Allah'tan rahmet dileriz... Tüm sevenlerinin başı sağ olsun.”

KENDİ DİLİNDEN ABDÜLMETİN BALKANLIOĞLU HOCAEFENDİ

“1958 yılında Çorum Sungurlu'da doğdum. Babam öğretmeni. Daha doğrusu eğitmen idi. Yani o zamanlar çocukları 3. sınıfa kadar okutanlar vardı ki, benim babam da böyleydi. Ben de babamın talebesiydim. Babam önceleri komünist idi. Zamanına göre okumuş bir insandı ve okurdu. Bir derviş geldi köyümüze ve o cahil derviş, okumuş babamı etkiledi, babam da derviş oldu. Böylece Milli Nizam hareketinin içinde yer aldı, kurucularından oldu. Babam vaiz ve kaymakam olmamı isterdi. Ama ikisi birden mümkün değil; ben vaiz oldum, kardeşim de kaymakam. Böylece babamın isteği de bir şekilde yerine gelmiş oldu.

İmam hatip lisesi mezunuyum. Akıncılar ve M.T.T.B'de bulundum, siyasi ve kültürel açıdan yetişmeme bu iki ocak sebep olmuştur. Hemen her kesimle birlikte oldum. Bu çerçevede ülkücülerle de, Risale-i Nur grubunun okuyucuları ile de birlikte oldum.

Daha sonra İ.Ü. Hukuk Fakültesini kazandım. Aynı yıl Çarşamba Camii imam hatibi Mahmut Efendi ile tanıştım. Bana ‘hukukçu olma, gel hoca ol’ dedi. Önce yani hemen kabul edemedim tabii... Ama zamanla uygun geldi bana ve hoca olmaya karar verdim. Bugün yeniden dünyaya gelsem, anneciğime ‘beni doğurur doğurmaz camide bırak ve git derim.’ Hoca olduğuma hiç pişman olmadım.”

“GECELERİ UYUMAZ, HEP TALEBE OKUTURDUK”

“İlk imamlığa 1977 yılında Şile Ağva'nın Hacı Köyü'nde başladım. 6 ay camide yatıp kalktım. Camiin neredeyse hiç ama hiç cemaati yoktu. Milletin ayağına gidiyor ve elimde taşıdığım ıbrıkla onlara abdest aldırıyordum. Onlara yalvararak camiye getirirdim.

Oyun oynadıkları kahvelere gidiyor, onlarla

oturuyordum. Bana çay ısmarlıyorlardı. Tabii kumar çayı içilmeyeceği için, çaktırmadan çayı yere döküyordum. Ben çaktırmıyorum diyorum ama herkes beni izliyormuş. Bir gün dediler ki ‘hoca, çayımızı dökeceksen boşuna para verdirme bize...’

“DUA TORPİLLİYİM”

Giderek insanların güvenini kazandım. Camimde Riyaz’us-Salihin ve İhya’yı hatmettim. Namazlardan artan zamanlarımda diğer köylere gidiyor ve imamları motive etmeye çalışıyordum.

1979 yılında Rumeli Feneri'ne tayin edildim. Orası çok bereketli oldu. Geceleri uyumaz, hep talebe okuturduk. Sonra İstanbul Belediyesi'nin hemen yanbaşındaki Hoş Kadem Camii'ne çıktı tayinim. Ömrüm boyunca hiç torpil yaptırmadım, tek ve en önemli torpilim sevdiklerimin, sevenlerimin duası oldu. Dua torpilliyim yani...”

“HER CEMAATE, GRUBA HİZMET ETTİM, HİÇ AYRIM YAPMADIM”

“‘12 Eylül harekâtı olmuştu. Timurtaş Hocalar, Abdullah Vanlıoğlu Hocalar artık konuşamaz hale gelmişti. Tabii onlar mecburen hizmetten el çekmek zorunda kaldığı için ben piyasaya düştüm. Burada elhamdulillah çok hizmetlerimiz oldu.

Niçin? Çünkü piyasa boştu, açtı. Hep hocaların sesini kesmişlerdi. Piyasa bize kalmıştı. Mesela bir Cuma günü vaaz ediyorum. Ben coşmuşum, cemaat coşmuş, uçuyorum. Birden birisi ayağa kalktı. Belli, akşamdan kalmış. İyi içmiş, daha kendine gelememiş, kafa yerinde değil. Kafa yerinde değil ama o da coşmuş. Gariban, meğer kendini meyhanede zannediormuş. Ayağa fırladı ve sallanarak bağırdı: ‘Hocaaaam, bundan sonraki şarkı bana gelsin...’ cemaat tam adama abanıp döveceklerdi ki, ‘durun, ilişmeyin, ilişerseniz

cumanız yanar’ dedim. N'apayım böyle demesem bırakmayacaklar. Adam oturdu, ben de adama dönerek, ‘ulan bundan sonraki tüm şarkıları senin için söylüyorum be... Hepsi sana gelsin!’ dedim; adamcağız o cumadan sonra takım değiştirdi, bizim takıma geçti.

Her cemaate, her gruba hizmet ediyordum, hiçbir ayırım yapmıyordum. Herkes de bana yakındı, çünkü adres ayırımı yapmıyordum. Bugün birçoğu önemli yerlerde olan birçok kişiyle yakın temasım oldu. Mesela Albaraka Türk'ün Genel Müdürü Adnan Büyükdeniz rahmetli ile birlikte uzun sohbetler ve dersler yapardık.

O dönemde çok çılgındım, şimdi biraz duruldum. Her şeyi fütursuzca söyledim. Hâlâ o dönemde kurduğumuz bu dostluklarımız devam ediyor. Ama hiçbirisinden kendim için bir şey istemedim ve de istemiyorum. Araçlarımın, elbiselerimin, oturduğum muhitin markasına dikkat ederim. Fitne olmaması için çok dikkatli olurum. Askerliği erteletmek ve kısa dönem yapabilmek için çok üniversiteye girdim. Ama hepsinin arka kapılarından çıktım; hiçbirini bitiremedim.

Para ve kadın bizim sahada, yani hocalar liginde çok büyük sıkıntıdır. Muttakiler ve idealistler için en büyük tuzaktır kadın. Bu konuda hadis-i şerif var. Efendimiz boşuna bizleri uyarmamış.”

“28 Şubat'ta 400 sayfalık bir irtica raporuyla benim hakkımda tahkikat yapılmış. Demişler ki bu adam çok konuşuyor, her yere grip çıkıyor ama örgütsel bağı yok; cemaatlarla, parayla, kadınlarla da ilişkisi yok, görevden alamayız. Müftülere danışmışlar, hiçbir müftü aleyhimde konuşmamış. Çünkü ben herkesle iyi ilişkiler kurmaya gayret gösteririm. Kimseye rüşvet vermem ama iyi ilişkiler kuranım. Yani o zaman da başıma bir şey gelmeden bu badireyi atlattım.

Bu sebeple Kayabaşı Köyü'ne atandım. Onlara göre sürgün edildim tabii. Çünkü orası eski Trakya'lıların yeriydi ve hem

şehirden çok uzak ve hem de neredeyse cami hiç kullanılmıyordu. Gelen hoca kaçmış, gönderilen hoca gelmemiş. Ben gittiğimde de Kayabaşı'nda açıktan içki içiliyordu. Ben gittim, Allah'ın izniyle bıraktılar. Sabah cemaatım 80-100 kişi oluyordu. Orada hatta ‘yatılı cemaatım’ vardı. Arkadaşlar, hiçbir imamın yatılı cemaati olmaz, benim vardı. Doğudan, güneydoğudan gelen, yurt dışından gelen evi barkı olmayan garibanları camide yatırıyordum. Bunlar burada kaldığı için zaten namaz da kılıyorlardı; al sana yatılı cemaat. Bu köy 80 yıllık bir köy nerdeyse... Benim gittiğimden sonraki 2 yıl içinde hacca gidenlerin sayısı, 80 yıllık hacı sayısını geçti.

Kesinlikle ne kendim için ne de cami için köyden, köylüden para almadım, istemedim. Onlar bana süt getirirlerdi, ben de onlara Çorum leblebisi verirdim. Hiçbir şeyi karşılıksız almadım. Orada iken emekli oldum. Şam'a gittim, 3 seneye yakın eğitim aldım. Savaş çıkınca dönmek durumunda kaldım. Bu 2,5-3 yılda yalnız kalınca hep ağladım, hep ağladım. Ömrüm boyunca bu zamanda ağladığım kadar hiç ağlamadım; nefsimle hesaplaştım.

Şunu söylemezsem, hem hakkı kalır, hem de bir yerde duyarsa kavga çıkar. Çalışmalarında, çalışmalarımı helâl dairede yapmamda eşimin çok ama çok büyük emeği vardır. Hani derler ya her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır. Benim arkamda da eşim vardı.”

TEKNOLOJİNİN YENİ DÜNYA DÜZENİ İNŞASINDAKİ ROLÜ VE TÜRKİYE DEKİ DURUMU

▲ ÖMER FATİH BÖLÜKBAŞ

Bulduğumuz yüzyılın ilk 18 yılı bize gösterdi ki dünyadaki güç dengeleri yakın zamanda hızlı bir değişime uğrayacak. Bu değişimde halk iradesi, lider, para, askeri yetenek gibi unsurların dışında belki de en önemli parametrelerden birisi teknoloji olacak.

Dünya düzeninde üst sıralarda güçlü bir yer alabilmek ve söz sahibi olabilmek önemli. Bunun için liderlerin duruşu, misyonu ve vizyonu çok önemli ama sadece bu yeterli olmuyor. Finansal güç yani para da tek başına yetmiyor. Petrol zengini ülkeler üzerinden bunu değerlendirebiliriz. Bunların yanında askeri güçte olması gerekmektedir. Ama askeri argümanlara bakıldığında da teknoloji ön plana çıkıyor.

Askeri Gücün Teknoloji İle İlişkisi ve Yerli Üretim

2018 yılında Dünyada ki devam eden savaşların ve Müslüman kıyımının bizlere gösterdiği şey askeri olarak çok güçlü olmamız gerektiğidir.

Teknolojik bileşen üretimlerini kimler ellerinde bulunduruyor ve Ar-Ge çalışmalarını bu yönde ilerletiyorsa askeri güce de onlar sahip olmaya başladı. Artık "Yeni Dünya Düzeni" oluşumunda teknolojinin en ön saflarda olduğu herkes tarafından kabul görmüş bir durum. Bu durumda üretim altyapısının güçlendirilmesi ve teknoloji ile de donatılması şart. Hatta ileri teknolojik ürünleri üretebilen askeri güce de sahip olmaya devam edecektir.

Teknolojinin en önemli donanımı ve olmazsa olmazı olan "işlemci (CPU)" üretebilen bir ülke olabilmek çok önemli. Ve hassasiyeti büyük benzeri donanımlar. İşte bu donanımları da üretebiliyorsanız askeri gücünüzü %100'lere çıkarabilir konuma gelmişsinizdir. Teknolojik Ar-Ge ve Üretim çok önemli. Son yıllarda bu konularda ülkemizde de büyük adımlar atıldı. Yeni finansal destek paketlerinde de teknolojik ürünler kavramı ön plana çıkmaya başladı.

Kısacası Dünya'da söz sahibi olmak istiyorsak büyük bir askeri güç olmak gerekiyor. Ve bu da artık teknolojisiz olmuyor. İleri teknoloji üretebilen ülke olma yolunda hangi adımlar atılması gerekiyorsa atılması için geç kalınmaması gerekmektedir.

Dünyada Endüstri 4.0 düzeyinde üretim yapan ülkeler var. Endüstri 5.0 konularının konuşulmaya başlanacağı bu dönemlerde bizim hala Endüstri 2.0 dan 3.0 a geçen bir ülke konumunda olduğumuzda farklı bir konu. Artık bu dönüşümü hızlandırmak ve Endüstri 3.0 da fazla durmadan 4.0 a geçmemiz gerekmektedir. Gözlemlerime göre bu konuda çok hızlı ilerliyoruz. Hatta belki de Endüstri 5.0 düzeyinde üretim yapabilen ilk ülkelerden olma yolunda da ilerliyoruz.

Yerli ve Milli Üretim Ar-Ge'den Geçiyor

Yerli ve milli üretimin öncelikle Ar-Ge faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesinden geçiyor. Gelişmişlik düzeyi ile Ar-Ge yatırımları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Dünyadaki Ar-Ge yatırımlarının %70'den fazlası Amerika, Avrupa ve Japonya'da yapılıyor. Ar-Ge süreçleri de üretimi ve inovasyonu getiriyor.

Küresel bir dünyada yaşıyoruz. Dünya'nın herhangi bir yerindeki bir aile, Hindistan'ın adını bile duymadığı bir şehirde yapılan Ar-Ge faaliyetleri sonucu üretilen yazılım ya da donanımı kullanıyor. **1980'li yıllarda Türkiye'nin gerisinde olan Güney Kore, Ar-Ge ve inovasyona yönelik faaliyetlerinin meyvesini bugün ihracatının yüzde 30'unu yüksek teknoloji ürünlerinden sağlayarak topluyor.** Bu, en büyük atılımlarımızı 80'lerden sonra yapmış olmamıza rağmen böyle...

Bugün, Türkiye'nin ileri teknoloji ürünlerinin toplam ihracattaki payı yüzde 4-5 civarında ve bunu çok süratli bir şekilde artırmamız gerekiyor.

Bunun yolu da yüksek teknoloji içeren ürünleri yerli ve milli imkanlarla üretip hem kendi ihtiyaçlarımız için kullanmak hem de ihraç etmekten geçiyor.

Yerli malı belgeli ürün kullanımının önemini anlamak ve anlatmak lazım. Bu sağlamak için üretici firmaları, üniversiteleri, tekno-kentleri, sivil toplum kuruluşlarını (STK), ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını bilgilendirmek, ülkemiz ve geleceğimiz açısından taşıdığı değerlere dikkat çekmek, tüm paydaşlar nezdinde farkındalığın artırılmasını sağlamak birinci önceliklerimizden birisi olmalıdır.

"Teknoloji, Bilgi ve İletişim"

Tabii askeri gücün en önemli unsurlarından birisi teknolojik bileşen üretiminin bünyemizde olmasıdır. Ama sadece üretmek yeterli olmuyor. 20.yüzyıl sonlarında ve 21. Yüzyılın başlarında teknolojik gelişmelerin halka yansması çok hızlı oldu. Bu araçların kullanımı ile kitleler doğru ya da yanlış yönlendirildiler ve yönlendirilmeye devam edilecek.

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, uluslararası ticaret ve kalkınmanın canlanması konusunda çok önemli bir rol oynamaktadır. Yine de, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklardan yeterince faydalandığımızı söylemek ne yazık ki mümkün değil.

Bilgi ve teknolojiye ulaşım konusunda hem ülkeler hem de bölgeler arasında belirgin bir eşitsizlik bulunmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri ve internet kullanımında gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olanlar arasındaki fark çok büyük. Günümüzde dünya nüfusunun yüzde 70-80'inin en temel haberleşme olanaklarından yoksun olduğu ve Afrika kıtasında yaşayanların yüzde onun (%10) altında telefon hattına sahip bulundukları unutulmamalıdır. Başta Afrika ülkeleri olmak üzere, az gelişmiş ülkelerde internet kullanımı henüz çok düşüktür.

Teknolojiyi kullanma konusunda ülkemizdeki hızlı adaptasyon sevindirici. Ama neyi nasıl kullandığımız daha önemli. Faydalı kullanım... Zamanımızı boşa harcatmayacak şekilde yönlendirilmiş bir teknoloji kullanımı hedeflememiz gerekmektedir.

Yerli Askeri Üretimlerden Seçmeler

Türkiye'de üretilen **teknoloji** sektörüne verilen destek hızla artmakla birlikte, özellikle ülkemizin genç kesimine Türk malı yazan ürünler üretmeye teşvik edilmektedir. Bununla birlikte bütünüyle bize ait ya da bizim ürettiğimiz ürünler hayatımıza girmiş ve askeri, havacılık, otomotiv alanı gibi sektörlerde kullanılmaya başlanmıştır.

Yerli teknoloji ürünlerin büyük ve önemli kısmı Savunma Sanayi'ne aittir. 2015 ve diğer yıllardan itibaren savunmayla birlikte havacılık alanında teknolojik alet hayatımıza girmiştir.

Bu yerli üretimden seçmeler;

UKAP: Uzaktan Kumandalı Atış Platformu; İnsansız kara aracı.

ALTAY TANKI: Modern tanklarda kullanılan en yeni teknolojilerle donatıldı.

ANKA: İnsansız hava aracı.

SOM FÜZESİ: TÜBİTAK SAGE tarafından geliştirilen ve üretimini ROKETSAN'ın yaptığı yerli cruise füzesi Som'un menzili 180 kilometrenin üstünde.

CİRİT FÜZESİ: Cirit Türkiye'nin roket ve füze sistemleri üreticisi ROKETSAN tarafından geliştirildi.

ATAK: Yerli üretim taarruz ve taktik keşif helikopteri.

UMTAS FÜZESİ: Lazer güdümlü füze Atak helikopterlerinde kullanılabiliyor.

HİSAR FÜZELERİ: Askeri üs, liman, tesis ve birliklerin hava tehditlerinden korunması amacı ile sabit ve döner kanatlı uçaklara, seyir füzelerine, havadan karaya atılan füzelere ve insansız hava araçlarına karşı HİSAR-A 10 +km, HİSAR-O 16 +km menzil aralıklarında kullanılan hava savunma füzeleridir.

FIRTINA OBÜSÜ: Atış kontrol sisteminde ASELSAN imzalı özel bir yazılımın kullanıldığı Fırtına, 25 kilometre menzilli yaptığı atışlarda, yakın aralıklarla attığı mermilerle hedefi üç farklı noktadan vurabilme özelliğine sahip.

KORAL: ASELSAN tarafından özgün olarak geliştirilen, hedef ülke radarların karıştırılıp aldatılmasını ve iş yapamaz hale getirilmesini sağlayan "KORAL" Mobil Elektronik Harp Sistemi, Hava Kuvvetleri Komutanlığına teslim edildi.

MPT-76 VE BORA: Yerli Tüfeklerimiz.

HÜRKUŞ: Yerli olarak üretilen bu uçak Hürkuş-B ve Hürkuş-C olmak üzere iki farklı askeri versiyonu geliştirildi. Bu sayede sadece eğitim uçağı olmakla kalmayan Hürkuş, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından hafif yer taarruz görevleri için kullanılabilecek.

Maksimum seyir hızı saatte 574 km olan uçağın, maksimum uçuş irtifası ise 34700 ft. 11.17 metre uzunluğa ve 9.96 metre kanat açıklığına sahip olan Hürkuş'un, yüksekliği ise 3.70 metre.

Hürkuş-C'nin terörle mücadelede en büyük katkısının hava hareketlerinin maliyetinin azaltılması olacağı düşünülüyor. Zira, küçük operasyonlarda savaş uçaklarına olan ihtiyaç azalacağı için, maliyetler aşağıya çekilecek.

HÜRKUŞ NE KADAR HÜR...

▲ BAYRAM YILMAZ

“Başkasının kanatları ile uçanlar asla özgür olamazlar.” Vecihi Hürkuş

Çok bilgili anlamına gelen hazerfen ve şehirli kültürlü anlamına gelen çelebi namı ile meşhur, 23 yaşındaki Ahmet isimli bir Osmanlı genci 1632 yılında kendi tasarımı olan Evliya Çelebinin benzetmesi ile “Kartal kanatları” ile Cenevizlilerin boğazı gözlemek amaçlı yaptırdığı “Galata Kulesi'nin taa zirve-i belâsından lodos rüzgârı ile uçarak, Üsküdar Doğancılar Meydanına inmiştir. Sultan IV. Murat han Hz. Bu olaya Sarayburnu'ndaki Sinan paşa köşkünden temaşa eder...” (Evliya çelebi seyahatnamesinden)

Bugünün imkânları ile yapılan ölçümde aradaki mesafenin 3358 metre, kendinden önce kimsenin başarmadığını başarabilen bu kişinin henüz daha 23 yaşında bir insan olmasını düşündüğünüzde büyük şaşkınlığınıza büyük bir hayranlığın eşlik etmesi doğal olanıdır.

Hikâyenin buraya kadar kısmını herkes bilir de hikâyenin sonu pek anlatılmaz ki aslında önemli olan hikâyemizin nasıl sonlandığıdır.

“Sonra Murad Han, kendisine bir kese altın ihsan eder. Sonrasında ise IV. Murat Han “Bu adam pek havf edilecek (korkulacak) bir âdemdir. Her ne murad ederse, elinden geliyor. Böyle kimselerin

bekası caiz değil,” diye Gâzir'e (Cezayir) nefyeylemiştir (sürmüştür). Orada merhum oldu.” (Evliya çelebi seyahatnamesinden)

Bir İstanbul sakini olarak büyüyen, Çağdaşlarının bin fenli anlamındaki “hazerfen” unvanını layık gördüğü bu büyük bilgin, Cezayir'de 1640 yılında vefat eder. Ölüm nedeni hakkında elimizde bilgi yoktur. Öldüğünde henüz daha 31 yaşındadır...

İnsan kahretmiyor değil, yine de şükretmek lazım! Çünkü Büyük Türk denizcisi Piri reisin 1554 yılında 80 yaşında Padişah fermanıyla idam edildiğini okuyunca...

Maalesef ilginç bir şekilde tarihimizi bir gözümüzü kapatarak okumaya çalışıyor olmamızdan gerek bir türlü gerekli ibret ve öğütleri çıkaramıyoruz. Çanakkale'de 254 bin (Biri de benim büyük dedem) insanımız şehit olur, “Çanakkale Geçilmez” der, üç sene sonra İstanbul İngilizler tarafından işgal edilir. 1916 Kut'ül Amare'de İngiliz ordusunu teslim alır, bir sene sonra Kut Şehri elimizden çıkar. Enver Paşa, Süleyman Askeri'yi Büyük kahramanlar olarak anlatır, bu insanların yine “Ulu Hakan Sultan Abdül'Hamit han Hz.” ne yapılan hükümet darbesinin baş aktörleri olduğunu unuturuz...

Bireysel çaba ve canımızı ortaya koyduğumuz fedakârlıklarımızla zaferlerimiz oluyor ama bunu

kalıcılaştırıp kurumsallaştırma konusunda sıkıntılarımız var. İnşaaallah... Düzeltebiliriz

Gelelim **“Başkasının kanatları ile uçanlar asla özgür olamazlar”** diyen. Vecihi Hürkuş'un hikâyesine ve gösterimde olan filmine;

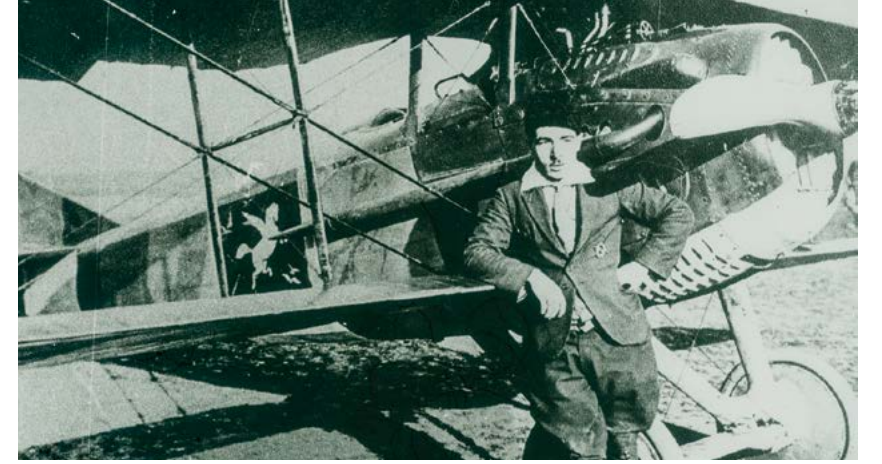
Aslında çok da yormadan sonda tekrar edeceğimizi burada da ifade edebiliriz. Film Vecihi Hürkuş'un bireysel çaba ve kahramanlıklarına anlatıyor ve hikâyeyi yarım bırakıyor. Sinemada aslanan ise ne anlattığımızdan çok nasıl anlattığımızdır.

Vecihi Hürkuş, 6 Ocak 1896'da, İstanbul'da dünyaya gelir. Genç yaşta babasını kaybetmesinden dolayı annesi tarafından yetiştirilir. Filmin başında Vecihi balkan cephesine gönüllü olarak gitmek için tren vagonlarında yolculuk yaparken düşman tayyarelerinden atılan bombalarla cepheye gidemeden yaralanır. O saldırıda kendisi gibi bıyıkları yeni terlemiş arkadaşlarının şehadetine şahit olur. Filmin en anlamlı sahnelerinden biridir.

Ekrandaki dramatik görüntü biz seyirciye de teknolojik üstünlüğün ne kadar önemli olduğunu görüntüsüdür. Sahne alt okuma olarak savaşları kazanmanın sadece iman gücüyle olmayacağını bir göstergesidir aynı zamanda. Hoş bu gerçeği bize hem Uhut savaşı, hem de Şah İsmail'in, Sultan Selimin askerinden daha inanmış ve liderine bağlı askerlere sahip olmasına rağmen Yavuz Sultan Selim'in ordusunda bulunan ateşli silahların katkısıyla ordusunu dağılmaktan kurtaramadığı Çaldıran savaşı da başka savaşlarda anlatır. Rabbim ibret alanlardan eylesin.

Biz anlarız ki vatana hizmet etmenin en önemli yolu milletinizi yüceltecek imkânlarla sahip olup milletin hizmetinde kullanabilmektir.

Vecihi için artık tayyareci olmaktan başka bir çıkış yolu yoktur. Ekranda bu duygu geçişini pek izleyemesekte pırpırlı uçakların önemini birinci dünya savaşında, kurtuluş savaşında görürüz. Film başından bir kahramanlık filmi olarak kurgulandığı için bizlere beyazperde de fedakârlık, kahramanlık ve hamaset anlatılır...

Bir öğretmen olarak keşke Apollo 13 filminin bir sekansında Ay yolculuğunu teknik detaylarını küçük çocuğuna anlayacağı şekilde anlatan pilot sekansına benzer bir sahne görmek istiyoruz ama dediğimiz gibi film inatçı, zeki, çalışkan, adanmış bir mühendis ve öğretmen hikâyesi anlatmaktan çok gökyüzünde kahramanlık yapan bir pilotu anlatmayı tercih etmiş.

Teknik meseleler konusunda bizim insanımız uçağın pervanesi döndüğü için uçtuğunu zanneder. Aslında bu film sayesinde bile olsa uçağın kanat yapısındaki kanadın üst kısmının bombeli altının düz olması kaynaklı hava akış hızının kanatın üstünde daha hızlı, altında daha yavaş akması neticesinde kanadın üstünde alçak basınç meydana gelmesi neticesinde oluşan ventüri (vakum) etkisi ile uçtuğu anlatılabilir ve tatlı bir esprisi olurdu,

Şöyle bir sahne hiç fena olmazdı mesela; Elinizde birbirine paralel olarak tuttuğunuz iki kâğıdın ortasında nefesinizle rüzgâr oluşturduğunuzda olaya şahit olmamışların sonuçla ilgili tahminleri kâğıtların açılacağı şeklinde olacaktır. Deneyi uyguladığınızda olacak olan ise; hava akımının oluşturduğu ventüri (vakum, alçak basınç) etkisi ile kâğıtlar içe doğru hareket edecektir. Gösterilebilecek bu deney üzerinden uçağın havalanması ile ilgili açıklayıcı bilgi verilebilirdi. Alın size yaygın eğitim...

Filme geri dönelim; 1917 senesinde, Kafkas Cephesi'nde bulunduğu sırada bir Rus uçağını düşürerek 'Düşman Uçağını Düşüren İlk Türk Pilotu' unvanına da sahip olan Vecihi'nin zekasını bizler bir askeri esir kampından kaçabilmiş ve sağ salım

ülkesine gelebilmiş olmasında görürüz, bu yaşanmış olay filmde bize bir **zeka, planlama ve tatbik edebilme becerisi** olarak gösterilmez. Beyazperdede gördüğümüz, *“gencecik civanlarımız cephede savaşırken ben buradıkalamam arkadaş”* repliği ile “vatan sana canım feda” dır.

Son sahnede Vecihi kurtuluş savaşında gösterdiği yararlılıkların birinde arkadaşının yetimine sahip çıkarken görürüz ve film Vecihi'nin hayatı boyunca uğraştığı bürokratik engeller yüzünden ülkesine yeterince hizmet edememiş olmasının nedenlerini anlatma yoluna gitmez. Ve bize verilen “ne kahraman bir milletin ahfadıyız...” öz mesajı ile biter.

Sinamasal anlatımı açısından da değerlendirecek olursak; **Vecihi Hürkuş gibi zekası, feraseti, çalışkanlığı ve kahramanlığı ile örnek bir kahramanın hikayesini birebir anlatabilmek bile destansı bir anlatı olurdu.** Filmi hafifleten ve

ciddiyetini azaltan model uçak yarışması, liseli aşıklar ve “flashback”lere hiç gerek yoktu. Yine tarihi filmlerde en çok (zannımca kasıtlı) yapılan hata; günümüzün dili ve ilişki biçimlerini tarihi şahsiyetlerin dili ve davranışlarına giydirmek. Bu tercih gerçeklik duygusunu zedeliyor. Orijinali müthiş bir yaşam öyküsü olan hikâyeyi popülerlik adına gişe ve propaganda filmi seviyesine yaklaştırıyor. Bu durumu biz Diriliş Ertuğrul dizisinde de, senaryosunda tarihi şahsiyetler olan diğer çalışmalarda da (biraz eksik, biraz fazla) görebiliyoruz. Bu bir tercih. **Sonuçta sinemayı insan hikâyesi anlatmanın dışına çıkardığınızda propaganda filmi yapmış olursunuz.**

Bu filmde en komiğime gelen ise; Bir Osmanlı subayının (Vecihi) romantik bir gezide dizleri üzerinde yaptığı evlilik teklifi idi. Yıl olmuş 1920 romantizm 100 yıl ilerde...

Bizim takıldığımız böyle ufak detayları saymazsak, en azından Vecihi Hürkuş'u gündeme getirmesine hizmet etmesi bakımından yapanların ellerine sağlık ve teşekkür ederiz. Bu çaba ve gayreti başarılı bir başlangıç olarak takdir eder, daha nitelikli anlatı biçimleriyle de muhatap olmak arzumuzu yineleriz.

Gelelim hikâyenin anlatılmayan kısmına ve sonuna. Dediğimiz gibi hikâyenin sonu başlangıcından daha önemlidir.

Vecihi Hürkuş Kurtuluş Savaşında özellikle İnönü ve Sakarya savaşı sırasında çok başarılı keşif ve destek uçuşları yaptığı gibi bir Yunan uçağını da indirmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın ilk ve son uçuşunu yapan pilottur. İzmir (Gaziemir – Seydiköy) hava meydanına **ilk giren ve kurtaran kişi olur. Vecihi Bey'e kırmızı şeritli İstiklal Madalyası verilmiştir. Ayrıca TBMM tarafından üç takdirname verilen tek kişidir.**

Savaşın sonra İzmir'de yeni tayyarecileri eğitmeye başlar. Edirne'ye yanlışlıkla inen bir yolcu uçağını almakla görevlendirilir. Hizmeti karşılığı uçağa “VECİHİ” adı verilince, uçak inşa etmek düşünceleri canlanır. İzmir Seydiköy Hava

Mektebi'nde -bugünkü Gaziemir Hava Teknik Okullar Komutanlığı- uçak yapımı projesine devam eder. **1923'te ganimet olarak Yunanlardan ele geçen motorlardan yararlanarak ilk Türk uçağını imal eder. 28 Ocak 1925'de “VECİHİ K-VI”adını verdiği uçağını uçurur ancak ödül yerine onu ceza beklemektedir.** Vecihi Hürkuş'un ödül beklerken ceza almasının nedeni, havacılıktan anlayan kimsenin bulunmamasıydı. İzin verecek merci olmadığı için, izinsiz havalanmış, bu yüzden de cezalandırılmıştır.

1930'da Kadıköy'de bir keresteci dükkânını kiralayarak, 3 ay içinde ilk Türk sivil uçağını, aslında ikinci uçağı VECİHİ XIV'ü inşa eder. İlk uçuşunu 27 Eylül 1930'da Kadıköy Fikirtepe'de büyük bir kalabalık ve basın topluluğu karşısında yapmıştır.

Uçabilirlik Sertifikası için İktisat Bakanlığına başvurmuş, 14 Ekim 1930'da “Tayyarenin teknik vasıflarını tespit edecek kimse bulunmadığından gereken vesika verilmemiştir” cevabını almış.

Hürkuş, bunun üzerine bakanlık nezdinde yapılan girişimler sonucu uçağa istenen belgenin alınması amacıyla uçağı sökerek demiryollarından kiraladığı vagonla Çekoslovakya'ya gönderilmesi için müsaade almıştır. Tayyareye ait statik raporu gibi resmi evrak önce Çek diline çevrilmiş, uçak gelince tekrar monte edilerek Her türlü uçuş şekilleri ile uçuşun kontrolü tamamlanmıştır.

Hürkuş 23 Nisan 1931'de Çekoslovakyalı yetkililerin önünde 25 Nisan 1931'de Çekoslovakya'dan uçarak Türkiye'ye gelmek için yola çıkıp 5 Mayıs 1931'de Türkiye'ye gelmiştir.

1932'de Vecihi Sivil Tayyare Mektebi isimli ilk Türk Sivil Havacılık Okulu'nu açmıştır. Okulda ilk Türk kadın pilotu olan Bedriye Gökmen ile birlikte 12 pilot yetiştirmiştir.

1937 yılında Türk Hava Kurumu, Hürkuş'u mühendislik eğitimi alması için, Almanya'daki mühendislik okula gönderir. **1939 yılında mezun olarak ülkesine dönen Vecihi Hürkuş'a iki yılda mühendis olunmasının imkânsızlığı gerekçesiyle uçak**

mühendisi ruhsatı verilmez,

1954 yılında ilk sivil havayolu şirketi olan Hürkuş Hava Yolları'nı kurmuştur ancak; kazalar, kaçırılmalar ve sabotajlar gibi sebeplerle şirket uçuştan men edilmiştir,

Hayatı boyunca ikna, inşa ve bürokrasi ile uğraş(tırıl)an, Hayatının son yıllarını büyük maddi sıkıntılar içerisinde geçiren Hürkuş, 16 Temmuz 1969'da, geçirdiği beyin kanaması sonucu kaldırıldığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesi'nde hayatını kaybetmiştir.

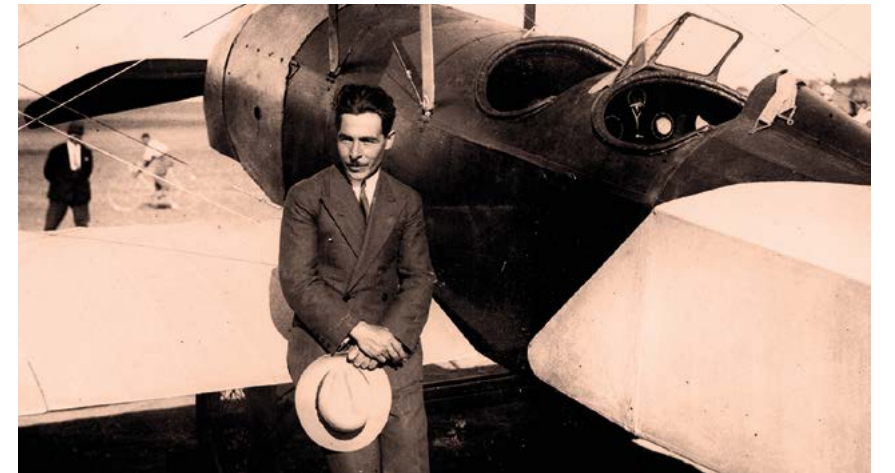
Hayatı aynı zamanda bizlerin niye özgün ve katma değeri yüksek markalar üretemediğimizin bir hikâyesidir.

İnsanın aklına Kemal Tahir'in Osmanlının kuruluşunu Hayme (çadır, devlet) ana üzerinden anlattığı kitabında Şeyh Edebali'ya talebe olmak isteyen Kerim Çelebi'ye annesinin “ben evimde softa görmek istemiyorum dergaha gidip ne yapacaksın git ağan (abin) gibi bahadır olda pazuların kılıç tutsun” deyişi geliyor...

Mekânı cennet, ruhu şad olsun,

Bir temennimiz de İstanbul'a yapılan dünyanın en büyük havaalanının isminin Vecihi HÜRKUŞ olmasıdır. Askeri yönünden çok zekâsı ve çalışkanlığı ile milletine hizmet eden bir kahraman üzerinden hem vefamızı gösterelim, hem de neslimize çalışkan olmanın, bilimsel çabaların, teknoloji üretmenin önemini anlatabilelim.

Son söz olarak da **“Kartal konduğu dalın kırılmasından korkmaz”** (anonim) demiş olalım...

KUTLU BİR DOĞUMUN SANCILARI

ERDAL ŞAHİN

Zaman durdurulamayan akışıyla hızlı bir şekilde mazi deryasına akıp giderken, her daim beraberinde hayata ve bizlere bir şeyler getirdiği gibi, aynı zamanda telafisi mümkün olmayan bir şeylerde alıp götürüyor. Bizler hayatın bu sürkilasyonuna getirip götürdüklerine her an şahit oluyoruz. Elbette şahit olmak her şeyden önce beraberinde sorumlu olmayı getirir. Nasıl ki bireysel hayatlarımızda olanlardan, yaşananlardan etkileniyorsak ve bunlardan sorumluyusak, aynı şekilde içerisinde bulunduğumuz toplumun ümmetin dünyanın bütün sorunlarından dertlerinden yaşanmışlıklarından da etkileniyoruz ve bunlardan da sorumluyuz.

Zamanın bu devingenliği içerisinde anı yaşarken onun hakkını vermekle, şahitliğimizi bihakkın yerine getirmekle mükellefiz. Bu aynı zamanda zamana sahip olmanın ve ona hâkim olmanın da şifresidir. Dünyaya adalet ile hükmettiğimiz, örnek olduğumuz ve bütün bir insanlığın umut kapısı olduğumuz günler zamana karşı şahitliğimizi ifa ettiğimiz günlerdi. Şimdilerde dünyaya zamana sahip ve hâkim olmayışımızın temelinde **ibn-ul vakt** olmağımızı yitirdiğimizden olsa gerek.

Yeniden kendimizin değerlerimizin sahip olduğumuz inanç ve buna bağlı evrensel değerlerin bilincine varmak gerek, bunlara hakkıyla sarılıp bunlara göre bir tutum takınmamız hayatidir. İşte ancak o zaman bunlardan alacağımız güçle ışıkla karanlığa gömülen dünyaya insanlığa bir umut, bir abı-hayat olabilir ve kutlu bir mesihi nefes gibi diriltici bir nefha olabiliriz.

Bütün bir İslam âlemi, Müslümanlar üç yüz yıldır bir

fetret dönemini yaşıyor. Hep savunmada kalarak batının teknoloji ekonomi ve siyasi üstünlüğü karşısında varlık mücadelesi veriyor. Şimdilerde ise tarihte benzeri görülmemiş bir şekilde, her bir tarafta batıların yok edici zulüm yağmurlarına maruz kalmış durumda. Dünyanın neresinde bir Müslüman varsa orada kan gözyaşı ve acı vardır. Hiçte insafı ve medeni olmayan bu düşmanlar, Müslümanları ve islamı ortadan kaldırmak tarihten silmek için, büyük bir gayretin, topyekûn bir çabanın içerisindeyler. Şehirlerimiz ülkelerimiz gönüllerimiz ve zihinlerimiz şimdi işgal edilmiş durumda.

Bilirim “Karanlığın en koyu olduğu an sabaha en yakın olduğu andır” gerçeğini. Nicedir düşmanların yenilgisi altında akla hayale gelmeyen zulümlere acı ve ölümlere maruz kalan Müslümanlar elbet bir gün üstlerini kaplayan zulmün karanlık bulutlarını dağıtarak eski parlak günlerine yeniden kavuşacaklar. Birilerinin bu kutlu doğumun gerçekleşmemesi için gösterdikleri çabalar

türlü oyunlar zulümler boşunadır. Gün gelecek yüzyıllardır uyuyan uyutulan ve öldürülmeye çalışılan dev uyanacak, üstündeki ölü toprağını dağıtacak ve zulümle dolan dünyaya yeniden adaleti huzuru ve insanlığı hâkim kılacak. Evet, bu doğum biraz uzun sürdü! Üç yüz yıl oldu, yeter artık, demeliyiz. Zira dünya ve insanlık çok yoruldu bu zulümlerden, bitap düştü. Artık uyansın gaffet uykularından, uzun süren karanlık geceden, bu kâbus dolu rüyadan. Biliyor ve inanıyorum Allah günleri ve zamanı insanlar arasında dönderir durur. Bu yüzden insanlığın bu karar gecesinde sabahında dünyayı gülistana çevirecek bir umut güneşi,

yeniden doğacak ve karanlıkları boğacak.

Şimdilerde bütün bir İslam coğrafyası tarihte eşi benzeri görülmemiş sorun ve sıkıntıların pençesinde kıvrılırken, aynı zamanda bu durumdan bir çıkış yolu arıyor. Yıllardır koca bir ümmeti kan gölüne çeviren yer altı ve yerüstü kaynaklarını zenginliklerini sömüren emperyalist güçler sinsi bir şekilde bu emellerini devşirmiş ve satılmış yöneticiler eliyle yaptılar yapıyorlar. Müslümanların içinden çıkıp ıslama ve Müslümanlara ihanet eden batı kuklası bu sözde yöneticiler kendi siyasi gelecekleri için ayırım yapmadan küçük büyük Müslümanların kanı, gözyaşı ve alın teri üzerinde kendilerine gelecek tasarlamının derdine düştüler.

Doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine dünyanın neresinde bir Müslüman varsa şimdilerde küresel şer güçlerin hedefi haline gelmiş durumda. Şimdinin dünyasında en çok akıtılan şey Müslümanların kanıdır, gözyaşıdır. Onlarca İslam beldesi sözüm ona uygar ve çağdaş batı medeniyetinin en son gelişmiş silahlarıyla yerle bir ediliyor, tarihi bir mirasın hafızası olan yapılar şehirler ateşe veriliyor bir medeniyetin izleri imzaları silinmeye çalışılıyor, insanlar vahşice katlediliyor.

Bizler sahip olduğumuz inanç ve onun üzerine inşa ettiğimiz medeniyetimizle yüzlerce yıl dünyaya ilim ve adaletle hükmettik insanlığa en güzel örnek olduk.

Hiç de uygar olmayan batı uygarlığının dünya sahnesine çıktığı günden beri insanlık, huzursuzluktan kan gözyaşı ve zulümlerden bir türlü yakasını kurtaramamış. Zulüm ve sömürü düşüncesi üzerine şekillenen bu uygarlık teknolojik anlamda ilerlerken aynı şekilde insanlık yönünden hep gerilemiştir. İnsanlığın ve dünyanın başına bela olan bu uygarlık, tarihine iki büyük dünya savaşı başta olmak üzere yüzlerce savaş sığdırmış, kitle imha silahları yüzünden milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş, bütün bir dünyayı fitne ve kaosa sürüklemiştir.

İnsanları ve dünyayı çepeçevre kuşatan batı modernizminin yıkıcı ve yok edici düşünce paradigması dünyayı şimdi yaşanmaz bir hale getirmiş durumda. Sözüm ona insanlığa kurtuluş olarak sunulan batı değerleri ve ideolojiler artık iflas etmiştir. Zira bunlar insanlığa kan ve gözyaşı nedamet ve kaostan başka bir şey vermemiştir. Vermesi de mümkün değildir.

Tarihi süreç içerisinde batı uygarlığı birçok medeniyet ve düşünce ile karşılaşmış ve yüz yüze gelmiştir. Bunların bazısını kendi içerisinde dönüştürerek kendi egemenliği ve hizmeti altına almış. Kimisini de yok ederek ortadan kaldırmıştır varlığına son vermiştir. Yalnızca İslam bundan istisnadır. Ve şimdi batı tarihte görülmemiş bir şekilde dört cepheden bütün güçleriyle, fikir siyaset ekonomi ve son teknoloji kitle imha silahlarıyla topyekûn bir biçimde İslam âlemini ve Müslümanları hedef almakta tarihten silmek yok etmek için bütün güçlerini seferber etmektedir.

Ancak bütün bu saldırılara ve meydan okumalara karşı İslam varlığını koruyan tek dindir tek hayat biçimidir. Dün de öyleydi bugün de yarında öyle olacak, çünkü o hakkın nizamıdır. Elbette onu gereği gibi kavrayıp yaşamayan bizler kendimize zarar veriyoruz. Bugün bütün bir ümmet olarak yaşadığımız buhranların sıkıntı ve acıların temelinde bu yaklaşım ve bu tutum yatıyor.

Her şeyden önce insanlığın son evrensel değerlerinin bir başka ifadesi olan bu kutlu nizamın, insanlığın bu **son kurtuluş gemisinin yaşaması, yarınlara da taşınması ve yarınlarda da insanlığın yegâne kurtuluşumudumisyonunu, varlığını kuruyabilmesi için, müntesiplerine çok büyük bir görev ve sorumluluk düşüyor.** Doğaları gereği her sistemin varlığı her şeyden önce müntesiplerinin buna karşı samimi ve fedakâr çalışmalarına candan sahiplenmelerine bağlıdır. Yaşanmamış sahiplenilmemiş ve bu anlamda değeri bilinmemiş mücadelesi verilmemiş hiçbir sistemin nizamın ayakta kalabilmesi aslını kuruyabilmesi mümkün değildir. Hele bu bireysel ve toplumsal hayatın her alanı her noktası ile ilgili sözü olan, top yekûn bir hayatı kendi ekseninde dönüştürüp değiştirmek gibi bir iddiası bir özelliği olan ve bu anlamda yegâne bir nizam bir yaşam biçimi olan aziz İslam söz konusu olunca daha da bir önem arz ediyor. Zira bu nizamın en önemli özelliği yaşandıkça varlığı belli olan ve insana ve topluma ve zamana akseden, damgasını vuran bir hayat nizamı olmasıdır. İslam dini İslam nizamı günümüze kadar samimi ve bu yolda nice bedeller ödemiş, zorluklara göğüs germiş tebliğcilerinin sayesinde gelmiştir, bireylere ve toplumlara bu yolla ulaşmıştır. Yarınlara da ancak bu yolla gider ve varlığını ancak bu yolla sürdürebilir. İşte bu bütün Müslümanların en önemli sorumluluğu ve görevidir.

Herkes bulunduğu yer ve konumda bu sorumluluk bilinciyle hareket edip görevini icra ederse dünyanın yeniden bir gül bahçesine dönmesi için herhangi bir neden olmasa gerek. **Elbette en büyük tebliğin, bu nizamın emir ve yasaklarıyla şekillenmiş usvetul hasene güzel bir örnek olmuş, Müslümanların hal diliyle yaptıkları tebliğ olduğunu söylemeye gerek yoktur.**

Özellikle modern dönemlerde insanların, bir bir denediği birçok ideolojinin, seküler hayat felsefelerinin insanlığı getirdiği nokta ortada. evet bu iflas etmiş, huzursuzluk kaos ve yıkımın nedeni olan tüm batıl dinlerin hayat nizamlarının tek kelimeyle insanlığı getirdiği yer, büyük bir iflas ve hüsrana durmaktadır. İnsanlık bugün büyük bir çıkmaza sürüklenmişse ve bir arayışın içerisine girmişse biz Müslümanların sorumluluğu ve görevi büyüktür demek. Zira insanlığa söyleyecek iddialı bir sözümüz var diyoruz, çünkü bizler insanlık için ortaya çıkartılmış örnek ve şahit bir ümmetiz. Çünkü Şahitlik görevi aynı zamanda bizlere dağların taşmaktan çekindiği büyük bir sorumluluğu, bir davayı yüklüyor. Başımızı kuma dünyaya dünyalıklara makam mevkilere gömerek bundan kurtulamayız. Güzel örnekliklerin rol model insanların ve mutlu, huzurlu insanların giderek azaldığı günümüz modern dünyasında gerçek anlamda İslam'ın şekillendirdiği bir insanın, bir müslümanın hayatıyla insanlığa söylediği,

söyleyeceği çok şey vardır. **Her Müslüman mezhebini meşrebini cemaatini tarikatını vb farklılıklarını ikinci plana alıp İslam'ın tevhit ve vahdet anlayışında bir araya gelmelidir, yani ümmet olmayı başarmalıdır, bu aynı zamanda Allahın emridir. Bizler bunu başarabildiğimiz gün yeniden dünya sahnesine çıkarız, umut oluruz ve insanlığın ufkunda bir güneş gibi yeniden parlarız.**

Batı dünyası sadece üç yüz yıldır dünya sahnesinde. Onlardan önce biz vardık, ortaya koyduğumuz mirasla bütün bir dünyaya ve insanlığa medeniyet dersi vermişiz. Batı dünyası bile bizden aldıkları ve çaldıkları şeyler üzerinden Rönesanslarını yaşamışlardır. Bunu akli başında birçok batılı bilim adamı ve filozof da itiraf etmektedir. Endülüs İslam medeniyeti olmasaydı batı Rönesans yaşamayacaktı itirafında bulunuyorlar. Batı uygarlığının üzerinde şekillendiği sacayaklardan biri olan Yunan düşüncesi metinlerini batı dillerine ilk çeviren, batıda büyük şarih olarak bilinen Endülüslü büyük âlim İbni Rüşttür. Fransız fizikçi ve Nobel edebiyat ödülü sahibi Pierre Curie de Müslüman Endülüs'te yakılan binlerce cilt kitaptan bize sadece otuz tane kitap kaldı ve biz bununla atomu parçaladık şayet o yakılan kitapların yarısı kalsaydı şimdi çoktan galaksiler arasında dolaşıyor olacaktık diyor.

Şuanda bütün bir İslam âleminde yaşanan acı olaylar Müslümanların maruz kaldığı sıkıntı ve zulümler savaşlar adeta büyük bir doğumun yepyeni bir kutlu doğuşun sancılarıdır. Bizler bu kutlu doğuşu görürüz, görmeyiz bilmem amma yarınlarının dünyası bu doğuma gebedir. Doğum sancılarının büyüklüğü inşallah doğacak çocuğun ne kadar glürbüz olacağına işaretler. Yeryüzünü kana ve gözyaşına boğan dünyayı cehennem ve kaosa çeviren zalimler istemese de Allah nurunu tamamlayacaktır. Çil yavrusu gibi bölük pörçük ettikleri sahipsiz ve başsız bıraktıkları insanlığın son kurtuluş umudu İslam ümmeti birgün vahdetini sağlayacak ve zulümle dolan dünyaya insanlığa yeniden huzur ve adaletin hâkim olduğu gönleri görecektir/ gösterecek...inşallah..

